

অক্ষয়

তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বাৰ্ষিক পত্ৰিকা
ত্ৰয়োদশ সংখ্যক প্ৰকাশ

বিশ্ববিদ্যালয় সংগীত

ড० ভূপেন হাজৰিকা
ৰচনা কাল : ১৯৯৪

অগ্নিগড়ৰ স্থাপত্য, কলীয়াভোমোৰাৰ সঁতু নিৰ্মাণ
জ্ঞান জ্যোতিৰ্ময়
এহি স্থানতে বিৰাজিছে তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়

ভূ-গৰ্ভৰ পৰা গ্ৰহ নক্ষত্ৰৰ গণনাৰে কৰোঁ বিচৰণ
বিজ্ঞান জোঁৱাৰৰ অগ্ৰগতিক আত্মতিৰে কৰোঁ ৰূপায়ণ
আয়ত্ব কৰি কলা-কৌশল
কৰি যাওঁ দিক-নিৰ্ণয়
মানৱতাবাদৰ ধ্যানৰ প্ৰতীক তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়
তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়

বৰলুইত বৈ যায় কাষেদি আমাৰ
সেই শক্তিৰে উজ্বলাম দুটি পাৰ
সোপান বগাম তীৰ গতিৰে
প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰে হৈ নিৰ্ভয়
জীৱন যুঁজত বিজ্ঞান সাৰথি তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়
তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়

১৯৯৫ চনৰ ২১ জানুৱাৰীৰ দিনা পোনপ্ৰথমবাৰৰ বাবে
এই গীতটিৰ পৰিবেশনেৰে তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ
দ্বিতীয় প্ৰতিষ্ঠা দিবসৰ শুভাৰম্ভ কৰা হৈছিল।

সৃজন

ত্রয়োদশ সংখ্যক প্রকাশ, ২০১৭-১৮

ৰূপালী জয়ন্তী বর্ষ সংখ্যা

25 Glorious Years

SRIJAN...

A Creation

VOLUME XIII, 2017-18

Silver Jubilee Year Edition

SRIJAN.... A Creation: The 13th edition of the annual magazine of Tezpur University. (Academic Year 2017-18)
© Tezpur University

Editorial Board

Faculty-in-charge

Dr. Moushumi Kandali
Dept. of Cultural Studies

Dr. Pankaj Barah

Dept. of Molecular Biology and Biotechnology

Literary Secretary

Mridusmita Dutta
Dept. of English

Editor

Uddipan Sarma
Dept. of Cultural Studies

Deputy Editors

Ajitabh Hazarika
Dept. of English

Maitreyee Dutta

Dept. of English

Convenors

Bonjyotshna Saikia
Dept. of English

Debahuti Gogoi

Dept. of Social Work

Gaurab Sengupta

Dept. of English

Acknowledgement

Madhurjya Goswami
Guest Faculty, Dept. of English

Cover Art

Angshuman Das
Dept. of Mechanical Engineering

Illustrations

Abhishek Chakraborty
Dept. of Electronics & Communication Engineering

Dhritipaul Kalita

Dept. of Food Engineering and Technology

লেখাসমূহত প্রকাশিত মন্তব্য লিখকসকলৰ নিজা। সম্পাদনা
সমিতি এই প্রসংগত কোনো প্রকাৰে দায়বদ্ধ নহয়।

Views expressed in the write-ups are those of the
authors themselves. The editorial board stands in no
way responsible for the same whatsoever.

title logo
Tapan Kumar Nath

Printed at

TICOL STYLE TRACK
Kumargaon, Tezpur
Ph : (03712) 224535
Email: ticolpress@gmail.com

ৰূপালী জয়ন্তী বৰ্ষৰ শুভক্ষণত তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় প্ৰতিষ্ঠাৰ
যুগান্তকাৰী অধ্যায়ৰ আৰম্ভণি কৰি অসম আৰু উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ
বৌদ্ধিক জাগৰণত উদ্গনি যোগোৱা ঐতিহাসিক অসম
আন্দোলনৰ প্ৰতিগৰাকী শ্বহীদলৈ উছৰ্গিত এই সংখ্যাৰ সৃজন...

On the august commemoration of Silver Jubilee of Tezpur University,
we dedicate the present edition of SRIJAN to all the martyrs of
historic Assam Agitation who laid down their lives to erect our
hallowed halls of knowledge. The Tezpur University fraternity is
eternally indebted to the valiant souls for inaugurating the
road to self-awakening and enlightenment.

Prof. Jagdish Mukhi

**RAJ BHAVAN
GUWAHATI**

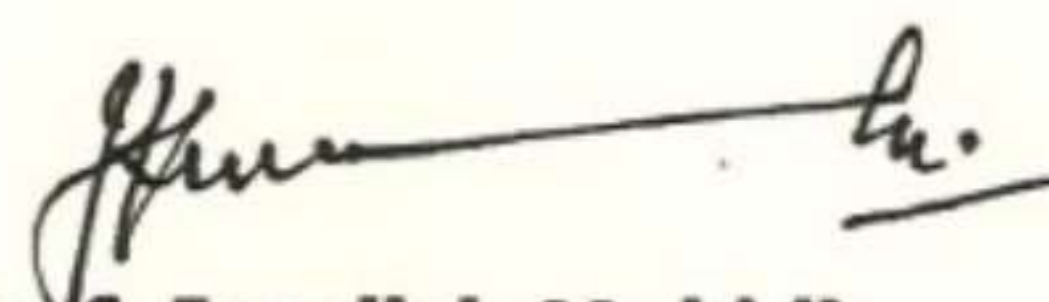
MESSAGE

I am happy to know that Tezpur University is bringing out the 13th edition of the University Magazine christened '*Srijan.....A creation*'. My felicitations to the entire fraternity of Tezpur University on this occasion.

Tezpur University established in the halcyon beauty of Tezpur has already earned its name in the academic contour across the country and beyond. I hope '*Srijan.....A creation*' provides the students a forum to express their literary creations and send them across their peer groups in other parts of the country.

I am happy to convey my greetings and best wishes to the faculty members, administrative staff, students and all those who contributed to the success of the magazine '*Srijan.....A creation*'.

Dated: November 27, 2019

(Prof. Jagdish Mukhi)

Tezpur University
(A Central University)
Tezpur 784028, Assam
India

- *Visitor's Best University Award 2016*
- *NIRF India Rankings 2016: 05*
- *Accredited with 'A' Grade by NAAC*
- *THE Asia Rankings 2018: 100*

Professor V.K. Jain
Vice-Chancellor

Phone: 03712-267003(O)

Fax : 03712-267006

E-mail : vc@tezu.ernet.in

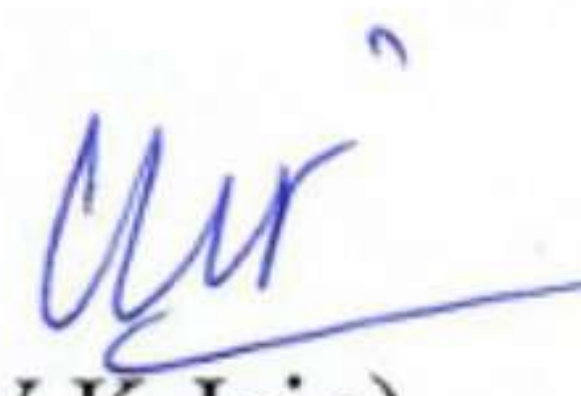
Message From Vice Chancellor

I am happy to learn that Tezpur University is going to publish 13th edition of its annual students' magazine "Srijan.. a Creation" for the year 2017-18 showcasing the literary and creative talents of Students.. I am given to understand that the magazine of the current edition will consist of articles, poems, section of photographs of different occasions captured during 2017-18, etc. in Assamese, Hindi and English –contributed mostly by the TU students.

I am sure, likewise the previous years, the magazine will cater to the needs of the stakeholders in terms of intellectual and literary contents this year too. I also believe that the editorial team has worked hard for maintaining the quality of the contents of this magazine.

I congratulate the editorial team for their endeavor.

Date: 19 December, 2019
Place: Tezpur

(V K Jain)
Vice-Chancellor

तेजपुर विश्वविद्यालय

(केंद्रीय विश्वविद्यालय)

नपाम, तेजपुर - 784 028, असम, भारत

TEZPUR UNIVERSITY

(A Central University)

Napaam, Tezpur - 784 028, Assam, India

(सर्वोत्तम विश्वविद्यालय के लिए कुलाध्यक्ष पुरस्कार, 2016, भारत के 100 श्रेष्ठ उच्च शिक्षण संस्थानों में पंचम स्थान और 'नाक' द्वारा 'ए' ग्रेड प्राप्त विश्वविद्यालय)
(Awardee of Visitor's Best University Award, 2016, 5th among India's Top 100 Universities, MHRD-NIRF Ranking, 2016 and NAAC Accredited with 'A' Grade)

Professor Dhanapati Deka
Dean, Students' Welfare
Tezpur University

Email: ghanapati@tezu.ernet.in
Phone: +91-3712-27 3024(O)
+91 3712 27 3675 (R)
Fax: +91-3712-267005

MESSAGE

It gives me extreme pleasure to know that the thirteenth edition of our university magazine "Srijan.. a Creation" is ready for publication with lots of resourceful articles, wonderful stories, mesmerizing poems etc. and beautiful photographs. I convey my best wishes to the team concerned which has toiled hard to make the publication a great one.

I am pretty sure that our magazine shall continue to inspire and enhance the creative side which are inherent in the students.

Dated: December 17, 2019

Dhanapati Deka

CONTENTS

সূচীপত্ৰ

- শিক্ষক তত্ত্বাবধায়কৰ এযাৰচেৰেক || 1
- *Editorial* || 2

প্ৰচ্ছদ ব্যঞ্জনা

- তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় || 4
কৌশিক নন্দন বৰুৱা

সোঁৱৰণিৰ অলিন্দ

- সোঁৱৰণৰ কাঁচলিত আব্দুল মজিদ || 5
মুৰ্ছনা বৰুৱা

চিত্তন-মনন-বীক্ষণ | *Panoply*

- **Professional Ethics: A Need of the Hour** || 7
Dr. Biren Das
- ভাষিক উৎপাদনশীলতা আৰু হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতা || 10
খামমুন ফুকন
- **Music from the heart: Diego Frazão Torquato** || 14
Manash Pratim Borah
- ড° ভূপেন হাজৰিকাঃ এক আধুনিক মনন || 16
কংকণ বৰা
- **Women in Our Time: Voice, Vice and Victim** || 18
Arun Kumar Gupta
- হাৰুকি মুৰাকামিৰ সাহিত্য সম্পৰ্কে গুটিদিয়েক চিন্তা || 20
অজিতাভ হাজৰিকা
- **All in The Name of Tradition** || 23
Chinmoyee Deka
- সাম্প্ৰতিক অসমৰ সংসদীয় পদ্ধতিৰ বিতৰ্ক : এটি
অবলোকন || 25
প্ৰিয়াংকু হাজৰিকা
- **Art and Its Importance: What is Art?** || 27
Abhishek Chakraborty
- **Cyberpunk** || 30
Bitopan Das

অতিথি কলাম

- নৱ প্ৰজন্ম আৰু ডিজিটেল সাহিত্য || 32
বত্ৰা ভৰালী তালুকদাৰ
- টিকনি প্ৰজন্ম || 35
অংকুৰ বৰুৱা ফুকন

লেচেৰি বুটলা | *Words from Alumni*

- যুৱ প্ৰজন্মৰ যোগাত্মক দৃষ্টিভঙ্গী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ
কেৰিয়াৰ গঠনত যুৱ সংগঠনৰ ভূমিকা || 36
ড° বুলজিৎ বুঢ়াগোহাঁই
- “The best thing about TU was that there was
always something to do” || 39
- In Conversation with Dr. Manjil P. Saikia
- **Question of Atrocities Against Women:
What We All Need to Realize!** || 43
Dr. Anjan Barman
- **Aesthetics in Dance** || 45
Mridusmita Dutta

Spinning Yarns | কথাশিল্প

- **Cloudy With a Chance of Furballs** || 55
Joyee Das
- অপাংজ্জয় || 59
ৰাজৰ্ষি নাথ
- সহযাত্ৰী || 63
প্ৰাণকৃষ্ণ বৰগোহাঞি
- দুটি নিৰস দুপৰীয়া || 69
অৰ্ণৱ জ্যোতি আৰ্য্য
- লক্ষী ছোৱালী || 72
প্ৰণামী কৌশিক
- सफर में एक दिन || 75
প্ৰীতি প্ৰকাশ
- পেণ্ডুলাম || 78
মধুশ্ৰী সাউদ
- **Death is a Wish** || 80
Prince Kumar

কপান্তৰ | *Works in Translation*

- **Decimal Fraction**
(*Doshomik Bhognangsho*) || 91
Prof. Smriti Kumar Sinha
- **The Boatman**
(Translation of the original Assamese “Nawaria”
by Madan Sarma) || 95
Bashabi Gogoi
- **লটাৰী**
(Shirley Jackson-ৰ মূল ইংৰাজী গল্প
‘The Lottery’ (1948)-ৰ অনুবাদ) || 100
ভাস্বতী গোস্বামী

Book Review | *গ্রন্থকোণ*

- **People and Struggles as They Are: A
Review of Adam Silvera and Becky
Albertelli’s *What If It’s Us*** || 105
Pratiksha Dowerah
- **ছাংলট ফেন্‌লা : এক পঠন অনুভৱ** || 107
অনুৰণ হালৈ

Poetryscape | *শব্দশিল্প*

- মৈত্ৰেয়ী পাটৰ, Jayati Das, Smaranika Chakravorty,
মৃদুপৰন পৰাশৰ, Saptarshijyoti Gogoi, Angana
Chakraborty, শৰ্মিষ্ঠা দত্ত, Nayan Roy, Milan
Chetry, Nibir Mriduta || 47-54
- Madhurjya Goswami, প্ৰাঞ্জল তালুকদাৰ, Sneha Roy,
Joyshri Pathak, Sitabz Garg, জ্যোত্স্নি গগৈ, Bhargavi
Gogoi, হৰিষ জাঙ্লিৱ, তুলিকা গগৈ || 83-90

Tête-à-tête | *কথোপকথন*

- “One has to only look around to marvel at the
wonders of nature”
- An Interview with Prof. Dhruba J Saikia || 109
- “Be True to Your Own Voice”
- In Conversation with Mitra Phukan || 113
- “Call of the Heart”
- In Conversation with Patricia Mukhim || 116

ভ্ৰমণ-কথন | *Meanderings*

- **WANDERLUST - to travel is to live!** || 123
Mridusmita Barman
- **The Dodhia Episode Recalled** || 125
Abhijnan Krishna Buragohain

Unreeling | *চলচ্চিত্ৰ-বীথিকা*

- **পুলক গগৈৰ ‘খোজ’** || 128
ড° পৰশমণি দত্ত
- **Eat, Kill, Love: Some Thoughts on the Film
*Aamis*** || 130
Dr. Sanjib Sahoo
- **অসমীয়া চিনেমাত অসমীয়া সমাজৰ সমমাত্ৰিক
বৈশিষ্ট্য** || 135
মনস্বিনী মহন্ত
- **Joker – Bleak and Beautiful** || 138
Arohan Xavier Mushahary
- **We Are All in *BoJack Horseman*, the
Greatest Show of the Decade** || 140
Lachit Roy

Miscellaneous | *অন্যান্য*

- **কিমান ওখ হ’ব লাগে মানুহ?** || 141
ৰ’দালি শৰ্মা
- **The Story of Mr. Photon** || 143
Sudipta Saikia
- **The Pursuit of Love, Loyalty and
Friendship** || 144
Rabina Ahmed
- **Even Light Can Have a Shadow** || 146
Noman Hanif Barbhuiya
- **Peeping into the year...**
- **Visual Ekphrasis**
- **World through Apertures**

সৃজনশীলতাৰ মাধ্যম - সৃজন

শিক্ষা ব্যৱস্থাৰ বিৱৰ্তন আৰু ক্ৰমবিকাশৰ ধাৰাটো লক্ষ্য কৰিলে দেখা যায় যে অতীজৰে পৰা সমাজৰ উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰাণকেন্দ্ৰ বিশ্ববিদ্যালয়সমূহে শিক্ষাৰ সম্প্ৰসাৰণ আৰু পৰিভাষাকৰণৰ ক্ষেত্ৰত সবল ভূমিকা গ্ৰহণ কৰি আহিছে। বিশ্ববিদ্যালয়সমূহেই সমাজে আশাৰে বাট চায়। আজিৰ প্ৰেক্ষাপটত বিশ্ববিদ্যালয়সমূহে সমাজৰ সেই আশা আকাংক্ষাক ধৰি ৰাখিব পাৰিছেনে নাই তাৰ নিৰ্মোহ বিশ্লেষণ কৰাটো অত্যন্ত জৰুৰী। Super Specialized Knowledge ৰ অন্বেষণত ব্ৰতী হৈ আজিৰ উচ্চ শিক্ষা প্ৰতিষ্ঠান সমূহে সাধাৰণ ৰাইজ তথা সমাজৰ সৰু সৰু আশা আকাংক্ষা সমূহক গুৰুত্ব দিব পাৰিছেনে নাই তাৰ বস্তুনিষ্ঠ পৰ্যালোচনাৰ প্ৰয়োজনীয়তা আহি পৰিছে।

বিদ্যায়তনিক কামৰ হেঁচাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ সৃজনশীলতা, সৃষ্টিশীল প্ৰতিভাৰ বিকশিত হোৱাত বাধাৰ প্ৰাচীৰ হৈ ঠিয় দিছে নেকি? এফালে বিদ্যায়তনিক হেঁচা, আনফালে অনিশ্চিত ভৱিষ্যতৰ শংকা, ইয়াৰ মাজত চেপা খুন্দা খাই আধুনিক শিক্ষা ব্যৱস্থা নতুন প্ৰজন্মৰ সৰ্বাংগীন শাৰিৰীক, মানসিক তথা বৌদ্ধিক বিকাশত কিমান দূৰ সফল হৈছে সেই বিষয়ে বিজ্ঞানসন্মত আলোচনা তথা গৱেষণাৰ প্ৰয়োজন অনুভৱ হয়। শিক্ষাৰ্থীসকলৰ সমাজ সচেতনতা তথা অবিদ্যায়তনিক কাম কাজত জড়িত হোৱাৰ প্ৰৱণতা কমি গৈছে নেকি? যদি গৈছে তাৰ কাৰণসমূহ চালি জাৰি চাই এক অনুকূল পৰিৱেশ পুনৰ ঘূৰাই অনাৰ সময় যেন ক্ৰমশঃ সমাগত।

আজিৰ যুগত উচ্চাৰিত হোৱা এটা বিষয় হৈছে আন্তঃবিভাগীয় সমন্বয়। বাস্তৱ ক্ষেত্ৰত মনৰ মাজত থকা প্ৰাচীৰ ভাঙি সমন্বয়ৰ অনুভূতিৰে নতুন সমাজ গঢ়িবলৈ আজিৰ নতুন প্ৰজন্ম সাজুনে? অৱক্ষয়মুখী সমাজক পৰিৱৰ্তন কৰিবলৈ, ধ্বংসমুখী পৰিৱেশক ৰোধ কৰি নতুন বিশ্ব গঢ়াৰ সপোন জাগৃত কৰিবলৈ নতুন প্ৰজন্মক উদ্বুদ্ধ কৰাৰ লগতে তেওঁলোকৰ মাজত সুপ্ত হৈ থকা সৃষ্টিশীল মনৰ সুন্দৰতাবোৰক সাৰ-পানী যোগাই আগবঢ়াই নিয়াটো সময়ৰ আহুন।

প্ৰতিষ্ঠা কালৰে পৰা সমাজ তথা সময়ৰ প্ৰতি তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ দায়বদ্ধতা আছে। নতুন প্ৰজন্মৰ সৃজনশীলতাৰ মাধ্যম হওক সৃজন - এইয়ে আমাৰ আশা। তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ে গৌৰৱোজ্জ্বল ২৫ টা বছৰ গৰাকি আজি ৰূপালী জয়ন্তী বৰ্ষ পালন কৰিছে। এনে এক শুভক্ষণত বিশ্ববিদ্যালয়খনৰ শিক্ষাৰ্থীসকলৰ বাৰ্ষিক পত্ৰিকা 'সৃজন' ৰ ত্ৰয়োদশ সংখ্যাটিৰ শিক্ষক তত্ত্বাবধায়ক হিচাপে জড়িত হৈ আমি বাধিত হৈছোঁ।

আলোচনীখন যথাযথভাৱে পাঠক সমাজৰ হাতত তুলি দিবলৈ সম্পাদকৰ লগতে সম্পাদনা সমিতিয়ে অহোপুৰুষাৰ্থ কৰিছে। এই সংখ্যালৈ অৰিহণা যোগোৱা আমন্ত্ৰিত লিখক, বিশ্ববিদ্যালয়ৰ শিক্ষক-কৰ্মচাৰীবৃন্দ তথা শিক্ষাৰ্থী সকলোকে কৃতজ্ঞতা যাছিলোঁ। বিশেষকৈ আমন্ত্ৰিত লিখকসকলে ব্যস্ততাৰ মাজতো সময় উলিয়াই আলোচনীখনৰ বাবে লিখনি আগবঢ়োৱাৰ বাবে আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জনালোঁ।

পৰিশেষত, জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ভাষাৰেই সৃজনৰ এই সৃষ্টিশীল প্ৰচেষ্টা বৰলুইতৰ পৰা বিশ্বমুখী হওক - এই আশা আৰু শুভকামনাৰে -

ড° মৌচুমী কন্দলী

ড° পংকজ বৰা

Editorial

We represent a generation of abrupt transformation. The revolutionary scientific inventions have paved the way for replacement(s). Things are being replaced so fast that certain things have easily become fond memories. The contemporary global scenario clearly depicts a picture of worldwide conflict. Undoubtedly conflict has always been a part of human civilization. The frequent conflicts over several communal interests have started questioning the greater philosophy of human life. The intentional negligence towards natural resources constantly keeps alerting us to the need of environmental protection. The reckless desire of following latest trends has forestalled any possibility of self introspection. It has ultimately led to an inner conflict among all individuals. Thus, we belong to a generation of deep confusion; confusion of our actions, directions and identity. The multiple platforms of representation create multiple identity markers. The art of performing many roles in a single lifetime may encourage the idea of celebrating differences, but the inner conflict in establishing self identity often seems to make individuals vulnerable. The generation is so confused of who they are and what they are looking for. This crisis of self identity ultimately acts as a destructive response to human resource development. This is the period when the untapped power of communication starts showing its strength of understanding the language of different expressions. One would do well to realize the potential of the 'pen' at this point. The pen has always been considered a revolutionary tool for individual as well as social awakening. A pen can transform thoughts into words, a person into a personality. *SRIJAN* is an expression of a group of representatives from the generation who, I believe, set great store by the power of the pen. It is a revolution for nurturing one's root, freedom and social responsibility.

It's our immense pleasure to present the Silver Jubilee edition (Volume XIII) of *SRIJAN...A Creation* to the Tezpur University Fraternity. We apologize for not being able to launch it on time due to some unavoidable circumstances. The editorial board would like to offer its sincere gratitude to Professor Vinod K. Jain, the Vice-Chancellor of Tezpur University. We would like to acknowledge Dr. Dhanapati Deka, Dean of Students' Welfare for all his guidance, support and valuable suggestions throughout the process of making the annual magazine. We sincerely express our gratitude to our respected faculty-in-charge - Dr. Moushumi Kandali and Dr. Pankaj Barah for their constant support and guidance. The editorial board also takes the opportunity to thank Dr. Madhurima Goswami, Dr. Madhumita Barbora, Dr. Juri Gogoi Konwar, Dr. Parasmoni Dutta and Dr. Kishore Baruah for their valuable suggestions at different points of time. We express our gratitude to Madhurjya Goswami for offering his labour and sincere cooperation throughout the process of editing this magazine. We also convey our sincere thanks to the Public Relation Officer, Samaresh Barman. We are also thankful to the crew at Ticol Style Track for their valuable time and patience. Meanwhile, we would also like to take the

opportunity to thank Tezpur University Photography Club, Tezpur University Fine Arts Club and all the hostel administrative bodies of Tezpur University.

We are also obliged to Prof. Dhruba J. Saikia, Mitra Phukan, Patricia Mukhim, Ratna Bharali Talukdar, Ankur Ranjan Phukan and Aditi Chakravarty along with all other respected contributors for their valuable contributions to this edition of SRIJAN.

Again, I would like to convey my heartiest gratitude to each and every member of the Editorial Board of SRIJAN 2017-18. I personally would like to thank Ajitabh Hazarika, Deputy Editor of this edition for leaving no stone unturned to make this magazine worth reading and also for keeping me motivated every time. I also express my sincere gratitude to Arun Bhagawati, Abhilash Bapanasha, Chandrancee Choudhury, Manash Phukan, Bornil Jonak Phukan, Parikshit Sarmah, Sitabz Garg, Dupal Bhagawati, Kripangkar Choudhury, Ramen Subba, Kangkan Borah, Sanjib Borah, Rajpratim Kalita, Preeti Prakash, Sandeep Sarkar and all other well wishers for their wishes and support. As this edition of SRIJAN gives voice to the literary vat of the academic year 2017-18, we regret to inform that many of the contributors have graduated from the university. We have mentioned their courses, semesters as on the said academic year. Readers may note that contributors who are pursuing their courses (old or new) or working at the university have retained their current designation. Photographs attached with the articles are mostly collected from different free source platforms via internet.

Finally, I hope *SRIJAN* will continue to nurture and enrich our literary expressions to the best of its abilities.

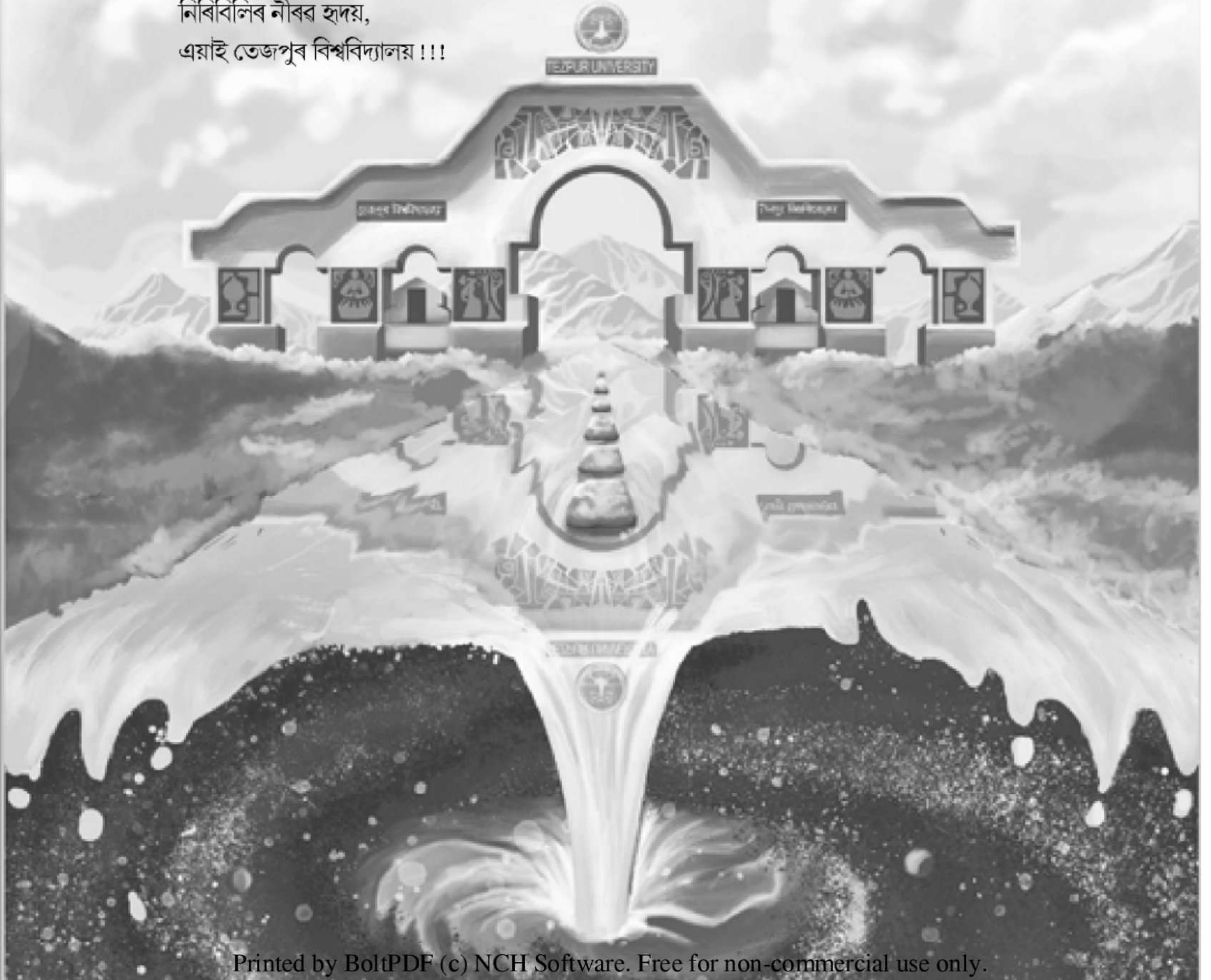
Uddipan Sarma
05.03.2020

তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়

কৌশিক নন্দন বৰুৱা
স্নাতকোত্তৰ দ্বিতীয় বাৰ্ষিক
শিক্ষা বিভাগ

জ্যোতি তোৰণৰ ইপাৰে এখনি সেউজীয়া নগৰ ...
য'ত বসন্ত নাহিলেও বলে বৰদৈচিলাৰ হুৰহুৰীয়া বতাহ ...
য'ত সোৱণশিৰীৰ সোণবোৰ কপিলীৰ ৰূপোৱালী টোৰে মিলি বৈ
যায় সুবিশাল পবিতৰাৰ কাষেদি ...
য'ত বাঁহীৰ মিঠা সুৰে আন্দোলিত কৰে সুউচ্চ কাঞ্চনজংঘাৰ
শিখৰ ...
নাহৰে য'ত আৰবি ৰাখে চৰাইদেউক ...
যৌৱনৰ উদ্দাম পৰশত ইয়াত সদায় জীৱন্ত হয় নীলাচল
পাহাৰ ...
য'ত সগৰ্বে নিজৰ অস্তিত্ব ঘোষণা কৰা পাটকাইৰ সিপাৰে আছে
সকলোৰে সপোনৰ শৰাইঘাট ...
যাৰ চোতালত নিতৌ ফুলে নৱ নৱ ফাগুণ ...
প্ৰাগজ্যোতিকাৰ কাষত বোৱা ধনশিৰীৰ জীয়াঢলে কপাহি
নিৰিবিলিৰ নীৰৱ হৃদয়,
এয়াই তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয় !!!

মূৰ্ছনা বৰুৱা

স্নাতকোত্তৰ দ্বিতীয় বাৰ্ষিক
সংস্কৃতি অধ্যয়ন বিভাগ

ব্যস্ততাপূৰ্ণ গতানুগতিক জীৱনত এটা সাংস্কৃতিক মনৰ প্ৰতিপালনেৰে সমাজৰ বিভিন্ন ঘটনাৰলীৰ প্ৰতিচ্ছবি কলা-সাহিত্যৰ জৰিয়তে বিভিন্নজন গুণী-জ্ঞানী ব্যক্তিয়ে সময়ে সময়ে আমাৰ মাজত আত্ম প্ৰকাশ কৰি আহিছে। ব্যক্তি স্বার্থ পৰিহাৰ কৰি ব্যতিক্ৰমী চিন্তাৰে কৰ্ম-সংস্কৃতিৰ ভেটি স্থাপন আৰু ৰুচিবোধৰ উপযুক্ত পৰিচালনাৰে এজন ব্যক্তিয়ে এটা অন্ধকাৰ বাটলৈ পোহৰৰ আশা কঢ়িয়াব পাৰে। এয়া নিশ্চয়কৈ সম্ভৱ। পৃথিৱীৰ সৰু-ডাঙৰ প্ৰতিখন দেশতেই কলাৰ নিঃস্বার্থ সাধনাই সৃজনীৰ এক চিৰন্তন প্ৰবাহৰ সৃষ্টি কৰি মানৱ জীৱনলৈ বৌদ্ধিক উন্নয়নৰ প্ৰস্ফাৰ আগবঢ়াই আহিছে। এই প্ৰস্ফাৰতেই সোমাই আছে সংস্কৃতিপ্ৰিয় মানুহ আৰু কলাৰ আন্তৰিকতা। শ্ৰীমন্ত শংকৰদেৱৰ মহান আদৰ্শ সাৰোগত কৰি বিশ্বমুখী ভাৱ-ধাৰাৰে অসমৰ সাংস্কৃতিক আৰু সামাজিক ক্ষেত্ৰখনত অভূতপূৰ্ব উন্নতিৰ মাত্ৰা প্ৰদান কৰা ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই ১৯৩৫ চনত প্ৰথম অসমীয়া কথাছবি 'জয়মতী' নিৰ্মাণেৰে সাংস্কৃতিক পথাৰখনত এক নৱজাগৰণৰ সূচনা কৰি বিশ্বদৰবাৰত অসমৰ স্থান প্ৰতিষ্ঠা কৰে। আগৰৱালাৰ এই ঐতিহাসিক প্ৰচেষ্টাক পৰৱৰ্তী সময়ত বহুজন অসমীয়াই নতুন ৰূপেৰে সজাই-পৰাই আগবঢ়াই নিয়ে। এই বিশিষ্ট ব্যক্তিসকলেৰে এজন অন্যতম অসম মাতৃৰ সুযোগ্য সন্তান আব্দুল মজিদ।

পাঁচ দশকৰো অধিক সময় অসমীয়া বোলছবি আৰু নাট্যজগতৰ সৈতে জড়িত থাকি অসমৰ সাংস্কৃতিক পথাৰখন চহকী কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা আব্দুল মজিদৰ জন্ম ১৯৩২ চনৰ ১৬ নৱেম্বৰত, যোৰহাটৰ পুৰণি বালিবাটত। ১৯৫০ চনত যোৰহাট গভৰ্ণমেণ্ট হাইস্কুলৰপৰা প্ৰৱেশিকা পৰীক্ষাত উত্তীৰ্ণ হৈ ১৯৫৪-৫৫ চনত যোৰহাট কৰ অধীক্ষকৰ কাৰ্যালয়ত অস্থায়ীভাৱে প্ৰায় তিনি বছৰ চাকৰি কৰা মজিদে পৰৱৰ্তী সময়ত অসম চৰকাৰৰ বিদ্যুৎ বিভাগৰ কাৰ্যালয়ত

কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰে। ১৯৫১ চনত যোৰহাটত স্থাপিত 'মিলিত শিল্পী সমাজ' আব্দুল মজিদৰ জীৱনৰ এক অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ অধ্যায়। তেখেতৰ সাংস্কৃতিক মনটোৱে মিলিত শিল্পী সমাজৰ মঞ্চৰ যোগেদি এক নতুন গতি লাভ কৰি পূৰ্ণতাৰ দিশে আগবাঢ়িবলৈ সক্ষম হয়। ১৯৫৭ চনত প্ৰথমখন নাটক 'বঞ্চিতা' আৰু পৰৱৰ্তী সময়ত 'ধূলি-মাকতি', 'সিহঁত আহিছে', 'চোৰ', 'সম্পূৰ্ণ মহাভাৰত', 'স্পাৰ্টাকাছ' আদি নাট ৰচনা কৰি তেখেতে এগৰাকী দক্ষ নাট্যকাৰৰূপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰে। ১৯৫৮ চনত যশস্বী পৰিচালক তথা অভিনেতা নিপ বৰুৱাৰ 'ৰঙা পুলিচ'ৰ জৰিয়তে অসমীয়া বোলছবি জগতত পদাৰ্পণ কৰা আব্দুল মজিদ পৰিচালিত প্ৰথমখন ছবি 'মৰমতৃষ্ণা'। মুঠ সাতখন পূৰ্ণ দৈৰ্ঘ্যৰ কথাছবিৰ চিত্ৰনাট্য ৰচনাৰে পৰিচালনা সম্পন্ন কৰা মজিদৰ অন্তিমখন ছবি 'সাত নম্বৰৰ সন্ধানত' (২০১৬)।

বিশিষ্ট লেখক নিৰ্বোধ চৌধুৰীৰ চুটিগল্প 'চামেলি মেমচাব'ৰ আধাৰত নিৰ্মাণ কৰা 'চামেলি মেমচাব' কথাছবিখনে (১৯৭৫) সত্তৰৰ দশকত এইজনা বিশিষ্ট পৰিচালকলৈ সুখ্যাতি আৰু সফলতা কঢ়িয়াই আনে। ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰপতি ভৱনত প্ৰদৰ্শিত এই বোলছবিখনে ২৩ সংখ্যক ৰাষ্ট্ৰীয় চলচ্চিত্ৰ মহোৎসৱত অসমীয়া ভাষাৰ শ্ৰেষ্ঠ ছবিৰ ৰজত কমল বঁটা লাভ কৰিছিল। ড° ভূপেন হাজৰিকাই একেখন ছবিৰ বাবেই শ্ৰেষ্ঠ সংগীত পৰিচালকৰ সন্মান অৰ্জন কৰিবলৈ সক্ষম হয়। পৰৱৰ্তী সময়ত 'চামেলী মেমচাব'-এ বাংলা আৰু ইংৰাজী ভাষাটো মুক্তি লাভ কৰে। আব্দুল মজিদে পৰিচালনা কৰা অন্যতম কথাছবি হৈছে 'উত্তৰকাল', 'বনহংস', 'বনজুই', 'পোণাকণ' ইত্যাদি। ১৯৮৫ চনত পুলক গগৈৰ 'সেন্দূৰ' ছবিখনত দুৰ্দান্ত অভিনয় কৰি আব্দুল মজিদে অসমীয়া ছবিত খলনায়কৰ চৰিত্ৰক এক অন্য স্তৰলৈ লৈ যায়। প্ৰায় অৰ্ধ-শতাব্দিক ছবিত অভিনয় কৰি আত্ম প্ৰতিভা উজলাই তোলা আব্দুল মজিদৰ কেইখনমান উল্লেখযোগ্য ছবি হ'ল - 'পূজা', 'সূৰ্য', 'সেন্দূৰ', 'উপপথ', 'বোৱাৰী', 'সংকল্প', 'প্ৰতিদান', 'পিতা-পুত্ৰ', 'জুমন-সুমন' আদি।

১৯৯০-৯১ চনত নিজা প্ৰযোজনা আৰু পৰিচালনাৰে নিৰ্মাণ কৰা 'উত্তৰকাল' (কাহিনী : ড° পুণ্যধৰ দাস) ছবিৰ

জৰিয়তে আব্দুল মজিদে পোনপ্ৰথম বাৰৰ বাবে পৰিচয় কৰাই দিছিল অভিনেতা যতীন বৰা আৰু চন্দ্ৰ মুদৈক। পৰৱৰ্তী সময়ত অতুলানন্দ গোস্বামীৰ 'নামঘৰীয়া' উপন্যাসৰ আধাৰত তেওঁৰ খণ্ডৰ ধাৰাবাহিকৰ পৰিচালনাৰ বাবে তেখেতে সুখ্যাতি লাভ কৰে।

'আজিৰ মানুহ' আৰু 'অপৰাজিতা' মজিদৰ আন দুখন উল্লেখযোগ্য ধাৰাবাহিক। ১৯৮৮ চনত ৰাষ্ট্ৰীয় চলচ্চিত্ৰ মহোৎসৱৰ জুৰি ব'ৰ্ডৰ সদস্য মনোনীত হোৱা আব্দুল মজিদে নিজৰ জীৱন কালছোৱাত কেইবাখনো গুৰুত্বপূৰ্ণ তথ্যচিত্ৰ পৰিচালনা কৰে; - 'অসমৰ পুতলা নাচ', 'বাহাদুৰ গাঁওবুঢ়া', 'আজান ফকীৰ' সেই সমূহৰ অন্যতম উল্লেখযোগ্য। গুৱাহাটী দূৰদৰ্শন যোগে সম্প্ৰচাৰিত তথ্যচিত্ৰসমূহ হৈছে- 'অবিভক্ত গোৱালপাৰা জিলাৰ নৃত্য-গীত', 'বিলাসীপাৰা অঞ্চলৰ নাথ-যোগী সম্প্ৰদায়ৰ ধৰ্মীয় ৰীতি-নীতি, লোকাচাৰ আৰু সংস্কৃতি' আদি।

অসীম আগ্ৰহ, একান্ত নিষ্ঠা আৰু দায়বদ্ধতাৰে নৱ প্ৰজন্মৰ শিল্পীসকলক আগবাঢ়ি যোৱাৰ চিৰন্তন অনুপ্ৰেৰণা যোগোৱা আব্দুল মজিদে নিজৰ জীৱন কালছোৱাত বিভিন্ন বঁটা পুৰস্কাৰেৰে সন্মানিত হৈছে। ৰূপকাৰ চলচ্চিত্ৰ পুৰস্কাৰ (১৯৭৫), জ্যোতিকা শ্ৰদ্ধাৰ্থ বঁটা (১৯৭৯), কলাগুৰু বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভা বঁটা (১৯৯৬), চিত্ৰলেখা বঁটা (২০০৮), প্ৰমথেশ বৰুৱা জীৱনজোৰা সাধনা বঁটা (২০১০), সাংস্কৃতিক মহাসভাৰ 'মহাৰত্ন' উপাধি (২০১০-১১), টেলিগ্ৰাফ গোস্বামী জীৱনজোৰা সাধনা বঁটা (২০১৫), প্ৰতিদিন এছিভাৰ্ছ এৱাৰ্ড (২০১৭) ইত্যাদি কিছু উদাহৰণ। ২০১৭ চনৰ ২৪ ছেপ্তেম্বৰ তাৰিখে বিশিষ্ট শিল্পীগৰাকী পৰলোকগামী হয়। 'মজিদকা' নামেৰে জনপ্ৰিয় আব্দুল মজিদৰ অৱদানসমূহ অসমৰ প্ৰতিটো প্ৰজন্মৰ বাবে প্ৰেৰণাৰ উৎস হৈ ৰ'ব - সেয়া ধুৰূপ। ■

বিশিষ্ট লেখক নিৰ্বোধ চৌধুৰীৰ চুটিগল্প 'চামেলি মেমচাব'ৰ আধাৰত নিৰ্মাণ কৰা 'চামেলি মেমচাব' কথাছবিখনে (১৯৭৫) সত্তৰৰ দশকত এইজনা বিশিষ্ট পৰিচালকলৈ সুখ্যাতি আৰু সফলতা কঢ়িয়াই আনে। ভাৰতৰ ৰাষ্ট্ৰপতি ভৱনত প্ৰদৰ্শিত এই বোলছবিখনে ২৩ সংখ্যক ৰাষ্ট্ৰীয় চলচ্চিত্ৰ মহোৎসৱত অসমীয়া ভাষাৰ শ্ৰেষ্ঠ ছবিৰ ৰজত কমল বঁটা লাভ কৰিছিল। ড° ভূপেন হাজৰিকাই একেখন ছবিৰ বাবেই শ্ৰেষ্ঠ সংগীত পৰিচালকৰ সন্মান অৰ্জন কৰিবলৈ সক্ষম হয়। পৰৱৰ্তী সময়ত 'চামেলী মেমচাব'-এ বাংলা আৰু ইংৰাজী ভাষাটো মুক্তি লাভ কৰে।

Professional Ethics: A Need of the Hour

Dr. Biren Das
Registrar

Late Dr. A. P. J. Abdul Kalam, the then President of India in one of his addresses to the nation, expressed deep concern on the fast growing menace of corruption and urged the youths of the country to work for a corruption free India. Former President Shri Pranab Mukherjee also expressed his concern on growing menace of corruption in the country saying that the corruption has led to deprivation of due benefits out of various government schemes/ services. State and Central Governments also urge upon the people to work for a corruption free India. All conscious citizens also desire a society without any malpractice. These urges may reach reality if and only if we have non-corrupt people with strong morale and a system conducive to sustain such good people. Because, people and system are two important pillars of a society. However, in this system, people are more important because bad system and bad people will result in total collapse; good system and bad people will lead towards degradation while bad system with good people will give the scope for improvement. It is obvious that good people and good system will result in quality governance and therefore, it is the desired or ideal situation for guaranteed development. The well-being of a society is the combination of good people with good system. But this may be an expectation difficult to achieve – either for lack of good people or for a non-conducive system in place.

Mahatma Gandhi referred seven sins: Politics without principle, wealth without work, pleasure without conscience, knowledge without character, commerce without morality, science without humanity and worship without sacrifice. These seven sins bring the relevance of professional ethics. Every morning we face news on various scams, corruption, malpractices, favouritism committed by the responsible persons of all spheres of our society- teachers, lawyers, judicials, journalists, public representatives, ministers, law makers and custodians of laws, medical professionals, public servants and businessmen, etc. etc. One may feel as if we are now in a competition to beat one after another in the race of corruption. Common people express their concern on the matter but no one is there to listen. Though there are many machineries to curb corruption and other such societal malpractices, none is functioning purposefully or, frankly speaking, these machineries have failed in its objectives. A systematic analysis may reveal many points to add, but one of the main reasons for these growth of unwanted practices is the lack of professional ethics.

Defining Professional Ethics:

The general term ‘ethics’ has been defined as ‘the systematic exploration of questions about how we should act in relation to others.’ This is particu-

larly evident in situations in which the actions of a section may cause harm to the others in the society. A related component is the concept of ethical sensitivity, which describes individual's awareness that his or her actions can affect the welfare of others. The term ethics describes what is right and what is wrong in the human behaviour, and what ought to be. In simple translation, ethics are the desired norms of behaviour of the people dealing with public matters in the society.

On the other hand, professional ethics concerns one's conduct of behaviour and practice when carrying out works in his/her profession. Such works may include administrative, transactional, judicial, public services, consultation, researching, teaching, writing, journalism, contract, etc. Professional ethics also concerns matters such as professional indemnity. Any code may be considered to be a formalisation of experience into a set of rules. A code is adopted by a community because its members accept the adherence to these rules, including the restrictions that apply. However, no two codes of ethics may be identical. They may vary from society to society by cultural group, by profession and by discipline. Codes of Ethics are concerned with a range of issues, including, academic honesty, adherence to confidentiality agreements, data privacy, handling of human subjects, impartiality in public dealings and judgement and professional accountability. A code of ethics enables us to set out the deals and responsibilities of the profession, exert a *de facto* regulatory effect, protecting both clients and professionals, improve the profile of the profession, motivate and inspire servants by attempting to define their *raison d'être*, provide guidance on acceptable conduct, raise awareness and consciousness of issues,

A code of ethics enables us to set out the deals and responsibilities of the profession, exert a de facto regulatory effect, protecting both clients and professionals, improve the profile of the profession, motivate and inspire servants by attempting to define their raison d'être, provide guidance on acceptable conduct, raise awareness and consciousness of issues, improve quality and consistency in public services.

improve quality and consistency in public services.

On the other hand, we must also consider whether the so-called standards are obligatory, or are merely an aspiration, whether such a code is desirable or feasible, whether ethical values are universal or culturally relativistic, the difficulty of providing universal guidance given the heterogeneous nature of the profession, what the point is of specifying responsibilities, given the limited regulatory function of a code.

Societal Problem:

In our society, speaking the truth is most universally accepted as a prime ethical value. While Aristotle and Plato have enunciated sophisticated reasons for this factor, it is a spontaneously and commonly accepted value in our civilized societies. Perhaps, it is not only accepted as right but is always followed as practice in all civilized societies. Indian society has an obsessive attachment to this value since long past and has developed an impressive philosophical and episodal inventory to ensure that speaking the truth comes instinctively. However, this is expectable only with high motivational force.

Some ethical questions have religious connotations. However, it is not necessary to include religious aspects in order to accept the social desirability of ethical rules. Though all the religions consider piety or bhakti as an essential ethical subject and religious people are seemed to be honest and truth speaker, but corruption or unethical activities are performed by a section of these religious people also. Even, in many cases, people in the religious campus get involved in social crimes causing injuries to innocent people and to the society at large.

Inculcating the Ethics:

Institutionalizing ethics through laws that can be enforced is a process as old as civilization itself. Even indirect laws like RTI Act, ICC Act, etc also help us in controlling misdoings. Law is a convenient institutional means for implementing values. But the laws may themselves be a product of an unfair power game, respectfully these would have an unethical outcome. Till recent days, the Indian lawmakers were neither benign nor democratic. Most of the laws are framed with some motive of individuals or group. Also, law has severe limitations because of its inherent logistical difficulties in legislating for the ethics of do's. As experienced, our law is more comfortable with the ethics of don'ts.

To fulfil the desires of people of India for a corruption free nation, we must develop professional ethics amongst all professionals. For this, besides enacting laws, an ethical movement for mobilization of profession through professional councils, who develops professional codes, can be initiated. Our nation believes in ethics and values and adherence to professional ethics was quite common in ancient India before the developed countries conceptualised it. India has developed many rules/ guidelines in the form of codes of conduct for transaction in offices and these are working as a binding force for the servants in their work places. Professional councils and codes are playing a major role in the ethical revival in the west including USA, UK, Australia, etc. But, these ethical codes should be broad and flexible enough to help the users/ affected ones adapt to any situation without making it a hurdle in the path of delivery of justice.

However, the inculcating of professional ethics should be initiated through education itself. It is necessary that our education should instil a value – oriented education instead of mere skills. Knowledge of country's historical and cultural heritage with special reference to the lives of great people of this land, sensitisation to its socio- economic problems and

appreciation of finer things in life such as music, arts, literature etc. must find a place in our education system. This will motivate people to dedicate their services to the nation without involving in corruption. Of course, it has been started to include ethical concept in courses of studies especially at higher education level. Management and Law schools have already introduced some sections in their syllabi while Engineering and Medicine professions already have some ethical contents in their syllabi. Others should also make it a point for consideration as education is the best way to inculcate these values in young minds.

Conclusion:

Every citizen desires to live in peace with prosperity. But corruption derails this desire. India is a country of youths. These youths will rule the country in the very near future. If we can make our young generation aware of the evils of corruption and need of the ethical values in their professions, then only we can expect a corruption free society. Let us join hands for this great cause. ■

References:

1. Gandhi, M.K.: *The story of my experiments with truth* (2011), Navajivan Publishing House.
2. Park H.J: *Can Business Ethics be taught?* (1998), Journal of Business Ethics (Web journal).
3. Singh D.P.: *Promoting Holistic Education for Individual and Institutional Excellence* (2015) University News, AIU Vol.53, No.20.
4. Kurhade M.S.: *An inquiry into the Ethics of Socials Responsibility* (2014). University News, AIU, Vol.52, No.43
5. Subramanian R: *Professional Ethics* (2015), OUP

ভাষিক উৎপাদনশীলতা আৰু হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতা

খামমুন ফুকন
গৱেষক শিক্ষার্থী
ইংৰাজী বিভাগ

ভাষিক উৎপাদনশীলতাক ইংৰাজীত Linguistic Productivity পৰিভাষাৰে বুজা হয়। ভাষাবিজ্ঞানৰ ই এনে এক শাখা য'ত ভাষা বিশেষৰ শব্দ গঠন বা সৃজন প্ৰণালীৰ সন্দৰ্ভত অধ্যয়ন কৰা হয়। ভাষাবিদ Hockett, Chomsky (এল বাওৱাৰ, ২০০১ ত উল্লিখিত) কে ধৰি অনেক ভাষাবিদে এই অভিধাতোক সৃজনশীলতা (creativity) বুলিও মতদান কৰিছে। তাকে দেখুৱাবলে গৈ তেওঁলোকে ব্যাখ্যা কৰিব খুজিছে যে মনুষ্য জাতিৰ সকলো ভাষাৰ সসীমতাৰ পৰা অসীম শব্দৰূপ, অৰ্থ আৰু কথন সৃষ্টি কৰিব পৰা ক্ষমতা আছে। সেই অনুসৰি ভাষিক সৃজনশীলতাৰ দুটা পদ্ধতি বা প্ৰয়োগ দেখা যায় আৰু সেই দুটা হৈছে নীতি-পৰিচালিত সৃজনশীলতা (Rule-Governed Creativity) আৰু নীতি-অৱনত সৃজনশীলতা (Rule-Bending Creativity)। থোৰতে ক'বলৈ গ'লে ভাষিক উৎপাদনশীলতা হৈছে বজাই প্ৰয়োগ কৰা বিভিন্ন ধৰণৰ ব্যাকৰণিক প্ৰক্ৰিয়াৰ মান।

ধ্বনিগত, ৰূপগত তথা অৰ্থগত কিছুমান কাৰকৰ বাবে ভাষিক উৎপাদনশীলতাত কিছু সীমাবদ্ধতাৰ লক্ষণ দেখা যায়। কেতিয়াবা পূৰ্ব প্ৰতিষ্ঠিত ৰূপৰ বাবে উৎপাদিত ৰূপ অপ্ৰায়োগিক হয় আৰু অৰ্থৰ বিকাশ নহয়, উদাহৰণস্বৰূপে ইংৰাজী thief শব্দটোৰ বাবে stealer ৰ - er সৰ্গ (affix) প্ৰায়োগিক নহয়। দ্বিতীয়তে কোনো ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে অনুৰূপ অৰ্থ প্ৰকাশ কৰা ব্যাকৰণিক বৰ্গৰ দুটা affix ৰ কোনো এটা অতি উৎপাদনশীল হয় আৰু কোনোটো সামান্য উৎপাদনশীল হৈ পৰে। আৰোনফে (Arnoff; 1978) দেখুৱাইছিল যে ইংৰাজী ভাষাৰ 'ity' আৰু 'ness' ৰ মাজত 'ness' বেছি উৎপাদনশীল। তেনেকৈ - some (wholesome), -al (withdrawal) আদি সামান্য উৎপাদনশীল। তাত্ত্বিক বাগধাৰাত এই সমূহৰ ব্যাখ্যা বিভিন্ন ধৰণে পোৱা যায় আৰু এই সীমাবদ্ধতাৰো অনেক শ্ৰেণী পোৱা যায় যেনে token blocking (প্ৰতীক অৱৰোধ) type blocking (প্ৰকাৰ অৱৰোধ) ইত্যাদি। ইংৰাজী ভাষাত আমি

ungreen ৰ দৰে শব্দ এটাৰ কথা ভাবিব পাৰোনে বা ঠিক অনুৰূপত অসমীয়া ভাষাত যোৰহটীয়াৰ পৰিৱৰ্তে যোৰহটীৰ কথা ভাবিব পাৰোনে?

স্পষ্টকৈ ক'বলৈ গ'লে এই ধাৰণাৰ ব্যাখ্যা সাহিত্যত একেবাৰে মুষ্টিমেয় আৰু সিবিলাকৰ মাজতো প্ৰায়ে চকা-মকা ৰূপে প্ৰাৱল্যধিক। এই লেখাত অসমীয়া কাব্যিক সাহিত্যৰ এগৰাকী শব্দদক্ষ তথা মিতভাষী কবিৰ কবিতাৰে ভাষিক উৎপাদনশীলতাৰ ধাৰণাটো বুজিবলৈ চেষ্টা কৰা হ'ব যদিও অসমীয়া ভাষাৰ উৎপাদনশীলতাৰ বিষয়ে সাধাৰণীকৰণৰ পৰা বিষয়ীগত ৰূপত দূৰত অৱস্থান কৰা হ'ব। যিহেতু কবিতাৰ ভাষা সহজ কথোপকথন আৰু অন্য শ্ৰেণীৰ লেখনশৈলীৰ পৰা একপ্ৰকাৰে শিথিল আৰু স্বতন্ত্ৰ। তথাপি হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাৰে অসমীয়া ভাষাৰ শব্দ গঠন প্ৰক্ৰিয়া লগতে অতি আৰু সামান্য উৎপাদনশীলতাৰ স্বৰূপ উদগোৱা হ'ব।

কিন্তু তাৰ আগতে ভাষিক উৎপাদনশীলতাই কি কৰে বুলি পোনে পোনে ভাবি পোৱা উত্তৰটোৱেই হ'ব ই ভাষাটোৰ শব্দ সম্ভাৰ বৃদ্ধি কৰিব আৰু লগতে দ্যোতনা সংহত কৰাত সহায় কৰিব। ইয়াৰ লগতে শব্দ গাঁথনি, ধ্বনিগত, ৰূপগত, কথনভংগীমাতো সালসলনিৰ সৃষ্টি হ'ব। এই উৎপাদনশীলতা কিয় হয় বা ই ভাষা এটাৰ চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্য নেকি? তেনেক্ষেত্ৰতো পূৰ্বোল্লিখিতভাৱে ক'ব পাৰি যে মনুষ্য জাতিৰ ভাষা অনবৰতে নৈৰ দৰে গতি কৰি থাকে আৰু সেই যাত্ৰাত বিভিন্ন পৰিৱেশ-পৰিস্থিতিয়ে ভাষাটোক সমৃদ্ধ কৰি ৰাখে। ই হৈছে মনুষ্য ভাষাৰ এটা বৈশিষ্ট্য।

সাধাৰণতে ভাষিক উৎপাদনশীলতাৰ বাবে যিসমূহ শব্দ গাঁথনিক সংসাধনে সহায় কৰে সেই সমূহৰ ভিতৰত compounding, affixation, conversion, clipping, backformation, acronymy, blending আদিয়েই প্ৰধান। নতুন শব্দৰূপ এটাৰ লগতে তাৰ এটা অভিপ্ৰেত (intended) আৰু এটা উপযুক্ত প্ৰাসংগিক (contextual) অৰ্থ প্ৰদান কৰিবৰ কাৰণে কেৱল ভাষাৰ ধৰ্ম বা সংসাধন সমূহৰ বিষয়ে জ্ঞান থাকিলেই নহ'ব। গতিকে ভাষা এটাত উৎপাদনশীলতাৰ উত্তম ব্যৱহাৰৰ বাবে ভাষিক বোধজ্ঞান, ব্যাকৰণিক গতিবিধি আৰু ভাষাটোৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক প্ৰাংগণৰ বিষয়ে সুজ্ঞান থকাটো প্ৰয়োজনীয়।

বিশ্বাস কৰা হয় যে লেখক তথা সাহিত্যৰ সৈতে পৰিচিত ব্যক্তি এজনে ভাষা এটাৰ গতিবিধি সম্পৰ্কে সহজে বোধিত হয়। প্ৰয়োজন আৰু নিৰ্বাচনৰ দায়বদ্ধতাত এজন কবিয়ে তেনেকৈ শব্দগঠন প্ৰক্ৰিয়াত প্ৰায়োগিক ৰূপত উৎপাদনশীলতাৰ সৈতে পৰিচয় হ'ব পাৰে। সেই ক্ষেত্ৰত কবি হিচাপে, বা কবিতাৰ এজন প্ৰতিষ্ঠিত ৰচয়িতা হিচাপে হীৰেন ভট্টাচাৰ্য নিত্য সচেতন আছিল। কবিতা এটাৰ সৃষ্টি, সৃষ্টিৰ পাতনি, সংজ্ঞা, নিয়মিত নিজৰ কবিতাৰ এটা অকপটীয়া বিশ্লেষণ, সম্পৰীক্ষা, শব্দ চয়ন,

কল্পচিত্ৰৰ অভিনৱত্ব আদিৰ প্ৰতি ভট্টাচাৰ্য চতুৰ আছিল। অসম সাহিত্য সভাৰ ৫২ তম অধিবেশনৰ কবি সন্মিলনৰ সভাপতিৰ অভিভাষণত হীৰেন ভট্টাচাৰ্যই নিজেই কৈছিল “তেওঁলোকে (কবি) আৱিষ্কাৰ কৰে নতুন শব্দ, প্ৰতিষ্ঠা কৰে প্ৰচলিত গ্ৰামীণ শ্ৰুতি দুই শব্দৰ নতুন অৰ্থমূল্য, নতুন ভাৱ অনুয! শব্দৰ পুনৰ গঠন আৰু পুনৰ নিৰ্মাণেই হৈছে কবিৰ বিশিষ্ট চৰিত্ৰ” (ভট্টাচাৰ্য; ২০১১, পৃষ্ঠা ৩৩০)। এই আলোচনাৰ বাবে ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতা (প্ৰথমৰ পৰা আটাইবোৰ (১৯৫৭-২০১০) লোৱা হৈছে। ভট্টাচাৰ্যই তেওঁৰ কবিতাসমূহত উৎপাদনশীলতা কিয় কৰিব লগা হ'ল আৰু কেনেধৰণৰ উৎপাদনশীলতাই অতি আৰু সামান্য উৎপাদনশীলতাৰ স্বৰূপ পালে সেই বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ব। কিন্তু তাৰ ভিতৰত আমি আলোচনাৰ বাবে বিশেষকৈ তেনেবোৰ শব্দৰূপ নিৰ্বাচন কৰিছো যিবোৰৰ প্ৰয়োগ সাধাৰণ কথনত প্ৰায় উহা হৈ থাক। অৰ্থাৎ গদ্য পাঠত তেনে লেখনভংগী খুব কমেইহে পোৱা যায় বা নাথাকেই।

আলোচনাৰ পৰিসৰত উৎপাদনশীলতাৰ কথাটো ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাতহে দেখুওৱা হ'ব, গতিকে সম্পূৰ্ণ অসমীয়া ভাষিক উৎপাদনশীলতাৰ প্ৰসংগৰ পৰা আমি বিৰত থাকিম। লগতে এই কথাও লক্ষ্য কৰা হ'ব যে উৎপাদিত শব্দৰ চেতন (sense) আৰু কথন প্ৰসংগ (communicative purpose) কি?

প্ৰধানকৈ শব্দ চাতুৰ্যৰ মাধুৰী ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত উৎপন্ন হৈছে কল্পচিত্ৰ সমূহৰ জৰিয়তে আৰু তাৰ সৃষ্ট সংগীতৰ দ্বাৰা। য'ত কবিয়ে মূৰ্ত (Concrete) শব্দ-চিত্ৰক ধ্বনিৰ সংযোজন ঘটাই সাংগীতিক শব্দৰ উৎপাদন কৰিছে। ‘চিকাৰী’ কবিতাটিত তাৰ উৎপ্ৰেক্ষা গতি সক্ৰিয় কৰিবলৈ বতাহৰ ধ্বনি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। যতি-সংযোগী (hyphenated) শব্দই তেনেকৈ ইয়াক একক শব্দৰূপ প্ৰদান কৰিছে। ঠিক তেনেকৈ দলনি দোপনি দুটা পৃথক শব্দ যদিও উপলক্ষ একে। কিন্তু ‘জলজ অভিধান’ কবিতাত ই এক সাংগীতিক স্বৰ প্ৰদান কৰাৰ বাবে ব্যৱহৃত যেন লাগে যেনেকৈ দলদোপ হেন্দোলদোপ, উথল পাথল আদি শব্দই প্ৰদান কৰা সংগীতৰ নিচিনা। এনে চিত্ৰকল্প য'ত যেন পুণি মেটেকাৰে ভৰা এক জলাশয়ৰ জীৱন্ত উপস্থিতি। শেষত উল্লেখ কৰা উদাহৰণটোত এটা ক্ৰিয়া বিশেষণ পাওঁ। য'ত বিশেষ্য ধ্বন্যাত্মক ভৰভুৰৰ পিছত - কে প্ৰত্যয় যোগ হৈ ক্ৰিয়া বিশেষণ গঠন হৈছে। অসমীয়া ভাষাত সাধাৰণতে - কে প্ৰত্যয়ৰ সৈতে যোগ হৈ সৃষ্টি হোৱা ক্ৰিয়া বিশেষণৰ উৎপাদনশীলতা তুলনামূলকভাৱে বেছি। ইয়াৰোপৰি অৰ্থহীন শব্দৰ আংশিক অভ্যস্তৰ (শইকীয়া বৰা ; ২০১৫, পৃষ্ঠা ৩৭) দ্বাৰা শব্দগঠন দেখা যায় তিববিৰ শব্দটোত।

বা - তিববিৰ (চিকাৰী, শাৰী ১০)

দলনি দোপনি পাৰ (জলজ অভিধান, শাৰী ১)

ভুৰভুৰকৈ আকৌ গজি উঠিম

(শস্যমালাৰ ভ্ৰমণ, শাৰী ৫)

ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত পোৱা অন্য এটি উৎপাদনশীলতাৰ

লক্ষণ হৈছে বিশেষণ প্ৰয়োগ। তাৰ ব্যৱহাৰ লক্ষ্য কৰিলে দেখা পোৱা ইয়াৰ সাধিত শব্দমূলৰ কেন্দ্ৰীয় ৰূপৰ সৈতে কিছুমান সৰ্গ যোগ কৰা হৈছে। সচৰাচৰ ব্যৱহৃত সাধিত শব্দমূলৰ সৈতে কিছু একাচেকা যেন লগা এই উৎপাদিত শব্দবোৰে কিন্তু প্ৰাসংগিক অভিপ্ৰেত অৰ্থ উৎপাদন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সাধিত শব্দমূলৰ ব্যৱহাৰে বিশেষ্যৰ অৰ্থ আৰু ভাৰ বৃদ্ধি কৰিছে। যেনেকৈ শিলুৱা (শিল + উৱা) শব্দই একাৰৰ গভীৰতা শিলৰ সৈতে ৰিজাইছে।

শিলুৱা একাৰ (তেজৰ আখৰেৰে, শাৰী ৩)

মোৰ পথৰুৱা পিঠি (ধান হওক, শাৰী ২)

মোৰ তপতৈয়াৰ কান্ধ কামিহাড় (ধান হওক, শাৰী ৪)

তৰাবাহী মেঘবোৰ (নীল-নক্ষত্ৰ, শাৰী ৬)

উপৰোক্ত উদাহৰণ কেইটাত দেখা পোৱা উৎপাদনশীলতাত ভিন্ন অৰ্থবাচক মৌলিক শব্দৰ সংযোগত নতুন অৰ্থবাচক শব্দ গঠন হোৱা দেখা গৈছে - তপতৈয়াৰ, তৰাবাহী। অন্যহাতে শব্দৰ পাছত যোগ গৈ নতুন অৰ্থবাচক শব্দ গঠন কৰা প্ৰত্যয়ৰ উৎপাদনশীলতাৰ উদাহৰণস্বৰূপে - শিলুৱা আৰু পথৰুৱা আদি শব্দ। মেটাফৰিক অৰ্থ যিয়েই নহওক লাগিলে এই শব্দবোৰ যেনে অসমীয়া ভাষা সাহিত্যত নতুন সংযোজন সেই কথা নুই কৰিব নোৱাৰি। আচলতে পথৰুৱা বুলি কলে একে ধৰনাত্মক শব্দ বা প্ৰত্যয় সংযোগী শব্দ পলসুৱা, ডেকেৰুৱা আদি তথা তৰাবাহী বুলি কলে ৰক্তবাহী, সুপৰিবাহী আদি শব্দবোৰলৈহে মনত পেলাই দিছে।

ঠিক অনুৰূপভাৱে আমি তলত উল্লিখিত উদাহৰণকেইটাও লক্ষ্য কৰিব পাৰো।

সেতুময়তা (মোৰ আৰু পৃথিৱীৰ, শাৰী ৪৩)

কপাহগুটীয়া বৰষুণজাক (এটা গানৰ ক'লি, শাৰী ২)

দিনান্তৰ ছাঁত (বসন্ত বিলাস, শাৰী ১)

প্ৰসংগান্তৰৰ গো-চৰণভূমিৰ ঘনিষ্ঠতা (পদাংক, শাৰী ৭)

উৎসৱান্ত ধুমুহাৰ কোলাহল (মোৰ আৰু পৃথিৱীৰ, শাৰী ৯)

কাঁটলফুটা ৰদে (ধানবোৰ দাই আনা, শাৰী ৫)

টোচিৰা একাৰ পথাৰ (শস্যমেলাৰ ভ্ৰমণ, শাৰী ৯)

মৃদুগন্ধী সৰল বুকু (জোনাকী মন ৩, শাৰী ২)

এই শব্দ গঠন ক্ৰিয়াত প্ৰত্যয় সংযোগী শব্দৰ লগতে ভিন্ন মৌলিক অৰ্থবহ শব্দৰ সংযোগৰ দ্বাৰাও নতুন শব্দ গঠিত হোৱা দেখা গৈছে। উদাহৰণস্বৰূপে প্ৰত্যয় সংযোগী শব্দ দুটা হৈছে সেতুময়তা (সেতুময় + তা), কপাহগুটীয়া (কপাহ + গুটি + ঙ্গিয়া), মৃদুগন্ধী (মৃদু + গন্ধ + ঙ্গি) অন্যহাতে দ্বিতীয়বিধৰ উদাহৰণ - দিনান্তৰ (দিন + অন্তৰ), প্ৰসংগান্তৰ (প্ৰসংগ + অন্তৰ), উৎসৱান্ত (উৎসৱ + অন্তৰ), কাঁটলফুটা (কাঁটল + ফুটা), টোচিৰা (টো + চিৰা)।

অসমীয়া ভাষাত শব্দ গঠনৰ ক্ষেত্ৰত সৰ্গ বা প্ৰত্যয়ৰ ব্যৱহাৰৰ কথা আগতেও উল্লেখ কৰা হৈছে। কিন্তু প্ৰত্যয়ৰ তুলনাত উপসৰ্গৰ ব্যৱহাৰ ভাষিক উৎপাদনশীলতাত তুলনামূলকভাৱে বহুল।

ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাসমূহত উপসৰ্গৰ দ্বাৰা শব্দ গঠন হোৱা দেখা যায় তলৰ উদাহৰণ কেইটাৰ জৰিয়তে।

সোঁত যেন সবেগ (তৰুণ তেজ, শাৰী ২)

অপাপ - হৃদয় (মোৰ আৰু পৃথিৱীৰ, শাৰী ২৭)

আসন্ধ্যাদিন (জোনাকী মন ৫১, শাৰী ২)

সনিৰ্বন্ধ (তোমাৰ পৰা মোলৈ, শাৰী ৩)

সুপ্ৰাচীন যমুনাৰ মোহন জল (পদাংক, শাৰী ৬)

আভূমি প্ৰণত কবিৰ (প্ৰতিধ্বনি মৰণপণ, শাৰী ৪)

কোৱা উচিত যে ব্যাকৰণিক নীতিগতভাৱেই উপসৰ্গসমূহৰ ব্যৱহাৰ ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত বিদ্যমান। অ, আ উপসৰ্গই যেনেই অসময়, অকাজ, অনীতি আদি নেতিবাচক অৰ্থপ্ৰকাশ কৰে ঠিক তেনেকৈ অপাপ, আসন্ধ্যাদিন, আভূমি আৰু স, সু উপসৰ্গৰ ব্যৱহাৰে ইতিবাচক তথা তীব্ৰতৰ বুজাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে যেনে সবেগ, সন্ধিবন্ধ, সুপ্ৰাচীন ইত্যাদি।

প্ৰত্যয়ৰ দ্বাৰা উৎপাদনশীলতা দেখুওৱা আৰু কেইটামান উদাহৰণ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল।

বিষাদৰ পনিয়লি ছাঁ (জলজ অভিধান, শাৰী ৪-৫)

আঁঠুৱনি পানীত (শব্দহীন বৰ্ণমালা, শাৰী ৯)

বন-বিৰিখৰ হবিয়লি মাত (যদি সাৰে থাকে, শাৰী ৭)

পনিয়লি (পনিয়ল + অলি), আঁঠুৱনি পানীত (আঁঠুৱা + অনি, হবিয়লি (হাবি + অলি) আদি শব্দকেইটাৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়াত দেখা গৈছে যে বিশেষ্য পদৰ সৈতে অলি অথবা অনি প্ৰত্যয় যোগ হৈ বিশেষণীয় ৰূপ উৎপাদন কৰিছে। গতিকে ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত তদ্বিত প্ৰত্যয়ৰ দ্বাৰা ভাষিক উৎপাদনশীলতা দেখা গৈছে।

শব্দ গঠনৰ এটা প্ৰক্ৰিয়াৰ দ্বাৰা উল্লেখ কৰি শইকীয়া বৰাই (২০১৫) সমাসৰ কথাও বিশ্লেষণ কৰিছিল। য'ত এটা বা ততোধিক ভিন্ন অৰ্থবাচক শব্দৰ সংযোগত কিছুমান যৌগিক বা সংযুক্ত শব্দ সাধিত হয় বুলি তেওঁ দেখুৱাইছে। যেনে আকাশ-বন্ধি, অসম-সাহিত্য-সভা-পত্ৰিকা (শইকীয়া বৰা, পৃষ্ঠা ৩৪)। যিবোৰত সাধাৰণতে মুক্ত অথবা যুক্ত (গোস্বামী ; পৃষ্ঠা ১৩৮-১৪৭, উল্লেখ শইকীয়া বৰা) বা মৌলিক অথবা সাধিত শব্দৰ সংযোগত নতুন শব্দৰ উৎপন্ন হয়। ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত এনে মিশ্ৰ শব্দৰ উদাহৰণ পোৱা যায়।

ভালপোৱাৰ বোকা-মাটিৰ শিতানে-পথানে

(ধানবোৰ দাই-আনা, শাৰী ২)

শিল-চোঁচা পানীৰ দাপোণত

(তোমাৰ ঘামে টলবল মুখ, শাৰী ৬)

বাৰুদ-ভৰা স্বপ্নৰ যন্ত্ৰণা (প্ৰস্তাৱনা, শাৰী ১২)

মেঘ-তৰা-নক্ষত্ৰখচিত আকাশলৈ চাই

(নীল-নক্ষত্ৰ, শাৰী ২)

সৰ্বনাম-ভনীতা-বিশেষণ ক্ৰিয়া নিৰ্মোহ (পদাংক, শাৰী ৯)

ব্যৱহৃত শব্দৰূপবোৰ বিকাশ কৰি চালে আমি তলত দেখুওৱা ধৰণে গঠন বিন্যাস পাওঁ। যিবোৰত গোস্বামীদেৱে (শইকীয়া

বৰা ; ২০১৫, পৃষ্ঠা ৩৪) উল্লেখ কৰা ধৰণে প্ৰাকৃতিকগত ৫টা সংযুক্ত হোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়া দেখা পোৱা যায়।

মুক্ত ৰূপ + যুক্ত ৰূপ = বোকা মাটিৰ, বাকুদ-ভৰা
 মুক্ত ৰূপ + মুক্ত ৰূপ = শিল চোঁচা
 যুক্ত ৰূপ + যুক্ত ৰূপ = শিতানে-পথানে
 মুক্ত ৰূপ + মুক্ত ৰূপ + মুক্তৰূপ = সৰ্বনাম-ভনিতা-
 বিশেষণ
 মুক্ত ৰূপ + মুক্ত ৰূপ + যুক্ত ৰূপ = মেঘ-তৰা-নক্ষত্ৰখচিত

তাৰোপৰি ভট্টাচাৰ্যৰ শব্দ চয়নৰ চাতুৰ্যৰে সৃষ্ট কিছুমান শব্দত বিভক্তিৰ উপকৰণ (যেনে হাড়ে হিমজুত, পৰ্বতৰ নখৰত, কোনদ্বীপাশ্বিত) উপস্থিতি লক্ষ্য কৰা যায়। অৰ্থযুক্ত শব্দৰ পুনৰ্ভক্তি তথা ক্ষেত্ৰ অভ্যন্তৰে শব্দ গঠন হোৱা দেখা যায়, যেনে ইমানে সিমানে। অসমীয়া ভাষাৰ আমন জিমন, নদন বদন আদি শব্দৰ দৰে ইমানে সিমানে শব্দ গঠনতো শব্দটিৰ আদ্যাংশ স্বৰৰ পৰিৱৰ্তন হোৱা দেখা গৈছে। আচলতে একেবাৰে পোনপটীয়া যদিও এই শব্দকেইটিৰ গঠন প্ৰক্ৰিয়াৰ আলোচনা এইকাৰণে কৰা হ'ল যে শব্দকেইটিৰ কথিত ৰূপৰ পৰা তথা চিনাকী ৰূপৰ পৰা নিলগৰ, য'ত নেকি হাড়ে হিমজুৰেৰ সলনি হাড়ে হিমজুত, পৰ্বতৰ শিখৰত সলনি পৰ্বতৰ নখৰত, ইমান ইমানৰ ঠাইত ইমানে সিমানে আদিলৈ ৰূপান্তৰ কৰি আচলুৱাকৰণ কৰি দেখুওৱা হৈছে। সেই একেদৰে ধাননি-সাবটাৰ চিনাকী ৰূপ বিয়নী-সাবটা বা ধুমুহা-ডাৱৰৰ চিনাকী ৰূপ ধুমুহা-বৰষুণ ইত্যাদি। নক'লেও হ'ব যে এই ক্ষেত্ৰত কবিয়ে ইচ্ছাকৃতভাৱেই চিনাকী পৃথিবীখনক এক নতুন আবেদন অনুভূতিৰে তুলি ধৰিব খুজিছে।

ধাননি-সাবটা নৈখনৰ (ভূঁইতলৰ গীতপদ, শাৰী ৬)
 ধুমুহা-ডাৱৰে (শিপা, শাৰী ৪)
 বাৰমাহী কোনদ্বীপাশ্বিত অতীত ভৱিষ্যত
 (ফুলে তেজে এক্কাৰো যে, শাৰী ১১)
 ইমানে সিমানে ধানে মোৰ পানীৰ লগত
 (ধান হওক, শাৰী ৮)

পৰ্বতৰ নখৰত (ফুলে তেজে এক্কাৰো যে, শাৰী ৫)
 হাডু হিমজুত (শব্দহীন বৰ্ণমালা, শাৰী ২)

শেষত ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত উৎপাদনশীলতাৰ আন এটা মন কৰিবলগীয়া কথা হৈছে যতি সংযোগী চিনৰ অবিহনেও কিছুমান অৰ্থপূৰ্ণ মৌলিক শব্দৰ সংযোগে নতুন শব্দৰ সৃষ্টি কৰা। উদাহৰণস্বৰূপে তলত উল্লেখ কৰা শব্দকেইটালৈ মন কৰিলেই গম পোৱা যাব যে কিছুক্ষেত্ৰত ক্ৰিয়াৰূপ, দুই বা ততোধিক পূৰ্ণাংগ শব্দৰূপৰ যৌগিক ৰূপৰ ব্যৱহাৰ।

যাওঁবোলা লিহিৰিপতীয়া মেলানি পোহৰ
 (ফুলে তেজে এক্কাৰো যে, শাৰী ৬)
 শব্দকল্পদ্ৰুম (মোৰ আৰু পৃথিবীৰ, শাৰী ৭)
 শব্দশীল কবিৰ (এডৰা নীলা দলঘাঁহ, শাৰী ৫)
 গতিকে পূৰ্বতে উল্লেখ কৰা ধৰণে কবি হিচাপে শব্দ চয়ন

আৰু ব্যৱহাৰত ভট্টাচাৰ্য সদা সংযম আৰু প্ৰাতিশ্ৰিক। ভট্টাচাৰ্যৰ 'বীজ' নামৰ কবিতাটো পঢ়িলেই গম পোৱা যায়।

ক'তো গদ্যৰ উজ্জ্বলতা নাই
 বৰ ফিকা হৈ গৈছে মোৰ কবিতা (বীজ)
 আকৌ তেওঁ লিখিছে -
 কবিতা এটা আৰম্ভ কৰা টান।
 পোনপটীয়াকৈ একোৱেই উজু বাটেৰে
 মোৰ কলমলৈ নাহে।
 সুৰে মোক আগতেই ধৰা দিয়ে। (ব'দত তিৰেবিৰাই)

হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত সংগীতৰ অস্তিত্ব অনেকজন সমালোচকে (আহমেদ, ডেকা হাজৰিকা) উল্লেখ কৰি গৈছে। ডেকা হাজৰিকাই (২০১৪, পৃষ্ঠা ২১৫) কোৱাৰ দৰে ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাসমূহ আচলতে গীত আৰু কবিতা এক দোমোজা বস্তু। কোনোধৰণৰ সমালোচনাৰে কথাটো উল্লেখ নকৰিলেও হীৰেন ভট্টাচাৰ্যই নিজে এই কথা জানিছিল আৰু তাৰ উমান আমি 'ব'দত তিৰেবিৰাই' কবিতাটো পঢ়িলেই অনুমান কৰি ল'ব পাৰো। এই গীতি ধৰ্মিতাৰ উপৰিও আতিতি, চিত্ৰকল্পৰ সিয়ন, শোধান আৰু আচলুৱাকৰণৰ সুবিধাৰ্থে পৰিচিত শব্দৰ পুনঃগঠন হোৱা তেওঁৰ কবিতাত দেখা গৈছে। ইয়াকে কৰিবলৈ গৈ ভট্টাচাৰ্যই বাক্যবিন্যাসগত তথা ব্যাকৰণগত দুইধৰণে উৎপাদনশীলতা দেখুৱাব লগা হৈছে।

হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাত ইমানবোৰ শব্দৰ গঠন, পুনঃগঠনৰ স্বৰূপ উদগোৱাৰ পাছত আমি এনে সিদ্ধান্ত এটা ল'ব পাৰো নে যে উক্ত উৎপাদিত শব্দবোৰ ব্যাকৰণিকভাৱে শুদ্ধ আৰু গদ্য তথা দৈনন্দিন কথনতো ব্যৱহাৰযোগ্য। তাৰ লগতে তথাকথিত আভিধানিক সত্ত্ৰত শব্দবোৰৰ স্থান বিচাৰ কৰি চাব পৰা যায়নে। যিকি নহওক অসমীয়া ভাষা সাহিত্যত শব্দবোৰে এক অনবদ্য স্থান অধিকাৰ কৰিছে। ভাষিক উৎপাদনশীলতাৰ অধ্যয়নত কোনো সময়ত হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতাই এক বিশেষ আসন অধিকাৰ কৰিব বুলি আমাৰ দৃঢ় বিশ্বাস। ■

প্ৰসংগ গ্ৰন্থ :

- Aronoff, M., & Schvaneveldt, R. (1978). *Testing morphological productivity*. Annals of the New York Academy of Sciences, 318 (1), 106-114.
 Bauer, L. (2001), *Morphological Productivity*. UK:CUP
 আহমেদ, এম. কা. (২০১৫), *আধুনিক অসমীয়া কবিতা*, গুৱাহাটীঃ বনলতা
 ডেকা হাজৰিকা, কবিতা (২০১৪), *অসমীয়া কবিতা*. গুৱাহাটী বনলতা
 ভট্টাচাৰ্য, হী, (২০১১), *হীৰেন ভট্টাচাৰ্যৰ কবিতা* (প্ৰথমৰ পৰা আটাইবোৰ (১৯৫৭-২০১০), গুৱাহাটীঃ ভবানী প্ৰিন্ট এণ্ড পাব্লিকেছন
 শইকীয়া বৰা, লী, (২০১৫) *অসমীয়া ভাষাৰ ৰূপতত্ত্ব*, গুৱাহাটীঃ বনলতা।

Music from the heart:
Diego Frazão Torquato

Manash Pratim Borah
Integrated B.Sc.B.Ed.
Third Semester
Department of Mathematical Sciences

Diego Frazão Torquato, playing violin in his teacher's funeral

The challenges of life can also be some opportunities. Sometimes people who spring back into shape take on new shapes they never would or could have imagined before they were challenged.

In October 2009, the 12 years old boy, named Diego Frazão Torquato moved much of Brazil to tears. This happened when the picture of him playing violin appeared in the media. He was playing in the funeral of his teacher. In this picture Diego's violin and the tears streaming from his right eye have the same shine.

Diego didn't have an easy life. In the Parada De Lucas, the kids easily caught diseases that are uncommon at the areas of the world with better sanitation and medical care. Sadly, at age four, Diego contracted Meningitis, a disease that creates swelling around the brain and spinal cord which was aggravated by pneumonia. Due to his illness, Diego also had to struggle with memory difficulties. But because of his strong will power, Diego still managed to learn the violin. Diego, born and raised in the slums of Parada de Lucas, dreamed that the violin would take him to see the world.

*Diego thrilled me to cry playing his violin.
His expression was touching.*

At the age of six, he started taking classes at Afroreggae, an NGO that works to combat the trafficking of young people by teaching them from the *favelas* about Brazilian culture through soccer, drumming, dance, graffiti art, and the Brazilian dance fighting called *capoeira* which had an orchestra led by John Evandro da Silva. He along with his students played music to raise money for charity that treated sick children for free. Diego was a part of the violin's string orchestra that became a 'symbol of hope' for the fight with leukemia and indignation against the crime that killed his teacher. He showed that it was possible to overcome the ugliness of poverty, disease, violence and drug trafficking to create something beautiful.

Evandro was a father, mentor and a teacher to Diego. Diego never learned to read music. He listened through ear and practised hard. The orchestra group played a medley of classical tunes mixed with American pop songs but there's no doubt it is fully Brazilian: in the hands of Afroreggae orchestra, even the classical music of Mozarts has a bit of a Brazilian samba swing.

With Evandro and Afroreggae, Diego played concerts. He even played on Brazilian television shows. Diego participated in the workshops of the group in Parada de Lucas and became the star of the string orchestra Afroreggae. In December 2009, he participated in the campaign to end years of Rede Globo.

The occasion where this picture was taken, was the funeral of his social project coordinator, *Evandro João Silva*, who was shot to death after being mugged on dated 18th October, 2009. The manner by which Evandro was murdered was so unfair. Diego defied the odds to play at the funeral of a man who gave him hope and took him off the dangerous streets of Brazil. That's why Diego was crying in the famous photograph.

The newspaper *O Globo* reported the image "as one of the most exciting in recent memory". He was appointed in 2010 to make a Difference Award from the newspaper *O Globo*. His childhood was marked by an environment involved in crime and disease, of which the last one led to the hospitalization of 24 days, where he suffered a massive infection after appendix surgery which led to the aggravation of the case. During this period, he was also admitted to Saracuruna hospital with acute leukemia, but could not do chemotherapy at risk of the procedure. He depended on the help of machines to regulate blood pressure and had a cardiac arrest before he died.

At Diego's funeral José Júnior, the coordinator of Afroreggae stated, "I think the legacy of Diego is hope, it is the willingness to change, to transform". The friends said goodbye to Diego to the music he liked best: *As a Branca*. From the plane, returning from New York, Governor Sergio Cabral made a point of commenting on the death of Diego, who also made him cry during a concert in the gardens of Guanabara Palace: - Diego thrilled me to cry playing his violin. His expression was touching.

Like Diego, life is an unfair play-ground full of bullies and challenges. You either get rolled over. Or you stand and fight back. Diego lived a short and difficult life but during that time he painted his society with a legacy of hope and the world joy.

Live to Inspire! ■

References:

1. Sundem, G. (2016). *Real Kids, Real Stories, Real Character: Choices That Matter Around the World*. Retrieved from <http://books.google.com>
2. Ezer, M. (2017, April 03). *DIEGO FRAZAO TORQUATO* [WordPress blog]. Retrieved from <https://ezeratalkblog.wordpress.com>

ড° ভূপেন হাজৰিকা এক আধুনিক মনন

কংকণ বৰা

স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ বাৰ্ছাসিক
ইংৰাজী বিভাগ

সংগীত ফল্গুৰ দৰে, জ্যোতিৰ লহৰ, শব্দ-যন্ত্ৰ ইত্যাদি।

এটা সময়ত ৰাধিকাৰাম টেকীয়াল ফুকনে “ঔপপঞ্জিক আৰু ক্ৰিয়াসিদ্ধ তৌষত্ৰিক” সংগীত সাধনাৰ বাবে অসমীয়া সকললৈ আহ্বান জনাইছিল। সংগীতক নৱৰসৰ শ্ৰেষ্ঠতম কলা-মাধ্যম বুলি তেওঁ গ্ৰহণ কৰিছে। ভূপেন হাজৰিকাৰ বেলিকাও ই ব্যতিক্ৰম নহয়। নৱকান্ত বৰুৱা, নিৰ্মলপ্ৰভা বৰদলৈ, কেশৱ মহন্ত, বীৰেন দত্ত আদি ব্যক্তিসকলৰ দৰেই ভূপেন হাজৰিকায়ো আধুনিক গীতকে কলা-সন্মত কৰি সমাজ পৰিৱৰ্তনৰ আহিলা হিচাপে মানুহৰ মাজলৈ লৈ গৈছিল। বিমূৰ্ত কলাৰ চেতনাৰে তেওঁ আশাবাদকে মূৰ্ত কৰিছে - “নৱকালৰ অস্ত্ৰ সাজি/শোষণকাৰীক বধিম/সৰ্বহাৰাৰ সবস্ত্ৰ পুনৰ ফিৰাই আনিম/নতুন অসম গঢ়িম।”

সুধাকৰ্ণ ড° ভূপেন হাজৰিকা। প্ৰজ্ঞাৰ সাধনা আৰু অভিজ্ঞতাৰ অন্বেষণেৰে আজীৱন জাতিটোক এক প্ৰাণস্পন্দিত জাতি হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ তথা পোহৰৰ এক নতুন বাট দেখুৱাবলৈ চেষ্টা কৰা এক সংগ্ৰামী সত্তা, সদা জাগ্ৰত প্ৰহৰী। তেজ মগ্ধৰ মানুহজনতকৈ আৰু এখোজ আগুৱাই গভীৰ আত্মবিশ্বাসেৰে নিজৰ জীৱনটোক যিদৰে ইমান সমুজ্জ্বলকৈ সজাইছিল লগতে নিজৰ সৃষ্টিৰ মাধ্যমেৰেই সমাজৰ নিপীড়িত জনতাৰ হকে বিশেষকৈ কৃষক শ্ৰেণীৰ উন্নয়নৰ হকে যিদৰে এজন বিপ্লৱী সৈনিকৰ দৰে যুঁজিছিল সেয়া প্ৰতিজন মানুহৰ বাবে আদৰ্শস্বৰূপ। এক কথাত সুধাকৰ্ণ আছিল এজন অবিৰত যোদ্ধা, এজন মননশীল সমাজবিজ্ঞানী। কোৱা হয়, “কলা মাত্ৰেই বিকৃতি সাপেক্ষ। জগত জীৱনৰ স্বৰূপ বা বস্তুৰূপ শিল্পীৰ মানস লোকত ৰূপান্তৰিত হয়। অৰ্থাৎ কলাৰ জগতত বস্তুজগতৰ বিকাৰ বা ৰূপান্তৰ ঘটে। কিন্তু ই সম্পূৰ্ণ নিশ্চিহ্ন হৈ নাযায়। ইয়াত কল্পনাৰ ব্যৱহাৰ মুখ্য।” আধুনিক শিল্পীসকলে পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত তেওঁলোকৰ নিজ নিজ মাধ্যমেৰে বাস্তৱৰ উপৰিতলত কি আছে তাৰ অনুসন্ধান কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে, যাক আঁদ্রেই মালৰোৱে *digging below the surface* বুলি কৈছে। ভূপেন হাজৰিকায়ো বিভিন্ন অভিজ্ঞতাৰ জঁকাটো বুটলি আনি তাত তেজ-মগ্ধ ঢালি নিপুণ খনিকৰৰ দৰে নিৰহ-নিপানিকৈ সৃষ্টি কৰিছিল- গীত-কবিতা গদ্য, যি সমূহ আছিল বাস্তৱ জীৱনৰ একো একোখন জীয়া ছবি। কেতিয়াবা তেখেতৰ কলমৰ সিপাৰে এটা অস্থিৰ আধুনিক মন, কেতিয়াবা জীৱনৰ জয়গান মুঠতে তেখেতৰ কলম সদা ধাৰাল,

সদা জাগ্ৰত। সংস্কৃতিৰ গভীৰ ‘নীৰৱতাৰ’ পৰা বুটলি আনি আমাৰ প্ৰয়োজনীয় শব্দবোৰ তেখেতে দিব পাৰিছিল য’ত তেওঁৰ কলমৰ সাৰ্থকতা। সেয়েহে হয়তো তেওঁ কলমেৰেই কৈছে, এতিয়া হাতত লোৱাৰ সময় বৈশাণবিশাণিত অস্ত্ৰ, আকাশে বতাহে প্ৰতিধ্বনিত হওঁক নতুন দিনৰ গান। অনুভূতিৰ পৰিচ্ছন্নতা তথা বিষয়বস্তুৰ স্বতঃস্ফূৰ্ততাৰ যি sincerity সেয়া তেখেতৰ শক্তি।

অসমখনক সমন্বয়ৰ বৰভেটি বনোৱাৰ তেওঁৰ যি আপাহ সেয়া তেখেতৰ গীতত সু-স্পষ্ট, জীৱন-যৌৱনক একাকাৰ কৰি যুঁজত নামি পৰাৰ মানসেৰে তেওঁ গাইছে - 'সংগ্ৰাম এটি নাম জীৱনৰে'। আনকি হিন্দু মুছলমানৰ সম্প্ৰীতিৰ এখন জীয়া ছবি তেওঁ গীতৰ মাধ্যমেৰেই বাংময় কৰি তুলিছে। লোকজীৱনৰ বিভিন্ন অভিজ্ঞতা। ভাষাক সুৰ-ছন্দৰ মিলনেৰে তেওঁ গীত কৰিছে। এটি গীতত তেওঁ কৈছে - "আজানে জিকিৰ ৰচি ভাষা চহকী কৰিছে, ভকতক ফকীৰে চেলাম গীতেৰে জনাইছে।" একেটা গীততে আকৌ কৈছে - "আমাৰ গাঁৱৰ আতাজনে পুৰণি কথা জানে।" ৰবীন্দ্ৰনাথৰ ভাষাৰে ক'বলৈ গ'লে, "ছন্দৰ ভিতৰত যি বেগ থাকে, সেই বেগৰ অভিঘাতত ৰসগৰ্ভ বাক্যত সহজে হৃদয়ৰ মাজলৈ প্ৰৱেশ কৰে।" "মানুহে মানুহৰ বাবে", 'অগ্নিযুগৰ ফিৰিঙতি মই', 'অ' বিদেশী বন্ধু', 'আহ আহ ওলাই আহ' আদি গীত সমূহতো প্ৰকাশ পাইছে তেখেতৰ স্পৃহা, সোণ পানী ঢলা আখৰেৰে স্পষ্ট কৰিছে তেওঁ সপোনৰ কথা। এইবোৰেই তেওঁক পৰিণত কৰিছে এক বিশ্ববৰ্ণ্য পূৰ্ণাংগ শিল্পীসত্ত্বাত, স্বীকৃতি দিছে এজন সমাজ বিজ্ঞানী হিচাপেও। প্ৰকৃততে তেওঁৰ চিন্তা চেতনাৰ উৎস আছিল মানুহ; মানুহৰ পৃথিৱী। তেখেতৰ দৰ্শন আছিল স্পষ্ট, যুক্তিৰে আৰু গভীৰ মানৱ প্ৰেমৰ দৃষ্টিভংগীৰে তেওঁ সমস্যাৰ বিশ্লেষণ কৰিছিল। গতিকে তেখেতৰ গীতসমূহৰ যি মাহাত্ম্য সেয়া মানুহৰ একেবাৰে ওচৰলৈ লৈ যোৱাটোত বৰ্তমান সময়ৰ এক দাবী তথা দায়িত্ব।

অসমীয়া ভাষাৰ অস্তিত্বৰ সংকটক লৈ বিভিন্ন আলচিত বহুতে প্ৰশ্ন তোলে। স্বাধীনতাৰ বহু পূৰ্বেই অসমীয়া ভাষাক নিৰ্বাসন দিয়াৰ যি অপচেষ্টা চলিছিল তেতিয়াৰ পৰাই আজিকোপতি (যিটো সময়ত ইংৰাজী chauvinismৰ কথা কোৱা হয়) যি ভাষিক সংগ্ৰাম অব্যাহত আছে সেই সংগ্ৰামৰ অন্যতম এগৰাকী কাণ্ডাৰী ভূপেন হাজৰিকাও আছিল। জাতীয় চেতনাৰে উদ্বুদ্ধ ভূপেন দাই যাঠিৰ ভাষা আন্দোলনৰ সময়তে লিখিছিল - "ভাষা নুবুজিও/যুগে যুগে আছে/মানুহ মানুহৰ পিনে/মৰমৰ ভাষাৰে/আখৰ নাইকিয়া/বুজিব খুজিলেই চিনে।" তেওঁ - Socialismত বিশ্বাসী আছিল, আছিল এগৰাকী সামাজিকভাৱে দায়বদ্ধ ব্যক্তি। তেওঁৰ এই সংগ্ৰামী জীৱনৰ অন্তৰালত আছে প্ৰবল আশাবাদ, মানুহৰ প্ৰতি কিবা এটা কৰাৰ দুৰ্বাৰ হেঁপাহ আৰু অযুত সপোন - যি সপোন সমাজক লৈ; মানুহক লৈ, আমাৰ অসমখনক লৈ। সেইবাবেই তেওঁ থমকি ৰোৱা নাছিল, প্ৰেমেৰে জীৱন জিনিছিল। তেওঁ কৈছে - "কেতিয়াবা এনে লাগে প্ৰেমেই যেন মোৰ সৰ্বসত্ত্বক পৰিচালনা কৰিছে। মই প্ৰেমিক। সেয়ে নৰ-নাৰীৰ প্ৰেম, পৃথিৱীৰ প্ৰেম, মানৱ প্ৰেম, দেশপ্ৰেম, সৌন্দৰ্য্যপ্ৰেম এই সকলোবোৰকে মই সন্মান কৰো। সেই কাৰণেই মই হৃদয় উজাৰি ভাল পাইছো মাছলৈ যোৱা ৰংমনক, একাৰ কাতিৰ নিশা পুত্ৰশোকত উচুপি উঠা দুখুনী মাতৃগৰাকীক, দিচাংমুখৰ মিচিং ডেকাটিক, ফুট গধূলিতে গাই হেৰোৱা গোখালী গাভৰুজনীক, মোক সাবটি ধৰা মনপা কাইটিক। ভাল পাইছো লুইতখনক, ভাল পাইছো মৰমী অসমী

আইক" ব্ৰহ্মপুত্ৰ আৰু ব'হাগ - সমন্বয়ৰ প্ৰতীক - ভূপেন দাৰ আবেগ। কিমান যে ভাল পাইছিল ভূপেন দাই। ইয়াৰ মাধ্যমেৰেই বিলাইছিল সম্প্ৰীতিৰ বাণী, শিপাব পাৰিছিল মানুহৰ মনত।

"ঈশ্বৰৰ কৃপাত মই গান লিখা আৰম্ভ কৰিলো। গান বিলাক এখন এখনকৈ স্নেপশ্বটৰ নিচিনা কৰিব খুজিলো। গানবোৰ মোৰ কাৰণে গান নহয় যেন একোখন ছবিহে। এনেকৈ কেতিয়াবা কবিতা ওলাই কেতিয়াবা গান হিচাপে ওলাই আহে। কিন্তু বেছিভাগেই গান হয়। গতিকে মই সাহিত্য কৰিলো নে নাই কেতিয়াও ভবা নাই, লিখি গৈ আছো, গানো গাই আছো।" এয়া এক ভাষণৰ প্ৰসংগত ১৯৯৯ চনতে কোৱা কথা। কিন্তু আমি ক'ম ভূপেন দা এগৰাকী অধ্যয়ন পুষ্টি সাহিত্যিকো। সাহিত্য আৰু শিল্পৰ মাজেৰে তেওঁ জীৱনক ফাঁহিয়াইছে। "নিৰ্বাচন কৌশল, কল্পনা আৰু ৰীতিৰ সহায়েৰে অভিজ্ঞতাৰ কেঁচা সঁজুলি গঢ়ি পিটি ল'লেহে আচলতে সাহিত্য সৃষ্টি হয়"। সাহিত্য জীৱনৰ অধ্যয়ন, অভিজ্ঞতাৰ কৰ্ষণ যিদৰে জৰ্জ ইলিয়টে (George Eliot) ও কৈছে - "It is the nearest thing to life, it is a mode of amplifying experience". সঁচাকৈয়ে, তেখেতৰ গীত সমূহ হৃদয়ৰ ৰঙেৰে অঁকা শব্দৰ ফ্ৰেমত বন্ধা একোখন ছবিৰ দৰে, গৱেষণাৰ বিষয় হ'ব পাৰে তেখেতৰ প্ৰতিটো গীত। কোনোবাখিনিত জীৱনবাদী সমালোচক হিচাপেও বিচাৰ কৰাৰ থল আছে ভূপেন দাক। শিল্পক জীৱনৰ বুনীয়াদ হিচাপে ৰাখি তেওঁ সাহিত্য চৰ্চা কৰিছিল যিদৰে আৰ্নওডেও Criticism of Life গ্ৰন্থত 'সাহিত্যৰ মাজত শিল্পসন্মত জীৱনৰেই সন্ধান কৰিছে, প্ৰকৃত জীৱন নহয়।

"আমি সেই সংস্কৃতিহে বিচাৰো যি সংস্কৃতি নতুন যুগৰ নতুন পোহৰত জিলিকি থাকে, যি সংস্কৃতিয়ে নতুন সুন্দৰক পুৰণি সুন্দৰৰ লগত সমন্বয় ঘটায় ব্যক্তিৰ মন আৰু সমাজখনৰ মহামিলন ঘটাব পাৰে।" (জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালা)। ভূপেন হাজৰিকায়ো অসমীয়া সংস্কৃতিক তথা অসমৰ আধ্যাত্মিক চেতনাক সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়লৈ উন্নীত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত যৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰিছিল। সাহিত্য, সংস্কৃতি, ৰাজনীতি আদি প্ৰত্যেকটো ক্ষেত্ৰতে অতি দক্ষতাৰে অৰিহণা যোগাই জীৱনটো মহিয়ান কৰি থৈ যোৱা ড° ভূপেন হাজৰিকা অসমৰ জনমানসত এজন সম্পূৰ্ণ বিৰল ব্যক্তিসম্পন্ন ব্যক্তিস্ৰষ্টা ৰূপে স্বীকৃত আৰু সমাদৃত। তেখেতৰ আদৰ্শ প্ৰতিজন মানৱৰ বুকুত কাৰ্যকৰী হৈ শিপা মেলক এয়ে কামনা। ■

সঁচাকৈয়ে,
তেখেতৰ গীত সমূহ
হৃদয়ৰ ৰঙেৰে অঁকা
শব্দৰ ফ্ৰেমত বন্ধা
একোখন ছবিৰ দৰে,
গৱেষণাৰ বিষয় হ'ব
পাৰে তেখেতৰ
প্ৰতিটো গীত।
কোনোবাখিনিত
জীৱনবাদী
সমালোচক
হিচাপেও বিচাৰ
কৰাৰ থল আছে
ভূপেন দাক।

Women in Our Time : Voice, Vice and Victim

Arun Kumar Gupta
Research Scholar
Department of Food Engineering

Ancient period has been the witness of the majestic knowledge and power of women such as Gargi Vachaknavi who was an ancient Indian philosopher. In Vedic Literature, she is honored as a great natural philosopher, renowned expounder of the Vedas and known as Brahmavadini, a person with knowledge of Brahma Vidya. In the pages of history also, we find bravery of women, such as Rani Lakshmi Bai, Sarojani Naidu, Savitri Bai Phule against the Britishers, striving for the Indian Independence. Indira Gandhi is an example of utmost bravery that a woman can show.

Women are a blessing to mankind, an ultimate power, as holy as the shining rays of the morning sun. Happiness is the fruit she bears; she is what who turns a house into home. She is known for rendering selfless love; she is the one who sacrifices everything that she loves for the sake of her vermilion painted forehead. She takes birth somewhere and dies somewhere else, she has been brought to the world by another woman so as to assimilate with someone else, even sacrificing her name. The women who can empower in beauty and capabilities, can also assume the role of goddess such as Kali and Durga whenever required. Fire-daughter Draupadi, who became the Queen of Hastinapur and became the cause of the Mahabharata. Ancient period has been the witness of the majestic knowledge and power of women such as Gargi Vachaknavi who was an ancient Indian philosopher. In Vedic Literature, she is honored as a great natural philosopher, renowned expounder of the Vedas and known as Brahmavadini, a person with knowledge of Brahma Vidya. In the pages of history also, we find bravery of women, such as Rani Lakshmi Bai, Sarojani Naidu, Savitri Bai Phule against the Britishers, striving for the Indian Independence. Indira Gandhi is an example of utmost bravery that a woman can show. Kiran Bedi who raised her voice against crime during her tenure and gave glory to the women becoming community by first woman IPS officer. Kalpana Chawla and Sunita Williams proved that women and aeronautics can go hand in hand.

As the dial turned round the clock, women began to assemble, they began to work together, and showed their abilities, the strength they bear in themselves. Their uniqueness started getting professional inexplicably. They proved themselves unparalleled in every career or vocation be it sports, academics, business, politics etc. Some of the eminent examples are Aarti Saha, P. T. Usha, the list seems persistent and ceaseless as much as it can be. Sakshi Malik, Deepika, P. V. Sindhu proved themselves incomparable in the Olympic 2016. Women and men are not at all equal, they are unique, flawless. It is our way of perceiving them, it is

their way that reflects, their aura that charms us. "People dominate animals, men dominate women." Each is a relation of hierarchy, an inequality, with particularities and variations within and between them. For centuries, women have been viewed and used as a man's "property", whether it is being used for sexual satisfaction or for the sake of bearing children and taking care of the home. Men are typically perceived as head of the household and whatever they say goes; anything to satisfy their hunger for power and control. Dating back to the ancient régime, referring mainly to the social and political era established from the fifteenth century to the eighteenth century, there are several reported cases of women being attacked and sexually harassed by men to the point where the man's sword was drawn. In fear of their lives, they were unable to cry for help with a deadly weapon influencing the outcome of their situation. "Sexual violence, dowry, acid attacks, female feticides, discrimination and so on are a part of a system where violence reigned almost as a matter of course for no apparent reason (in our eyes); It would have seemed highly artificial, in such circumstances, to isolate sexual crime from the other forms of aggression that were constantly present, or latent, in the everyday life of 'traditional' society." Violence and rape were seen as similar crimes in the social world of the ancient regime, considering there were no formal law codes for rape, giving the judge full and unrestricted rule of the punishment to be had. The future conditions of the woman's potential marital worth were much poorer than any punishment the violator could have received. Once a woman was raped, her virginity was no longer available for her husband to have. "Virginity is the ornament of morals, the sanctity of the sexes, the peace of families and the source of the greatest friendships". Its existence is a precondition for marriage. Technologies progressed with time so as in every vocation such as sports, academics, economy as well as reached the moon, still the mindset remained the same.

Women were victimized as well as traumatized, labelling it to be social vomer, like Sati, Dowry, Child marriage, Infanticide, Polygamy was prevalent in colonial India. It was a kind of scandal that spread just like a forest fire, which spread quickly destroying the entire community as well as humanity. Cases, like women discriminating women's interests and choices, female feticide are still in the run of the mill that ravages the fortitude as well as the morale of every woman. Her solemnity has been tarnished in every realm, in every berth and billet. No one has ever made any effort to revere her as she deserves, instead they are openly criticized and disclaimed which left them in sanguine state. They are bulldozed to renounce their zest for the welfare of others which includes, their husband and his family, for her children, for the elderly, for the sake of their love and dignity, she gives up all that she loves, still they are oppressed. Harassment and infanticide is accustomed till today, which noticeably affects the sex-ratio. Despite being schooled and tutored we directly or indirectly encourage these social curses such as bigotry, rape, molestation, abuse, eve-teasing and acid attacks. Despite of strict laws, we continue to torture women, intentionally or unintentionally. We point out mistakes but we dare not to stand up. There have been cases such as Nirbhaya rape case, Aruna Shanbaug case and other murder cases which plunders the faith over humanity. Cases like these disgraces the culture, the image, the name and fame of country. This thinking will leave the woman behind, do not get an opportunity to move ahead, then it will be overwhelmed with pain and tyranny, even if they like them, love them too much, turn away tears from their eyes, then they will laugh open. Human life would be narcotic without women. Stop harassment, embryoism and tyranny, human will disappear. Do not forget Durga, Kali, Saraswati and Saina Nehwal, Deepika, Kalpana's contribution, who won over ill minds and have provided the force of strong and clean India. ■

হাৰুকি মুৰাকামিৰ সাহিত্য সম্পৰ্কে গুটিদিয়েক চিন্তা

অজিতাভ হাজৰিকা
গৱেষক শিক্ষার্থী
ইংৰাজী বিভাগ

সাহিত্যৰ অস্তিত্ব নিৰ্ভৰশীল লেখক আৰু পঢ়ুৱৈ উভয়ৰে স্থিতি মূলতঃ সমকালীন সমাজ-সচেতনতা সাপেক্ষ। উনবিংশ শতিকাৰ শেষাৰ্ধত গঢ় লৈ উঠা সাহিত্যপাঠৰ আধুনিকতামুখী যাত্ৰাই কুৰি শতিকাৰ মাজভাগ মানৰ পৰা এক বিস্তৃত পৰিমণ্ডল পৰিক্ৰমণৰ পথ প্ৰশস্ত কৰি তোলে। কাব্যকলাৰ উপৰি কথাশিল্পৰ ক্ষেত্ৰখনত এই পৰিবৰ্তন আছিল অধিক ফটফটীয়া। স্বীকৃত কথনধাৰাত গ্ৰথিত চৰিত্ৰ-চিত্ৰণ আৰু কাহিনী বিন্যাসে ইতিমধ্যে মেলানি মাগিছিল আৰু তাৰ পৰিৱৰ্তে প্ৰতিভাত হৈছিল জীৱন আৰু দৰ্শনৰ গভীৰ-বিচিত্ৰ পৰিসৰ বাকশৈলীৰ চমকপ্ৰদ পৰীক্ষণেৰে উন্মোচিত কৰাৰ কথকৰ এক সচেষ্টিত প্ৰৱণতা। পিছে সাহিত্য যে কেৱল আংগিকৰ সম্পৰীক্ষা অথবা ভাষাখেলৰ অচিলা হৈ পৰিল, তেনে নহয়। মানৱীয় সম্বন্ধ বিবৃত ইবোৰত সমাজ বাস্তৱিকতাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত, মাথোঁ দৰ্শন অথবা মন-গহনৰ নিগূঢ় অৰ্থ সংশ্লেষণৰ টেকনিকে কল্পলেখকৰ মনোযোগ ভালেখিনি আত্মসাৎ কৰি লৈছিল। দ্বৈপিক পৰিধিৰ সংকুচিত সীমনা অতিক্ৰমি ইংৰাজী সাহিত্যবৃত্তৰ কল্পনাৱীত সমৃদ্ধি আহৰণ বিগত শতিকাৰ এক তাৎপৰ্যপূৰ্ণ সংঘটন ৰূপে চিহ্নিত। জাৰ্মান দাৰ্শনিক অচৰল্ড স্পেংলাৰে *The Decline of the West* (১৯২২) গ্ৰন্থত ইংগিত কৰা “the West and the rest”-ৰ দ্বৈত বিৰোধ (binary opposition)-এ এই সময়ছোৱাতেই ইয়াৰ মলমা ভেটি হেৰুৱাবলৈ আৰম্ভ কৰে। সমাজ জীৱনৰ বৌদ্ধিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰ্বান্তৰ সেয়েহে কেৱল ইংৰাজ লেখকৰ কণ্ঠতেই আবদ্ধ নাথাকিল, প্ৰান্তীয় লেখনীসমূহেও সমধৰ্মী সম্ভাৱনাৰ সংকেত বহনেৰে আত্মপ্ৰকাশৰ বাট কাটি লয়। পৰৱৰ্তী সময়ত প্ৰতীচ্যৰ গেব্ৰিয়েল গাৰ্ছিয়া মাৰ্কেজ (Gabriel Garcia Marquez), হৰ্ছে লুই বৰ্হেছ (Jorge Luis Borges), কাৰ্লোছ ফুয়েণ্টেছ (Carlos Fuentes), মেৰিঅ’ বাৰ্গছ য়’ছা (Mario Vargas Llosa) প্ৰভৃতিৰ সমান্তৰালভাৱে প্ৰাচ্যৰ যচুনাৰি কাৱাবাতা (Yosunari Kawabata), যুকিঅ’ মিশিমা (Yukio Mishima), ক’ব’ আবে (Kobo Abe) আদিৰ এই পথটোতেই একো-একোজন অগ্ৰগণ্য পথিকৃতৰ ৰূপত আৰিভাৰ। সমকালীন কথাসাহিত্যৰ বহুচৰ্চিত ব্যক্তিত্ব হাৰুকি মুৰাকামি (Haruki Murakami) উপৰ্যুক্ত দ্বিতীয় খুলটোৰ অন্তৰ্গত।

জাপানী সাহিত্যৰ প্ৰসংগ উৎসাৰিত হ’লে পোনছাতেই আমাৰ মনলৈ মাংছুঅ’ বাস্খোৰ প্ৰোজ্জুল হাইকু অনুবন্ধৰ কথা আহে যদিও ইতিমধ্যে উনুকিয়াই অহা কেউজন লেখকেই কথাশিল্প চৰ্চাবেহে বিশেষ ব্যুৎপত্তি অৰ্জন কৰি বিশ্বসাহিত্যৰ বলয়ত একোখন সুকীয়া আসন আদায় কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সুগভীৰ

অন্তৰ্দৃষ্টিৰ বদৌলত মানৱীয় প্ৰমূল্য-জীৱনৰ বিচিত্ৰ ৰহস্য অনুধাৱনত প্ৰবৃত্ত মুৰাকামি

(জন্মঃ ১৯৪৯) সম্প্ৰতি তাত্ত্বিক আৰু সাহিত্যবসিক উভয় গোষ্ঠীৰে আকৰ্ষণৰ কেন্দ্ৰত। জাপানী সাহিত্যত ১৯৭৯ খ্ৰীষ্টাব্দত *Kaze no uta o kike* (ইং. অনু. *Hear the Wind Sing*) উপন্যাসৰ জৰিয়তে আত্মপ্ৰকাশ কৰা লেখকৰ কথনকৌশল অভিনৱ। ই একধৰণৰ কাব্যিকতাসিদ্ধ

অথচ নিৰ্মেদ। উদ্যোগ বিপ্লৱৰ আশিসধন্য পুঁজিবাদোত্তৰ সমাজ ব্যৱস্থাত বৰ্তি থকা অনেক সমাজ-উদাসীন কল্পচৰিত্ৰই মুৰাকামিৰ ফিকচন জগতত অগা-ডেৰা কৰে। ক্ৰমশঃ হেৰাই যোৱা সনাতন প্ৰমূল্যবোধ তথা মনুষ্যত্বৰ স্থলন সিবোৰৰ পশ্চাদপটত ক্ৰিয়াশীল মুখ্য উপজীব্য। স্থানান্তৰত সেয়েহে কিয়েকগাৰ্ড (Soren Kierkegaard) কথিত অৱস্থিতিবাদ অথবা হাইদেগাৰ (*Geworfenheit*: “thrownness-into-being”)ৰ ৰিগিকি ৰিগিকি দ্যোতনা মুৰাকামিৰ কথনগুচ্ছত অস্বাভাৱিক নহয়। কথকৰ কল্পদৃষ্টি তীৰ্যক-বক্ৰোক্তিপূৰ্ণ, অথচ তাৰ বাৎময় প্ৰকাশ অনুভূতিৰ ভাষাৰেহে— বিমূৰ্ত বুদ্ধি-বিনিৰ্মিত কথকতা লেখকৰ অভীষ্ট নহয়, যদিও তাত অভিজ্ঞতাৰ চৰিত্ৰ বহুস্তৰবিশিষ্ট (multilayered)।

মুৰাকামিৰ কথাজগতত নিসৰ্গচিত্ৰৰ খুটি-নাটি বৰ্ণনাৰ মাজেৰে কল্পচৰিত্ৰৰ অন্তঃজগত উদ্ভাসিত কৰাৰ এক সচেতন প্ৰয়াস মন কৰা যায়। আধুনিক জগতৰ প্ৰতিনিধিসূচক এইসমূহ চৰিত্ৰৰ মনোজগত দ্বিধা-দম্ব-মালিন্যৰে অনেক ৰূপত আক্ৰান্ত। প্ৰাত্যহিক বাস্তৱৰ ক্লেদাক্ত বিৰক্তিৰ প্ৰতিভূস্বৰূপ মুৰাকামিৰ কথাবস্তৰ পৃষ্ঠভূমি (setting) নিস্প্ৰভ— সুৰংগ, উছন ভূমি (wasteland), অটব্য অৰণ্য অথবা বন্ধ কুঠৰিত সংগ্ৰথিত প্লট নিৰ্মম নিঃসংগতাৰ ৰূপক, আশাহীনতাৰ বাৰ্তাবাহক। লেখকৰ গল্পগুচ্ছ আৰু উপন্যাসৰাজিৰ কিয়দায়তন আন্ধাৰচিহ্নীয়া। কাহিনীকথনত উপৰ্যুপৰি সমাৱেশ ঘটাই “nothingness”, “emptiness”, “darkness”, “dryness”, “strangeness” প্ৰভৃতি শব্দগ্ৰন্থিয়ে চৰিত্ৰৰ মন-গহনত প্ৰোথিত ৰিক্ততা আৰু স্বজ্ঞা (intuition)-ৰ প্ৰকাশ শানিত কৰি তুলিছে। সত্তাৰ এই দুৰ্নিবাৰ সংকট লেখকৰ বহুপঠিত *Kafka on the Shore* (২০০২) শীৰ্ষক উপন্যাসখনত বিশেষভাৱে প্ৰস্ফুটিত : “There’s void inside me, a blank that’s slowly expanding, devouring what’s left of who I am. I can hear it happening. I’m totally lost, my identity dying.” (পৃ. ৪১৭)। উপন্যাসখনত বিন্ধিত নায়ক কাফ্কাৰ আত্ম-আৱিষ্কাৰে বিষয়ীগত (subjective) খোলাৰ উৰ্বত আৰোহন কৰি একধৰণৰ নৈব্যক্তিক ব্যঞ্জনা বহন কৰিছে। নায়কৰ প্ৰক্ষেপন ইয়াত দোদুল্যমান। সত্তাৰ ক্ৰমশঃ উৰলি যোৱা অস্তিত্ব কাফ্কাৰ বাবে সহাতীত হৈ পৰিছে, ফলত জীৱনাৱসানৰ ৰূপকে কোনো এক কৃষ্ণবৰ্ণ অৰণ্যৰ পথিক নায়কৰ চেতনাত এই সংকটৰ অৱশ্যস্তাৱী মুক্তি প্ৰাৰ্থনা হৈ ধৰা দিছে : “If only I could wipe out this me who’s here, right here and right now. I seriously consider it. In this thick wall of trees, on this path that’s not a path, if I stopped breathing, my consciousness would silently be buried in darkness, every last drop of my dark violent blood dripping out, my DNA rotting among

the weeds. Then my battle would be over.” (পৃ. ৪১৭)। অস্তিত্ববাদী নঞৰ্থকতা ঘনীভূত নায়কৰ আত্ম-অন্বেষণে ইয়াত আধুনিক নাগৰিক জীৱনৰ ছিন্নমূল ব্যক্তিত্বকে ভাস্বৰ কৰি তুলিছে।

অৰণ্যৰ ৰূপক মুৰাকামিৰ উপন্যাসত দুৰ্লভ নহয়। *Kafka*-ৰ প্ৰায় পোন্ধৰ বছৰ পূৰ্বে প্ৰকাশ পোৱা তেখেতৰ আনখন চৰ্চিত উপন্যাস *Norwegian Wood* (১৯৮৭)-ত বিন্ধিত অৰণ্যখনে কেন্দ্ৰীয় চৰিত্ৰ নাঅ’ক’ৰ নিঃসংগতাবোধ প্ৰতিভাত কৰিছে। প্ৰেমাস্পদ কিজুকিৰ অনাকাঙ্ক্ষিত আত্মহননে নাঅ’ক’ৰ জীৱনলৈ কঢ়িয়াই আনিছে নৈৰাশ্যৰ যন্ত্ৰণা। আকৌ নাঅ’ক’ৰ প্ৰতি আনটো চৰিত্ৰ তৰুৰ অনুৰক্তি। বিচ্ছিন্নতাৰ জ্বালাৰে দগ্ধ তৰুৱে নাঅ’ক’ৰ বৰ্তমানতো তাইৰ শূন্যতা অনুভৱ কৰিছে। চৰিত্ৰৰ মনোজগতত ক্ৰিয়াশীল হাঁ-ছতাহ-ছমুনিয়াহ উদ্ঘাটনৰ অভিনৱত্ব মুৰাকামিৰ আয়ত্বাধীন : “The garden filled up with that sweet, heavy stench of rotting flesh. And that’s when I thought of Naoko’s flesh. Naoko’s beautiful flesh lay before me in the darkness, countless buds bursting through her skin, green and trembling in an imperceptible breeze.” (পৃ. ৩২৫)। ‘flesh’ শব্দটোৱে ইয়াত দৈহিক অনুৰংগ কঢ়িয়াই আনিছে। স্থানান্তৰত অৱশ্যে তমসচ্ছন্ন অৰণ্যৰ মৰ্মতেই মুৰাকামিৰ চৰিত্ৰই জেউতিৰ সন্ধানো লাভ কৰিছে। তৰুৰ অৱচেতনত নাঅ’ক’ৰ অস্তিত্ব অন্তৰ্হিত হৈ আহিছে যদিও সেই শূন্যতাত সি হাটিল কৰিছে “cherry blossom”; তদ্ৰূপ কাফ্কাৰ অসহায়বোধে মেলানি মাগিছে তাৰ পৰিচিত অৰণ্যখনৰ মাজতেই : “The intense loneliness and helplessness I felt under those millions of stars has vanished.” (পৃ. ১৪৭)।

বিষণ্ণতা আৰু একাকীত্বই মুৰাকামিৰ কথাজগত আদ্যোপান্ত আচ্ছাদিত কৰি ৰাখিছে। সত্তাৰ অস্তিত্ব ক্ৰমশঃ ধূসৰ হৈ অহা প্ৰসংগটো কাফ্কা অথবা নাঅ’ক’ৰ উপৰি নাকাতা আৰু জনী ৱাকাৰ (*Kafka on the Shore*) অথবা *The Wind-up Bird Chronicle* (১৯৯৪)-ৰ মামিয়াই বাৰংবাৰ পাঠকক সোঁৱৰাই দিয়ে। মুৰাকামিৰ কল্পলোকত প্ৰোথিত সত্তাৰ আপেক্ষিক ধাৰণাটো বহু পৰিমাণে জেন বৌদ্ধ ধৰ্মৰ পৰা আহত। জেন ধৰ্মৰ দীক্ষা অনুসৰি যে ব্যক্তিসত্তাৰ অন্তিম অস্তিত্ব সন্ধান অমূলক আৰু ই নিতান্তে একধৰণৰ অৱলুপ্তিৰ অনুরতী। উল্লিখিত উপন্যাসৰাজিৰ উপৰি মুৰাকামিৰ উৎকৃষ্ট শৈল্পিক মহত্বৰ চানেকিস্বৰূপ *A Wild Sheep Chase* (১৯৮২), *Hard-Boiled Wonderland and the End of the World* (১৯৮৫), *Dance Dance Dance* (১৯৮৮), *South of the Border, West of the Sun* (১৯৯২), *Sputnik Sweetheart* (১৯৯৯), *IQ84* (২০১০) প্ৰভৃতি অনন্যতম। কল্পকথক মুৰাকামিৰ স্বচ্ছন্দ বিচৰণ গল্পসাহিত্যৰ বলয়তো বিশেষভাৱে

প্রোজুল। গল্পকাৰৰ ৰূপত লেখকৰ আৰিৰ্ভাৱ নব্বৈৰ দশকৰ আদিতে প্ৰকাশ পোৱা *The Elephant Vanishes* (১৯৯৩) সংকলনৰ মাজেদি (গল্পসমূহৰ ৰচনা অৱশ্যে আৰ্শীৰ দশকতেই)। ইয়াৰ পৰৱৰ্তী সময়ত প্ৰকাশ পোৱা *After the Quake* (২০০০), *Blind Willow, Sleeping Woman* (২০০৬) আৰু সাম্প্ৰতিকতম *Men Without Women* (২০১৪) সংকলনে পাঠকসমাজৰ অভূতপূৰ্ব সঁহাৰি আদায় কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। আহ্লাদৰ বতৰা, মুৰাকামিৰ গল্প সম্প্ৰতি আমাৰ মাতৃভাষালৈয়ো অনুদিত হৈছে; ‘প্ৰকাশ’ৰ পাতত (জুলাই, ২০১৭) প্ৰকাশ পোৱা অৰ্ক মাইনিৰ ‘ব’হাগৰ এক সুন্দৰ ৰাতিপুৱা দেখা এশ শতাংশ পৰিপূৰ্ণ ছোৱালীজনী’ (মূল : ‘On Seeing the 100% Perfect Girl One Beautiful April Morning’/*The Elephant Vanishes*) প্ৰসংগতঃ উল্লেখ্য এটি মাঁথো দৃষ্টান্ত।

আৰ্জেণ্টিনাৰ সাহিত্যিক যুলিঅ’ কোৰ্তাছাৰ (Julio Cortazar)-এ গদ্যতকৈ কাব্যসাহিত্যৰ প্ৰতিহে গল্পৰ সামিণ্য অধিক যেন বোধ কৰে। পিছে হাৰুকি মুৰাকামিৰ শিল্পচেতনা কাব্যকলাই অদ্যপি ৰপ্ত কৰা নাই। আশ্চৰ্যচকিত হোৱাৰ সকাম নাই; আমাৰ সৌৰভ চলিহাও কাব্যৰচনাত ৰত নাছিল কাহানিও। অথচ দুয়োজন কথকৰেই বৰ্ণনবিন্যাস কাব্যময়। মুৰাকামিৰ একোটা হাঁত ব্যঞ্জনাঘন উপমা অনেক সময়ত কবিতা কবিতা :

“Death exists not as the opposite but as a part of life.

It’s a cliché translated into words, but at the time I felt it not as words but as that knot of air inside me. Death exists - in a paperweight, in four red and white

balls on a pool table - and we go on living and breathing it into our lungs like fine dust.” (*Norwegian Wood* / পৃ. ৩০)।

কথাশিল্পৰ কেঁকুৰিটো পাৰ কৰি মুৰাকামিৰ শিল্পীসত্তাই কাহিনী-বিযুক্ত গদ্য (Non-fictional prose)-ৰ বলয়তো খোজ পেলাইছে। *Underground* (১৯৯৭-৯৮) আৰু *What I Talk About When I Talk About Running* (২০০৭) এই প্ৰসংগত তেখেতৰ উল্লেখনীয় কৃতিত্বৰ পৰিচায়ক। এজন বলিষ্ঠ অনুবাদকৰ ৰূপতো এইজন কথকৰ পৰিচয় সময়ৰ কষতি শিলত সংশয়াতীত। ফিট্জাৰেল্ড, ছেলিন্জাৰ (J. D. Salinger), ইৰবিং (John Irving), ৰেইমণ্ড কাৰৱাৰ (Raymond Carver) প্ৰভৃতি প্ৰসিদ্ধ আমেৰিকান লেখকক জাপানত পৰিচয় কৰাই দিয়াত মুৰাকামিৰ অৱদান আছিল অনিৰ্বচনীয়।

মৰ্কেজৰ প্ৰসংগত প্ৰভাত বৰাই লিখিছে : “লাতিন আমেৰিকা আমাৰ কাৰণে প্ৰশান্ত মহাসাগৰৰ সিটো পাৰৰ পূবৰ দেশহে, ইউৰোপ- আটলাণ্টিকৰ সিপাৰৰ পশ্চিমৰ দেশ নহয়। লাতিন আমেৰিকাৰ মানুহৰ মনবোৰ, মানুহৰ ৰংবোৰ আমাৰ লগত সাইলাখ একে নহ’লেও বহুখিনি মিলি যায়” (যথা-ৰীতি/পৃ. ২১৮)। মুৰাকামিৰ সৈতেও আমাৰ মনবোৰৰ অসামান্য সাজুয্য। লেখকৰ কথাজগতত ছুৰিয়েলিজিম্ অথবা কুহকি বাস্তৱতা (Magic realism)-ৰ বিৰল সম্পৰীক্ষা মূৰ্ত হৈছে আৱিষ্কাৰধৰ্মী ভাষাৰ সুদক্ষ প্ৰয়োগত। মৃত্যুৰ ছায়াত আৰিষ্ট নাগৰিক জীৱনে সূচনা কৰা সৰ্বায়ত নৈৰাশ্যই মুৰাকামিৰ শিল্পচেতনাক সিদ্ধ কৰিছে। একধৰণৰ নেতিবোধ আৰু অশুভদৰ্শিতা (cynicism)-ৰ স্ৰোত ইয়াত চিৰপ্ৰৱহমান। শাস্ত্ৰত স্বস্তিৰ সলনি ক্ষণিকৰ আনন্দ দানহে জীৱনৰ অভিপ্ৰেত অস্তিত্বৰ নিৰক্ষণ সীমাবদ্ধতাই যেন ইয়াকে প্ৰতিপন্ন কৰিব খোজে। অবিস্মৰণীয় ভাষিক চাতুৰ্যৰে কথাবস্তুৰ ৰূপায়ণত এক কৰ্মিক আয়তন প্ৰদান কৰাৰ অন্তৰালত নিহিত কথক মুৰাকামিৰ ঈৰ্ষণীয় সাফল্যৰ সঁচাৰ কাঠি। আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় পৰ্যায়ত তেখেতৰ এই গৰিমাৰঞ্জিত ভাবমূৰ্তিক অনুৰাগী সমাজে “The Haruki Phenomenon” অভিহিত কৰিব খোজে। মুৰাকামিৰ ধীমান অনুবাদকমণ্ডলী— Alfred Bimbaum, Philip Gabriel, সৰ্বোপৰি Jay Rubin আৰু অন্যান্য এইক্ষেত্ৰত ধন্যবাদাৰ্হ। এজৰা পাউণ্ডে তেওঁৰ কবিতাৰ জাৰ্মান অনুবাদক গৰাকীক উদ্দেশ্যি কোৱা কথাষাৰ (“Try to translate what I intended to write instead of what I have written”) হাৰুকি মুৰাকামিৰ অনুবাদত যেন ষোলঅনাই বন্ধিত হৈছে। আজি বেচ কিছু বছৰ ধৰি নবেল প্ৰসংগত মুৰাকামিৰ নাম বিশেষভাৱে চৰ্চিত— আশা ৰাখিছো সেই দিন আৰু দূৰৈত নহয়। মুৰাকামিলৈ শুভকামনা! ■

All in The Name of Tradition

Chinmoyee Deka

M.A. Second Semester

Department of Mass Communication and Journalism

Mark Twain has rightly said, “The less there is to justify a traditional custom, the harder it is to get rid of it.”

Tradition is the transmission of customs or beliefs from generation to generation. These beliefs might pertain to a certain religion, caste or section of the society. What is generally perceived to be a way of keeping alive the sanctity of a custom is often inappropriately used to curtain the various malpractices of the members of the society. These have been very aptly worded as ‘social evils.’

Every tradition existing today had a deep origin somewhere in our age old history and each had a purpose. But something that has been followed for centuries need not be followed even today just because it is a part of our practice. Each tradition must be observed through the prism of reason and validated according to the type of

Blind practice of traditions must be stopped in order to have people who can reason and take the society forward and can freely distinguish good from bad and hence build a more intelligent and well-informed nation.

society that it is a part of and the time in which it is being practiced. Doing something illogical and unscientific in the name of tradition is not justified in today's world of evidences and argumentation. However, an unfortunate paradox lies in the fact that the great minds of today, who possess the power to bring about a change are also victim of the same.

Speaking against something that is considered as a traditional part of the society is not easy. One requires bones of steel to withstand the criticism and ostracism that is to follow once he or she decides to stand away from the crowd. Some try to take their stand through their writings, music, paintings and many other forms of art while some others do so by being the action themselves. They act as a live example of what the society would be like if one can pluck up the courage and be the change they wish to see.

Not all traditions are to be questioned. Some have managed to merge with the motive it was originated for, but many have diverted from their actual goal and have hence become a stumbling block in the growth of a healthy society. These need

to be modified or eradicated, if possible.

Every community has their own set of beliefs and practices, and the people living always know which to keep and which to let go of. All it requires is a little ounce of valor and someone to show the right path. Blind practice of traditions must be stopped in order to have people who can reason and take the society forward and can freely distinguish good from bad and hence build a more intelligent and well informed nation.

Education plays a big role here. Educated minds have the power to think and act in a productive manner which is important for the development of a country. There is no benefit in housing the highest youth population in a country if they are mostly misguided and unproductive. Only aware individuals can give birth to a fruitful society which in turn will build a strong and unified nation. So, just like the two sides of a coin, tradition too has its duality but the difference lies in our ability to choose the right from wrong. ■

সাম্প্রতিক অসমৰ সংসদীয় পদ্ধতিৰ বিতৰ্ক

এটি অৱলোকন

প্ৰিয়াংকু হাজৰিকা

গৱেষক শিক্ষাৰ্থী

সমাজতত্ত্ব বিভাগ

উইষ্টন চাৰ্চিলে কৈছিল বিতৰ্কই সমাজত সুস্থ পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰাৰ লগতে সৃজনশীলতাৰ প্ৰতি সমাজক সামগ্ৰিকভাৱে আগ্ৰহী কৰি তোলে। চাৰ্চিলৰ মতে বিতৰ্ক কেৱল ভাৱৰ আদান-প্ৰদান অথবা চিন্তাধাৰাৰ বিৰোধেই নহয়, ই মানৱীয় চেতনাৰ নান্দনিক উপস্থিতিৰে পৰিপূৰ্ণ স্পন্দনযুক্ত এক চেতনাৰ অনুভূতি। এনে এক প্ৰেক্ষাপটত আমি বিতৰ্ক এক “কলা” ৰূপেও আখ্যা দিব পাৰোঁ। বিতৰ্কই চিন্তাৰ এক নতুন পৰিধি নিৰ্মাণ কৰাৰ লগতে আদৰ্শ আৰু ধাৰণাগত পৰিস্থিতিৰ এক নতুন প্ৰেক্ষাপট নিৰ্মাণ কৰে। এনে এক প্ৰেক্ষাপটত কলা হিচাপে বিতৰ্কৰ গণতান্ত্ৰিক সমাজ জীৱনৰ এক বিশেষ গুৰুত্ব আছে।

বিতৰ্কৰ পৰম্পৰা বা ইতিহাস যদি অধ্যয়ন কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা যায়, ইয়াক কোৱাটো কঠিন যে কেতিয়া বিতৰ্কই সমাজত ভূমুকি মাৰিলে অথবা কেতিয়া সমাজত সাধাৰণ বিষয় সমূহত জটিলভাৱে আৰু অসাধাৰণ ভাৱে চিন্তা কৰা তাত্ত্বিক সৃষ্টি হ’ল। জৰ্জ বাৰ্ণাড শ্বৰ মতে মানৱ সভ্যতাৰ প্ৰত্যেকটো বিৱৰ্তনৰ খোজেই একো একোটা বিতৰ্কৰ ওপৰত প্ৰতিষ্ঠিত য’ত কোনো ব্যক্তিৰ সাধাৰণ যুক্তি আৰু তাত্ত্বিক প্ৰতিভাই চূড়ান্ত নিৰ্ণয়কাৰী শক্তি ৰূপে কাম কৰি আহিছে। এনে এক প্ৰেক্ষাপটত এইটো স্পষ্ট যে বিতৰ্ক কলাৰ সমাজ জীৱনত অপৰিসীম গুৰুত্ব আছে। হেৰাৰমাছ (Habermas) ৰ মতে পুৰণি চাহৰ দোকান বা হাউচ সমূহত মানুহে বিভিন্ন আলোচনা আৰু বিতৰ্কত অংশ লৈছিল। এই বৌদ্ধিক বিতৰ্ক আৰু আলোচনা সমূহে Public sphere ৰ ৰূপ লৈছিল যাৰ ফলত সমাজ আৰু ৰাষ্ট্ৰ পৰিচালনাৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশসমূহ নিঃসৃত হৈছিল। পৰৱৰ্তী পৰ্যায়ত তথা প্ৰযুক্তিৰ প্ৰয়োগে অনা নৱ্য নতুন পৰিৱৰ্তনে এই সকলো দিশৰ প্ৰতি এক চৰম প্ৰত্যাহ্বান সৃষ্টি কৰে। ইয়াৰ ফলত ক্ৰমান্বয়ে ৰাজহুৱা বিতৰ্কৰ মানদণ্ডৰ হ্রাস পাইছে বুলি ভবাৰ থল আছে।

ভাৰতবৰ্ষৰ ক্ষেত্ৰত বিতৰ্কৰ এক সুকীয়া স্থান আছে। গণতান্ত্ৰিক দেশ হিচাপে ভাৰতবৰ্ষৰ নীতি নিৰ্ধাৰণৰ ক্ষেত্ৰত সংসদীয় বিতৰ্ক সমূহৰ এক অপৰিসীম গুৰুত্ব আছে। দেশৰ উচ্চ সদন আৰু নিম্ন সদনত হোৱা বৌদ্ধিক বিতৰ্ক সমূহে চৰকাৰী নীতি নিৰ্ধাৰণত সহায় কৰাই নহয় বৰঞ্চ ৰাজহুৱা বিতৰ্কৰ মান নিৰ্ণয়তো প্ৰভুত বৰঙণি আগবঢ়াই আহিছে।

অসমৰ প্ৰেক্ষাপটতো বিধানসভাৰ বিতৰ্ক সমূহৰ নীতি নিৰ্ধাৰণ আৰু ৰাজহুৱা বিতৰ্কৰ মানদণ্ডৰ উন্নীত কৰণত এক অপৰিসীম ভূমিকা আছে। এই বিতৰ্ক সমূহৰ প্ৰতি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সজাগ কৰি তোলাৰ লগতে এনেধৰণৰ বিতৰ্কৰ মাধ্যমেৰে এক দৃষ্টান্ত স্থাপন কৰি ৰাজহুৱা বিতৰ্কৰ মানদণ্ড উন্নীত কৰাৰ লক্ষ্যৰে অসমত অনুষ্ঠিত হোৱা তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা সমূহ সংসদীয় পদ্ধতিৰে পৰিচালিত হয়। এই আলোচনাত মই অসমত সংসদীয় পদ্ধতিত অনুষ্ঠিত হোৱা তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা সমূহত প্ৰচলিত কেতবোৰ নিয়ম আৰু বিতৰ্কৰ প্ৰতিযোগী তাত্ত্বিক সকলে মনত ৰাখিব লগা কেইটামান দিশ সম্পৰ্কে আলোকপাত কৰিম।

সংসদীয় পদ্ধতিৰ বিতৰ্ক : বৰ্তমান অসমত চলি থকা যিকোনো মহাবিদ্যালয় বা আন্তঃ বিশ্ববিদ্যালয় ভিত্তিত বিতৰ্কসমূহ সংসদীয় পদ্ধতিত অনুষ্ঠিত হয়। ইয়াত সদনৰ সন্মানীয় ‘অধ্যক্ষ’ গৰাকীয়ে সদন পৰিচালিত কৰে। তেখেতৰ সোঁফালে চৰকাৰী পক্ষ বা প্ৰস্তাৱটিক সমৰ্থন কৰা তাত্ত্বিক সকল আৰু বাওঁফালে বিৰোধীপক্ষ বা প্ৰস্তাৱটিৰ বিৰোধিতা কৰা তাত্ত্বিক সকলে আসন গ্ৰহণ কৰে। সদনত তাত্ত্বিক সকলে প্ৰদান কৰা বক্তব্যসমূহ সন্মানীয় অধ্যক্ষ গৰাকীক উদ্দেশ্য কৰি বা সম্বোধন কৰি প্ৰদান কৰা হয়। যদিও প্ৰতিযোগিতা এখনত বিচাৰক আদি অন্যান্য ব্যক্তি থাকে, সেই সকলক তাত্ত্বিক সকলে সম্বোধন কৰিব নালাগে। ইয়াত অধ্যক্ষ আৰু চৰকাৰী- বিৰোধী পক্ষৰে গঠিত সন্মানীয় সদন খনেই এজন তাত্ত্বিকে সম্বোধন কৰাটো একমাত্ৰ দায়িত্ব আৰু কৰ্তব্য।

প্ৰতিযোগীয়ে লক্ষ্য ৰাখিব লগা দিশ : ২০১০ চনৰ পৰা মই বিতৰ্ক কলাৰ লগত জড়িত হোৱাৰ সুযোগ লাভ কৰিছোঁ। সেই সূত্ৰে অসমৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত যথেষ্ট সফলতা-বিফলতাৰ সন্মুখীন হৈছোঁ। ইয়াৰ মাজত এটাই আনন্দ যে প্ৰত্যেকটো অভিজ্ঞতাই কেতবোৰ নতুন দিশৰ দ্বাৰা উন্মোচন কৰাৰ লগতে নতুন বিষয়ৰ লগত পৰিচয় কৰাই তুলিছে। সাধাৰণতে তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা সমূহত এজন তাত্ত্বিকে কেতবোৰ বিশেষ দিশ যেনে এক সুন্দৰ আৰম্ভণি, ভাষাৰ প্ৰাঞ্জল প্ৰয়োগ, বিষয়বস্তুৰ গভীৰ বিশ্লেষণ, প্ৰতিপক্ষ তাত্ত্বিকৰ যুক্তিৰ যুক্তিনিষ্ঠ, বস্তুনিষ্ঠ আৰু গাভীৰ্যপূৰ্ণ প্ৰত্যুত্তৰ আৰু এই যোগাত্মক ইতিবাচক সামৰণি, এই দিশসমূহৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰখা উচিত। সাধাৰণতে সাম্প্ৰতিক সময়ত অসমত

চলি থকা বিতৰ্ক সমূহৰ কেতবোৰ সমস্যা দেখা পোৱা যায়। অত্যাধিক শ্ল'গান ধৰ্মিতা আৰু তথ্য সমূহৰ গ্ৰহণযোগ্যতাৰ অভাৱ এক প্ৰধান সমস্যা। অধ্যয়ন বিবৰ্জিত যুক্তি অত্যাধিক শ্ল'গান ধৰ্মিতা অথবা ফকৰা যোজনাৰ ওপৰত অত্যাধিক নিৰ্ভৰশীল হোৱা দেখা যায়। আনহাতে জ্যেষ্ঠ তৰ্কিকৰ কেতবোৰ উপমা বা প্ৰকাশভংগীৰ অন্ধ-অবাধ অনুকৰণে বহু সময়ত বিতৰ্ক সমূহ শ্ৰুতিকটু কৰি তোলে। যদি এজন তৰ্কিকে বিষয়বস্তুৰ প্ৰত্যেকটো দিশ গ্ৰহণযোগ্য সূত্ৰ সমূহৰ পৰা ভালদৰে ফঁহিয়াই বিশ্লেষণ কৰে, আৰম্ভণিতে বিষয়টোৰ লগত জড়িত আৰু পাৰিপাৰ্শ্বিক পৰিস্থিতিৰ এক স্পষ্ট আভাস তুলি ধৰে, ভাষাৰ প্ৰয়োগ সুন্দৰ হয়, যুক্তিৰ প্ৰত্যুত্তৰ বস্তুনিষ্ঠ যুক্তিৰে প্ৰদান কৰে, সেই তৰ্কিক জনে নিঃসন্দেহে এক উন্নত বিতৰ্ক কৰা বুলি ক'ব পৰা যায়।

এটা কথা ক'ব পৰা যায় যে ৰাজনৈতিক সংস্কৃতিৰ ৰূপৰেখা নিৰ্মাণ কৰাৰ লগতে ৰাজহুৱা বিতৰ্কৰ মানদণ্ড নিৰ্ণয় কৰাত বৰ্তমান সময়ৰ তৰ্কিক সকলৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আছে। এই সম্পৰ্কে তেওঁলোক অধিক সচেতন আৰু দায়বদ্ধ হোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে।

এই ক্ষেত্ৰত কেতবোৰ দিশ মন কৰিবলগীয়া। অসমত অনুষ্ঠিত হৈ থকা তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা সমূহ ভাৰতীয় সংসদীয় পদ্ধতিত অনুষ্ঠিত হয় বাবে বহু ক্ষেত্ৰত কেতবোৰ নীতি নিয়মৰ বাবে যুক্তিতকৈ আন আন দিশ সমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিব লগা হয়। এই ক্ষেত্ৰত বিশ্বৰ বিভিন্ন স্থানত ব্যৱহাৰ হৈ থকা পদ্ধতি সমূহ ব্যৱহাৰ কৰাৰ প্ৰয়োজন আছে বুলি আমি ভাবোঁ। বহু ক্ষেত্ৰত দেখা যায় বিতৰ্ক ৰ বিষয় সমূহ পূৰ্বনিৰ্দ্ধাৰিত হোৱাৰ বাবে কেতবোৰ তৰ্কিকে দুই এজন অভিজ্ঞ ব্যক্তিৰ সহায়েৰে অতি সহজে বিতৰ্কৰ তথ্য আহৰণ কৰি, বিষয় বস্তুৰ গভীৰ অধ্যয়ন নকৰাকৈয়ে বিতৰ্কৰ প্ৰস্তুতি সম্পূৰ্ণ কৰি, তাক মুখস্থ বিদ্যাৰে আয়ত্ব কৰি, প্ৰথম স্থান পাবলৈ সক্ষম হয়। এই ক্ষেত্ৰত তেওঁলোকৰ বাক - পটুতাই প্ৰকৃত সত্য লুকুৱাই ৰাখে যদিও প্ৰয়োজনীয় অধ্যয়নৰ অভাৱত তেওঁলোকৰ যুক্তি সমূহত অধ্যয়নৰ গভীৰতা পৰিস্ফুট নহয়। আমি এনে বিতৰ্কৰ প্ৰতিযোগিতাও দেখিছো যত কেৱল কণ্ঠস্বৰৰ সুন্দৰ প্ৰয়োগ আৰু সলসলীয়াকৈ কথা ক'ব পৰাৰ বাবে প্ৰতিযোগী গৰাকী শ্ৰেষ্ঠ তৰ্কিক ৰূপে বিবেচিত হৈছে। কিন্তু এই সকলো ক্ষেত্ৰতে যুক্তিৰ গুণগত মানদণ্ডক কেতবোৰ আন দিশৰ বাবে আওকাণ কৰাত বৰ্তমান প্ৰতিযোগিতাসমূহৰ গুণগত মানদণ্ড হ্রাস পোৱা পৰিলক্ষিত হৈছে। এই ক্ষেত্ৰত আমি ভাবো প্ৰতিযোগী সকলৰ সমান্তৰালভাৱে তৰ্ক প্ৰতিযোগিতাৰ বিচাৰৰ ক্ষেত্ৰতো কেতবোৰ দিশ অতি একা চেকা ধৰণে মানি চলাটো দৰকাৰ। বিষয়বস্তুৰ সুন্দৰ আৰু প্ৰাঞ্জল আৰম্ভণি আৰু উপস্থাপন, যুক্তিৰ গভীৰতা, প্ৰতিপক্ষ তৰ্কিকৰ যুক্তিৰ তাৎক্ষণিক প্ৰত্যুত্তৰ, শব্দৰ প্ৰয়োগ, গঠনমূলক সামৰণি আৰু সময়ৰ প্ৰতি সচেতনতা, এই দিশ সমূহৰ প্ৰত্যেকটো দিশ বিচাৰ আৰু প্ৰদৰ্শনৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষ্য ৰখাটো প্ৰয়োজনীয়। প্ৰতিযোগিতাসমূহত অভিনৱত্ব অনাৰ লগতে তৰ্কিক সকলৰ বাকচাতুৰ্য্য পৰীক্ষা কৰিবৰ বাবে কেতিয়াবা আকস্মিক

ভাৱে নিৰ্দ্ধাৰণ কৰা কোনো বিষয়ৰ ওপৰতো তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা আয়োজন কৰিব পৰা যায়। এই ক্ষেত্ৰত এটা পূৰ্ব নিৰ্দ্ধাৰিত বিষয়ত প্ৰাৰম্ভিক প্ৰতিযোগিতা অনুষ্ঠিত কৰি, যি সকল নিৰ্বাচিত হয় তেওঁলোকৰ মাজত মূল প্ৰতিযোগিতা তাৎক্ষণিক ভাৱে নিৰ্দ্ধাৰিত বিষয়ৰ দ্বাৰা অনুষ্ঠিত কৰিব পৰা যায়। কিছু বছৰৰ আগলৈকে কটন কলেজৰ (তেতিয়া কটন কলেজ আছিল, বিশ্ববিদ্যালয় হোৱা নাছিল) মানিক চন্দ্ৰ বৰুৱা ৰাষ্ট্ৰীয় তৰ্ক প্ৰতিযোগিতাখন এনে ধৰণেই অনুষ্ঠিত হৈছিল। এনেধৰণৰ পদ্ধতিৰ দ্বাৰা তৰ্কিক সকলৰ গুণগত মানদণ্ড নিৰূপণ কৰাটোও আজিৰ সময়ৰ বাবে প্ৰয়োজনীয়।

আন এক উল্লেখযোগ্য দিশ হৈছে আজিকালি অসমৰ তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা সমূহৰ বৰ্দ্ধিত প্ৰাইজমানিক লৈ বহুতে আপত্তি কৰা দেখা যায়। এই ক্ষেত্ৰত আমি ভাবো বৰ্দ্ধিত প্ৰাইজমানি সময়ৰ দাবী আৰু ই ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ প্ৰয়োজন পূৰণ কৰাত সহায় কৰে। কিন্তু ইয়াৰ লগতে যদি প্ৰতিখন প্ৰতিযোগিতাতে কেতবোৰ উল্লেখযোগ্য কিতাপ উপহাৰ ৰূপে প্ৰদান কৰা হয়, তেন্তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকল অধিক উপকৃত হ'ব বুলি ভবাৰ অৱকাশ নথকা নহয়। শেহতীয়াকৈ কলিয়াবৰ মহাবিদ্যালয়ে অনুষ্ঠিত কৰা তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা খনত বঁটা হিচাপে ধনৰ লগতে ভাৰতীয় প্ৰশাসনিক সেৱাৰ পৰীক্ষাৰ বাবে দৰকাৰী কেতবোৰ কিতাপ আগবঢ়োৱা আমাৰ দৃষ্টিগোচৰ হৈছে, ই নিঃসন্দেহে আশাৰ বতৰা, অসমৰ বাকী তৰ্ক প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজক সকলেও এই আদৰ্শ গ্ৰহণ কৰিব লাগে। ট্ৰফীৰ নামত অধিক ধন খৰছ কৰাতকৈ সেই টকাৰে বিভিন্ন বিষয়ৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে উপযোগী কিতাপ আগবঢ়ালে নিশ্চয় এক গ্ৰন্থ অধ্যয়নৰ সংস্কৃতিও গঢ়ি উঠিব। এতিয়া আহো আন এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ দিশলৈ, সাধাৰণতে বিধান সভা বা লোক সভা, ৰাজ্যসভাৰ দৰেই সংসদীয় পদ্ধতিৰ তৰ্ক প্ৰতিযোগিতা সমূহৰ শেষত সদনত অধ্যক্ষই ভোট অনুষ্ঠিত কৰে আৰু প্ৰস্তাৱৰ সপক্ষে বা বিপক্ষে ভোট গ্ৰহণ কৰে। সাধাৰণতে এই বিষয়টো নাম মাত্ৰ এক আনুষ্ঠানিক কাৰ্য্য ৰূপে গণ্য কৰা হয় বাবে এই দিশত বেছি গুৰুত্ব দিয়া নহয়। কিন্তু আমি ভাবো প্ৰত্যেক তৰ্ক প্ৰতিযোগিতাৰ আয়োজকেই প্ৰতিযোগিতাৰ শেষত সদনত কি প্ৰস্তাৱ গৃহীত হ'ল তাক সকলো মাধ্যমতে প্ৰচাৰ কৰাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। এনে কৰিলে কোনো বিষয় সম্পৰ্কত সচেতন ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সমাজে প্ৰকৃততে কি ভাৱে সেই কথাটো জনসাধাৰণ আৰু চৰকাৰে বুজাত সহায় হয়। এই ক্ষেত্ৰত এটা কথা উদাহৰণ স্বৰূপে আগবঢ়াই আমি এই লেখাটি সামৰিম। অসমত হৈ থকা নাগৰিকত্ব সংশোধনী আইন বিৰোধী আন্দোলনটো আৰম্ভ হোৱাৰে পৰা অসমৰ প্ৰায় সমূহ তৰ্ক প্ৰতিযোগিতাৰ বিষয় আছিল এই বিধেয়ক। সকলো প্ৰতিযোগিতাতে সদনত এই বিধেয়কৰ বিৰুদ্ধে শিক্ষাৰ্থী সমাজে প্ৰস্তাৱ গ্ৰহণ কৰিছিল। কিন্তু এই প্ৰস্তাৱসমূহৰ প্ৰচাৰৰ দিশটো আয়োজক সমিতিসমূহে প্ৰতিখন প্ৰতিযোগিতাতে গুৰুত্বসহকাৰে লোৱা হেতেন হয়তো অসমত এই বিধেয়ক বা আইনক লৈ কোনো বিতৰ্ক বা আলোচনা চক্ৰ আদি অনুষ্ঠিত হোৱা নাই বুলি কোনোৱেও ক'ব নোৱাৰিলেহেতেন। ■

Art and Its Importance : What is Art?

Abhishek Chakraborty

B.Tech, Seventh Semester

Department of Electronics and Communication Engineering

Art is an all-embracing notion that plays the most important role in the development of human race . The definition of Art is – “the expression or application of human creative skill and imagination, typically in a visual form such as painting or sculpture, producing works to be appreciated primarily for their beauty or emotional power” or “the various branches of creative activity, such as painting, music, literature and dance”. Art is a broad field that includes beautiful imprints in many forms which may include the creation or recreation of images or objects in fields like painting, stenciling, sculpture, photography and other visual media.

The first forms of arts were found on walls of ancient caves in the forms of

stone carvings as well as paintings. So we can guess that painting was the first form of art. Painting is the most understandable way of art because it gives us a lively and vivid impression. Literature, music, theatre, film, dance, and other performing arts, and other media such as interactive media are included in a broader definition of art.

Art is a way to express many things. It is a way to deal with feelings that cannot be expressed by words. Art gives a way to express our emotions. Art can inspire and allow people to see things from different perspectives. Presently, art is not only just a way of expressing your ideas but also has been used to send some information or message to the world. Art soothes man through poems, prose, songs, drama and cinema. It takes us to a place where we interpret everything through our emotions. Art helps man to imagine what is desired but is not immediately available to use. The importance of art is related to the nature of our human-built environment, and whether we create it to be a comfort or a torment.

Importance of Art

For a moment, let us imagine the world without art. No music, no movies, no paintings, no drawings, no designs. The world will indeed be a very dull place to live in. There would be no connection, no laughter, no smiles and no emotions at all. Today it might occur to some of us that art is something to be used when we want and to ignore when we don't. However had there been no art, the world hadn't been the same as we see it. Let us discuss about the impact of art in everyday life.

We live in a world of quick decisions and fast-paced thoughts. Creating art allows us to slow down and experience a range of our emotions. Enjoying works of art can give rise to emotions and also can help to explore and interpret what we are feeling. It helps us heal, grow and improve ourselves. Increasing our self awareness through art can improve our lives both personally and professionally. When we create or see art we make decisions throughout the entire process. We use logic and reason to attribute meaning to

what we see or what we create. Sometimes these choices are passionate because art has such an emotional connection with us. Art not only helps to develop our critical observation, but also improves the way we communicate our thoughts and emotions to others. Art can make a community more beautiful. It is said that our homes reflect our personalities through the art we choose to display. It can inspire us, make us happy, or even motivate us. We need to express ourselves through art and we need to surround ourselves with the expressions of others.

Art also gives us an insight into our history. It shows us how those events impacted and influenced the people living then. It is art through which we get to know the joy felt during times of happiness and also the pain, despair and rage during times of suffering. Through art we gain a better understanding of how the events throughout history have shaped up the present world. Through art we gain a better understanding of different cultural practices of the past while it also gives us an insight into present day cultures worldwide. Art is universal; there is no distance or language barrier in art. By observing the creations of people from other cultures we can gain a better understanding of their lives. I believe art can improve communication and relationships among different cultural groups.

Now-a-days, an array of individuals work with art and health, including art therapists, and researchers as well as curators who handle the arts programs in healthcare facilities like hospitals. Certified art therapists are registered and listed in the Health Professions Council. There are also accredited and approved kinds of therapies which make use of the arts as their principal mode of communication. Art therapies, wherein they utilize music, drama, and visual arts among others, have become a recognized psychotherapeutic tool used by trained and certified therapists. So we may conclude to following points which highlight the importance of Art-

1. Art is a natural part of us.
2. Art records the emotions of society.
3. Art helps us achieve a better self awareness.
4. Art encourages critical thinking and better

communication.

5. Art bridges the gap between cultures.
6. Art improves our creative skills.
7. Art gives you the opportunity to showcase our talent.
8. Art gives us confidence.

On a personal note, I feel Art has been an important tool in my survival kit for university life. I am a final year B.Tech student and in all these years I have been making stencils and have seen my friends

making awesome graphic works, pencil arts, releasing self-composed songs, making dance cover videos and all other sorts of things. I believe art is innate to many people. Observe any child with box full of crayons and a piece of paper and you will see it. The challenge is to discover the art within one's self and continue. Our concentration towards art is increasing day by day and people have started appreciating art and it should be followed. Our role as an adult is to teach, guide, and help our younger generation come out to the open and use their artistic abilities in many ways. ■

“দৈনন্দিন জীৱনত আমি এনে কিছু ব্যক্তিক লগ পাও যিয়ে আমি নজনাকৈয়ে আমাৰ সৃষ্টিসমূহৰ মাধ্যমেৰে অকৃত্ৰিম আনন্দ আৰু অন্তহীন প্ৰেৰণা লাভ কৰি জীৱনৰ গভীৰতম অৰ্থৰ সন্ধান কৰে। এগৰাকী চিত্ৰশিল্পীৰূপে এয়া মোৰ প্ৰকৃত সফলতা - অনন্য আৰু আন্তৰিক। কলকাতাত অনুষ্ঠিত এখন চিত্ৰ প্ৰদৰ্শনীত কিছুবছৰ আগতে মোৰ চিত্ৰকৰ্ম প্ৰদৰ্শিত হৈছিল। তাত মই উপস্থিত নাছিলো। কিন্তু অইনলোকৰপৰা জানিব পাৰিছিলো যে এগৰাকী মহিলাই প্ৰত্যেক দিনাই মধ্যাহ্ন ভোজনৰ বিৰতিৰ সময়ছোৱাত মই অংকন কৰা এখন ছবি একান্ত মনেৰে চাবলৈ আহিছিল। তেখেতে যি নিষ্ঠা আৰু আগ্ৰহেৰে মোক দৈনিক সময় দিছিল, সেয়া মোৰ বাবে পুৰস্কাৰতকৈ কোনোপধ্যে কম নহয়। আধা বুৰ গৈ থকা মানুহবোৰৰ সেই ছবিখন বিক্ৰী হোৱা বুলি শুনি এদিন তেখেতে অইন কোনো ছবিলৈ দৃষ্টি নিষ্ক্ষেপ নকৰাকৈয়ে প্ৰদৰ্শনী গৃহৰপৰা ওলাই গৈছিল। সেই বিশেষ ছবিখনে হয়তো তেখেতৰ ব্যক্তিগত জীৱনত বাৰুকৈয়ে প্ৰভাৱ পেলাইছিল। এনেকৈয়ে ছবিয়ে আমাক কেৱল মনোৰঞ্জনেই নিদিয়ে, ছবিয়ে আমাক আমাৰ বিভিন্ন দুখ-যত্নগাৰপৰা মুক্তি লাভ কৰি জীৱনৰ প্ৰত্যাহ্বানসমূহৰ মুখামুখি হ'বলৈ সাহস যোগায় বুলি মোৰ বিশ্বাস।”

অদिति চক্ৰৱৰ্তী
সমকালীন চিত্ৰশিল্পী

Cyberpunk

Bitopan Das

B.Tech Second Semester
Department of Mechanical Engineering

Imagine a world where the futuristic lifestyle from Hollywood movies is a reality. Now picture this –Amidst all the glitter of technology lies a harsh truth - a world where the level of social inequality is just as high as the tech itself. Welcome to Cyberpunk!

Cyberpunk is a world with high tech and low life and this definition alone explains why Cyberpunk caught the attention of people in the late 20th century. Cyberpunk arose from the works of writers like Roger Zelazny, Philip K. Dick, John Bruner and Philip Jose Farmer who introduced into the popular vision of the future, the presence of social inequality, crime and abuse. They imagined the other side of a high tech life distancing their work from the otherwise utopian vision of the future. This new genre gained more interest and entered the mainstream pop culture in the 80s-the decade in which technology married popular culture.

In the 80s, consumer electronics and computers made a big dent on the market that existed. Japan was on the forefront of this electronic revolution with brands like SONY, PANASONIC, YAMAHA, etc. Cassette technology and later CD technology along with VCRs and large scale production of Japan-made television made entertainment ever more profitable. All these changes in the new decade sparked the imagination and brought in cyberpunk into the mainstream. People imagined a world where electronics would be so advanced that they would be used even to enhance biological abilities, i.e., Cybernetics. All these possibilities made people question how technology would change the general social life in a com-

pletely Electronic Future.

‘Neuromancer’ by William Gibson, released in 1984 became the most popular cyberpunk literary work. In 1982, Ridley Scott directed Blade Runner starring Harrison Ford which till date is considered the greatest cyberpunk movie ever made. Other notable Cyberpunk movies are Terminator, Dredd (2012), Elisium (2013) and Blade Runner 2049 (2017) which is a sequel of the 1982 movie. Japan was also a major hub of the cyberpunk culture. With anime movies like Akira (1988), Ghost in a Shell and Bubblegum Crisis, Japanese Cyberpunk lead the charge in the fast emerging South East Asian Cities. Also, Cyberpunk music came into being.

The Cyberpunk world isn’t easy-it is punishing, dangerous and horrible yet ,people dream big and thrive for a chunk of the high life they dream. In cyberpunk, big corporations have grown to an extent where most of the governance and law is controlled by them. The corporations are filthy rich and their employees comprise the smallest and richest part of the population .The rest of the population consists of the poverty ridden people. These corporations compete with one another for greater share of the market and therefore use power in the way they deem suitable to achieve the same. It is a grave dystopian picture of a capitalist world where most of the population lives in cities which have grown into megacities .These megacities have tall skyscrapers which serve the residential, commercial and other spatial needs of the population. As mentioned, the tech is advanced-there are cybernetics, advanced robotics and Artificial In-

telligence everywhere.

It is a grave dystopian picture of a capitalist world where order has gone horribly out of control. There are gigantic holographic advertisement on buildings, roads and public places. The Massive cities attract people with different aspirations only to be trapped forever in the dream that they chase. The maze like structure of the cities houses all sorts of criminal activities from smuggling, drugs, hitmen, piracy etc. There are underground markets where smuggled tech is sold and in which, both criminal and corporations participate. Corporations hire hitmen to their advantage in the competition from stealing tech from competitors. Since most of the law and order is controlled by the corporations, only those crimes that concern their interests are pursued by the police. As a result of this, the crime rate in the megacities is insane. Violence is everywhere and so is greed and greed alone keeps the city alive. It is a world of human desires battling both survival and glory with technology running forward, just like time.

During the 90s and 2000s, Cyberpunk faded in popularity. In the 2010s, however, Cyberpunk grew again, sparked by the retro futuristic game-Far Cry: Blood Dragon. The game featured 80s style graphics and music which rekindled the 80s nostalgia. With it began the Synthwave revolution –21st century music inspired by 80s cyberpunk and pop sounds. The musical movement was started by Kavinsky, best known for ‘Nightcall’ which also featured in the 2011 Film ‘Drive’ starring Ryan Gosling. Cyberpunk entered a new age into the 21st century and it was bigger than ever. Soon, popular music of the likes of Bruno Mars, Daft Punk became inspired by Cyberpunk Sounds. Movies like Ghost In a Shell (2017) starring Scarlett Johansson and Altered Carbon, a Netflix Series came out. The music inspired a new generation of Synthwave, Vapor wave and Cyberpunk artists with YouTube channels Like New Retro Wave, Electronic Gems and Luigi Donatello leading the run.

In 2013 CD Project Red Announced ‘Cyberpunk 2077’, a much anticipated open world game based on a Cyberpunk World awaiting release in 2020 which also has a cameo of Keanu Reeves.

It is a grave dystopian picture of a capitalist world where order has gone horribly out of control. There are gigantic holographic advertisement on buildings, roads and public places. The Massive cities attract people with different aspirations only to be trapped forever in the dream that they chase. The maze like structure of the cities houses all sorts of criminal activities from smuggling, drugs, hitmen, piracy, etc.

Cyberpunk is a vast genre which is a vision as well as the root genre of Cyberpunk and other genres of music, art, films and literature. People find it so interesting because of the fact that it is highly relatable with the real life situations and further opens and alerts people about the direction the future is headed towards. Cyberpunk is more of a public awakening to the social and political issues in our rapidly changing world which need to be answered to avoid a darkly sophisticated future. ■

নৱ প্ৰজন্ম আৰু ডিজিটেল সাহিত্য

সাংবাদিকতা আৰু সাহিত্যচৰ্চা উভয় পৰিমণ্ডলতে মৌলিক প্ৰতিভা আৰু স্বচ্ছন্দ বিচৰণ সাব্যস্ত কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা সাম্প্ৰতিক অসমৰ এটি পৰিচিত নাম বত্ৰা ভৰালী তালুকদাৰ (জন্ম ১৯৭১, মাজুলীৰ কমলাবাৰীত)। ২০০৪ বৰ্ষৰপৰা মুক্ত সাংবাদিকতাৰ ক্ষেত্ৰখনত নিজকে নিয়োজিত কৰি অহা কথা সাহিত্যিক গৰাকীয়ে ইতিমধ্যে আঠটাকৈ মিডিয়া ফেল’শ্বিপ লাভ কৰি অসম তথা উত্তৰ-পূব ভাৰতৰ গোষ্ঠী - সংঘৰ্ষৰ লগতে প্ৰব্ৰজন, প্ৰচৰণ, শৰণাৰ্থী প্ৰভৃতি স্পৰ্শকাতৰ বিষয়ৰ সমান্তৰালভাৱে বান - গৰাখহনীয়াৰ ফলত গৃহহাৰা হোৱাসকলৰ বিভিন্ন সমস্যা আদি প্ৰসংগত ক্ষেত্ৰভিত্তিক অধ্যয়ন নিৰ্ভৰ প্ৰতিবেদন প্ৰকাশ কৰিছে। এইক্ষেত্ৰত তেখেতৰ সাহিত্য - সৃজনী প্ৰতিভাৰ জুমুঠি মূলতঃ সাংবাদিকতা বৃত্তি আহত বিচিত্ৰ অভিজ্ঞতা প্ৰণোদিত বুলিলেও বঢ়াই কোৱা নহ’ব। সমাজৰ প্ৰান্তীয় চৰিত্ৰসমূহৰ প্ৰাণৰ আকৃতি, মানৱ মনৰ সংশয় আৰু সংঘাত ইত্যাদিয়ে লেখকৰ কথাশিল্পৰ জগতখনক ৰচনা আৰু সমৃদ্ধ কৰিছে।

সম্প্ৰতি নিজাইন ডট কম (nezine.com) নামৰ দ্বি-ভাষিক অনলাইন আলোচনীখনৰ কাৰ্যবাহী সম্পাদকৰূপে কাৰ্যনিৰ্বাহ কৰা বত্ৰা ভৰালী তালুকদাৰে সাংবাদিকতাৰ বাবে নতুন দিল্লীৰ দ্য মিডিয়া ফাউণ্ডেচনে প্ৰদান কৰা ‘চামেলী দেৱী জৈন বিশিষ্ট মহিলা সাংবাদিকতা বঁটা’ (২০০৫), ‘দ্য ইণ্ডিয়ান এক্সপ্ৰেছ’ কাকতে প্ৰদান কৰা ‘ৰাম নাথ গোৱেংকা সাংবাদিকতাৰ উৎকৰ্ষতাৰ বঁটা’ (২০০৬) আৰু ‘লাডলী মিডিয়া ৰাষ্ট্ৰীয় সাংবাদিকতাৰ বঁটা (২০১০) লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত তেখেতে ২০০৯-১০ বৰ্ষৰ বাবে ‘মুনীন বৰকটকী বঁটা’ আৰু ২০১৫ চনত ‘একা এবেং কয়েকজন সাহিত্য সন্মান’ লাভ কৰিছে। অসমীয়া সাহিত্যৰ বলয়ত তেখেতৰ গল্প সংকলন *দুয়ে দুয়ে তিনি*, *ঘৰ ঘৰ খেলিবা*, *আহা*, *উপন্যাস জেৰাই হাগ্ৰামায়া গাব*, প্ৰভৃতি অন্যতম উৎকৃষ্ট শ্ৰেণীক মহত্বৰ চানেকিস্বৰূপ। ইয়াৰোপৰি *সঁফুৰা* আলোচনীত বৰ্তমান খণ্ড খণ্ডকৈ প্ৰকাশ হৈ আছে তেখেতৰ শিশু উপন্যাস *অৰুণমাণি বাগিচাৰ যাদু*। *ফিডেল কাষ্ট্ৰোঃ মোৰ জীৱনৰ আদিকাল* তেখেতৰ উল্লেখনীয় অনুবাদ কৃতি।

- অজিতাভ হাজৰিকা

বত্ৰা ভৰালী তালুকদাৰ

নতুন প্ৰজন্মৰ লগতে ডিজিটেল মাধ্যমৰ সৈতে পৰিচিতসকলৰ মুখত সাম্প্ৰতিক সময়ত প্ৰায়ে শুনিবলৈ পোৱা এটা বিষয় হৈছে ডিজিটেল সাহিত্য। বহুতৰ বাবে বিষয়টো বুজি পাবলৈ অলপ দিগদাৰ হয়। ছপা মাধ্যমত প্ৰকাশিত সাহিত্যৰ সতে ডিজিটেল মাধ্যমৰ সাহিত্য বেলেগ নেকি? দুয়োটা মাধ্যমৰ তুলনা কৰিব নোৱাৰি নেকি?

সাহিত্য কি, মানুহে লিখা অজস্ৰ শব্দ আৰু ভাৱৰ কোনবোৰ সাহিত্য আৰু কোনবোৰ নহয় – এইবোৰ অতি গভীৰ বিষয়। মহৎ শব্দই জীৱনৰ নিৰন্তৰে অন্বেষণ কৰে। সি এক জীৱনজোৰা সাধনা। লিপিবদ্ধ ৰূপত আৰু লিপি নথকা কালচোৱাত মুখে মুখে চলি অহা মানৱ জীৱনৰ অনন্ত সন্ত্ৰণীয়তাৰ সন্ধান কৰিব খোজা উৎকৃষ্ট শব্দৰাজিকেই আমি সাহিত্য বুলি ক’ব পাৰোঁ। সি আদিম মানুহ এজনৰ মুখেই জীয়াই থাকক, বা অত্যাধুনিক প্ৰযুক্তিৰ ডিজিটেল মঞ্চ এখনেই শুৱনি কৰক। এই কথা আমি সকলোৱেই মনত ৰখাৰ দৰকাৰ যে, লিপি অথবা ভাষা নথকাৰ কালতো মানুহৰ মনত সাহিত্য আছিল, প্ৰাণত কবিতাৰ উঁহ আছিল। সাহিত্যৰ আভাস আছিল আদিম মানুহৰ মানৱ চিত্ৰকৰ্মতো। গুহাবাসী আদিম চিকাৰী মানৱে দলবদ্ধভাৱে চিকাৰ কৰা জন্তু জুইত সেকি খোৱাৰ অৱসৰৰ সময়ত মনৰ আনন্দ প্ৰকাশ কৰিবলৈ জুইৰ কাষে কাষে নৃত্য-গীত কৰিছিল। অৱশ্যে নৃত্য বুলি কোৱাতকৈ সেইবোৰ শৰীৰৰ অঁভজা অংগ চালনা বুলি ক’লেহে শুৱাব। আৰু অৱসৰৰ সময়ত গুহাৰ বেৰত অংকণ কৰিছিল চিত্ৰ, চিকাৰ কাৰ্য বিৱৰণী অথবা বা চিকাৰ কৰা জন্তুবোৰৰ চিত্ৰ আছিল সেয়া। কালৰ সোঁতত সেই অঁভজা আঁক-বাকবোৰৰ পৰাই মানৱ মনৰ বোদ্ধাৰ জগতখনে লিখিবৰ বাবে লিপিৰ উদ্ভাৱন কৰিলে। সভ্যতাৰ অগ্ৰগতি লগে লগে উন্নতৰ হৈ আহিল।

আদিম গুহাবাসী মানৱৰ চিকাৰী হাতৰ আঁক-বাকবোৰে লিপিৰ ৰূপ পোৱালৈকে মানুহৰ সভ্যতাৰ হাজাৰ হাজাৰ চাপ বাগৰি গৈছিল। পৰৱৰ্তী সময়ৰ শিলালিপি, তাম্ৰলিপিৰ দৰে শিল বা ধাতুৰ পাতত খোদাই কৰা আখৰবোৰে মানুহৰ সভ্যতাৰ আন এক স্তৰ দাঙি ধৰে। অসমীয়া ভাষাৰ চতুৰ্থ শতিকাৰ শিলালিপি আৱিষ্কাৰ হোৱাটোৱে আমাৰ ভাষা-সাহিত্যৰ গৌৰৱময় ঐতিহ্যৰ কথাকেই কয়। সাঁচিপাত আৰু তুলাপাতত সাহিত্য লিখাৰো এক সোণালী ঐতিহ্য আমাৰ আছে। শংকৰদেৱে এই সাঁচিপাততেই উন্নত সাহিত্য আৰু সাংস্কৃতিক চেতনাৰ ভঁৰাল নিৰ্মাণ কৰি অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ বৰভেটি বান্ধি থৈ গৈছে। লেখিবৰ বাবে গছৰ ছালৰপৰা পাত তৈয়াৰ কৰাৰপৰা কাপ-মৈলাম, মহী প্ৰস্তুত কৰা এই সকলোবোৰেই এক বৌদ্ধিক আয়োজনৰ কথা আমাক আজিও কয়। সুখৰ কথা যে আলংকৰিকভাৱে হ'লেও এই চৰ্চা এতিয়াও মুষ্টিমেয় কেইগৰাকীমানে অব্যাহত ৰাখিছে।

ছপায়ন্ত্ৰৰ আৱিষ্কাৰে লিখিত সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত এক যুগান্তকাৰী বিপ্লৱৰ সূচনা কৰিলে। পূৰ্বতে মাথোন এখন গ্ৰন্থৰ এটা কপিহে লিখিব পৰা গৈছিল। কিন্তু ছপা যন্ত্ৰ আৱিষ্কাৰ হোৱাৰ লগে লগে একোখন গ্ৰন্থৰ হাজাৰ হাজাৰ কপি ছপা হোৱাৰ সুবিধা আহিল। অনুবাদৰ মাজেৰে স্থানীয় সাহিত্যৰ বিশ্বজোৰা আবেদনৰ সোৱাদ মানুহে পালে। মানুহৰ যাউতিয়ুগীয়া সভ্যতাৰ পৰিক্ৰমাত কেইবা শতিকা ধৰি ছপা মাধ্যমৰ দপ্দপনি অব্যাহত আছিল, আৰু আজিও আছে।

আজি যেতিয়া আমি সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰখনত ডিজিটেল মাধ্যমৰ কথা কৈছোঁ, তেতিয়া লিখিত সাহিত্যৰ ইতিহাসৰ পৃষ্ঠাত থকা এই ঐতিহ্যমণ্ডিত কথাবোৰো এবাৰ ফঁহিয়াই চোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। সুকুমাৰ কলাৰ প্ৰতি গুহা মানৱৰ চেতনাত জাগ্ৰত হোৱা সেই হাবিয়াসৰপৰা আৰম্ভ কৰি সমগ্ৰ ইতিহাস এডালি সূতাৰ দৰে গথা। ডিজিটেল মাধ্যমৰ আটাইতকৈ শক্তিশালী কালিকা হৈছে যে এই মাধ্যমেৰে সাহিত্যক বিশ্বৰ পাঠকৰ সন্মুখলৈ নিবলৈ মাত্ৰ এটি লহমাৰহে প্ৰয়োজন। ইংৰাজীৰ দৰে সংযোগী ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত এই ভূমিকা যিদৰে ৰৈপ্লৱিক, সেইদৰে অসমীয়া ভাষাৰ দৰে আঞ্চলিক ভাষাৰ ক্ষেত্ৰতো ডিজিটেল মাধ্যমৰ জৰিয়তে অহা সুফলবোৰ উলাই কৰিব নোৱাৰিব। বিশ্বৰ যিকোনো প্ৰান্তত থকা অসমীয়াভাষী এজনৰ সৈতে এই মাধ্যমে মুহূৰ্ততে সংযোগ ঘটায়। লগতে ডিজিটেল মাধ্যমক আমি 'কনভাৰ্জেঞ্চ মিডিয়া' বুলিও কওঁ— ইয়াত কেৱল সাহিত্যৰ লিখিত ৰূপ এটাৰ উপৰিও 'অডিঅ' ৰূপ এটাও কেতিয়াবা থাকিব পাৰে, বা সাহিত্য সম্পৰ্কীয় আলোচনা-বিলোচনাৰ বাবে ভিডিঅ'ৰ সুযোগ থাকিব পাৰে, অৰ্থাৎ ছপা, শ্ৰব্য, দৃশ্য — গোটেইকেইটা মাধ্যম একেলগে থাকে। গতিকেই ডিজিটেল মাধ্যমৰ মঞ্চখনক আমি 'মাল্টি-মিডিয়া' মঞ্চ বুলি কওঁ।

অতি সামান্য খৰছতে সীমাৰ পৰিধি ভাঙি দিব পৰাটোৱেই ডিজিটেল মাধ্যমৰ অন্যতম সাফল্য। চ'ছিয়েল নেটৱৰ্কিং এইক্ষেত্ৰত সুদূৰপ্ৰসাৰী ভূমিকা পালন কৰিছে। সাহিত্য সম্পৰ্কীয় আলোচনা-সমালোচনা এতিয়া নিৰ্দিষ্ট অঞ্চলভিত্তিক বা একপক্ষীয় হৈ থকা নাই। কিয়নো ডিজিটেল মাধ্যমে লেখকৰ সমানেই পাঠককো অংশগ্ৰহণৰ সুযোগ দিয়ে। যেতিয়া সাহিত্য সম্পৰ্কীয় প্ৰবন্ধ বা সমালোচনা আদি কিতাপ-আলোচনীত লিখা হয়, তেতিয়া পাঠকে অংশ গ্ৰহণ কৰাৰ সুযোগ নাপায়, বা কমকৈ পায়। কিন্তু ব্লগ, ৱেব পৰ্টেল, ৱেব চাইট, ছ'ছিয়েল নেটৱৰ্কিংৰ দৰে ডিজিটেল মাধ্যমত পাঠকে অংশগ্ৰহণৰ সুযোগ পায়, নিজৰ মন্তব্য দাঙি ধৰাৰ সুযোগ লাভ কৰে, এই বিতৰ্ক-সমালোচনাবোৰে অৱশেষত সাহিত্যৰেই উপকাৰ কৰে, কিয়নো অৱশেষত লেখকে বিচাৰি পায়গৈ এজন উজ্জীৱিত পাঠক, যি পাঠক লেখকক প্ৰত্যাহ্বান দিব পৰাকৈ সক্ষম। ই পৰোক্ষভাৱে লেখকৰ উত্তৰণৰ প্ৰক্ৰিয়াটোতেই সাৰ-পানী দিয়ে। পৰম্পৰাগত ছপা মাধ্যমত এই তাৎক্ষণিক সুবিধাবোৰ নাই। লেখক - পাঠকৰ এটা সনাতন সম্পৰ্ক থাকে আৰু ডিজিটেল মাধ্যমে এই সম্পৰ্কক ওচৰ চপাই আনিছে। বৰ্তমানে কাগজৰ দামৰ বৃদ্ধিয়ে ছপাৰ দামো বৃদ্ধি কৰিছে। ফলত ছপা কিতাপৰ দামো বৃদ্ধি কৰিবলগীয়া হৈছে। এনে কথাবোৰৰ বাবেও বহুতৰ বাবে ডিজিটেল মাধ্যম এক উপযুক্ত মাধ্যম বুলি বিবেচিত হৈছে। বিপৰীতে ডিজিটেল মাধ্যম কম খৰছী। কিন্তু এই সুবিধাবোৰৰ পিছতো ছপা মাধ্যমৰ প্ৰতি আমাৰ অন্তৰৰ আকুলতা সুকীয়া, এখন নতুন কিতাপৰ পাতত থকা গন্ধ, পঠনৰ সময়ত ভিতৰৰ পাতবোৰত থকা শব্দবোৰৰপৰা আহিবলগীয়া অনুভূতি, স্পৰ্শৰ এক আকুলতাই আমাক আকৰ্ষণ কৰে।

ছপা মাধ্যম আৰু ডিজিটেল মাধ্যমৰ দ্বন্দ্ববোৰো চাবলগীয়া। বহুতেই ক'ব খোজে যে - ছপা মাধ্যম আনুষ্ঠানিক আৰু ডিজিটেল মাধ্যমৰ সেই আনুষ্ঠানিক ৰূপ এটা নাই। এই কথাটো কিন্তু শুদ্ধ নহয়। বৰং কপিৰাইটৰ দৰে বিষয়বোৰৰ ক্ষেত্ৰত ডিজিটেল মাধ্যম ছপা মাধ্যমতকৈও শক্তিশালী। অৱশ্যে চ'ছিয়েল নেটৱৰ্কিং চাইট, ব্লগ আদিত এজন সম্পাদক নাথাকে, গতিকে সম্পাদকৰ চালনীৰে চেকি সাহিত্য সম্ভাৰ পাঠকৰ মাজলৈ নাহিবও পাৰে। কিন্তু সম্পাদক এজন নাই বুলিয়েই কোনোবাই এইখন মঞ্চত মই-মতালি কৰিব নোৱাৰিব। কিয়নো ইয়াৰ নীতি-নিয়মবোৰো কঠিন আৰু চাইবাৰ অপৰাধৰ আইনৰ আওতাত শাস্তিযোগ্য। আচল কথাটো হৈছে গুণগত মান। আপুনি যদি উন্নত মানৰ সাহিত্য ফে'চবুকৰ দৰে জনপ্ৰিয় মাধ্যমতো মজিয়াতো চৰ্চা কৰিছে, তেনেহ'লে সেই সাহিত্য সমালোচকৰ চকুত পৰিবই। আৰু যদি গুণগত মানোৰে উপযুক্ত নোহোৱাকৈয়ে প্ৰতিষ্ঠিত সাহিত্য আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছে, তেতিয়াহ'লে কালৰ সোঁতত সি হেৰাই যাব, মানুহে মনত নাৰাখে।

বহুতো সুবিধাৰ পিছতো ডিজিটেল মাধ্যমত পঢ়াৰ কিছু

প্ৰতিবন্ধকতা এতিয়াও আছে। শতিকাৰ পিছত শতিকাজুৰি আমাৰ মগজু কিতাপ পঢ়াৰ সতে অভ্যস্ত হোৱাৰ বাবে ডিজিটেল স্ক্ৰীণ এখনত পঢ়োঁতে আয়ত্তলৈ অহাৰ বেগ কিছুপৰিমাণে কমি যায়। এই কথা বিভিন্ন অধ্যয়নত প্ৰকাশ পাইছে। কিন্তু এই অসুবিধাৰ পিছতো ডিজিটেল মাধ্যমৰ প্ৰতি মানুহৰ, বিশেষকৈ নতুন প্ৰজন্মৰ আগ্ৰহ ক্ৰমাৎ বৃদ্ধি পাইছে, ডিজিটেল মাধ্যমে তেওঁলোকক নিজৰ ভাষা- সংস্কৃতিৰ প্ৰতি সংযোগ স্থাপনৰ বেলিকা বিশেষভাৱে সহায় কৰিছে। উন্নত আৰু নাগৰিক জীৱনত অভ্যস্ত কৰ্মব্যস্ত নতুন প্ৰজন্মৰ সন্মুখত এতিয়া প্ৰত্যাহ্বান বহুত। পুৰাণপৰা সন্ধিয়ালৈ অফিচ, কামৰ বাবে ইফালে-সিফালে অহা-যোৱা, সময়ৰ ছেদ-ভেদ নোহোৱা কামৰ তাগিদা — এই সকলোবোৰ প্ৰত্যাহ্বানৰ সন্মুখত সাহিত্যৰ সাধনাৰ বাবে পঠনৰ অভ্যাস, লিখা- মেলা কৰা — এই সকলোবোৰ কামৰ বাবে তেওঁলোকে ডিজিটেল মাধ্যমকেই অধিক সুচল বুলি ভাবে। তদুপৰি আজিকালি বিভিন্ন পৰীক্ষা, প্ৰকল্প, চাকৰি আদিৰ সাক্ষাৎকাৰ — এই সকলোবোৰৰ বাবে নতুন প্ৰজন্মৰ কিতাপৰ তুলনাত ডিজিটেল মাধ্যমৰ সতেই সম্পৰ্ক বেছি। আগৰ প্ৰজন্মৰ মানুহে নতুন কিতাপ এখনৰ পাতবোৰৰ গোন্ধ বা স্পৰ্শৰ সতে লাভ কৰা পুলকভৰা আমেজ তেওঁলোকে নোপোৱাটোৱেই স্বভাৱিক।

তদুপৰি, নগৰ এলেকাত নাগৰিক জীৱনত অভ্যস্ত ফ্লেটৰ বাসিন্দাসকলে সীমিত উপাৰ্জনৰে নিজাকৈ আহল-বহল পুথিভঁৰাল এটাৰ অধিকাৰী হোৱাৰ বিলাসিতা কৰিব নোৱাৰে। ভাৰাঘৰত থকাসকলৰ ক্ষেত্ৰতো একেই সমস্যা। এই সকলোবোৰ ক্ষেত্ৰত থকা সীমাবদ্ধতাক অতিক্ৰমি ডিজিটেল জগতখনে তেওঁলোকৰ বাবে সম্ভাৱনাৰ এক নতুন দুৱাৰ খুলি দিছে। এই নতুন কথাবোৰ উপলব্ধি কৰিয়েই বিভিন্ন দেশৰ আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সাহিত্য আলোচনীয়ে তেওঁলোকৰ বাবে উন্মুক্ত কৰিছে আলোচনীবোৰৰ অনলাইন, অৰ্থাৎ ডিজিটেল সংস্কৰণ। এই ডিজিটেল সংস্কৰণবোৰৰ জৰিয়তে তেওঁলোকৰ সাহিত্য বিশ্বৰ দেশে দেশে থকা সাহিত্যৰসিক সকলৰ মাজলৈ সহজেই গুছি গৈছে। ছপা সংস্কৰণৰ সীমাবদ্ধতাক অতিক্ৰমি এইবোৰত অডিঅ’ পয়েন্ট্ৰি, ভিজুৱেল ইণ্টাৰভিউৰ দৰে নতুন নতুন কথাবোৰ সংযোজন কৰা হৈছে। অসমতো অসমীয়া ভাষাত কেইবাখনো মানসম্পন্ন সাহিত্য আলোচনী আছে যদিও এইবোৰৰ ডিজিটেল সংস্কৰণ নথকাৰ বাবেই ভাৰতৰ বাহিৰত থকাসকলৰ কথা বাদেই,

কিন্তু সম্পাদক এজন নাই বুলিয়েই কোনোবাই এইখন মঞ্চত মই-মতালি কৰিব নোৱাৰিব। কিয়নো ইয়াৰ নীতি-নিয়মবোৰো কঠিন আৰু চাইবাৰ অপৰাধৰ আইনৰ আওতাত শাস্তিযোগ্য। আচল কথাটো হৈছে গুণগত মান। আপুনি যদি উন্নত মানৰ সাহিত্য ফে'চবুকৰ দৰে জনপ্ৰিয় মাধ্যমতো মজিয়াতো চৰ্চা কৰিছে, তেনেহ'লে সেই সাহিত্য সমালোচকৰ চকুত পৰিবই। আৰু যদি গুণগত মানেৰে উপযুক্ত নোহোৱাকৈয়ে প্ৰতিষ্ঠিত সাহিত্য আলোচনীত প্ৰকাশ পাইছে, তেতিয়াহ'লে কালৰ সোঁতত সি হেৰাই যাব, মানুহে মনত নাৰাখে।

অসমৰ বাহিৰত থকা নতুন প্ৰজন্মৰ সাহিত্যানুৰাগীয়েও এই আলোচনীবোৰত প্ৰকাশ হৈ থকা সাহিত্য সম্ভাৰৰ সোৱাদৰ পৰা বঞ্চিত হৈ থাকে। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰখনত কি ঘটিছে তাৰ কোনো উম-ঘাম নাপায়। অথচ সামান্য এটা পদক্ষেপ ল'লেই আলোচনীবোৰৰ ডিজিটাইজেশ্বনৰ কাম সহজতে কৰিব পাৰি। ইয়াৰ বাবে বেছি অৰ্থ ব্যয় কৰাৰো প্ৰয়োজন নাই।

বিভিন্ন ভাষাত ডিজিটেল মাধ্যমত অতি উচ্চপৰ্যায়ৰ চিৰিয়াছ সাহিত্যৰ চৰ্চা হৈ থকাৰ পিছতো অসম বা উত্তৰ-পূব ভাৰতত কেৱল সাহিত্যৰ বাবেই উৎসৰ্গিকৃত তেনে আলোচনী এতিয়াও নথকাটো পৰিতাপৰ বিষয়। বহুতেই ডিজিটেল মাধ্যমৰ মঞ্চখন টুলুঙা সাহিত্যৰ ভঁৰাল বুলি উপলুঙা কৰে। বিপৰীতে এই বৃহৎ মঞ্চখনৰ চাৰিওকাষে সমবেত হোৱা সাহিত্য অনুৰাগীসকলক উপযুক্ত নিৰ্দেশনা দিব পৰাকৈ মানুহৰ অভাৱ। চ'ছিয়েল নেটৱৰ্কিং চাইটৰ কেৱল মহিলা সাহিত্য অনুৰাগীৰে গঠিত এটা জনপ্ৰিয় গোট হৈছে 'অৰ্দ্ধ-আকাশ— কেৱল নাৰীৰ বাবে'— যিটো গোটৰ সদস্য সংখ্যা একলাখ ছাব্বিশ হাজাৰৰো বেছি। এই গোটটোৰ নাৰীসকল বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত অতিকৈ আগবঢ়া নাৰী, নিজৰ নিজৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন কৰ্তব্য সম্পাদনা কৰি অৱসৰৰ সময়খিনিত তেওঁলোকে এই গোটটোত সাহিত্য চৰ্চা কৰে, একেসময়তে কেইবাখনো ধাৰাবাহিক উপন্যাস খণ্ড খণ্ডকৈ চলি থাকে, গল্পও লিখে। তেওঁলোকৰ বেছিভাগৰে লিখনিৰ প্ৰকাশিকা শক্তি অতি দীৰ্ঘায়।

এই উদাহৰণবোৰ বিবেচনা কৰি দেখা যায় যে ডিজিটেল মাধ্যম আপাতত নতুন হ'লেও এই মঞ্চখনৰ মাজেৰে সাহিত্য চৰ্চাৰ লগতে বিশ্বৰ বিভিন্ন দেশৰ সমকালীন সাহিত্যৰ সোৱাদ লোৱাৰ ক্ষেত্ৰত নতুন প্ৰজন্মৰ বাবে এক সম্ভাৱনাৰ দুৱাৰ মুকলি হৈ আছে, যি এতিয়া সজীৱ। মাথো এটা কথা তেওঁলোকে উপলব্ধি কৰাৰ দৰকাৰ যে সাহিত্যৰ বাট দীঘলীয়া, ই এক জীৱন জোৰা সাধনাৰ বাট। ইয়াত কোনো চমু পথ নাই। মহৎ সাহিত্যই সদায়েই জীৱনৰ নতুন নতুন অন্বেষণ আৰু সম্ভাৱনাৰ বাট মুকলি কৰে। ই এক মধুৰ দায়িত্ব মানুহৰ কল্যাণৰ বাবে — সাহিত্যিকৰ জীৱনশৈলী গ্লেমাৰাছ জীৱনশৈলী নহয়। লগতে লাগিব বিশ্ববীক্ষা। ছপা, ডিজিটেল বা আন যিকোনো প্ৰযুক্তিৰ বেলিকা সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত এইটোৱেই সৰ্বশেষ কথা। ■

নব প্ৰজন্মৰ সম্ভাৰনাময় কবিকেইজনৰ ভিতৰত অংকুৰ ৰঞ্জন ফুকন (জন্ম ১৯৯৪ চনত শিৱসাগৰ জিলাৰ বকতা মৌজাৰ বৈৰাগীবৰ গাঁৱত) সম্ভ্ৰান্তৰ শাৰীত। কটন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা (১৯৯৪) ৰাজনীতি বিজ্ঞান (২০১৭) আৰু সমাজতত্ত্ব (২০১৯) বিষয়ৰ স্নাতকোত্তৰ কবি ফুকনৰ কবিতা অসমৰ প্ৰায় কেইখন সন্মানীয় আলোচনীতে প্ৰকাশ হোৱাৰ উপৰি নতুন দিল্লীৰ পৰা প্ৰকাশিত পষেকীয়া আলোচনী 'দুনিয়া ইন দিনো'ত হিন্দীলৈ অনূদিত হৈ আৰু প্ৰসিদ্ধ বাংলা আলোচনী কুজ্জিবাসত বাংলা ভাষালৈ অনূদিত হৈ প্ৰকাশ পাইছে। ২০১৮ বৰ্ষত নতুন দিল্লী বিশ্ব গ্ৰন্থমেলাত আয়োজিত সাহিত্য অকাডেমীৰ অনুষ্ঠানত তেখেতে অসমীয়া ভাষাক প্ৰতিনিধিত্ব কৰাৰ সুযোগো লাভ কৰিছে। আৱিষ্কাৰ ধৰ্মীভাষাৰ সুদক্ষ প্ৰয়োগে তেখেতৰ কাব্য সাধনাক অনন্য ভাস্কৰতা দান কৰিছে। অলপতে '৩' কবিতাৰ পাণ্ডুলিপিৰ বাবে অংকুৰ ৰঞ্জন ফুকনে ২০১৯ বৰ্ষৰ সন্মানীয় 'মুনীন বৰকটকী সাহিত্য বঁটা' লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে।

- অজিতাভ হাজৰিকা

অংকুৰ ৰঞ্জন ফুকন

টিকনি প্ৰজন্ম

ৰোমছন কৰিবলৈকেতো অতীত
কলাকল্পৰ বাবে দুই টিকনি প্ৰজন্ম

অন্য এক পাঠৰ বাবে কবিতাৰ পূৰ্বৱৰ্তী পাঠ

দৃষ্টিত কি ত্ৰিসময় একে বিন্দুতে বিলীয়মান!

জীৱন কি?

পানীৰ এটা জোখ

সৰকি শেষ হ'লে যাক আকৌ ভৰাব পাৰি

অন্য পাঠ যিহেতু সম্ভৱ

সেয়ে ৰৈ থাক যত জাগতিক

ৰৈ

ৰৈ

ৰৈ

মুঁহুৰু যায় জধলা কলিং বেল

তথাপি সঘন আলহীৰ আঙুলিৰ ওখল

আহি যদি দুৰাৰত চি চিয়াই "চিয়ে মাতে অ' চিয়েল চিয়েল"

জীউ কাপ কাপ পদূলি বুঢ়ীয়ে যেনেকৈ মাতে

"মামণি মাক অ' চাপানী বাক অ' "

হাঁকুটি লৈ আকৌ উৰিব খোজে ইছিনবায়োভা

Isi is easy!

অনায়াস!

এইমাত্ৰ চাফ কৰা চোৱাপাতনি

বোধৰ ঠৰুৱা ঘামচি

এখন চামুচ এপাট স্কেল

ৰূপক বৰশী সাধনা

পাঠমুক্তিৰ বাবে ৰৈ থকা এটা কবিতা

**ব্লিছিং পাউদাৰৰ ৰাসায়নিক সংকেত Ca (OCI) CI ক স্কুলত 'চিয়ে মাতে অ' চিয়েল চিয়েল' বুলি সহজকৈ মনত ৰাখিবলৈ আমাক শিকাইছিল। ■

যুৱ প্ৰজন্মৰ যোগাত্মক দৃষ্টিভংগী আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কেৰিয়াৰ গঠনত যুৱ সংগঠনৰ ভূমিকা

ড° বুলজিৎ বুঢ়াগোহাঁই

ড° বুলজিৎ বুঢ়াগোহাঁই তেজপুৰস্থিত গিৰিজানন্দ চৌধুৰী ইনষ্টিটিউট অৱ মেনেজমেণ্ট এণ্ড টেকন'লজীৰ অধ্যক্ষ। ২০০২ চনত তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰপৰা প্ৰযুক্তিবিদ্যাৰ স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী লাভ কৰা ড° বুঢ়াগোহাঁইয়ে অধ্যাপনাৰ সমান্তৰালভাৱে অসমৰ এগৰাকী জনপ্ৰিয় বৃত্তি পৰামৰ্শ দাতাকপে শিক্ষাৰ্থী সমাজৰ উৎকৰ্ষ সাধনত উল্লেখযোগ্য বৰঙণি আগবঢ়াই আহিছে।

জীৱন যাত্ৰাত আমি সফলতাৰে আগুৱাই যাবলৈ হ'লে যিকোনো কাম যোগাত্মক দৃষ্টিভংগীৰে চাবলৈ প্ৰয়াস কৰিব লাগিব। বিয়োগাত্মক চিন্তা বা সমালোচনাই ব্যক্তিৰ লগতে সমাজৰো ক্ষতি সাধন কৰে। ভাল খবৰসমূহ যিমান পাৰি সিমান ৰাইজৰ মাজত বিলাব লাগে। কাৰোবাৰ বেয়া গুণ দৃষ্টিগোচৰ হ'লে যোগাত্মকভাৱে সমালোচনা কৰি গঠনমূলক পৰামৰ্শ আগবঢ়োৱা উচিত। ভাল কাম কৰা ব্যক্তিকলক তেওঁলোকে কৰা কামৰ বাবে প্ৰশংসা কৰিলে ভৱিষ্যতে সমাজৰ বাবে আৰু দুগুণ উৎসাহৰে কাম কৰিবলৈ আগবাঢ়ি আহিব।

চৰকাৰী চাকৰি অবিহনেও সৰু-বৰ উদ্যোগ গঢ়ি বা ব্যৱসায়-বাণিজ্য কৰিও সন্মানীয় জীৱন আৰু জীৱিকা নিৰ্বাহ যে কৰিব পাৰি সেই কথা নৱপ্ৰজন্মই উপলব্ধি কৰাটো প্ৰয়োজন। চাকৰিৰ বাহিৰেও সৰু-বৰ উদ্যোগ গঢ়ি বা ব্যৱসায়-বাণিজ্য কৰি নিজে উপাৰ্জনক্ষম হৈ উঠাৰ লগতে আনকো নিয়োগৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিব পাৰে।

বৰ্তমান সময়ত বহুসংখ্যক যুৱক-যুৱতীক দেখা গৈছে যে, লাজ আৰু সংকোচৰ বাবে নিজ ৰাজ্যত কিছুমান বৃত্তিত নিয়োজিত হ'বলৈ নিবিচাৰে কিন্তু, বহিঃৰাজ্যত গৈ একেধৰণৰ বৃত্তিতে নিয়োজিত হৈ আছে। এই নিৰনুৱা যুৱক-যুৱতীসকলে বহিঃৰাজ্যলৈ যোৱাৰ সলনি নিজ ৰাজ্যতে তেনেবোৰ বৃত্তিৰ প্ৰতি আগ্ৰহী হ'লে শাৰীৰিক, মানসিক তথা আৰ্থিকভাৱেও যে লাভাৱান্বিত হ'ব, সেই সম্পৰ্কে সজাগতা আনিবৰ বাবে অসমৰ ছাত্ৰ সংগঠনবোৰ তথা স্বেচ্ছাসেৱী অনুষ্ঠান, চৰকাৰী, বে-চৰকাৰী অনুষ্ঠান আৰু ছ'চিয়েল নেটৱৰ্কিং ছাইটৰ অসমৰ হকে কাম কৰি থকা বিভিন্ন গোটবোৰ আগবাঢ়ি আহিলে ভাল হয়। লগতে চৰকাৰে প্ৰদান কৰা বিভিন্ন আঁচনি আৰু সা-সুবিধাবোৰৰ বিষয়ে জনাব লাগে।

তদুপৰি ব্যক্তিগত খণ্ডত সংভাৱে চাকৰি কৰি বা ব্যৱসায়-বাণিজ্য কৰি জীৱন ধাৰণ কৰি থকা সকলে চৰকাৰী খণ্ডত নিযুক্তি লাভ কৰা নাই বুলি হীনমন্যতাত ভোগা উচিত নহয়। ব্যক্তিগত খণ্ডৰ চাকৰিয়াল তথা ব্যৱসায়-বাণিজ্য কৰা ব্যক্তিসকলক চৰকাৰী খণ্ডৰ চাকৰিয়াল সকলৰ দৰে সম দৃষ্টিৰে নোচোৱাৰ মানসিকতা পৰিহাৰ কৰিব পাৰিলেহে সমাজৰ প্ৰত্যেক জন ব্যক্তিকে যিকোনো কৰ্মৰ প্ৰতি আগ্ৰহ বৃদ্ধি হ'ব। সাধাৰণতে, চাকৰি কৰি সং উপায়েৰে ধনী হোৱাটো সম্ভৱ নহয় কিন্তু সং উপায়েৰে উদ্যোগ স্থাপন কৰি বা ব্যৱসায় কৰি ধনী হোৱা সম্ভৱ।

যুৱ সংগঠনসমূহে প্ৰায়ে এক দাবী উপস্থাপন কৰা দেখা যায় যে অসমত থকা সমূহ কেন্দ্ৰীয়-অৰ্দ্ধকেন্দ্ৰীয়, চৰকাৰী-বেচৰকাৰী আৰু ব্যক্তিগত খণ্ডৰ অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠানত ১০০ শতাংশ থলুৱা লোকৰ নিযুক্তি বাধ্যতামূলক কৰিব লাগে। আমি ভাবো এনে ধৰণৰ দাবী উপস্থাপন কৰাৰ পৰিৱৰ্তে যুৱ সংগঠন সমূহে এই সমূহ নিযুক্তিৰ পৰীক্ষাত অসমৰ থলুৱা প্ৰাৰ্থীসকলে ১০০ শতাংশই উত্তীৰ্ণ হ'ব পৰাকৈ প্ৰশিক্ষণৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব লাগে। যিহেতু এনেধৰণে ১০০ শতাংশ থলুৱা লোকৰ নিযুক্তিৰ দাবী বেলেগ ৰাজ্যতো যদি কাৰ্যকৰী কৰা হয় তেন্তে অসমৰ প্ৰাৰ্থীসকলও অন্য ৰাজ্যত নিযুক্তি লাভ কৰিবলৈ সক্ষম নহ'ব। তাৰ ফলত এক ভয়াৱহ সমস্যা সৃষ্টি হ'ব, যিহেতু আন ৰাজ্যৰ তুলনাত অসমত নিয়োগৰ সুবিধা কম।

অসমৰ বহু সংখ্যক যুৱক-যুৱতীয়ে নিজ অঞ্চলত তথা বিদেশত থাকিও অসমৰ সমাজ জীৱনৰ বিভিন্ন দিশলৈ অৰিহণা যোগাই আহিছে। কিন্তু সেইসকলৰ বহুজনক এতিয়াও উপযুক্ত স্বীকৃতি দিয়া হোৱা নাই। আশা কৰিছো, বিভিন্ন অনুষ্ঠান-প্ৰতিষ্ঠান, দল-সংগঠন আদিয়ে সমাজ জীৱনলৈ অৰিহণা যোগোৱা ব্যক্তিসকলক যথাযোগ্য সন্মান যাচিবলৈ আগবাঢ়ি আহিব। বাতৰি কাকত,

আলোচনী তথা টি ভি চেনেল সমূহেও এই ক্ষেত্ৰত পদক্ষেপ গ্ৰহণ কৰি ভাল কামৰ প্ৰতি যুৱক-যুৱতীসকলক আকৰ্ষিত কৰিব পাৰিলেহে এখন সুস্থ সমাজ গঢ় লৈ উঠিব। তদুপৰি, বিভিন্ন অঞ্চলৰ বিদ্যালয়ৰ পৰা উত্তীৰ্ণ হৈ সমাজ জীৱনৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰলৈ অৰিহণা যোগোৱা প্ৰতিষ্ঠিত ব্যক্তিসকলক নিজ নিজ অঞ্চললৈ আমন্ত্ৰণ কৰি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগত অন্তৰংগ আলাপৰ সুবিধা প্ৰদান কৰিলে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মানসিক তথা বৌদ্ধিক বিকাশৰ লগতে সামাজিক দায়বদ্ধতাৰ কথাও উপলব্ধি কৰিব। কিছুসংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰায়ে দেখা যায় যে, নৱম/দশম শ্ৰেণীত নাম ভৰ্তিৰ পিছত পঢ়াত ব্যাঘাত জন্মিব বুলি নিজে অথবা অভিভাৱকৰ বাধাৰ বাবে নিজৰ ৰুচিবোৰক অধিক গুৰুত্ব প্ৰদান নকৰে। কিন্তু, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে পঢ়াৰ লগতে নিজা ৰুচি সমূহকো সমানে গুৰুত্ব দিব লাগে কিয়নো এই ৰুচিবোৰে ছাত্ৰ জীৱন, কৰ্মজীৱন তথা অৱসৰ জীৱনত ব্যক্তিজনক বিভিন্ন ধৰণে সহায় কৰিব পাৰে। এইক্ষেত্ৰতো যুৱসংগঠন সমূহে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ লগতে অভিভাৱকসকলৰ মাজতো সজাগতা আনিবৰ বাবে প্ৰয়াস কৰিব লাগে। তদুপৰি, বাতৰি কাকত আৰু আলোচনীসমূহেও সামাজিক দায়বদ্ধতাৰে সমাজ আৰু ৰাজহুৱা স্বার্থৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি 'স্বনিয়োজন'ৰ বিভিন্ন দিশ সামৰি নিয়মীয়াকৈ লেখা প্ৰকাশ কৰিলেও জনসাধাৰণ লাভৱান্বিত হ'ব।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কেৰিয়াৰ গঠনত যুৱ-সংগঠন সমূহেও উল্লেখযোগ্য ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব পাৰে। যুৱ সংগঠন সমূহে মহকুমা, জিলা আৰু ৰাজ্যিক ভিত্তিত কেৰিয়াৰ সম্পৰ্কীয় কৰ্মশালা অনুষ্ঠিত কৰি ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলক বিভিন্ন বিষয়ৰ কেৰিয়াৰৰ আভাস দিব পাৰে। কিন্তু অসম তথা দেশ-বিদেশৰ বিভিন্ন শিক্ষানুষ্ঠানসমূহত কি কি বিষয়ৰ পাঠ্যক্ৰম গ্ৰহণৰ সুবিধা আছে সেই সম্পৰ্কে বহুসংখ্যক ছাত্ৰ-ছাত্ৰী জ্ঞাত নহয়। যি কোনো মহাবিদ্যালয়/বিশ্ববিদ্যালয়ত নামভৰ্তি কৰাৰ পূৰ্বে

চৰকাৰী চাকৰি
অৰিহণেও সৰু-বৰ
উদ্যোগ গঢ়ি বা
ব্যৱসায়-বাণিজ্য
কৰিও সন্মানীয়
জীৱন আৰু জীৱিকা
নিৰ্বাহ যে কৰিব
পাৰি সেই কথা
নৱপ্ৰজন্মই উপলব্ধি
কৰাটো প্ৰয়োজন।
চাকৰিৰ বাহিৰেও
সৰু-বৰ উদ্যোগ
গঢ়ি বা ব্যৱসায়-
বাণিজ্য কৰি নিজে
উপাৰ্জনক্ষম হৈ
উঠাৰ লগতে
আনকো নিয়োগৰ
সুবিধা প্ৰদান কৰিব
পাৰে।

শিক্ষানুষ্ঠান সমূহৰ বৈধতা/ডিগ্রীৰ মৰ্যাদা/ ব্যৱস্থা/ স্বীকৃতিপ্ৰাপ্তিৰ মৰ্যাদা আদিৰ সবিশেষ তথ্য বিভিন্ন শিক্ষা বিষয়ক পৰিষদ/সংস্থা আদিৰ ৱেবচাইটৰ পৰা লাভ কৰিব পাৰি। যেনে - মানৱ সম্পদ উন্নয়ন মন্ত্ৰালয় (<http://mhrd.gov.in>), বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগ (<https://www.ugc.ac.in>), ভাৰতীয় চিকিৎসা পৰিষদ (<https://www.mciindia.org/CMS/>), ৰাষ্ট্ৰীয় মূল্যায়ন আৰু স্বীকৃতি পৰিষদ (<http://www.naac.gov.in>), নিখিল ভাৰত কাৰিকৰী শিক্ষা পৰিষদ (<https://www.aicte-india.org>), ভাৰতীয় বিশ্ববিদ্যালয় সংস্থা (<http://www.aiu.ac.in>) দূৰ শিক্ষা পৰিষদ (<https://www.ugc.ac.in/deb/>), ভাৰতীয় নাছিং পৰিষদ (<http://www.indiannursingcouncil.org>), আৰ্কিটেকচাৰ পৰিষদ (<https://www.coa.gov.in>), ভাৰতীয় বাৰ পৰিষদ (<http://www.barcouncilofindia.org>) আদি। শিক্ষানুষ্ঠানসমূহ এই পৰিষদ বা সংস্থাবোৰৰ স্বীকৃতি প্ৰাপ্ত হোৱাৰ উপৰিও যি বিভাগত অধ্যয়ন কৰিব বিচাৰে, সেই বিভাগটিও স্বীকৃতিপ্ৰাপ্ত হ'ব লাগিব। তদুপৰি উত্তীৰ্ণ হোৱা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকল কেনেদৰে প্ৰতিষ্ঠিত হৈছে তাৰো এটা সাম্যক ধাৰণা লোৱা উচিত। সেইদৰে শিক্ষানুষ্ঠানখনৰ শিক্ষণ ব্যৱস্থা, উত্তীৰ্ণৰ হাৰ, নামভৰ্তিৰ প্ৰক্ৰিয়া, পুথিভঁৰাল, ইণ্টাৰনেট সেৱা, থকাৰ সা-সুবিধা, আৰ্থিক সাহায্য লাভৰ সুবিধা আছে নে নাই তথা বিভিন্ন মাত্ৰাৰ পৰিমাণৰ বিষয়েও জানি লোৱা উচিত। ইয়াৰ উপৰিও জানিব লগা আন দিশবোৰৰ কিছুমান হ'ল - শিক্ষানুষ্ঠানখন চৰকাৰী নে বেচৰকাৰী আৰু সুৰক্ষিত স্থানত অৱস্থিত হয় নে নহয়, শিক্ষানুষ্ঠানখনৰ আকাৰ কেনেকুৱা অৰ্থাৎ ছাত্ৰ আৰু শিক্ষকৰ অনুপাত কিমান, ঘৰৰ পৰা শিক্ষানুষ্ঠানখনৰ দূৰত্ব, কেম্পাচ ইণ্টাৰভিউ হয়নে নহয়, খেলা-ধূলিকে আদি কৰি শিক্ষাক্ৰম বহিৰ্ভূত বিষয়সমূহ আয়ত্ত কৰিবৰ বাবে সুবিধা আছে নে নাই ইত্যাদি। লগতে প্ৰাক্তন ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ সংগঠন (Alumni Network) কিমান শক্তিশালী সেই বিষয়েও জানি লোৱাটো উচিত যিহেতু এই সংগঠন

শক্তিশালী হ'লে শিক্ষাৰ্থীসকলৰ চাকৰি লাভ কৰাটো অধিক সুবিধা হয়। যুৱ সংগঠন সমূহে কেৰিয়াৰ সম্পৰ্কীয় কৰ্মশালাৰ যোগেদি এই তথ্য সমূহ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক যোগান ধৰিব পাৰে।

বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতাৰ পৰীক্ষা তথা নিযুক্তিৰ বাবে আয়োজন কৰা সাক্ষাৎকাৰবোৰত সাধাৰণ জ্ঞানৰ পৰীক্ষা লোৱা হয়। সাধাৰণ জ্ঞান যিহেতু একে দিনাই গোটেৱা সম্ভৱ নহয় ইয়াৰ বাবে ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলৰ দীঘলীয়া প্ৰস্তুতিৰ প্ৰয়োজন। সাধাৰণ জ্ঞান দুই প্ৰকাৰত ভাগ কৰিব পৰা যায়। পৰম্পৰাগত সাধাৰণ জ্ঞান (Traditional General Knowledge) আৰু সাম্প্ৰতিক ঘটনা প্ৰবাহ। (Current Affairs)। পৰম্পৰাগত সাধাৰণ জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ বিদ্যালয়ৰ প্ৰথম শ্ৰেণীৰ পৰা দশম শ্ৰেণীলৈকে সকলো বিষয়ৰ পাঠ্যপুথি আৰু এই সকলোবোৰ বিষয়ৰ আনুষংগিক প্ৰসংগ পুথি অধ্যয়ন কৰিব লাগিব। সাম্প্ৰতিক ঘটনা প্ৰবাহৰ জ্ঞান আহৰণ কৰিবৰ বাবে দৈনিক বাতৰি কাকত তথা বিভিন্ন আলোচনীৰ নিয়মীয়াকৈ পঢ়াৰ অভ্যাস গঢ়ি তুলিব লাগিব। যিহেতু, দৈনিক বাতৰি কাকত এখনৰ প্ৰথম পৃষ্ঠাৰ পৰা শেষৰ পৃষ্ঠালৈ জানিবলগীয়া বহুত কথা থাকে। সেইদৰে নিয়মীয়াকৈ ৰেডিঅ'ৰ বাতৰি অনুষ্ঠান শুনি আৰু টেলিভিছনৰ বাতৰি অনুষ্ঠানবোৰৰ পৰা আহৰণ কৰা জ্ঞানবোৰ লিপিবদ্ধ কৰি ৰাখিব লাগে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে সাধাৰণ জ্ঞান আহৰণ কৰিবৰ বাবে “ইণ্টাৰনেট” (Internet) ৰো সহায় ল'ব পাৰে। তদুপৰি, ছাত্ৰ-ছাত্ৰী সকলে বিভিন্ন প্ৰতিযোগিতামূলক পৰীক্ষাৰ সাধাৰণ জ্ঞানৰ আৰ্হি প্ৰশ্নবোৰ সংগ্ৰহ কৰিব লাগে।

বিভিন্ন ধৰণৰ চাকৰিৰ সংগ্ৰহ কৰিব পৰা এটা ৱেবচাইট হ'ল চাকৰি। “চাকৰি”ত স্থানীয় সংবাদপত্ৰত প্ৰকাশিত বিভিন্ন ধৰণৰ চাকৰিৰ বিজ্ঞাপন আৰু বিভিন্ন কোম্পানীৰ নিজস্ব ৱেবচাইট আৰু নিযুক্তি সম্পৰ্কীয় ৱেবচাইটবোৰত প্ৰকাশিত নিয়োগ বাৰ্তাসমূহ একত্ৰিত কৰি উপলব্ধ কৰা হয়। ■

“The best thing about TU was that there was always something to do”

In Conversation with Dr. Manjil P. Saikia

Dr. Manjil P. Saikia is an alumnus of the Department of Mathematical Sciences, Tezpur University (2009 - 2014). Since then, he has done a Diploma from ICTP, Trieste, Italy and a doctorate from the University of Vienna, Austria. Now he is a postdoctoral research associate in the School of Mathematics, Cardiff University, UK. He is the co-founder of Gonit Sora (<https://gonitsora.com>) and a core team member of Xomidhan (www.xomidhan.org).

1. Your personal experience about Tezpur University.

I had a good time at Tezpur University (TU). We (me and 16 others) were the first batch of Integrated M.Sc. students ever at TU and so along with the B.Tech students we were the youngest in the university. Our batch was allotted at Kanchanjungha Men's Hostel (KMH) which was also new. The hostel seniors showered us with love and care since we were so young and helped us in various things. The whole hostel felt like a family and it naturally extended to the university as well. Many of my closest friends now are from my TU days.

The best thing about TU then was that there was always something to do. I liked quizzing since my school days and then in our first year at TU, Dr. Upakul Sarmah, Arnav Neog (MBA alumni) and others formed what is now called Adda Quiz. The period between 2010 to 2015 or so were the golden

days of TU quizzing and TU was considered to be the best venue in Assam to have a quiz. Even now the culture has survived and whenever I go to Tezpur I attend at least one Adda Quiz session. The familiar faces have vanished but the spirit is alive. One of the highpoints of my visits to Tezpur is the Adda session that I attend. It was not only quizzing but there were cultural, literary, scientific and social events held from time to time and attending these with friends was always fun and a learning experience.

It was at TU where I started to learn many things about event management, administrative process, team management, etc because of various additional or voluntary responsibilities that I had to take. This has been a big help in my later life and I have been able to juggle several things at one time due to this training, which sometimes was invisible because some of these tasks were quite enjoyable. A few of us started what is now the Students' Science Council

(SSC) and then coordinating and learning from our junior batches about how to pull off a big event (the very first InSCIgnis) was a very enjoyable thing and a pang of homesickness hits me every time there is an InSCIgnis in which I was not able to be present.

Academically I was fortunate to have had good mentors in our department as well as in other departments who taught several good and important life lessons. The first class at TU that we had was by Prof. Amarjyoti Choudhury and it just set the tone for our other classes subsequently. The erudition and patience of all the faculty members have been an important source of whatever little success we have had in later life. I was also fortunate to be able to attend several summer internships and workshops/conferences when I was a student at TU which helped me form a wide network now in India academically. In many cases it was possible due to the generosity of the head of the department in granting me leave from classes so that I could attend these workshops and conferences. The mathematics section of the central library at TU is really great. There were so many interesting books that I wanted to read and which were available in the library, it was really a joy to spend time there.

Another important aspect of TU life that I remember now and which has been talked about much was the work culture. All the administrative heads would always arrive at 9 am and be there the whole day and solve any issue we had. Sometimes it frustrated us that things needed to be so complicated but after having been to several other institutes I feel the system at TU worked well without any glitches. The Registrar, Controller of Examinations and even the Vice-Chancellor was approachable for us. I remember having gone many times to the offices of the Registrar on no prior notice to discuss issues of the SSC and everytime we were allowed to see him. This made a mark in our minds that nobody is too busy for important things.

2. Tezpur University 2050 - Your vision and personal expectation.

It is really not my place to comment on this.

But as with many other things, my personal expectations are high. I envision that TU will be a place where academic freedom, academic integrity and academic excellence go hand in hand with personal and societal excellence and all round development of an individual. I remember Prof. Mihir Kanti Chaudhuri, our then VC reiterating in every student address about the responsibility that we have towards our society, because we all had a subsidized education paid with tax payer's money. That thought had stuck with me a deep chord and I have been trying in my personal capacity. I would wish that every member of the TU fraternity also does this.

Good practices and process development are a must for any individual or organization in this age. I hope that TU keeps up its good practices and emulates from others where there is scope for learning. Merely aiming to be in Top 50 universities of the world is meaningless if all these factors are not kept in mind. There should be a self-audit and constructive criticism should be welcomed. I am sure this is already being done, and in the coming days the university would scale higher summits. As a personal qualm, I feel that the alumni association of the university is just on paper and nothing is being done to integrate the alumni now all over the world into one place and forum. A website with profiles is now available but there is no activity, no welcome email or anything of this sort, which just makes me wonder the purpose of that website. A strong alumni base would be the need of the hour very soon for a growing university like TU and the process has to start from now, so that dividends can be expected later.

3. The story and evolution of Gonitsora.

Gonit Sora (<https://gonitsora.com>) started out initially as a collection of articles about mathematics and science to be published as a print magazine. Initially Pankaj Jyoti Mahanta had this idea and then recruited me and some other people to collect articles and edit them into a publishable form. This was in late 2010 and early 2011 and work progressed accordingly. But then we faced severe financial crises when it came to actually publishing the printed magazine

and no help could be found to finance the whole thing. With the money that we had collected until April 2011, I proposed to Pankaj Jyoti Mahanta that it would be easier and cost effective to just upload the articles in a website. So we registered the domain and over the Bihu break I made the website and uploaded the articles which we then both edited. We then launched the website in its initial form on 21st April, 2011. The response was tremendous, we had so many visits into the website in the month of April alone that we realized there was a space for mathematics and science related content catered to the Assamese and Indian audience.

What started out initially as a stand-alone print magazine became a dynamic website. The magazine was supposed to be an exercise in popular science writing and was aimed towards school and college students. But the website, because it is dynamic and easily changeable has broad goals, some of which are still unfulfilled. The initial goal of the website was to create an online repository for reference catered towards the student community of Assam. But now we have expanded a lot, we have digitized several content that was only available in print form, we have translated many articles from English into Assamese, we have collaborated with other organizations and we have created a niche for ourselves in the mathematics popular writing sector in Assam and in India. The website had both English and Assamese content until few years back, but now there is a separate Assamese website (<https://as.gonitsora.com>) which is edited and managed by Pankaj Jyoti Mahanta. I feel the Assamese content is far better than any popular science content published by other portals or newspapers/magazines. This is an extremely immodest statement, but I would not have made it unless it were true. The English version is still not up to the standard that I would have liked, but this is due to my own fault. Since moving to Europe I have not been able to devote much time to the website, so the English content is languishing. Now, I have started to take some time out towards it and I hope in the coming few months we can improve on this as well.

There have been many people who have made significant contributions to the website, but I won't

mention them here because the list is too long. We have published more than 1000 articles combined and that I feel is a huge amount in the particular subject domain we are in. The initial days were hard because we were then students and had to finance the website out of our own pockets. We got a big boost when Dr. Manabendra Saharia donated \$100 for the upkeep and gradually we started to get ads and paid content in. Now I am happy to say that the website is self-sustaining and even if we do not make any more money, the website will continue to run for at least two more years. Several big interviews were done by us, including Nobel laureates, Fields medalists, the VP of Google and many more; articles on a wide range of topics are freely accessible, an e-book with selected content is now available for download and we are planning to create more such things in the future. The future of the website looks more promising, with a more dynamic team now in place than earlier and with wide visibility than ever before.

4. Brief note about my research area.

I work in a subfield of mathematics called combinatorics. This in itself is really a broad umbrella term which involves mainly counting mathematical structures and studying how this count is effected when the structures are modified. There are several interconnections with other areas of mathematics, physics and computer science and I cannot really say that everything I do is purely mathematics. For instance, the last three research papers that I have written are all classified in different subcategories (one is in discrete geometry, one in finitely solvable statistical physics models and the third in analysis of algorithms). A problem that I am presently working on would be classified in game theory. So, there is a rich and healthy connection between various aspects of mathematics and allied areas in my research. I also have had a very strong interest in number theory since my school days, which still continues.

5. Science and socio-cultural beliefs in everyday life.

This is a very difficult question to answer, particularly for someone who is not an expert in

“ In Assam, I feel science and scientists have never been given the importance that they deserve. Without a scientific temperament and a strong scientifically backed knowledge based, no civilization has ever succeeded (since ancient times).”

socio-cultural aspects. But what I think and believe from my limited experience is that culture is not a static quantity which remains the same throughout time, it is to me a dynamic aspect of our existence. There is a need to inspect cultural aspects from time to time to see if they fit in with the process of livelihood or existence at that time period. This has been done many times over in several places of the world. As an example, in India (and in many other countries) witch hunting was part of the socio-cultural existence of people. But clearly this was wrong and the government has taken steps to curb this menace. This is an extreme example, for a slightly better example from my household: people do not go out or eat in case of eclipses, this was followed by my mother; but nowadays she doesn't after she learned about the science behind eclipses.

Anyway, in contrast to culture, science is a bit more static (but not wholly, there is always scope of improvement in existing knowledge and theories). In Assam, I feel science and scientists have never been given the importance that they deserve. Without a scientific temperament and a strong scientifically backed knowledge based, no civilization has ever succeeded (since ancient times). There are several reasons behind this, and perhaps this is not the right medium to express them. What people and organizations (like ASTEC, Assam Science Society, etc.) should do is to create a holistic environment where science is not seen as some exotic breed of knowledge only for a select few, but something which we need to embrace in our day to day lives. It would be impossible to kill all the socio-cultural evils like baseless superstitions, inadequate knowledge of modern facili-

ties, etc. at one go, and it should also not be the aim. The process has to be slow but steady. Merely organizing science popularization workshos is not enough, one should go to inner places and see the situation and then asses and make a plan of action, which I am afraid not many have done so far. But first and foremost, everyone should start from their home and then their community. There will be failures but one must not give up.

One aspect of this dichotomy which I find very distressing with respect to Assam specially is that, science and scientifically minded people or achievements are not considered to be a part of our culture. This is a very bad sign for any society. When I was living in Vienna, I passed by streets which were named after many prominent Austrians, there were many more scientists than artists for instance, my tram stop was named after the famous Austrian psychologist Alfred Adler, for instance. For Austrians, these people and their achievements were a part of their cultural identity. In India (more so in Assam) we are more delighted in hearing auto-tuned music from mediocre singers or sharing Facebook posts about mediocre achievements of sub-standard writers or artists than in knowing about our scientific culture. Our psyche has been seeped so much in this sea of mediocrity that we have become happy with being that. Although this extends naturally to many other things apart from science, the point I wish to make is that unless we start to embrace science and scientists as part of our culture we will never be able to rid of socio-cultural evils that perhaps science could have. ■

Question of Atrocities Against Women: What We All Need to Realize!

Dr. Anjan Barman

Alumnus

Department of Molecular Biology and Biotechnology

It's been two hundred thousand years of our mutual co-existence. We both have survived the storms of annihilation and threats through ages. We started to learn how being *Homo sapiens* we could be unique to thrive, and sustain on this planet. Otherwise, it won't have been possible to sustain till 'Anthropocene', the age we are living in. Here, I am talking about the two most indispensable entities of Humankind i.e. men and women. By now, I hope, after this, we won't need a mention that without one or the other, race of humanity couldn't go on; but, still there remain several thought provoking questions whose answers are still wanting. Let's ask just one at this point: have men and women really been able to co-exist harmoniously, without abhorrence & trepidation? And the answer to this question is a big No! Even in this age, the most vulnerable and fragile section of our society has been the womenfolk, and it's been clear from facts and figures enumerated by numerous surveys and studies. The unfortunate incidences of Nirbhaya, Asifa and several others are evidences of the utter disrespect to humanity and more specifically to the womenfolk. Sorry to say that we are yet to realize the significance of our very companion who has been accompanying us in our goal to sustain mankind!

A woman is vulnerable to gender atrocities from the time of her conception in her mother's womb. In several parts of our own country itself, a girl child is an unsolicited guest

to the family. This is a cruel truth considering the fact that fetal abortions and abuse of girl child in many families are higher. The world scenario in regard to safety of women folk is no better. Heinous acts like mutilations, women-trafficking, molestation, dowry-killings, domestic-violence etc. are frequently reported crimes throughout the globe. In a press release of November twenty seventeen, United Nations disclosed Latin America and the Caribbean to be the most violent regions in the world for women. The same press release highlighted Central America and Mexico as particularly dangerous. The gradual rise in violence towards women in India in recent times has been posing immense concerns regarding safety of women. In many countries, women rights are limited with numerous restrictions. Inequality is prominent. In several western countries, domineering patriarchal system overlooks freedom of women and they are left to their own fortune. This is still a situation prevalent in the same age we are living in.

There will be innumerable instances when women have been victim of all sort of nuisances which otherwise are considered inhuman. Despite severe criticisms, punitive punishments, legal mandates and measures, atrocities against women have not stopped. This is a real concern of a technologically sound and equipped society of our age and we have not found out the appropriate decree to combat such a social evil yet. In fact degree of brutal atrocities has been in gradual rise.

The reasons behind prevalence of such practices are many. It won't be mere exaggeration to

conclude that even in the twenty first century women have not achieved stature of a human being. American author Naomi Wolf, in one of her books states that women in the work-places are not considered mere workers like male counterpart and rather disguised as thing of beauty. Physical assaults of women in work-places are rampant and are seldom reported by victims in fear of losing employment, safety or other societal issues. The infamous cases of Monica Lewinsky-Bill Clinton and the more recent of Harvey Weinstein are just a couple of illustrations of the fact. Relentless fights, talks, dialogues are on for extending women folk the similar respect and dignity as men folk are bestowed with. Understanding the value of women folk in engendering man-kind as a whole needs to be realized and appreciated by each one of us. The day, they would be also able to enjoy equal rights of living with dignity as human being and the society where the womenfolk strive to contribute their best is appreciated equally as men folk do, most of our concern relating to gender atrocities will be reduced for sure. Hope, our ever growing knowledge would endow us with enough wisdom to extend best of our support to the women folk, so that whole of our mankind can thrive with glory and never ending legacy!! ■

References :

- 1) www.unwomen.org
- 2) www.getinclusive.com
- 3) www.amnestyusa.org

Aesthetics in Dance

Mridusmita Dutta

Alumnus

Department of English

Dance was perhaps the first form of expression that did not require words but was a greatly improved method of communicating the unsaid or the unknown. Dance as a performing art uses the dynamics of human movement as a form of expression, and often associates this movement with an aesthetic value. Dance is an organized grouping of rhythmic body movements, movements led by an instrumental or vocal sound and driven by an inner rhythm. There is the implicit aesthetic response incited in any onlooker while watching a dance, regardless of any previous experience or exposure to it. Dance involves the integration of several components like body movements, music, costumes, settings, and each of these have artistic aspects in their own right. But the experience of a dance performance is more than the mere sum of these components; it is a complicated interaction at various levels of all things considered. Indian *Aesthetics* is unique as it is understandable through the theory of “*rasa*.” Indian aesthetics examines the capacity of music, drama and dance, to transmit and stimulate or induce an emotional state in the performers and induce the same state in the contemplators or connoisseurs, or “*rasikas*”. This emotional state expressed through these arts is termed as “*rasa*” or nectar. *Rasa* is different from one’s daily experiences of emotions such as anger, love, compassion, joy, and sorrow. The experience of “*rasa*,” can also be translated as ‘*aesthetic consciousness*,’

or ‘*sublimated emotion*.’

The *Natyashastra* presents the aesthetic concepts of *rasas* and their associated *bhavas* in Chapters Six and Seven respectively. Nine *rasas* and their associated *bhavas* are named and their enjoyment is likened to savouring a meal: *rasa* is the enjoyment of flavours that arise from the proper preparation of ingredients and the quality of ingredients. According to Bharata, the experience of these mental predispositions or basic emotions is either pleasant or unpleasant in ordinary real life, but when these are experienced through complete identification or absorption with any art-works, they are experienced, invariably, as delight, bliss, rapture, or ecstasy. These *rasas* are aesthetically refined and universal and are not ordinary, transitory or personal sentiments. Experiencing the *rasa* of love or affection is not like falling in love with the performer; the *rasa* of anger does not propel the viewer to attack the performer. As opposed to concentrating on the individual “flavours,” *rasas* reveal the commonality of human experience, and draw the awareness to the unity underlying the diversity of the performance. It is a pinnacle understanding, a definitive in aesthetic bliss and satisfaction. It comes as a flash of delight. It does not require any mediator for its knowledge. Ecstatic in nature, it is very much akin to a spiritual experience. In this intuitive experience, one may not find distinction among knower, known, and knowledge. Such an

experience had been compared with the bliss of self-realization as, first, there is no dichotomy between knower and known and second there is no egocentric consciousness. Although aesthetic experience is considered as “akin to the bliss of self-realization,” it does not bestow self-realization. At its best, it can release the rasika temporarily from the vicissitudes of her or his life because of the emergence and experience of pure ‘happiness with absolute peace’. India is the abode of thousands of year old tradition of performing and visual arts inclusive of folk and classical styles. Some of the world-famous dance forms that originated and evolved in India are

Bharatanatyam, Odissi, Kathak, Kathakali, Kuchipudi, Manipuri, Mohiniattam and Sattriya. All these dance forms use similar hasta'mudras' or signs of hand as a language of

expression and were originally performed in the temples to entertain various Gods and Goddesses. They were also effective in carrying forward the various mythological stories and the Bhakti idealism from generation to generation while entertaining the audiences. It eventually became a part of 'Natya Shashtra', as propounded by Sage Bharata to compile and forge some rules and regulations of entertaining arts. With time, the classical dances evolved to include the expressions and themes from social life and experiences to generate a greater message. Lord Shiva, otherwise known as 'Nataraja'- the king of all dances, is said to have performed the Cosmic Dance that delicately balances life and death and everything that

happens in the Universe in harmonious cycles. The eight classical dances of India are aesthetically divine form of dances that elicit devotion, elegance, grandeur, grace and beauty. *Bharatanatyam*, popular in the Southern part of India, is said to be revealed by Lord Brahma to Bharata. *Kathak* is the performing art through which the performer presents a story or two through expressions and brisk feet and hand movements enhancing the feminine grace to appeal the viewers. *Kathakali* from Kerala makes use of colorful masks and costumes. *Kuchipudi* is the dance of Andhra Pradesh that combines Natya, Nritta

and Nritya. *Manipuri Dance* is devoted to the lilas of Lord Krishna. *Mohiniattam*, exclusively female dance, is known for its rhythmic and unbroken flow of the body movements. *Odissi* from Odisha is a dance of love,

joy and intense passion depicting Krishna lilas from the Geet Govinda although invocation to other Gods are also depicted. *Sattriya Dance*, composed by Sankardeva and Madhavdeva, was dedicated to propagate the Vaishnava idealism amongst the masses. Hence, as a performer, to evoke as in an observer is to enter into a dialogue. The dancer evokes the quality, the flavor of life, and both she and the onlooker taste it. The audience becomes totally and blissfully unaware of everything around them except the dancer, losing awareness of the passage of time. This can be called a zenith experience of aesthetic joy, one that can be compared to the attainment of Brahman, or the stage of consciousness where one's soul is reabsorbed

অলপ ভাল কথা

মৈত্ৰেয়ী পাটৰ
গৱেষক শিক্ষার্থী
সমাজতত্ত্ব বিভাগ

অসুখৰ কথা আৰু কিমান পাতিম
বহুদিন পতা হোৱা নাই কথা
তোমালোকৰ স'তে

কাৰো কথা নভবাৰ ভাৱত তোমালোকক
ফুলি থকা দেখোঁ বাটৰ দাঁতিত
এই অহা-যোৱাৰো এদিন শেষ হ'ব,
তোমালোকৰ স'তেই

ফুলবোৰ ক'লে গ'ল বুলি সোধোতে
গায়কজনে ভাবিছিল নে তোমালোকৰ কথা
তেজ বতীয়াই মৰি যোৱা মানুহৰ গাত
তোমালোকক আঁৰি দিওঁতে
কাৰ কথা ভাবি আছিল আঁৰোতাই

সকলো সমাধি এদিন ফুল হৈ যায়
এই কথাটোকে কোনেও কিয় বুজি নাপায়
প্রচণ্ড বিষতো মই তোমালোকক বুকুত সিঁচো
প্রচণ্ড বিষতো পৃথিৱীয়ে পাহৰাই থাকে অসুখ
সকলো কুশলে আছে ক'তো একোৱেই হোৱা নাই
আমি কি আশা কৰিছোঁ, বা কৰা নাই
এইবিলাক কথা আজিকালি কাকো কোৱা নাযায়

কবিতাহীন জ্বৰৰ ৰাতিত এবাল্টিকৈ তেজ মাৰি
আগুৱাই আহি আছে আমাৰ ভাল দিন
অ' ফুলবিলাক,
মজিয়াত সিঁচৰিত হৈ পৰা ছায়াপথৰ মালিতাৰ পৰা
আহা বুটলি লওঁ কিছু ভাল কথা। ■

Birthday poem for Anshul

Jayati Das
Research Scholar
Department of English

Tonight, when the high's over,
Smile over the Bloody Marys that stained us forever,
Diluted by laughter-
Yours and mine
And remember:
Love is not found in the undeveloped photographs
That you cried over,
Nor in the verses that broke off before the climax,
But it is in the ash that stains your hair,
The way your feet did when they stood
Over the dust on my obscure balcony,
You blowing smoke twice as thick as the smiles you
managed
Despite the scars we both shared,
Spreading the kind of perfume I thought only my fan-
tasies smelt of.

A kiss is not always a solution,
You once said
And I laughed in agreement,
Half-lying,
Wishing truths would hurt less
Than the scabs we pick
For sheer masochistic fun.

Maybe someday I'll match your 8.8 mb songs
And make your breath slow down
Like my forever hanging phone-
Saying "Love, luv, is all we have...we are all we have
-enough and not enough..."
Like your pink, your orange, your blue
And like your you
That'll someday puff away the sadness
Like your inconsequential birthday candles
But never the lovely, loving, loved- You. ■

Hollowed Within

Smaranika Chakravorty
M.A. 4th Semester
Department of English

Our world has forgotten the warmth it would greet us with, a long time ago,
Our world no longer lays its heart bare for fear of being stabbed to death.
Our world no longer provides a safe bower to vagrant souls ;
Our world has turned crude. Cold. Callous.
Winter came and had forgotten to leave.
Our world now repulsively reeks of rancid rice,
Or...or perhaps what I call its charred edges -
Which make me Phantasmic ofttimes.
In either way, our world no longer holds the redolence of Home.
Our world understands but the words of guns and goons.
Our world is deaf to the cries of mothers, the whimpers of the old, the bawling babies and the lamenting lovers.
Our world is drunk and inebriating over the taste of blood.
Our world fails to feed the hungry stomachs and clothe the shivering souls.
Our world shrouds itself in lust for might, for power and vanity.

Bit by bit
Bit by bit-
Our world propels towards its doom.
This is how our world will end-
Partly with a bang
Partly with a whimper
And partly with the Eccedentesiast's masquerade on destitute faces. ■

অধম

মৃদুপৰন পৰাশৰ
স্নাতকোত্তৰ ৪ৰ্থ বাৰ্ষিক
ইংৰাজী বিভাগ

কেতিয়াবা আমি মানুহ আছিলো। তেতিয়া আমাৰ জিভাবোৰ, আমাৰ কলমবোৰৰ
চিয়াঁহী ইমান বিযুক্ত নাছিল।

আমি একে মাত মাতিছিলো, একে খাদ্য খাইছিলো, থাকিছিলো একেখনি ছালৰ
তলত। আমাৰ সুদূৰ মুঠিটোলৈ চাই পশুবোৰ শংকিত হৈছিল।

লাহে লাহে আমি বহু কথা শিকিলো।

আমি বুজিলো 'মই' আৰু 'তই' ৰ মাজৰ ডাঙৰ পাৰ্থক্য বিয়োগ আৰু হৰণৰ
অংকবোৰ আমাৰ ভাল লগা হ'ল। আইৰ চকুলোৰে দুখনি নৈ বৈ যোৱা

সময়তেই আমি পৃথক কৰি ল'লো আমাৰ জুহাল।

এনেকৈয়ে আমাৰ ভোক-পিয়াহ বাঢ়ি গৈ থাকিল। তাৰ পাছতেই এদিন আমি আৱিষ্কাৰ কৰিলো তেজ-মঙহৰ সোৱাদ। আৰম্ভ হ'ল 'মই
তোক খাম আৰু তই মোক খাবি' নামৰ নতুন এখন খেল। ৰামধেনুৰ ৰঙৰ সমাহাৰতকৈ আমাৰ প্ৰিয় হৈ পৰিল কালৰাত্ৰিৰ ঘিটমিটীয়া
একছত্ৰী একাৰ। সেয়েহে চাগে পোহৰতো আমি চকুবোৰ জপাই থ'বলৈ ল'লো।

হঠাৎ এদিন চকু মেলি দেখো আমাৰ চৌপাশে চোপ লৈ থকা জাক-জাক শিয়ালে আমাক খেদি আহিছে। এইবোৰ মুঠিটো টান কৰিবলৈ
লওঁতেই আমাৰ মনলৈ আহিল - অসমান আঙুলি কেইটাক চোন নিজে একো - একোখন হাত হোৱাৰ সপোন দেখুৱাই আমি কাহানিৰাই
পৃথক হ'বলৈ দিছে। আইৰ চকুলোৰে হোৱা নৈ দুখনি আজি তেজ ৰঙা আৰু ৰঙা মোৰ নখ। 'আমি' বুলি ক'বলৈও মোৰ কাষত
আজিচোন কোনোৱেই নাই। এয়া মই টেটুফালি চিঞৰিছো। তথাপি নাই, কোনো নাই।

হয় ঐ অতীত!

কেতিয়াবা মইও মানুহ আছিলো ..... যেতিয়া মোৰ জিভাখন ইমান বিযুক্ত নাছিল! ■

Angana Chakraborty
M.A. 2nd Semester
Department of English

The Liquid that Burns

I am Vengeance,
Simmering and boiling in the eyes of my human
Like the smoking liquid he seeks.
I am Fury,
Burning in the soul at the voice of rebellion
The rejection I'm unaccustomed to.
I am Lust,
As I knock on the door of my unsuspecting victim
Or stalk her with my vulturous eyes
As she walks unaware down the road.
I am the Rush, the Exhilaration
That overpowers me as I pounce,
And like rain seeping into one's skin,
The fire eats the flesh, gnawing at innocence
Stifling the youthful beauty.
That beauty which struck me, lit my sensations on
fire till I was blind.
The beauty that is silenced forever...

I rejoice at my victory,
With the evil, looking through my grin,
And as the horrible screams beat against my ears,
I run.

I am the Regret that never comes,
I am the Sorrow which turns numb,
And yet, I'm the Horror, the Terror,
The free flowing Fear
I am the One with the burning water...

I am the Man
I am the Killer
I am the Devil in Human Skin.

চিনাকি পৃথিবী অচিনাকি ছায়া

শর্মিষ্ঠা দত্ত

স্নাতকোত্তর ৪র্থ যাব্ধাসিক
সংস্কৃতি অধ্যয়ন বিভাগ

ভিতৰলৈ জুমি চাই দেখিলো
তৰাফুলীয়া সপোন এটাৰ উকমুকনি
আন্ধাৰ-আন্ধাৰ সঁজাটোৰ
বান্ধ সুলকি পৰিছে....

শেলুৰৈ ধৰা শিলত বহি জলকুঁৱৰীজনীয়ে বতাহত এৰি দিছে
মায়ারী এটা গান....

হাতত সাৰে ভৰিত সাৰে

গৈ দেখিছোঁ

পিৰালিত বহি

শেষ ৰাতিটোৱে উচুপি আছে .....

মই হাতত লৈ ফুৰা

জোনাকী পৰুৱাৰ চাকিৰ পোহৰত

সঁচকিত হৈ উঠিছে

শেষ ৰাতি .....

চকুৰ পচাৰত দেখিছোঁ

তাৰ বিগলিত জীৱন...

জোনাকী পৰুৱাৰ চাকিটো উৰি গ'ল!

পলকতে মোৰ পিৰালিত

এঞ্জামুৰি দি উঠিল বেলিটোৱে!

পাছলৈ ঘূৰি চাই দেখিলোঁ

মোৰ অৰ্ধ বিবৰ্ণ

ঘৰটোৰ ঠাইত ওলমি আছে

চিত্ৰশৈলীৰ

এখন বিলাসী ছবি!! ■

DOWNPOUR

Nayan Roy

M.A. 1st Semester

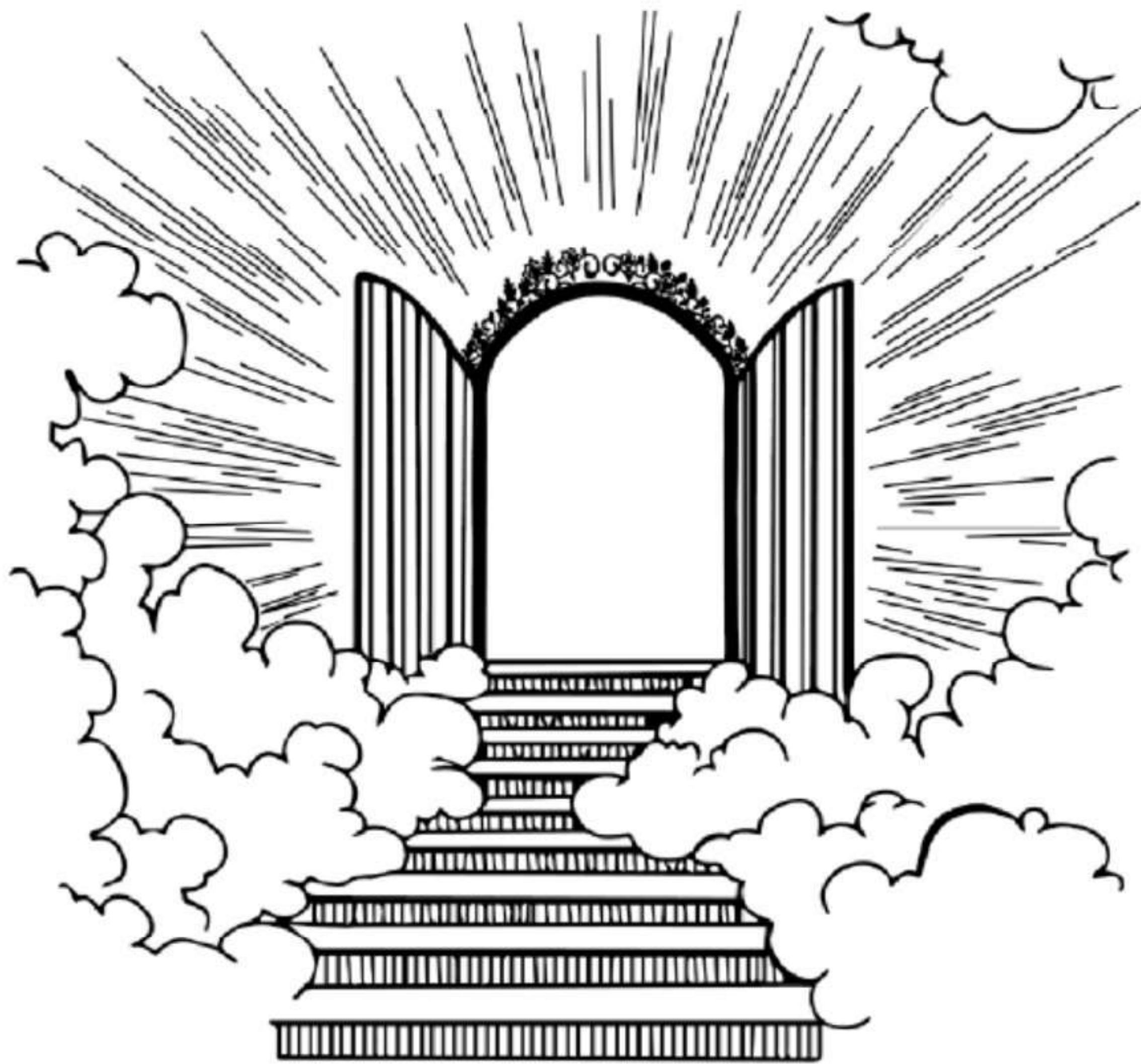
Department of Cultural Studies

Come Down as a song
Spreading melody, a rain,
Taking dreams in your heart
Fall Down as a garland of pearl.

Fragrance of Crispy soil
With the sway of green in each beat,
Now, an awake intimate
Is fascinated by your melody of frosty song.

Shower this midnight restless!
O! Pleasing downpour. ■

Home

Saptarshijyoti Gogoi
Integrated M.Sc 6th Semester
Department of MBBT

Yesterday death came knocking at my door
in a mauve flowerbed;
full of half bloomed wild flowers;
and I closed my eyes with grace;
the birds sang a song sweeter than the first
words
the world called me by;
the ants buried my body;
down the soil I came from;
the rain mourned with showers;
and in death
strangers became the final shelter;
leaving behind the people I called home. ■

By the Shore

Milan Chetry
Integrated M.Sc 2nd Semester
Department of Physics

I saw a man and dragonfly speaking to each other and later I wondered,
Speaking in alphabet of colour and in voices of shades.
As for the world, they are wild and free yet caged but adventure they seek,
Dwelling and living in a cage of broken glass with plenty of room to escape,
Yet they fear from the sharp edges and fear of hurting their wings,
Neither they seek freedom nor a healthy sleep
As different routes they prefer,
One flies up to the heaven's door poking the Almighty cracking jokes and sharing laughter and
recreating shapes of clouds with its wings,
Another walks down some dirty roads to make his feet kiss the silts,
They gazed each other once again and for last,
"Good bye" whispered the dragonfly to the sun,
" Thank you for stopping by" replied the man with a golden touch, with some tears rolling by
his cheeks as clearing down the dust and making impressions like a Van-Gogh painting,
Tears falling to the dust for a rebirth undestined,
And you know I witnessed them all standing by this light house near this empty shore. ■

The Gone Blossoms

Nibir Mriduta

M.A. 4th Semester,

Department of Mass Communication and Journalism

As the caryon painted leaf took the pain of breaking off from the stem as magical as the wand of a fairy, slowly sliding himself with the last touch of his beloved branch, all the Maple leaf could do was see himself in those ways of an artist, at his lively emerald body that withered like the petals of a blood-red rose! He sings his favourite lullabies sitting on the grass, sending his autumnal tunes to the dew drops that adorn the beauty of the greenery. You know how devastating it was for him to lie weak, withered and all pale yet choose to splash the prettiest colors from his body and reflect the beauty in thousand rays to the innumerable ones that witness the homecoming of Autumn! The babies of Spring, all clad in hues of green, when celebrate the act of 'letting go', and blissfully see themselves dress up in threads of faded browns losing their sun kissed green shades, is the most beautiful thing in this whole wide world.

He has been sculpted like a painter and painted like a sculptor. All the poetry is for him, for the dead Maple leaf, the thousand stanzas that a poet creates is just for him, the innumerable colors of life, of celebration, of sacrifice, that a painter's brush creates, is for him. It is for the withered, surrendered

dead Maple leaf. Do you see how beautiful he must be to be dead and yet be the muse of an artist? And do you not see how beautifully he embraces death, and chooses to fall off and not blame Autumn?

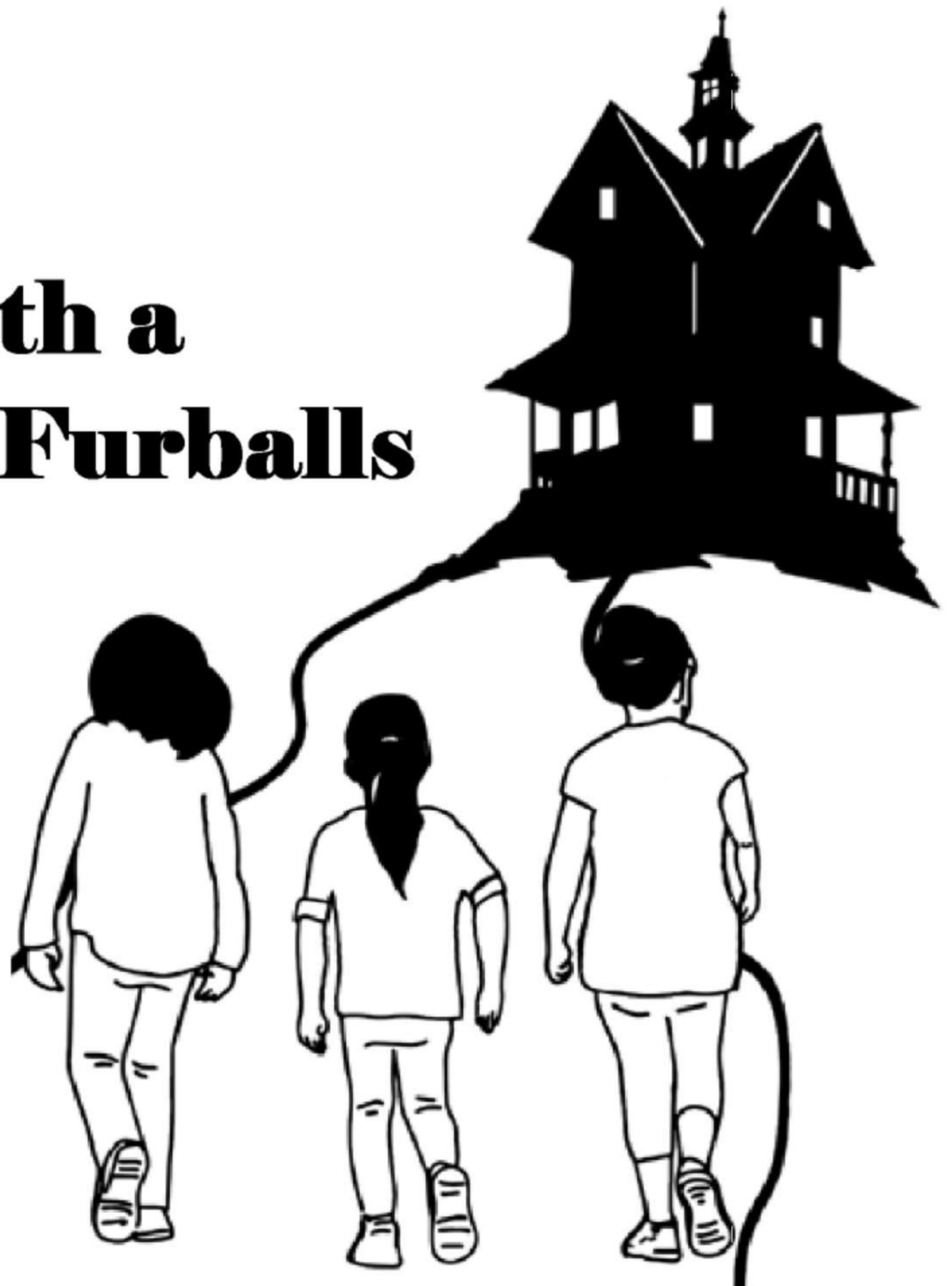
That is how Autumn is. Everything is like a beautiful corpse. A 'corpse', yet alluring! listen carefully to the music it neverberates in your mind. A tune full of agony yet addictive like a drug. Letting go never seemed this breathtakingly beautiful if it weren't for you Autumn! To all your songs autumn, that you created in the branches of the River Birches which scream the synonyms of parting, to the Sweetgum trees that you merrily take rounds and sprinkle your presence humming the end of the leaves' life is so hard to embrace and accept, yet your beautiful presence just stands out all the pain. Maybe we all are too blissfully preparing to die and color ourselves like those thousands lifeless leaves that get lost in the walks of time!

"I wish to see myself in colours that the autumn does to the maple leaves" ■

Cloudy With a Chance of Furballs

Joyee Das
Research Scholar
Department of English

“Aaaaa!”

Kuhee’s scream brought me back to earth.

I had been dreaming of fluffy creatures again. Made up entirely of what looked like black fur, these prancing entities seemed out of this world and yet oddly familiar. I somehow imagined them warm...

“Ku! What’s the matter?”

“I think I saw a black cat. It didn’t have pointy ears but... I think it glared at me”

At eleven, Ku, our cousin, was two years younger than my twin sister Jayati and me. Her long, gleaming mane stood in sharp contrast to our short cropped heads of frizz.

I frowned. Creepy that I should be dreaming of black creatures and Ku claiming to see one... She must have made it up. It was highly unlikely that we would pass cats on our way to Barapani, where Ku’s dad had booked three rooms at the guest house of the company that he worked in. Situated in the state of Meghalaya, it was a decent two hours’ journey by car from

Guwahati city.

“Did you need to scream so loudly, though?” Ja asked sleepily from my shoulder on which she had rested her head in an unsuccessful attempt to get some sleep. The three of us had spent a good part of the previous night telling each other ghost stories in our bedroom, under the bed sheets (for effect).

“You would have screamed too if a cat-like creature had glared at you...” Ku muttered. She reached for the hamper kept on the front seat of the car. Our father was silent as he kept his eyes on the road and checked in the rearview mirror for the car trailing ours. In it were Ku’s parents and our mother. I pictured the two sisters happily engrossed in the day’s crossword puzzle, determined to complete it before reaching our destination.

Ku handed us cucumber and cheese sandwiches and then proceeded to munch on her own. We kept an eye out for strange creatures but saw nothing remarkable other than the odd stray dog hovering near the small tea joints that littered the coniferous landscape at regular intervals or begging for scraps near pineapple sellers with toothy grins who displayed their wares on checkered blankets by the side of the road.

As we crossed the giant reservoir called Barapani (locally known as Umiam Lake), I recalled stories of picnic-goers who had drowned in the lake, never to resurface...

I rubbed the goose-bumps on my forearm to get rid of them and then noticed that Ja and Ku were trembling ever so slightly and reaching for their pullovers kept in the back of the car.

“I love this chill!” Ku exclaimed happily and rubbed her palms together. Ja put her head back on my shoulder and said, “This is what we came for, no? A break from the heat” Meghalaya was situated at an altitude much higher than our hometown and that explained the change in temperature and the goose pimples on my arm, I reasoned with myself.

We reached our destination after travelling over a dirt road for a mile or so. We were excited. This would be the first time the three of us would get a room to ourselves- far away from the prying eyes of parents. We headed for our room which was separated from their adjacent ones by a spiral staircase that reminded

me of a tower in a castle or perhaps, a lighthouse.

The bed in our room was large enough for the three of us. We listened with glee to the creak of the bedsprings, so like the sound that the large bed made in Grandma’s house, as we sat ourselves down with a synchronized plop on it. Exchanging glances, we agreed that we were on the same page...

After what seemed like a quarter of an hour at least, Aunt M rushed into the room to put a stop to our fun:

“Get off the bed this instant! Jumping on the bed at this age! Anyone would think you were five! Lunch has been served”

We obediently got off the bed and followed her to the dining room, where a sumptuous meal of steamed rice, egg curry and what appeared to be fried pigeon was laid out for us. It seemed that we were the only guests at the place, save a young woman who had a table to herself and seemed content in the company of a blue, leather-bound book.

She smiled as she caught me staring at the book in her hand. *Tales of Mystery and Imagination*, it read. A black bracelet on her left wrist stood out. It was a fuzzy black, reminding me of the creatures in my dream. I was just about to tell Ja about it when a hiss from Ma interrupted me “Stop staring! It’s rude!” I blushed and turned my attention to the pigeon which was growing cold. “I don’t like her at all” Ja said softly, whisking away the last piece of meat from my plate before I could stop her. “Huh? Just because she has questionable fashion choices?” Ku had apparently been paying more attention to Ja and the girl than her food.

“Look at her hair, though. So long and beautiful! I want mine to be as long as hers someday” she cooed in obvious envy. We rolled our eyes. Ku’s attachment to her hair was... a little *too* strong. She would spend hours in the bathroom, oiling, shampooing and conditioning it while it would take us only ten minutes each to be done with washing our hair. Once, we had spent a good part of a night comforting her as she cried her eyes out over a bad haircut. Ja and I, on the other hand, were content with our neck-length hair and refused to let it grow any longer, allowing it to stick out in odd directions without a care in the world. That, in short, was the story of our fascination (or the lack of it) for hair.

Ma beckoned us to her room to take a look at the spectacular view from the balcony before their siesta. The clouds seemed to have descended from the bright blue sky, close enough for us to touch them. I almost did reach out, smiling at the treat that my eyes were enjoying. "This state is aptly named Meghalaya, no? Abode of the clouds" Ja said softly, as much awed as me. "Don't lean on the railing! Step back" Ma warned. The descent would not be a pleasant one if someone were to fall from the balcony. I felt dizzy just looking down at the ground which seemed hundreds of feet below and backed away without a murmur of protest.

Ku waved at us from her adjoining balcony and said "let's go outside for a walk!" Leaving our parents in their respective bedrooms, we hurried towards the huge double doors of the guest house that led to the green outside. We slowed down as the voice of the woman from lunch drifted to us from the lounge. I peeked in. She seemed to be speaking to herself. As I hastily withdrew my head to not be caught in the act of eavesdropping, she saw me.

"Hey! Do you kids want to hear a story before you go for a stroll?" she smiled, noting the presence of my sisters behind me. Since Ku was so eager and as the both of us had a difficult time saying no to stories (in spite of my uneasiness considering that just moments ago, she had been talking to the air), we nodded and followed her into the lounge. The sofas seemed too staid for the three of us to put our feet on. So, we settled ourselves on a rug on the floor, looking up at Anita (we had finished with introductions while making ourselves comfortable), all too aware that we were enacting a scene straight out of a children's book that had grandma seated by a crackling fireplace, with her eager grandkids huddled around her. At close quarters, Anita reminded me a little too much of my own grandmother. Perhaps that was the same reason why Ja too had declared her dislike for this woman at lunch- it is unnerving to see the faces of those we love reflected in the features of strangers. With a nod at the three of us, she signaled that she was beginning her tale:

"I've been a spook-enthusiast ever since I could read on my own" she laughed "My parents have been supplying me with an endless flow of books and as I've grown older, I've added to my collection. The

macabre, mysterious and horrifying-anything supernatural-has never ceased to fascinate me. However, my one true regret in life has been this: I am yet to encounter a real-life phantom. I would eagerly search for ghosts in places that I vacationed in with my parents but sadly never encountered one. Ever since I joined college last year, I've had no free time. Therefore, I was determined to get away from the city for the summer break and come to stay at *this* particular place. Why, you may well ask. Well, this guest house was the scene of two deaths. The story is not a very old one:

A couple had come on vacation last year, determined to enjoy themselves doing nothing but while the day away, taking walks in the winding tracks of this area (much like you three intend to do) and enjoy a game of rummy or two in the evening with a magnificent view as backdrop. The incident occurred on a particularly windy day- when the air was biting cold. As they sat themselves down on the chairs in the balcony of their room, readying themselves for a good game of cards, a sudden gust of wind blew the cards away. The woman leant a little too far over the railings of the balcony in her attempt to catch a flying card and it gave way. Both husband and wife plummeted to their deaths. Ever since then, guests have been complaining of an eager couple, urging them to play a game of rummy with them..."

As the story ended, the three of us clapped in glee. "Thank you for a wonderful tale, Anita" I smiled and got up from the rug, waiting for Ja and Ku to do the same. "We'll leave you to your book now" said Ku. Anita picked up the book which had been patiently waiting for her all this while on a table beside the sofa where she was sitting and waved us off.

"Do you think she made it all up for our benefit?" Ja wondered. "I'm sure she did" I said, as we exited the hall and took a right towards the path where the concrete stopped and a dirt track began, beckoning us with the promise of never ending. "We'll get back before it is dark, okay?" Ku cautioned. "I don't want to miss hot chocolate. Ma said we wouldn't get any if we didn't return before tea time" I patted Ku to reassure her that we wouldn't take too long and then took wide and eager steps into what seemed like endless green. We hurried past a beehive, which mercifully showed no signs of activity. "Perhaps the

bees too are taking a siesta” Ja laughed. I rolled my eyes while Ku smiled. She suddenly clasped Ja’s hand. What I had thought was a sudden bout of affection was one of fear as I soon found out when an old man dressed entirely in white—from the coils of his turban to his breezy kurta and pajamas—appeared behind me (out of the blue; surely we would have heard his footsteps?). He had a grim look on his face but his eyes twinkled. “Shouldn’t you girls be in bed? It’s not safe for you to roam alone, you know” “We never sleep in the afternoon” Ja said boldly, while Ku still clung on to her hand. “Very well. Don’t go farther than you should, that is all” he smiled and walked away. “Eeee! He reminds me of him” Ku squeaked. She had let go of Ja’s hand and seemed okay now. “Reminds you of who...?” Ja asked but she said not a word more. Since the old man seemed to have wandered away to wherever he had come from in the first place, we decided to move on. It was after all, still ages till sundown. The track abruptly stopped near a flight of steps carved into the earth. “Should we go down?” I asked, nervous as I was where heights were concerned. “Don’t worry, Jo. You won’t fall. It’s all green. And perfectly safe, I’m sure” Ja soothed me. “Yes, if we don’t go down now, we’ll always wonder what we missed out on” said Ku.

The steps were a little steep so we clung on to the earth and grass on either side to help in our descent. We stared at a row of black bushes, which had strangely not been there when we had looked down at the scene from above. “I don’t like this...” Ja began. I gulped. “Ja? This is what I saw in my nightmare in the car!” The ‘bushes’ rustled and then, to our horror, reared their heads. The creatures seemed to have eyes and a mouth! Ku squealed “I saw one of these trailing our car! These are no cats! These are...”

“Clumps of hair!” I screamed in realization. “Yes. Intelligent observation” said the bush in front of us. “Murderer!” screamed the one beside it. “Hush! Let me speak!” said the one on its left. The other two quieted down. “Let us introduce ourselves to the

twins. We are the ghosts of your cut hair. We come to do to you what you have done unto us. You think us dead and cut us up with such glee before we can grow. Look at Kuhee! She respects us and loves us as we deserve. But the two of you! You will meet the same fate as us. We will cut you up before you can bloom into adults” Needless to say, we were at a loss for words. Out of nowhere, the talking bush produced a pair of shears and held it menacingly above its head. “Run, Ku! Run!” Ja screamed, pushing her urgently but her own feet refusing to move. I still hadn’t regained my voice. My feet stood rooted to the ground. Was this it?

Suddenly, from behind us, a voice bellowed “Keep away from the children!” We turned around to see the old man we had disobeyed not too long ago, standing fiercely behind us, his eyes afire. Without a moment to lose, we clambered in panic up the steps, desperate to get away from it all. We stopped for breath only when we reached the hall. “I was trying to tell you guys that he was burha dangoria- the good old spirit who sleeps in the trees during afternoons and is not to be disturbed. Remember what Gran tells us whenever we want to go to her backyard after lunch to have berries?” “Let’s go tell our parents what we saw” Ku said. Ja and I exchanged glances, prepared in advance to be disbelieved. The clock that hung over the mantelpiece showed that it was tea-time. We wouldn’t be interrupting their nap.

The door to our parents’ room was wide open. We could hear voices from the balcony. “You guys will not believe what we went through...!” Ku began, and then stopped. The tea trolley stood untouched beside the chairs that surrounded the table, not too far from the railings. Ku’s dad was dealing out cards with a smile. “We thought a game of rummy would be ideal for an evening like this” Two new faces were part of the circle that our parents formed. “Meet Mr. and Mrs...”

The rest of his words were drowned out by our screams. ■

অপাংক্তেয়

বাজৰ্ষি নাথ
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক
ইংৰাজী বিভাগ

কিছুমান মুহূৰ্তত নিঃসংগতাই একমাত্ৰ সংগী হৈ পৰে।
খোলা আকাশত দুই এটুকুৰা মেঘ বাগৰি যোৱাৰ দৰে বাগৰি যায়
এই অলস অলস মুহূৰ্তবোৰ।

ঠিক তেনেকুৱা এটা মুহূৰ্তকে বিমানে উদ্যাপন কৰি
আছিল। ঘড়ীত প্ৰায় আঠ বাজিছে। চাৰিওফালে নিজম অন্ধকাৰ।
সময়ৰ প্ৰতিটো পল-অনুপলক লতাৰ দৰে সাৰটি ধৰিছে
নিৰ্জনতাই। আন্ধাৰৰ মাজতে সি বাৰান্দাত বহি আছিল। বিভিন্ন
অচিনাকী কীট-পতংগবোৰৰ সমৰেত চিঞৰ-বাখৰে
পৰিৱেশটোক অধিক জয়াল কৰি তুলিছে। মাজে মাজে ভুমুকি
মাৰিছে আকাশৰ পৰা আন্ধাৰৰ কোনো গোপন সুৰংগৰ মাজেৰে
নামি অহা তৰাৰ দৰে দুই এটা জোনাকী পৰুৱাই।

হঠাৎ মৃদু বতাহত ঠেকা খাই খাই ক'ৰবাৰ পৰা ভাঁহি
আছিল সা-ৰে-গা-মা। অকণমান বিৰতি! তাৰ পাছত আকৌ ভাঁহি
আছিল সেই সুৰ। সি উচ্প খাই উঠিল। জকাইচুকত
হাৰমনিয়াম? সি চাৰিওফালে চালে, কেৱল আন্ধাৰ আৰু আন্ধাৰ।
আন্ধাৰৰ সিপাৰৰ পৰা যেন কোনো ৰূপকথাৰ নায়কে ছটিয়াইছে
মুঠি মুঠি সুৰ।

নতুন ঠাই, নতুন জীৱন। সি ইয়ালৈ অহা মাত্ৰ এসপ্তাহ
হৈছে। গাঁৱৰ প্ৰাথমিক বিদ্যালয়খনৰ একমাত্ৰ শিক্ষক হিচাপে সি
নিযুক্তি পাইছে। প্ৰথমতে ঠাইডোখৰ একেবাৰে ভাল লগা নাছিল।
নগৰৰ দাঁতিকাষৰীয়া অঞ্চলৰ পৰা আহি মূল ৰাস্তাৰ পৰা বিশ
কিলমিটাৰ মান ভিতৰলৈ সোমাই থকা গাঁও এখনত থাকিবলৈ
ল'লে স্বাভাৱিকতো অলপ বেয়া লাগিব। কিন্তু এতিয়ালৈ
ঠাইডোখৰ ভাল লগা হৈ পৰিছে। ইয়াত নাই চহৰৰ ৰুঢ়
কোলাহল। নিৰ্জন, শান্ত ইয়াৰ পৰিৱেশ। ইয়াৰ আকাশ সদায়
উদাৰ আৰু পৰিষ্কাৰ। ইতিমধ্যে গাঁৱৰ মানুহবোৰৰ লগত তাৰ

চা-চিনাকি হৈছে। 'মাষ্টৰ' বুলিলে প্ৰায় সকলোৱে তাক চিনি পোৱা
হৈছে। ৰাস্তাৰে গৈ থাকিলে দুই এজনে তাক 'ছাৰ' বুলি সম্বোধন
ধৰে। তাৰ ভাল লাগি যায়।

প্ৰথম অৱস্থাত থকা খোৱাৰ ব্যৱস্থাক লৈ তাৰ যথেষ্ট
চিন্তা হৈছিল। কিন্তু খুব সৌভাগ্যক্ৰমে সি গাঁৱতে ঘৰ এটা বিচাৰি
পালে। এটা পৰিত্যক্ত ঘৰ। পৰিয়ালটো ইতিমধ্যে চহৰলৈ গুচি
গৈছে। এটা খুব সাধাৰণ ঘৰ। দুটা কোঠালি আৰু এখন বাৰান্দা।
মাহেকৰ মূৰত নামমাত্ৰ ভাড়া।

পাছদিনা ৰাতিও সি বাৰান্দাত বহি আছিল। চৌপাশ
শীতল আৰু নিৰ্জন। নামঘৰৰ পৰা খোলৰ শব্দ ভাঁহি আহিছে,
বোধহয় ভাওনাৰ আখৰা। সন্ধিয়া ঘৰৰ পৰা মাকে ফোন কৰিছিল,
দেউতাকৰ স্বাস্থ্য ক্ৰমান্বয়ে ভালৰ ফালে আহিছে, কিন্তু বুকুৰ
বিষটোৱে এতিয়াও অলপ আমনি দি আছে। চাৰিওফালে
আন্ধাৰবোৰ গাঢ় হৈ আছে। সি ভিতৰলৈ যাবলৈ উদ্যত হয়।

হঠাৎ আকৌ ভাঁহি আহে হাৰমনিয়ামৰ সুৰ ধ্বনি!
সন্মোহিত হৈ ৰৈ যায় সি। এজাক মৃদু বতাহ আহে। পদূলিৰ
শেৱালিজোপাৰ পাতৰ উদাস খবৰনিৰ লগত একাকাৰ হৈ যায়
সেই সুৰ! সি আচৰিত হৈ পৰে। হাৰমনিয়ামৰ সুৰবোৰে এটা
প্ৰকাণ্ড প্ৰশ্নবোধকৰ ৰূপ লৈ তাৰ সন্মুখত ওলমি পৰে।

এদিন স্কুলৰ পৰা আহি সি অলসভাৱে বিচনাত বাগৰি আছিল। হঠাৎ খেৰবকৈ বাঁহৰ জপনাখন খোলাৰ শব্দ হ'ল। সি ওলাই আহি দেখিলে আগন্তুক এজন বৃদ্ধ।

‘কি কৰি আছিলি?’ স্বভাৱসুলভ হাঁহি এটা মাৰি আগন্তুক সুধিলে।

‘এনেয়ে বিছনাতে পৰি আছিলো।’ কি ক'ব, কি নক'ব ভাবি নাপাই সি ক'লে - ‘ভিতৰলৈকে আহক!’

‘নাই! নাই! মৃদু প্ৰতিবাদৰ সুৰত বৃদ্ধই ক'লে, ‘ভিতৰলৈ নাযাওঁ। মই এনেয়েহে ওলাই আহিলো।’

আঁৰ চকুৰে সি তেওঁলৈ চালে। তাৰ ঘৰত এওঁ এজন সম্পূৰ্ণ অপ্ৰত্যাশিত আগন্তুক। সি কেতিয়াবা ৰাস্তাই ঘাটে দেখা পায় তেওঁক। বিশেষ চা-চিনাকি নাই। তেওঁৰ দীঘলীয়া মুখমণ্ডলত স্পষ্ট বয়সৰ চাপ, জোঙা নাক, গালত পকা দাড়ি, ওঁঠৰ অনবৰতে লাগি থকা এটি বিষাদভৰা অথচ কৌতুকপূৰ্ণ হাঁহি। বগা গেঞ্জীটোৰ তলত যে হাড়ে ছালে লগা অৰয়ব এটা লুকাই আছে সেয়া সহজে অনুমেয়। আঠুৰ মুৰত চুৰিয়া। বতাহত সামান্য লৰচৰ কৰি থকা পকা চুলি কেইডালে তেওঁক কিছু বিশেষত্ব প্ৰদান কৰিছে।

হাত দুখন ওপৰলৈ কৰি তেওঁ এটা এঙামুৰি দিলে আৰু এটা গভীৰ নিশ্বাস এৰি তাৰ ফালে চাই সুধিলে ‘অকলে অকলে থাকি আমনি নালাগেনে?’

বহুদিন ধৰি যেন সি অপেক্ষাৰত হৈ আছিল এই প্ৰশ্নটোৰ বাবে। কোনোবাই পৰম আন্তৰিকতাৰে তাক এই কথা সুধিব। উশাহ নসলোৱাকৈয়ে সি কৈ পেলালে, ‘লাগে! লাগে!’ বৰ অশান্তি লাগে।’

এটা সেমেকা হাঁহিয়ে টো খেলি গ'ল তেওঁৰ প্ৰশান্ত মুখমণ্ডলত। মাত্ৰ কেইটামান মুহূৰ্তত চিনাকি এজন মানুহৰ পৰা যিমানখিনি আশা কৰিব পৰা যায় তাতোকৈ বহু বেছি আন্তৰিকতাৰে তেওঁ ক'লে - সন্ধিয়া মোৰ ঘৰলৈকে যাবা। ময়ো একেবাৰে অকলশৰীয়া, ঠিক তোমাৰ দৰেই।’

সন্ধিয়া বিশেষ কাম নাছিল। হাতত টৰ্চলাইট এটা লৈ সি ওলাই আহিল। গাঁওখন প্ৰায় আন্ধাৰ হৈ পৰিছে। নামঘৰত ডবাৰ কোব পৰিছে। লগে লগে আগৰ পৰা সাজু হৈ থকাৰ দৰে এজাক ডাউকৈ সজোৰে চিঞৰিছে। ৰাস্তাৰ কাষৰ ঘৰবোৰৰ বেৰৰ জলজাৰে খুব সন্তপনে ওলাই আহিছে চাকিৰ পোহৰৰ দুই এটা ৰেঙণি। হঠাৎ ৰাস্তাত পৰি থকা গোবৰত পিছল খায় সি কিছু বিৰজিবোধ কৰি কাষৰ বচা বনৰ জোপোহা এটাত ভৰিটো ঘঁহাই চাফা কৰি ল'লে।

নামঘৰটোৰ কাষেৰে সি সোমাই গ'ল। এটা সৰু ঠেক ৰাস্তা। আবেলি বৃদ্ধই দি যোৱা পথ-নিৰ্দেশনাবোৰ সি মনত পেলালে। টৰ্চটো জ্বলাই সি ইফালে সিফালে চালে। ৰাস্তাৰ

বাওঁফালে তাৰ চকুত পৰিল এটা দীঘলীয়া পদূলি, সন্মুখত এজোপা বকুল। সি পদূলিটোৰে সোমাই গ'ল।

চোতালত ৰৈ সি সৰু সৰুকৈ দুটামান কাঁহ মাৰিলে। ভিতৰৰ পৰা দৰ্জাখন খোলাৰ শব্দ শুনা গ'ল। বৃদ্ধ ওলাই আহিল।

‘অ’ আঁহ আঁহ! তেওঁ আথে-বেথে তাক ভিতৰলৈ নিলে।

এখন দুৰ্বল কাঠৰ চকীত সি বহিল। এটা সৰু ঘৰ। ইয়াতে থাকে এজন বৃদ্ধ। বিশাল পথাৰ এখনৰ মাজত অকলশৰে থিয় দি থকা এজোপা নিঃসংগ গছৰ দৰে তেওঁৰ জীৱন। সি কোঠাটোৰ চাৰিওফালে চালে। এখন সৰু মলিয়ন বিছনা, কাষতে এখন কাঠৰ টেবুল আৰু এটা আলমাৰি, বেৰত ওলমি আছে মৃত পেণ্ডুলামসহ এক প্ৰাচীন ঘড়ী...

‘কি চাইছা!’

‘নাই নাই!’ এনেয়ে...’ কিছু ইতস্তঃবোধ কৰি হাঁহিলে সি।

‘কি চাবা আৰু!’ তেখেতে বসবোধ প্ৰদৰ্শন কৰি ক'লে - অকলশৰীয়া বুঢ়াৰ ঘৰ!’

সি হাঁহে। লাহে লাহে কথোপকথনে গভীৰতালৈ গতি কৰে। কেবাচিন লেম্পটোৰ পোহৰে দুয়োৰে মুখত ঈয়ং পোহৰৰ পৰশ সানে। হঠাৎ কিবা কথাত দুয়ো হাঁহে। স্তিমিত পোহৰত দেখা যায় বৃদ্ধৰ হাস্যৰত মুখমণ্ডল।

‘অ’হ! খুব জৰুৰী কথা এটা ক'বলৈ পাহৰি যোৱাৰ দৰে তেওঁ ক'লে - ‘মোৰ খুব মৰমৰ বস্তু এটা আছে।’

‘কি বস্তু।’ পৰম উৎসুকতাৰে সি সুধিলে।

কণ্ঠত কিছু বসহ সানি তেওঁ ক'লে - ৰ'বা! অলপ অপেক্ষা কৰা।’

ভিতৰৰ পৰা তেওঁ কেঁকো-জেঁকোকৈ বাকচ আকৃতিৰ কিবা এটা কঢ়িয়াই আনিলে। আৰু খুউব আলফুলে এনেদৰে সন্মুখৰ টেবুলখনত থ'লে যেন অকণমান জোৰকৈ থলেই সেইটো ভাঙি চুৰমাৰ হৈ যাব। হাৰমনিয়াম! তাৰ চকু দুটা বহল হৈ গ'ল। সন্ধিয়াৰ ৰহস্যময় সুৰবোৰৰ উৎস তেখেতে এই বৃদ্ধৰ ঘৰ।

‘এইটোৱেই মোৰ সম্পত্তি।’ এক আত্মসন্তুষ্টিৰে হাঁহি মাৰি তেওঁ ক'লে, কেনে লাগিল?’

দৰাচলতে হাৰমনিয়ামটোৰ লগত তেওঁক কল্পনা কৰি তাৰ পেটে পেটে হাঁহি উঠিছিল যদিও যেনে তেনে হাঁহিটো নিয়ন্ত্ৰণ কৰি সি ক'লে - ‘সুন্দৰ! বৰ সুন্দৰ।’

‘বৰ মৰমৰ বুজিছা! কান্ধৰ গামোছাখনেৰে হাৰমনিয়ামটোৰ চকু এটা আলফুলে মচি তেওঁ ক'লে - মোৰ বৰ মৰমৰ বস্তু এইটো।’

পৰিতৃপ্তিৰ হাঁহি মাৰি তেওঁ চকীখন টেবুলৰ ওচৰলৈ আনিলে। লাহে লাহে তেওঁ হেঁচা দিয়ে হাৰমনিয়ামটোৰ বুকুত, টুকুৰা টুকুৰ সুৰৰ তৰংগ ছিটিকি পৰে কোঠাটোৰ চাৰিওফালে।

বৃদ্ধৰ গুঁঠৰ ফাঁকেৰে ওলাই আহে আওপুৰণি গীতৰ কলি, ধীৰে ধীৰে জাপ খাই যায় তাৰ দুচকু। জীৱনৰ পৰা যেন আঁতৰি গৈছে সমস্ত দুখ, সমস্ত ব্যথা। ধূসৰ পৃথিৱীখনত আৰম্ভ হৈছে বঙৰ বৰষুণ। ইমান সুন্দৰ জীৱন, তাৰ অনুভৱ হয়, অথচ ইয়াৰ মাজতে ক'ৰবাত জীৱাশ্মৰ দৰে লুকাই থাকে বিষাদ আৰু ব্যৰ্থতা। সি চকু মেলে আৰু দেখে তেওঁ একান্তমনে হাৰমনিয়াম বজাইছে, বিৰবিৰাই গাইছে দুৰ্বোধ্য গানৰ কলি।

সেয়াই আৰম্ভণি। তাৰ পাছত সি সপ্তাহত এদিন বা দুদিন তেওঁৰ ঘৰলৈ যায়। বিভিন্ন কথা বতৰাৰে মুখৰিত হৈ উঠে সৰু ঘৰটো তেওঁ গান গায়, সি শুনে। সি মাজে মাজে দুই এটা উৎসাহজনক মন্তব্য দিলে। লেম্পটো সাধাৰণতে দুৱাৰমুখৰ ফালে থাকে। তাৰ কঁপা কঁপা পোহৰে মজিয়াত আৰু বেৰত বাগৰি ফুৰা ছাঁবোৰ কঁপাই তোলে। দুয়োৰে কাষতে বিলাসী আছাবাবৰ দৰে গৰ্বেৰে বৈ থাকে হাৰমনিয়ামটো।

এদিন আবেলি সি তেওঁৰ ঘৰলৈ যায়। দুয়ো কথা পাতে, গান গায়। সম্পূৰ্ণ গতানুগতিক ভাৱে সময়বোৰ পাৰ হয়।

‘তুমি আহিলে মোৰ বৰ ভাল লাগে।’ হঠাৎ তেওঁ কৈ উঠিল।

‘দৰাচলতে ময়ো অকলশৰে থাকি বৰ অশান্তি পাওঁ।’

‘তথাপি বহুত কিবাকিবি দিছা তুমি মোক। সংগ দিছা, মোৰ গানৰ শ্ৰোতা হৈছা।’ কৃতজ্ঞ কৰ্ণেৰে তেওঁ ক'লে।

সি একো নামাতিলে, বৰঞ্চ খোলা দৰ্জাখনেৰে বাহিৰলৈ চাই ব'ল। ইতিমধ্যে বাহিৰত আন্ধাৰ নামি আহিছে। আন্ধাৰত দুৰৈৰ নাৰিকল কেইজোপা ছদ্মবেশী দাৱনৰৰ দৰে দেখা গৈছে।

কিছু সময় এনেদৰেই পাৰ হ'ল।

‘আচলতে মই মোৰ কথাবোৰ তোমাক ক'ম ক'ম বুলি ভাবিয়ে আছিলোঁ।’

সি তেওঁলৈ চাই ব'ল। আন্ধাৰৰ মাজৰ পৰা তেওঁৰ মাতটো ভাহি আহিল, ‘বহু পুৰণি কথা এইবোৰ। মই তেতিয়া চহৰত। চৰকাৰী অফিচ এটাৰ এজন সাধাৰণ চকীদাৰ আছিলো। মোৰ লগত আছিল মোৰ পত্নী।’

বৃদ্ধ বিবাহিত! তাৰ কপালৰ ৰেখাবোৰ কোঁচখাই আহিল।

‘সামান্য উপাৰ্জন তথাপি আমাৰ সংসাৰখন সুখৰ আছিল। লাহে-লাহে আমাৰ সংসাৰ ডাঙৰ হৈছিল। আমাৰ এজনী ছোৱালী হৈছিল। তাইৰ জন্মৰ পাচতেই মোৰ পত্নীৰ মৃত্যু হৈছিল।’

‘ভাবিছিলো, এজনী ছোৱালী, তাইকে পঢ়ুৱাম-শুনোৱাম, মানুহ কৰি তুলিম। লাহে লাহে তাই ডাঙৰ হৈছিল। ইদিন-সিদিনকৈ তাই এজনী গাভৰুত পৰিণত হৈছিল। মোৰ চকুৰ মণি আছিল তাই। তাইৰ গান গোৱাৰ খুব চখ আছিল। সীমিত দৰ্মহাৰে মই তাইক এটা হাৰমনিয়াম কিনি দিছিলো।’

লাহে-লাহে তেওঁৰ মাতটো সেমেকি আহিল, ‘তাৰ পাছত ৰাজ্যখনত আৰম্ভ হৈছিল অশান্তি আৰু বিভীষিকাৰ দিন। স্বাধীনতাৰ মৰীচিকা খেদা এচাম যুৱকৰ অস্ত্ৰৰ বনবানিয়ে অশান্তিময় পৰিৱেশৰ সৃষ্টি কৰিছিল। ইয়াক নিৰাময় কৰিবলৈ পুলিচ, চিআৰপিয়ে চাৰিওফালে পিয়াপি দি ফুৰিছিল। এদিন সন্ধিয়া মই ঘৰত নাছিলো। তাই ঘৰত অকলে আছিল। কেইটামান সশস্ত্ৰ জোৱান হঠাৎ আহি ঘৰত সোমাইছিল। সিহঁতে হেনো ঘৰত তালাচী চলাবলৈ আহিছিল।

এইখিনিলৈকে কৈ তেওঁ অকণমান ব'ল। কাহিনীটোৰ পাছৰছোৱা শুনিবলৈ সি উদ্গীৰ হৈ পৰিল।

‘সিহঁতে তাইক খাই পেলালে। এগৰাকী নাৰীৰ সমস্ত দৈহিক গোপনীয়তাক সিহঁতে নস্যাত কৰি পেলালে। সন্ধিয়া সাত বজাত মই ঘৰ সোমালো। কিন্তু বহু পলম হৈ গৈছিল। ইতিমধ্যে তাই আত্মহত্যা কৰিছিল। পাছফালৰ কোঠা এটাত তাই ওলমি আছিল, মজিয়াৰ পৰা কেইফুটমান ওপৰত।’

‘তেতিয়াই মই চাকৰি এৰি গাঁৱৰ ঘৰলৈ গুছি আহিলো। লগত লৈ আহিলো এই হাৰমনিয়ামটো। এদিন এদিনকৈ বহু বছৰ পাৰ হৈ গ'ল। বহু চেষ্টাৰ অন্তত মই সেই দিনবোৰ পাহৰি পেলাইছো। সেইবোৰ সময় এতিয়া মোৰ বাবে মাথো ভয়াৱহ দুঃস্বপ্ন। এতিয়া মোক সেই দিনবোৰে অলপো আমনি নকৰে।’

‘কিন্তু এই হাৰমনিয়ামটোক মই জীয়াই ৰাখিব লাগিব। ইয়াক মই মৰিবলৈ নিদিও। মোৰ ছোৱালীজনীৰ আত্মাৰ অকণমান হ'লেও অংশ ইয়াত সোমাই আছে।’

সি স্পষ্টকৈ শুনিবলৈ পালে তেওঁৰ বুকুৰ পৰা উজাই অহা এটা গধুৰ ছমুনিয়াহ। সি দেখিলে, তেওঁৰ ঘৰ্মসিক্ত মুখখনৰ এফালে লেম্পটোৰ চিমিক চামাক পোহৰ পৰিছে। পোহৰত দেখা গৈছে তেওঁৰ বিধ্বস্ত শৰীৰ। কাষতে দেখা গৈছে একান্তমনে বহি থকা ত্ৰিয়মান হাৰমনিয়ামটো।

দুয়ো নীৰৱে বহি থাকিল। কিছু সময়ৰ পাছত সি বহাৰ পৰা উঠিল।

‘মই যাওঁ। যথেষ্ট দেৰি হ'ল।’ তেওঁ দৰ্জাখন মেলি দিলে। বাহিৰৰ পৰা এচমকা আন্ধাৰ সোমাই আহিল। তাৰ অনুভৱ হ'ল, পোহৰৰ শীৰ্ণ ৰেখাবোৰে আন্ধাৰবোৰ ঠেলি আঁতৰাব পৰা নাই।

তাৰ পাছত সি কেইবাদিনো তেওঁৰ ঘৰলৈ গ'ল। দুয়ো কথা বতৰা পাতিলে। সি পাৰ্যমানে তেওঁক সংগ দিয়াৰ চেষ্টা কৰিলে। আপোনা-আপুনি সি তেওঁৰ প্ৰতি সহানুভূতিশীল হৈ পৰিল।

হঠাৎ এদিন তালৈ আহিল সেই ভয়াৱহ ফোন কল, দেউতাকৰ স্বাস্থ্য যথেষ্ট বেয়া। বুকুৰ বিষ ক্ৰমান্বয়ে বাঢ়ি আহিছে। তৰা নৰা চিঙি সি ঘৰ পালেগৈ। উন্নত চিকিৎসাৰ ব্যৱস্থা কৰা

হ'ল। কিন্তু সকলো চেষ্টা কৰাৰ পাছতো তেওঁ চকু মুদিলে। শ্রাদ্ধ কৰ্ম আদি সকলো কৰি, সকলোবোৰ থান থিত লগাই প্ৰায় এমাহৰ মূৰত সি আকৌ গাঁৱলৈ আহিল। ইতিমধ্যে যোৱা এমাহৰ দৌৰা-দৌৰি, চিন্তা-দুৰ্ভাৱনাৰ মাজত সি পাহৰি পেলাইছিল বৃদ্ধৰ কথা।

কেইদিনমান তেনেদৰেই পাৰ হ'ল। দেউতাকৰ শ্রাদ্ধ আৰু চিকিৎসাৰ বাবে কিছু টকা ধাৰলৈ ল'ব লগা হৈছিল। এইবোৰৰ চিন্তাত কেইদিনমান সি অন্যমনস্ক হৈ আছিল। কিন্তু এদিন সন্ধিয়া সি চমকি উঠিল, এইকেইদিন ভাহি অহা নাই হাৰমনিয়ামৰ চিৰপৰিচিত সুৰ! আন্ধাৰৰ মাজে মাজে বাগৰি যোৱা সুৰৰ তৰংগ।

পাছদিনা দেওবাৰ। ৰাতিপুৱাই সি বৃদ্ধৰ ঘৰলৈ বুলি ওলাই গ'ল। পূৰ্ব আকাশত ইতিমধ্যে বেলিটোৱে দেখা দিছে আৰু নিয়মাত্মক ছটিয়াবলৈ আৰম্ভ কৰিছে ৰ'দ আৰু তাপ। দুৰৰ পৰাই সি দীঘলীয়া পদূলিটো দেখা পালে। পদূলিৰ বকুলজোপা যেন অত্যন্ত বিমৰ্ষ হৈ পৰিছে।

আগফালৰ দৰ্জাখন বন্ধ থাকে। সি চোতালৰ পৰা মাত দিলে। ভিতৰৰ পৰা এজন যুৱক ওলাই আহিল। মিঠা বৰণৰ, নিয়মীয়া ওখ এজন যুৱক।

যুৱকজন বৃদ্ধৰ সম্পৰ্কীয় ভতিজাক।

এদিন প্ৰসংগক্ৰমে বৃদ্ধই তাক এই যুৱকজনৰ কথা কৈছিল। যুৱকৰ মুখেৰে সি গম পালে, তেওঁ ইতিমধ্যে জীৱনৰ শেষ পৰ্যায়ত উপনীত হৈছে। যোৱা দুসপ্তাহ ধৰি ভালদৰে খোৱা-বোৱা কৰা নাই। বুকুত কফ জমা হৈছে। যিকোনো মুহূৰ্তত অঘটন ঘটিব পাৰে।

জড়ৰ দৰে সি ৰৈ গ'ল। নিজকে খুব সংগহীন ব্যক্তিৰ দৰে লাগিল তাৰ। ক্ৰমাৎ পৃথিৱীৰ পৰা হেৰাই গৈছে সকলো মানুহ, মাথো সি ৰৈ গৈছে এটি অস্তিত্বহীন প্ৰতিধ্বনিৰ দৰে।

লাহে লাহে সি কোঠাটোত প্ৰৱেশ কৰিলে। প্ৰাচীন শিলাখণ্ডৰ দৰে স্থিৰ এই কোঠা, সময় পাৰ নহয় এই কোঠাৰ মাজেৰে। সি দেখিলে বিশৃংখল বিছনাখনত লেতু সেতু হৈ শুই আছে তেওঁ। কোঠাটোৱে মলিয়ন ৰূপ লৈছে, চাৰিও ফালে বেৰত মকৰাজাল, আলমাৰিটো ধূলিয়ে আৱৰি ধৰিছে, বেৰৰ ঘড়ীটো ওলমি পৰিছে। এচুকতটেবুলখনত এটি দুৰ্ভিক্ষ পীড়িত শিশুৰ দৰে হাৰমনিয়ামটো পৰি আছে।

বিচনাখনৰ ওচৰত ৰৈ সি তেওঁলৈ চালে, মুখখন এটা লেৰেলা বেঙেনাৰ দৰে হৈ পৰিছে। দেহটো পাৰ্যমানে সংকুচিত হৈ পৰিছে। চকু দুটা জাপ খাই আছে, বোধহয় সেই দুটা চকু আৰু কেতিয়াও মেল নাখায়। বিছনাখনৰ পৰা কিছু দুৰ্গন্ধ নিৰ্গত হৈছে।

‘এই স্কুলখনৰ মাষ্টৰ আপুনিয়ৈ নেকি?’ হঠাৎ পাছফালৰ পৰা সুধিলে যুৱকজনে।

‘বৰদেউতাই যোৱা সপ্তাহত সেই সেই কোনোমতে মোক আপোনাৰ কথা কৈছিল।’ হাৰমনিয়ামটোলৈ আঙুলিয়াই দি সি তাক ক'লে, ‘বৰদেউতাই এইটো আপোনাক লৈ যাবলৈ কৈছে। এইটোৰ দায়িত্ব বোলে তেওঁ আপোনাক দি থৈছে।’

সি জৰ্ঠৰ হৈ পৰিল। জীৱনত কেতিয়াও সি ইমান বিস্মিত হোৱা নাছিল। ক্ৰমাৎ শেলুৱৈয়ে গ্ৰাস কৰিলে তাৰ সমগ্ৰ শৰীৰ। “কিন্তু এই হাৰমনিয়ামটোক মই জীয়াই ৰাখিব লাগিব।... মোৰ ছোৱালীজনীৰ আত্মাৰ অকণমান হ'লেও অংশ ইয়াত সোমাই আছে।” ক'ৰবাত আকাশবাণী শুনা গ'ল। হাৰমনিয়ামটোৰ ওচৰত ক্ৰমাৎ ক্ষুদ্ৰৰ পৰা ক্ষুদ্ৰতৰ হৈ পৰিল তাৰ অস্তিত্ব।

কেইটামান মুহূৰ্তৰ বাবে কোঠাটোৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ এটা অস্বস্তিকৰ বিষাদৰ সুৰ ৰৈ গ'ল। ■

ইতিহাসৰ পৃষ্ঠাৰপৰা...

ড० ভূপেন হাজৰিকাক তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ে প্ৰথমখন ব্যৱস্থাপক (BOM) সভাৰ সদস্য হিচাপে পোৱাৰ সৌভাগ্য হৈছিল। ড० হাজৰিকাই তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ব্যৱস্থাপক সভাৰ অনুৰোধক্ৰমে ‘অগ্নিযুগৰ স্থাপত্য’ শীৰ্ষক বিশ্ববিদ্যালয় সংগীতটো ৰচনা কৰি সুৰ দি নিজৰ অনন্য সুন্দৰ কণ্ঠেৰে গাই বাণীবদ্ধ কৰাইছিল। তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আদৰ্শবাণী (Motto) হিচাপে গ্ৰহণ কৰা ‘বিজ্ঞানম্ যজ্ঞম্ তনুতে’ (বিশিষ্ট জ্ঞান সৃষ্টিশীলতাৰ ধাৰক) কথাৰ ঐতিহাসিক উপনিষদৰপৰা নিৰ্বাচন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত পৰামৰ্শ আগবঢ়াই সহায় কৰি দিছিল কাশী হিন্দু বিশ্ববিদ্যালয়ৰ অধ্যাপক এ. এন. পাণ্ডেই। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ বাবে আদৰ্শ প্ৰতীক (Logo) এটা নিৰ্বাচন কৰাৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন ব্যক্তি বা প্ৰতিষ্ঠানৰ পৰা ছবি আহান কৰা হৈছিল। সেইবোৰৰ মাজৰ পৰা নিৰ্বাচন কৰি বৰ্তমানৰ আদৰ্শ প্ৰতীকটো চূড়ান্তভাৱে বাছনি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত সহায় কৰি দিছিল অসমৰ স্বনামধন্য শিল্পী নীলপৰন বৰুৱাই।

উৎস : Tezpur University Silver Jubilee Souvenir

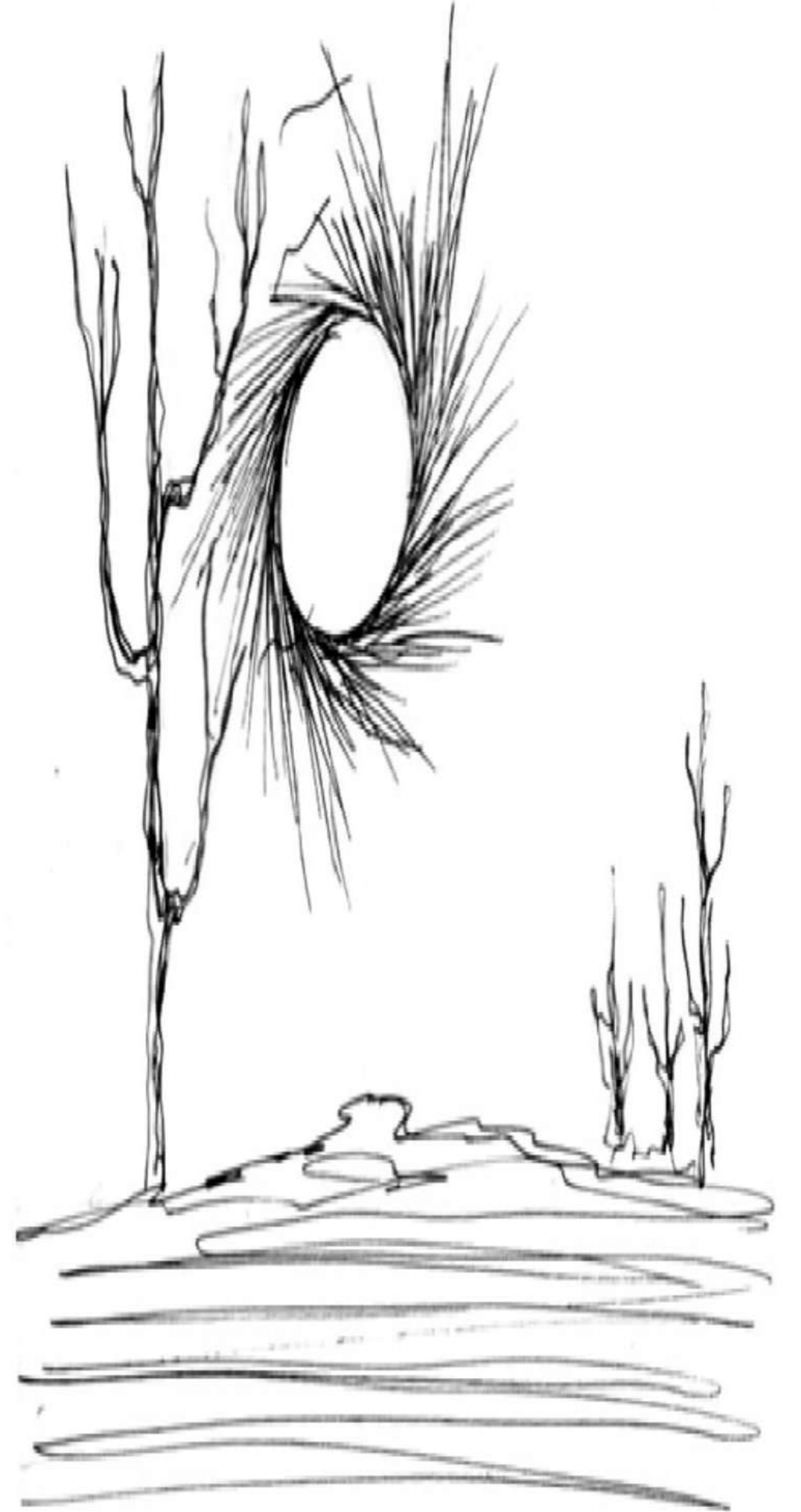

সহযাত্রী

প্রাণকৃষ্ণ বৰগোহাঞি
গবেষক শিক্ষার্থী
পদার্থ বিজ্ঞান বিভাগ

খুব চিঞৰি চিঞৰি শিকোৱাৰ পাছত সঁচাকৈয়ে ল'ৰা-ছোৱালী কেইটাই শিকিছে নে নাই বুলি পৰীক্ষা কৰিবলৈ অংক কেইটামান কৰিবলৈ দি শেষৰ বেঞ্চৰ গাধ দুটামানে কৰিবলৈ নোৱাৰোতে 'ইমান সহজ অংককেইটা কৰিব নোৱাৰে নে, সেই আগৰ বেঞ্চৰ একে লগৰ দুটামানে যে টপাটপ কৰিবলৈ পাৰে এইবুলি কৈ 'অই তঁহত আগত বহাকেইটাৰ এটাই কৰি দে' বুলি কওঁতে সিহঁতৰো এটাইও লৰচৰ নোহোৱা দেখি যেতিয়া ডেকা মাষ্টৰে আৱিষ্কাৰ কৰে যে সিহঁত কেইটাও পৰা নাই; সমানে গাধছে, তেতিয়া কঁকালৰ এটা ফাল অলপ বেছিকৈ বেঁকা কৰি তাত সেইফালৰ হাতখনেৰে "ভেঁজা কৰি খাওঁ নে খুন্দি খাওঁ নে মাষ্টৰী চাকৰি এৰোঁ" ধৰণৰ যিটো অৱস্থা হয়, এইমাত্ৰ দিবাকৰ দাই মই ডাঙৰকৈ চিঞৰি দিয়াৰ পাছত মোৰ ফালে চাই তেনেকুৱা কৰি উঠিল।

বৰ্গাকাৰৰ পুখুৰীটোৰ চাৰিওফালে চাৰিজন মানুহ। থিয় কৰাই দিলে প্ৰায় তেওঁৰ উচ্চতাৰ সমান বাঁহ এডালত লোহাৰৰ জোঙা জোঙা সেই কেইডাল লগাই লোৱা এডাল পচা একদম যাঠি মাৰিবলৈ লোৱাৰ দৰে বৈ অখণ্ড মনোযোগেৰে সেইটো দিবাকৰদা, তেওঁৰ বাওঁফাললৈ অমিয়দা, তেওঁৰ হাতত নীলাৰঙৰ জাল এখন। অমিয়দাৰ বাওঁফাললৈ ভিনদেউহঁতৰ ঘৰত লাগনি পাচনি কৰি দিবলৈ থকা ৰতনে মেটেকাখিনি পাৰলৈ টানি আছে। দিবাকৰদাৰ ঠিক বিপৰীতে ইটো পাৰত কুশলদা, তেওঁ দিবাকৰদাৰ নিচিনাকৈ আন এডাল পচা লৈ এটা মজলীয়া আকাৰৰ মাছ ইতিমধ্যে ধৰিছে। মই আৰু ভিনদেউ পাৰত। তেওঁলোকে যাতে আমনি নাপায়, সেই কাৰণে তামোল চালি অনাৰ দায়িত্ব, মাজে মাজে দুটা এটা কথা উলিয়াই পৰিৱেশটো জমাই আছে। যি নহওঁক, অমিয়দাই জালখন এপাকত এনেইহে মাৰি চাইছিলে, ডিঙিৰ ওচৰৰ ফালে অলপমান ৰঙচুৱাকৈ কমলা ৰঙৰ চাপ থকা, পিঠিখন বগাকৈ ডাঙৰ মাছ এটা লাগি আহিল। অতপৰে তেনেকুৱা প্ৰকাণ্ড কিবা এটা হ'ব হ'ব বুলি আমি সবেই আশাৰে বৈ আছিলোঁ, কিন্তু হোৱা নাছিল। হ'ল, গতিকে ভিনদেউ আৰু মই দুয়োটাই 'লাগিলে লাগিলে' বুলি চিঞৰি উঠিলোঁ। ইফালে দিবাকৰদাই সেই সময়তে তেওঁ পাছত কোৱা অনুসৰি অমিয়দাই ধৰাটোতকৈ ডাঙৰ মাছ এটা উদ্দেশ্যি পাঁচডাল মাৰিবলৈ লৈছিল, কিন্তু আমি চিঞৰি দিয়াৰ কাৰণে তেওঁৰ লক্ষ্যভ্ৰষ্ট হ'ল। গতিকে সেইডাল মাটিতে খুঁচি তাত সোঁহাতখন থৈ, বাওঁফালে কঁকালটো অলপ বেছি বেঁকা কৰি তাত বাওঁহাত ৰাখি তেওঁ মোলৈ অলপ সময় একেথৰে চাই চাই কিবা এটা আলাসত চোবোৱাৰ দৰে মূৰটো দুবাৰমান ল'ৰালে,

অৰ্থাৎ তোৰ দ্বাৰা জীৱনত একো নহ'ব।

দিবাকৰদা হৈছে অমিয়দাৰ লগৰ, দুয়োজনৰে ভিনদেউহঁতৰ ঘৰৰ ওচৰতে দোকান আছে। অমিয়দা ভিনদেউহঁতৰ সম্বন্ধীয় কোনোবা পেহীয়েকৰ পুতেক। কুশলদাহে দিবাকৰদাৰ চিনাকি বন্ধু। অৱশ্যে গোটেই কেইজন মানুহেই মোক সৰুৰে পৰা পাইছে, আমাৰ চিনাকি – গতিকে সেইমতে মই ঘৰৰ বাহিৰত ক'বাত বেয়া কাম কৰা দেখিলে তেওঁলোকে ঠাইতে দুখাপৰ এথাপৰ দিব পৰাৰ অধিকাৰো দেউতাই দি থৈছে। অৱশ্যে তেনেকুৱা একো নোহোৱাকৈয়ে বাৰু মই পঢ়ি-শুনি আহি ডাঙৰ হ'লোঁ। অমিয়দাই তেনেকুৱা একো নকৰিলেও দিবাকৰদাই এই স্কুলৰ শেষ পৰীক্ষাৰ সময়ত বাহিৰত দেখিলে 'পঢ়া শুনা থাকি কৰি আছ নে নাই অ বোপাই' এনেকুৱা জাতীয় দুই এষাৰ কথা কৈছিল। কথাত একদম অভিভাৱকৰ সুৰ। অৱশ্যে তাৰ পাছত বহুদিন মই ঘৰৰ বাহিৰতেই থাকিলোঁ, গতিকে বন্ধৰ সময়ত ঘৰলৈ আহিলেহে তেওঁলোকক কাচিৎ লগ পোৱা হ'লোঁ। গতিকে আজিকালি সেই আগৰ কথাৰ সুৰ সলনি হৈ 'তোক যে সৰুতে আমি কোলায়ে বোকোচাই লৈ কিখন যে নকৰিছিলোঁ ইত্যাদি মোৰ মনত নপৰা সৰুকালৰ কিছুমান কথা কয় আৰু তাৰ পাছত এতিয়া কি কৰি আছ, কি কৰিবি এনেকুৱা কথাবোৰ বেছিকৈ সোধে, বিশেষকৈ দিবাকৰদাই – তাকো মাহঁত যেতিয়া ওচৰত থাকে, তেতিয়া সোধাৰ কোব আৰু বাঢ়ে।

এইবাৰৰ বন্ধটো সেইকাৰণে প্ৰথমে লগ পাওঁতেই মই এতিয়া কি কৰি আছোঁ সেয়াই খবৰ লৈছিল, পিছে মই কিবা উত্তৰ দিয়াৰ আগেয়েই তেওঁ – 'তই আহিলি যেতিয়া ভালেই হ'ল, চন্দন নগৰৰ তঁহতৰ মাটিখিনিতে যে ফিচাৰি এটা খান্দি থৈছিলে, তাত হেনো ওচৰৰ কোনোবাই মাছ দিছিলে মনে মনে, গতিকে এতিয়া সেইখিনি মাছৰ মালিক তহঁতি, সেইদিনা ভিনদেউৰাক বৰদেউতাই মাছ তোলাৰ কথা কৈ থকা শুনিছিলোঁ। সিহে সময় মিলাব পৰা নাই, অমিয়ক কৈ থৈছিল, লগতে মোকো কাণ চোৱাই থৈছিল, এতিয়া তই আহিলি যেতিয়া ভালেই হ'ল, আচল মালিকটো তইহে' – এইবুলি একে উশাহতে কৈ উঠিল।

মাছ ধৰা
গোটেইকেইজন মানুহৰ
অৱস্থা নাই, বোকাভৰ্তি
গা-মূৰ, কাপোৰ কানিৰ
সঁচটো কেতিয়াবাই
মৰিলে, তাৰ ওপৰত
আকৌ এবাৰ
দিবাকৰদা মাজতে উঠি
ভিনদেউ আৰু মোক
শিঙি মাছৰ শুং লাগি
বখলা বখল হোৱা
হাতখন দেখুৱাই থৈও
গ'ল। কি যে বীভৎস
ৰূপ। তথাপি যে উঠি
আহিবলৈ মন কৰা নাই,
মাছ ধৰাতেই লাগি যে
আছে কি আচৰিত!

বৰদেউতা মানে মোৰ দেউতা।

“ভিনদেউয়েৰাক ক'বি সোনকালে
তই থাকোঁতেই গৈ আহিমগৈ, নহ'লে ৰাতি
ৰাতি কোনোবাই জাল পেলাইছে বুলি
কোৱা শুনিছোঁ।”

কেতিয়াবা গাঁৱৰ ছঁচৰিত গৃহস্থই
দিয়া দক্ষিণা মনঃপুত নহ'লে দিবাকৰদাই
সমজুৱাকৈ 'দাইদেওহঁতৰ ইমানগাল সা-
সম্পত্তি - অভাৱেই নাই, বছৰেকৰ
বিহুটোতনো বাৰু আমাক বিমুখ কৰিব নে
আৰু, দিয়ক দিয়ক দাইদেউ, দেৰি নকৰিব,
শৰাইখনত ৰাইজলৈ বুলি আৰু কিবা
এভাগি মাননি যোগ কৰি দিয়ক আৰু বুলি
যিটো সুৰত কথা কয়, মোক কোৱা এইষাৰ
কথাৰ সুৰটোও প্ৰায় একেই যেন লাগিল।

কথামতেই কাম। ভিনদেউৰ
আচলতে সময় নোহোৱা হোৱাৰ উপৰিও
অকলে যাবলৈ ইচ্ছা নথকাৰ কাৰণেহে
কামটো কৰা হোৱা নাছিল। গতিকে মই
অহাত অৱশ্যে ভিনদেউৰো সুবিধা হ'ল,
গতিকে বন্ধ-বাৰ মিলাই মিলি
গোটেইকেইটা ফিচাৰিৰ পাৰত উপস্থিত
হ'লো। মুখ্য পকা ৰাস্তাটোৰ পৰা চন্দন
নগৰলৈ বুলি যিটো ৰাস্তা সোমাই গৈছে,
সেইফালে দহ মিটাৰ গৈ মুখ্য ৰাস্তাৰ
সমান্তৰালকৈ এটা ৰাস্তা আছে, সেইফালে
অলপ সোমাই গ'লেই ফিচাৰিটো দেখা
পায়। সম্পূৰ্ণ মেটেকা ভৰ্তি, এটাফালে

পাৰত জাবৰৰ দম। ৰাতি কোনোবাই জাল পেলোৱাৰ কথাই
নাহে। দিবাকৰদাহঁত মাছ ধৰাত পাকৈত, সেইমতে তেওঁলোকে
তিয়নি, জাল, পচা এইবোৰ লৈয়ে আনিছে। মাছ ধৰিবলৈকে
কুশলদাকো মাতি আনিছে। কুশলদা আৰু দিবাকৰদা দুয়োজন
পচা মাছ ধৰাত খুব পাকৈত। একেথৰে পানীলৈ চাই থাকে, চাই
থাকে; এটা সময়ত হঠাতে শুনিবা, 'চপক' – পচা গৈ পানীত,
দাঙি আনোতে সেই লোহাৰৰ জোং জোং কেইডালত লাগি
আহিছে ৰূপালী বাকলিৰ এটা মাছ। কি আচৰিত ও! এই ঘোলা
পানীখিনিৰ ওপৰেদি কেনেকৈ মাছবোৰ দেখা পায় তেওঁলোকেহে
জানে আৰু!

পিছে তালৈ যোৱাৰ পৰত আমনিদায়কহে মোক আচল
কথাটো ক'লে। মই ভাবিছিলোঁ মাছ মাৰি আনিবলৈনো কিহৰ

অসুবিধাটো আছে? দিবাকৰদাই নিজেই আগভাগ লৈয়েটো আছে, অমিয়দা নিজেও যাব, কুশলদাক খবৰ দি আনিলেই হ'ল। গোটেই কামটোত মই বা ভিনদেউ নাথাকিলেও হয়, কাৰণ তেওঁলোকক সহায়কাৰী মানুহৰ দৰকাৰ নায়েই আৰু আমাৰ মাছ ধৰাৰ অভ্যাসো নাই। বেলেগ কোন মানুহেনো দিগদাৰী দিব, ফিচাৰীৰ মালিকো আমিয়েই। ক'ৰবাৰ নদীত মাছ ধৰিবলৈ যোৱা নাইতো। তেওঁলোকে মাছ ধৰিব, আমাৰ ঘৰতে দি থৈ যাব, প্ৰতিস্বৰূপে আমিও দুটামান মাছ তেওঁলোকক দি পঠিয়াম দিনটো ইমান কষ্ট কৰি আমাক সহায় কৰাৰ কাৰণে, হৈ যাব খেলা খটম। কিন্তু অমিয়দাই এদিন আমাৰ ঘৰলৈ ভিনদেউহঁতৰ ঘৰৰ পৰা দিয়া কিবা মোনা এটা দিবলৈ আহোঁতে দেউতাক কাণ চোৱালে যে যদিহে দিবাকৰদা আৰু কুশলদাই মাছ ধৰিবলৈ যায়, মানে যোৱাতটো যাবই - কি বুলিনো এতিয়া নাযাবি বুলি ক'ব আৰু কোনেনো ক'ব, কাৰণ ভিনদেউৰ লগত মাছ ধৰিবলৈ যোৱাৰ কথা তেওঁৰেই বেছিকৈ লাগি আছে। তেনেহ'লে কিন্তু দিনটো ফিছাৰীৰ কাষত থকা কৈ মানুহ এটা লাগিবইয়ে, নহ'লে কিমান মাছ ঘৰলৈ ঘূৰি আহিব তাৰ কোনো ঠিকনা নাই - অকল পুঠি গৰৈ দুটামান দি বাকী ডাঙৰ মাছবোৰ না পাত্তা হোৱাৰ সম্ভাৱনাও আছে। গতিকে ঘৰৰ মানুহ এজন থাকিলেহে কথাটোৰ হেস্ত-নেস্ত ঠিক হ'ব। দেউতাৰ সেইবোৰ কামত দিনটো নষ্ট কৰিবলৈ সময় নাই, গতিকে দায়িত্ব পৰিল ভিনদেউৰ ওপৰত - ইফালে ভিনদেউৰো অকলে যোৱাৰ বৰ এটা ইচ্ছাও নাই, সময়ো নাই, গতিকে সাতে পাচে মই অহাৰ পাছত ল'ৰাৰজাৰ নিচিনাকৈ মোকেই ফিচাৰীৰ মালিক বনাই দিনটো মাছৰ হিচাপ কৰিবলৈ পঠিয়াই দিলে। গতিকে যদিও ভিনদেউ আৰু মই হাঁহি খিকিন্দালি কৰি কথা বতৰা পাতি পৰিৱেশটো গৰম কৰি আছোঁ, মাজে মাজে তেওঁলোকৰ বাবে তামোল চালিৰ যোগাৰ ধৰি দিছোঁ, আচলতে তলে তলে আমি তেওঁলোকৰ ওপৰত কাঢ়া চকু এটাহে ৰাখি থৈছোঁ।

মাছটো ধৰিবলৈ নোৱাৰি দিবাকৰদাই তেওঁৰ প্ৰতিভাৰ প্ৰদৰ্শন কৰাত ব্যৰ্থ হোৱাৰ কাৰণে কুশলদাতকৈ যেন তেওঁৰ পাৰদৰ্শিতা যেন আমি কম বুলি ভাবি ল'লো - এনেকুৱা কিবা বোধ কৰিলে ছাগে, তেওঁ মেটেকা টানি টানি পুখুৰীটো চাফা কৰি থকা ৰতনকে - 'সেইসোপা টানি তোৰ হোৱাই নাই নে ইমান দেৰি লাগিলে কি মাছ ধৰি খাবি আৰু' বুলি কৈ কৈ অমিয়দাৰ ওচৰ পালেহি। অমিয়দাই ইতিমধ্যে আকৌ এবাৰ জালখন জবংকৈ পানীত পেলাই হাতেৰে চাধা মলি আছে। কুশলদাই সিটো পাৰৰ পৰা যেন আজি নাহিবই, অথনিৰে পৰা ৰৈ ৰৈ যিহে অখণ্ড দৃষ্টিৰে পানীলৈ চাই আছে। অমিয়দাই মলি থকা চাধাকণৰ অলপ দিবাকৰক দিলে, নিজেও মুখখন বেকা কৰি ভৰাই ল'লে, তাৰ পাছত লাহেকৈ জালখন টানি আনি থাকিল। জালত সৰু সৰু

দুটামান শিঙি, গৰৈ আৰু পুঠি।

“কি হ'ল অমিয়দা, ডাঙৰ মাছবোৰে কিবা গম পালে যেন পাইছো বুলিছে আপুনি জাল পেলাইছে বুলি, সেইকাৰণে পলাইছে আগতীয়াকৈ”।

অমিয়দা আৰু দিবাকৰদা দুয়োজনেই ভিনদেউতকৈ বয়সত সৰু নে ডাঙৰ নাজানো, কিন্তু ভিনদেউয়ে তেওঁলোকক দাদা বুলিয়েই সম্বোধন কৰা দেখি আহিছে।

‘ক’ত নো পলাব ইয়াতেই আছে বুজিছ, ই বেছি খৰধৰ লগালে জাল তুলিবলে, মই এবাৰ পেলাই চাওঁ ৰহ’ দিবাকৰদাই যাঠিদাল মাটিতে খুঁচ মাৰি থৈ আগবাঢ়ি গ’ল।

আকৌ শব্দ হ’ল, ‘জবং’।

অমিয়দাই অৰ্থপূৰ্ণ চাৱনি এটাৰে মৌলৈ আৰু ভিনদেউলৈ চাই হাঁহিলে।

দিবাকৰদাই জালখন পাৰলৈ তুলি আনিলে। এটা ডাঙৰ মাছ সঁচাকৈ লাগি আহিল। লগত অৱশ্যে সেই একেই শিঙি, মাগুৰ, কেইটামান পুঠিৰ সংখ্যা বেছি।

‘এইটোৱেই বুজিছ এইটোৱেই - অথনি পচা মাৰিবলৈ লোৱাটো, চা চা অমিয়ই ধৰাটোতকৈ ডাঙৰ’।

দিবাকৰদাই অতপৰে মাছটো কি চিন দি মনত ৰাখি থৈছিল নে অমিয়দাৰ মাছটোতকৈ ডাঙৰ মাছ এটা কেনেকৈ ধৰি আমাক দেখুৱাবহি সেয়া ভাবি আছিল মই ভাবি নাপালোঁ।

‘উউ উ উ নহ’ব। কিবা এটা বিজুতি হৈছে, ইমান ডাঙৰ ডাঙৰ মাছ পিলপলাই ঘূৰি থকা দেখিছিলোঁ অথনি, এতিয়া ক’ত পলাইছে হয়’ কুশলদাই আঁতৰৰ পৰাই চিঞৰি উঠিল - ‘পানী সিঁচিবলৈ লাগিব যেনেই পাইছোঁ, অথনিৰে পৰা মাছবোৰ চকুৰ সন্মুখতে দেখি থকাৰ দৰে লাগিছিলে কিবা এতিয়াহে ক’ৰ বোহম্বত সোমালে জানো! কি কৰ দিবাকৰ, সিঁচ নে?’ কুশলদা অৱশেষত সিটো পাৰৰ পৰা আমাৰ ওচৰলৈ আহিল। ইতিমধ্যে মেটেকা ভৰ্তি পুখুৰীটো ৰতনে উলংগ কৰি পেলাইছে। গতিকে লুকাই থাকিবলৈ মেটেকা নথকাৰ পাছটো জালত মাছ লগা নাই, দিবাকৰদাইহঁতৰ কাৰণে এইটো একপ্ৰকাৰৰ ডাঙৰ প্ৰত্যাহানেই আচলতে। দিবাকৰদাই ভিনদেউলৈ চাই ‘কি কৰ এতিয়া? পানী সিঁচি দিয় নে কি? কুশলৰ ঘৰত পানী সিঁচা মেচিন এটা আছে, লৈ আহিব পৰা যাব। নহ’লে এনেকৈ জাল মাৰি এটা দুটাকৈ কিমান মাছ উঠাবি, লক্ষণেই নাই’ এইবুলি কৈ কৈ কুশলদালৈ চালে, কুশদাই এবাৰ পানীখিনিলৈ চাই ভিনদেউলৈ চালে, অমিয়দাই মোৰ মুখলৈ চালে।

“কৰক যি ভাল দেখে আৰু আপোনালোকে, আমাৰতো অভিজ্ঞতাই নাই, নে কি কয় অমিয়দা?” ভিনদেউয়ে এইবাৰ মৌলৈ চালে, “আমাৰ মেইন মালিকে বা কি কয়?”

এনে মালিকটো নে মই!

“প্ৰথমে মাছ কেইটা চিনি পায় সোধচোন তাক - হ'ব যা লৈ আনগৈ, বেছি দেবি হ'লে বোকাত নামিবলৈ মন নোযোৱা হ'ব”।

অমিয়দায়ো মানে মোক জোকাবলৈ নেৰিলে। তেওঁ কোৱাৰ পাছতেই কুশলদা আৰু দিবাকৰদাই পানী সিঁচা মেচিনটো আনিবলৈ গ'ল। ফিচাৰীটোৰ ওচৰতে থকা মানুহ এঘৰৰ পৰা চকী টুল আনি থোৱা আছিল, মই বহি ল'লো। অতপৰে মাছ লাগিব লাগিব বুলি থকাৰ কাৰণে বহিবলৈ মনেই যোৱা নাছিলে।

অমিয়দাই কোৱা কথাটো মিছাও নহয়, মই সঁচাকৈ বহুত মাছ চিনি নাপাওঁ। আগতে স্কুলত আঁকিবলৈ শিকোৱা মাছটোৰ বাবে পুঠি, গৰৈ, বৰালি মাছ, শিং থকা শিঙি মাছ এইকেইটাহে মোৰ ভাল চিনাকি। এইবোৰ প্ৰেক্টিকেল শিক্ষা আচলতে পথাৰে - পুখুৰীয়ে, ব'দে বৰষুণে নিজে আয়ত্ব কৰিবলগীয়া বস্তু। সৰুতে কেতিয়াবা মায়ে দেউতাৰ লগতে মাছৰ বজাৰলৈ পঠিয়াই দিছিল, তেনেকৈয়ো যাতে দুই এটা মাছ চিনাকি হওঁ আৰু পাছত দেউতা কেতিয়াবা নাথাকিলে ময়ে কিনি আনিব পৰা হওঁ। পিছে মাছৰ বজাৰলৈ অকলে গ'লেই মোৰ সব খেলিমেলি লাগিয়েই যায়, বেপাৰীজনে 'তোমাকনো ভাইটি বেয়া মাছ দিম নে' বুলি নিজেই বাচি বাচি দি পঠিয়ায়। মই মাত্ৰ পচাটোহে দি দিওঁ।

চাটুকৈ মনলে কিবা এটা ভাৱ কেলেই আহি গ'ল নাজানো, ভিনদেউৱে বাল্টিটোত থকা মাছখিনিকে চাই আছিলে, মই ওচৰলৈ গৈ সুধিলোঁ যে এই পানী সিঁচা মেচিনটো যে আনিব, সেইটো দেউতাক কৈ লোৱা হ'লে ভাল আছিল নেকি? মানে কুশলদাক পইচা দিবলগীয়া হ'বও পাৰে ন'। ভিনদেউৰ আকৌ মোৰ কথাত হাঁহি উঠিল, “নালাগে নালাগে, দিবাকৰদাৰ চিনাকি ন'। ডাঙৰ যি মাছ ধৰিব, তাৰে এটা বেছিকৈ দি দিলেই হৈ যাব, পইচা নলয়। ল'লেও মই দি দিম নহয় ইমান কেলে ভাবিছা? আৰু দেউতাই নকলেও হ'ব, তেওঁ মাছ তোলাৰ কথাটোৰ চিন্তা ল'ব খোজা নাই কাৰণেইতো আমাকে পঠিয়াই দিছে”।

ঠিকেইতো, এইবোৰ চিন্তানো দেউতাই অনাহক কিয় লয়? আছেই কৰি দিয়া মানুহ। বেছিভাগ সময় মই সৰুৰে পৰা দেখি আহিছোঁ - মাটি বাৰীৰ হিচাপ নিকাচতেই তেওঁ লাগি থাকে - সেইবোৰহে আচল চিন্তা। আমাৰ বংশ পৰিয়াল ডাঙৰ, গতিকে অঙহী বঙহী মোৰ বৰদেউতা সৰুদেউতাৰ সংখ্যাও বহুত বেছি। হ'লে কি হ'ব, কোঁৱৰ পাণ্ডৱৰ কাজিয়ানো কি কাৰণে হৈছিল? কিন্তু মাহঁতৰ মতে এই মাটি বাৰীৰ লগত লাগিনো কি হ'ব, ঘৰখনত যদি সেইবোৰ কথাৰ লগতে থাকিবলগীয়া শান্তিকনো নাথাকে, তেন্তে ইমান সম্পদ সৌন্দৰ্য থাকিওনো কি লাভ?

দেউতাই তেতিয়া “নিজৰ বস্তু এটা লোকে মুখৰ সন্মুখৰ পৰা কাঢ়ি নিয়াৰ সময়ত তোমালোকে মনে মনে থাকিব পাৰিবা ছাগৈ, মই নোৱাৰোঁ” এইবুলি কয়। সৰুতে মোক এইবোৰ কথাৰ পৰা আঁতৰাই ৰখা হৈছিল, কিন্তু আজিকালি মায়ে কেতিয়াবা দেউতাই মাটিৰ কথাৰ লগতে লাগি থকা দেখিলে অশান্তি পাই মোকে বুজাবলৈ লয়। ময়ো এইবোৰ কামত একেৰাহে দেউতা লাগি থকাটো অকণো পছন্দ নকৰোঁ, ইমানকৈ লাগি থকাৰ দৰকাৰেই বা কি? থকাখিনিকে লৈ সন্তুষ্ট থাকিলেওচোন যথেষ্ট। মই নিজে ছাগৈ ডাঙৰ হ'লে এইবোৰ কথাত ইমান চিন্তা কৰি নাথাকিমই ছাগৈ। ৰাতি দেবিলৈকে পঢ়াৰ অভ্যাস হোৱাৰ পৰা দেখিছোঁ কেতিয়াবা ৰাতি টোপনি নহাত ফাইল খুলি কিবা কিবি বিচাৰি থকা, চক্ৰ বিষয়াৰ কাৰ্যালয়লৈ পৃষ্ঠাই পৃষ্ঠাই আবেদন লিখি থকা। ঘৰত থকা সময়কণত অনবৰতে কিবা কিবা চিন্তা কৰি থকা যেন লাগে, খোৱাৰ সময়ত টেবুলত তেওঁৰ কাষতে আমিও যে বহি খাওঁ সেই কথাটোও আনকি মন নকৰে। আজিও আচলতে এই মাছৰ কামটো তেওঁ কৰিবলগীয়া কাম বুলি ভবাই নাই, এনেই সময় নষ্ট কৰাতকৈ আমাকেই পঠিয়াই দিছে।

আধাঘণ্টামানৰ ভিতৰত পানী সিঁচা মেচিন আনি দুয়োজন পালেহি, লগত কুশলদাৰ ভায়েক এজন। মেচিনটো আচলতে কুশলদাৰ ভায়েকৰহে হেনো। মেচিনৰ লগত বৰ দীঘলীয়া পাইপ এডাল। কুশলদাৰ ভায়েকজন আহিয়েই অতপৰে আমি দেখি থকা ঘোলা পানীখিনিলৈ চাই আছে দেই; “আছে, কেইবাজনীও আছে” এইবুলি কৈ মেচিনটো ঠিক ঠাক কৰাত নামি পৰিল। অমিয়দা, ৰতন, দিবাকৰহত সবেই পাইপডাল কাষৰ ডোঙা এটালৈ মুখ কৰি ঠিক-ঠাক কৰিলে। সব প্ৰস্তুতি হোৱাৰ পাছত কুশলদাৰ ভায়েকে মেচিন আৰম্ভ কৰিলে, লাহে লাহে পাইপডালেৰে পানী আহিবলৈ আৰম্ভ হ'ল। মেচিনৰ শব্দ শুনি লাহে লাহে ওচৰৰ মানুহ অলপো ওলাই আহি পুখুৰীটোৰ পাৰত ভিৰ লগালেহি। অকণমান সময়ৰ ভিতৰত গোটেই ঠাইখনৰ ৰূপেই যেন সলনি হৈ গ'ল। যিহেতু পানী গোটেইখিনি সিঁচি শেষ হ'বলৈ সময়ৰ দৰকাৰ হ'ব, লগতে এতিয়া বোকাত নামি নামি মাছ ধৰিব লাগিব, গতিকে দিবাকৰদাহঁতে ভিনদেউক কৈ কৈ গাটো অলপ গৰম কৰাৰ ব্যৱস্থাটোও কৰি ল'লে। হয়ো বাক, ইতিমধ্যে লগা মাছৰ ভিতৰত শিঙি মাছৰ সংখ্যাই বেছি, গতিকে এতিয়া বোকাত নামি সেই বিষধাৰী শুঙৰ কোব পাহৰিবলৈকো কিবা এটা ব্যৱস্থাৰ দৰকাৰ। গতিকে মই থকা বুলি যাতে তেওঁলোক অপ্ৰস্তুত নহওক, সেইকাৰণে ময়ো বহি থকা ঠাইকনো সলাই ল'লোঁ। ৰতনে মেটেকা টানি টানি পুখুৰীতো চাফা কৰিবলৈ প্ৰায় আধা দিন লগালে আৰু সেই পুখুৰীৰ পানী দুঘণ্টাৰ ভিতৰত সিঁচি শেষ।

লগালগ গোটেই কেইজন যুদ্ধংদেহি মনোভাৱেৰে নামি পৰিল। ইফালে পানী সিঁচি থাকোতেই দিবাকৰদাৰ পৰিয়ালৰ বিয়া নপতা খুড়াক এজন আছে, তেওঁৰো হেনো গম পালে, গতিকে আহি মাছ ধৰাত সহায় কৰিবলৈ লাগি গ'ল। মুঠৰ ওপৰত আজি আমাক সহায় কৰা মানুহৰ অভাৱ নাই।

পুখুৰীৰ পাৰত মানুহৰ সংখ্যা বাঢ়ি গ'ল। সবৰে চকু কিমান ডাঙৰ মাছ কৰা হাতত পৰিছে। মই চকী এৰি মাছ জমা কৰা বাল্টিৰ ওচৰ পালোহি। অঘোষিত এক প্ৰতিযোগিতা। এইবাৰে অৱশ্যে দিবাকৰদাই এটা ডাঙৰ মাছ প্ৰথমে নিজৰ হাতত বন্দী কৰিলে। তাৰ পাছতে কুশলদাৰ ভায়েকে এটা, তাৰপাছত অমিয়দাই আন এটা। কুশলদাই পুনৰ পচাপাট হাতত লৈ লৈছিলে, বোকাত চটফটাই সাৰিব নোৱাৰা দুটামান ডাঙৰ মাছ তেওঁ সেইপাট মাৰিহে ধৰিলে। ইফালে সৰু সৰু যিবোৰ মাছ জঁপিয়াই আছিল, সেইবোৰ ৰতনে আন এটা বাল্টিত জমা কৰি যাবলৈ ধৰিলে। দিবাকৰদাৰ খুড়াকজন আৰু পাকৈত, তেওঁ ধৰা মাছবোৰ লগালগ কিবা এডালেৰে চিলাই গৈছে - একলগতে গোটেইকেইটা মাছ শাৰী শাৰীকৈ, দেখিবলৈ বৰ ভাল লগা।

সময় যোৱাৰ লগে লগে মাছৰ পৰিমাণ বাঢ়ি গ'ল, মাজতে মই গৈ আৰু তিনিটা বাল্টি লৈ আনিলোঁগে। মাছ ধৰা কামটো সঁচাকৈ বৰ ভাললগা। এনেকে ইমানখিনি মাছ বজাৰতহে দেখোঁ, আজি তাতে গোটেইবোৰ নিজৰ। মাছ ধৰা গোটেইকেইজন মানুহৰ অৱস্থা নাই, বোকাভৰ্তি গা-মূৰ, কাপোৰ-কানিৰ সঁচটো কেতিয়াবাই মৰিলে, তাৰ ওপৰত আকৌ এবাৰ দিবাকৰদা মাজতে উঠি ভিনদেউ আৰু মোক শিঙি মাছৰ শূং লাগি বখলা বখল হোৱা হাতখন দেখুৱাই থৈও গ'ল। কি যে বীভৎস ৰূপ! তথাপি যে উঠি আহিবলৈ মন কৰা নাই, মাছ ধৰাতেই লাগি যে আছে - কি আচৰিত!

বেলিটো কেতিয়া মূৰৰ ওপৰেদি পাৰ হৈ কোমল হ'ল গমকেই নাপালোঁ, লাহে লাহে তেওঁলোকৰ হাতত বন্দী হোৱা মাছৰ হাৰ কমি অহা দেখি, ৰাইজ উঠি আহক আৰু থকা কেইটা তাতেই থাকিবলৈ দিয়ক, এৰি দিয়ক আৰু এইবুলি ভিনদেউয়ে কৈ উঠিল। প্ৰথমে উঠি আহিল ৰতন, হাতত সি সংগ্ৰহ কৰা সৰু সৰু মাছৰ বাল্টিটো, তাৰ পাছত অমিয়দা। বাকী দিবাকৰদা, কুশলদা, তেওঁৰ ভায়েক, দিবাকৰদাৰ খুড়াক গোটেইকেইজন এতিয়াও ব্যস্ত। হয় আকৌ, আমিহে দেখা নাই, বোকাৰ মাজত কিমান মাছ লুকাই আছে বোকাত নামাকেইটাইহে বুজিছে।

‘কি চাই আছিল, দিবাকৰৰ খুড়াকে যে দুটা ডাঙৰ মাছ সৰুকালে, মন নকৰিলা নি?’

হেহ? কেতিয়া? অমিয়দাই কওঁতে মই বৰ আচৰিত হ'লো। মই বাৰু চায়েই আছিলো সবকে, কিন্তু কোন মুহূৰ্তত

কেতিয়া কি কৰিলে মই সঁচাকৈ ক'ব নোৱাৰোঁ।

‘সেই যে পাৰৰ মেটেকাখিনি, তাতেই ভৰাই থৈছে, আমি সব যোৱাৰ পাছতো ইহঁত থাকি মাছ ধৰিয়ে থাকিব চাবা আকৌ। তাৰ পাছত সেই তেনেকে লুকুৱাই থোৱা মাছবোৰ লৈ যাব’।

উৱা এনেকে কেলেই হ'ব আকৌ। এইটো কথা হ'ল নেকি? এইবোৰ হ'লেই মানে মোৰ বেয়া লাগে, টিঙিকৈ খংটো উঠে। মাছ যে মাৰিবলৈ সুযোগ পাইছ, সেইটোৱেই যথেষ্ট। দুটা এটা মাছ ভাগত পাবিয়েইচোন, তাৰ পাছত আকৌ এইবোৰ কি?

অমিয়দাই উঠি আহি ভৰি হাত ধুই চাফা হ'ল, তাৰ পাছত লাহেকে কুশলদা, ভায়েক, তাৰ পাছত দিবাকৰদাৰ খুড়াক, একেবাৰে শেষতহে দিবাকৰদা উঠি আহিল। তেওঁলোকেও হাত ভৰিবোৰ ধুই লোৱাৰ পাছত লাহেকৈ মাছৰ ভাগ বাটোৱাৰা আৰম্ভ হ'ল। মই, ভিনদেউ, অমিয়দা, ৰতন, দিবাকৰদা, কুশল দাৰ ভায়েক, দিবাকৰ দাৰ খুড়াক গোল এটা কৰি বহি পৰিলোঁ। ভাগ কৰা কামত দিবাকৰদাই আগভাগ ল'লে। ল'বই, বাকী সবৰে যিহে হেমাৰি। ইটোলৈ পাচে, সিটোলৈ পাচে। সবাই ইজনে সিজনৰ লগত সম্পৰ্ক বেয়া হ'ব পাৰে বুলি ভাবিয়েই ছাগে এনেকুৱা কামবোৰত আগবাঢ়ি আহিবলৈ বেয়া পায়। মই আগবাঢ়ি যাম বুলি ভাবিছিলোঁ, কিন্তু দিবাকৰদা আহিলে যেতিয়া ঠিকে কৰিব বুলি একো নক'লোঁ। যি নহওঁক, প্ৰথমে সকলোকে এটা এটাকৈ ডাঙৰ মাছ দি লোৱা হ'ল। তাৰ পাছত কুশলদাৰ ভায়েকৰ সেই পানী সিঁচা মেচিনটোলৈ উচৰ্গা কৰি এটা ডাঙৰ মাছ দিয়া হ'ল। কুশলদাই ধৰা এটা ডাঙৰ মাছ হেনো তেওঁৰ খুব পচন্দৰ আছিল গতিকে তেওঁ সেইটো দিবাকৰদাক কৈ আগতীয়াকৈ লৈ ল'লে, মাছটোলৈ হেনো তেওঁৰ কিবা মৰম লাগি আছিল, নল'লে দায় দোষ লাগিব কিবা। দিবাকৰদাৰ খুড়াকৰো হেনো তেনেকুৱা এটা মাছ আছিল, কিন্তু সেইটো তেওঁৰ নালাগে, তাৰ সলনি মজলীয়া আকাৰৰ মাছ বেছিকৈ দিলেই তেওঁৰ হৈ যাব। ডাঙৰ মাছ বিলাই হোৱাৰ পাছত মজলীয়া আৰু সৰু মাছ গোটেইখিনি একেলগ কৰি সকলোৰে মাজত সমানে সমানে ভাগ কৰা হ'ল, দিবাকৰদাৰ খুড়াকৰ ইচ্ছানুসৰি দুটামান মজলীয়া আকাৰৰ মাছ বেছিকৈ দি দিয়া হ'ল। কুশলদাৰ মাকৰ কিবা এটা বেমাৰ হৈ আছে, তাৰ কাৰণে এই সৰু মাছৰ প্ৰজাতিটো ভাল হেনো, গতিকে দিবাকৰদাই সৰহীয়াকৈ কুশলদাৰ মোনাত আগতীয়াকৈ তেনেকুৱা মাছ অলপ ভৰাই দিলে। পুণ্য লাগিব তেতিয়া, অহাবাৰলৈ মাছ বেছিকৈ হ'ব। মালিকৰ ভাগ বুলি মোক আৰু অলপমান সৰু মাছ দিবাকৰদাই বাকী দিলে আৰু বাকী মাছ ক'ত? শেষেই।

গোটেই সময়খিনিত কথা কৈ থকা মানুহ আছিল কেৱল দিবাকৰদা, কুশলদা, তেওঁৰ ভায়েক, দিবাকৰদাৰ খুড়াক - মই,

ভিনদেউ, অমিয়দাই কেৰল চাবহে পাৰিলোঁ। আমাক এটা কথা সোধাৰ প্ৰয়োজনবোধ নকৰিলে। অথনিৰে পৰা ইমানগাল মাছ থকাৰ নিচিনা লাগি আছিল, অথচ ভাগ বাটোৱাৰা কামটো চকুৰ পচাৰতেই হৈ গ'ল - কিবা এটা ক'বলৈও সুবিধা নাপালো। দিবাকৰদাই, 'ভাইটি তোমালোক গৈ থাক, আমি এই মেচিনটো ঠিক কৰি মেলি ঘূৰাই দিহে যামগৈ' এইবুলি আমাক আগতীয়াকৈ বিদায় দিলে। দিবাকৰদাই প্ৰথমবাৰৰ কাৰণে মোক তুমি বুলি সম্বোধন কৰাৰ লগতে ভাইটি বুলি মাতিলে। অতদিনে আচলতে মোক মোৰ ঘৰত মতা নামটোৱেই মাতিছিল, স্কুলৰ নামটো নাজানেই বাৰু।

টু শব্দ এটা উচ্চাৰণ নকৰাকৈ যন্ত্ৰবৎ পকী বাস্তাটোত আহি উঠিলোহি। হঠাতে মনত পৰিলে, যি ঘৰ মানুহৰ পৰা চকী টুল আনিছিলোঁ, সেই কেইখন জানো ঘূৰাই দিয়া হ'ল? ভিনদেউ আৰু অমিয়দাক ব'বলৈ কৈ মই আকৌ ঘূৰি আহিলোঁ, দেখিলোঁ দিবাকৰদাইতে আকৌ মাছ ধৰাত লাগিছে। বাস্তাৰ আধাৰ পৰা ঘূৰি আহিলোঁ।

"দেখিলি কেনেকৈ সিহঁতে ওপৰতে গোটেইবোৰ ভগালে? কুশলহঁতলে যে মোৰ বহুত খং উঠিছিল, একেখন ঘৰতে দুইটাৰ কাৰণে বেলেগ বেলেগ ভাগ লাগে। সিহঁতক আৰু দিবাকৰৰ খুড়াকটো? সি ক'ব পৰা কেনেকৈ যে ওলালহি? ই দিবাকৰেই দি আহিলে ছাগে খবৰ পানী সিঁচা মেচিনটো আনিবলৈ যাওঁতে। সিহঁতৰো একেখন ঘৰ, তাতো দুভাগ বেলেগ বেলেগকৈ হিচাপত লৈছে। ইমান খক, এনে সুবিধাবাদী ... ইফালে আগতীয়াকৈ দুটামান ভৰাইছেই মেটেকাত সেইকাৰণে অথনি ৰাতিপুৱা অহাৰ সময়তেই কৈছিলোঁ ভালদৰে চকু ৰাখিবা বুলি।"

"মই ইমান এনেকুৱা কৰিব বুলি একদম ভৰাই নাছিলোঁ। মানে আপোনালোকে মাছ ধৰিছে, গতিকে আপোনালোকৰ এজনে ভাগ কৰিলেই ভাল হ'ব বুলি ভাবি থাকিলোঁ আৰু মইনো কি বুলি কিবা এটা কওঁ, দেউতাই মোক মাত্ৰ দায়িত্বটো দি গৈছে, গতিকে মালিকীস্বত্ব খটোৱাৰ দৰে কিবা

এটা কৰিবলৈ গ'লেও বেয়া দেখি দিয়কচোন। ই কিবা এটা ক'বলৈও আচলতে বয়সত সৰু হ'ল অলপমান" ভিনদেউৱো নিৰুপায়।

মোৰ একো এটা শব্দ উচ্চাৰণ কৰিবলৈ ইচ্ছা নগ'ল। বয়সত সৰু হ'লেও আচলতে মই মোৰ প্ৰাপ্যখিনিৰ কাৰণে ক'বলৈ পাৰিব লাগিছিল। প্ৰাপ্য কি, আচলতে মোৰ মতেহে ভাগ হ'ব লাগিছিল। ওপৰতে যে অইন কিছুমান মানুহে আহি কেনেকৈ সন্মুখতেই ভাগ লৈ গ'ল। দিবাকৰদাই যে সেইদিনা কোৱা 'আচল মালিক তইহে' কথাটো মূৰত পাকঘূৰণি খাই থাকিল। ঘৰ পোৱাৰ সময়ত দেউতা নাছিল, ভিনদেউ আৰু অমিয়দাই মাছৰ পৰিমাণ কমকৈ অহাৰ কথাখিনি মাক ভালদৰে বুজাই ক'লে। "হ'ব দে, সাধাৰণ মাছখিনিৰ লগতে সেই তাতে সিহঁতৰ লগত যে মাছ বেপাৰীৰ দৰে কাজিয়া নকৰি ভালেই কৰিলি। খাৰকচোন দেচোন সিহঁতেই, কষ্ট কৰিছে, কিমান নো খাব" মায়ে মই একো নোকোৱাৰ পাছতো মোৰ মুখখন দেখি ছাগৈ কিবা বুজি পালে। আচ্ছা সাধাৰণ হ'লেও যে সেই ভাগ কৰোতে ইমান খেলিমেলি কিহৰ? কষ্ট কৰিছে মানি লৈছোঁ, কিন্তু সেয়া আমাৰ কাৰণেইটো কৰিবলগীয়া হৈছে, কৰিবলৈ সুবিধা পাইছে। উফ, মই যে কেলেই একো এটা ক'ব নোৱাৰিলোঁ। মোৰ চকুৰ সন্মুখতে সেই ডাঙৰ ডাঙৰ মাছকেইটা, সেই যে কিবা টো বেমাৰ হ'লে খাবলৈ কোৱা সৰু সৰু মাছৰ সিংহভাগ মই কিবা ক'বলৈ পোৱাৰ আগেয়েই বেলেগে যেন থাপ মাৰিয়েই লৈ গ'ল।

ৰাতি ভাত খোৱাৰ সময়ত মনে মনে নিজক কেইবাবাৰো প্ৰবোধ দিলো যে এনেকুৱা মাছ খোৱাৰ শক্তি আমাৰ আছে, গতিকে সেইকেইটা সাধাৰণ মাছ ভাগত নাপালেও আমাৰ একো নহয়। তথাপি মাজে মাজে মাছ ভাগ কৰাৰ দৃশ্যটো মনত পৰিলেই গাটো কিবা জিকাৰ খাই উঠিল। সেইদিনা মই কাকো নমতাকৈ মনে মনে ভাত খোৱাৰ কাৰণেই মায়ে আৰু এটুকুৰা মাছ মোক নোসোধাকৈয়ে মোৰ কাঁহীত দি দিলে।

সেইদিনা ৰাতিলৈ মোৰো টোপনি নাছিল। ■

টেকীয়েৰ এমুৰ তুমি উঠিছাছা, মিমুৰ
 তুমিৰ মাতৃ-ভূমি। তুমি ওপৰলৈ উঠিছাছা
 মাতৃভূমি তুমিৰ ভাৰ। মাতৃভূমিক ওপৰলৈ
 তুমিৰ খুজিছাছা মই, তুমি তুমাক মৰাই
 কৰি তুমিৰে নিয়া।

শ্ৰীমতীমাতৃ বৰুৱাৰা ।

দুটি নিৰস দুপৰীয়া

অৰ্ণব জ্যোতি আৰ্য

স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ বাৰ্ষিক

যোগাযোগ আৰু সাংবাদিকতা বিভাগ

এদিন দুপৰীয়া কি হ'ল -

উৎকট গৰম। ব'দৰ কোপে গাৰ ছাল পুৰি নিও পুৰি নিও কৰে। মোৰ অৰ্ঠ-কৰ্ঠ শুকাই যাও শুকাই যাও অৱস্থা। এই অৰ্ঠ বুলিলে দেহৰ কোনখিনি ঠাইক বুজাই তাক লৈ মোৰ খেলিমেলি এটা আছে। পিছে আনে কোৱাৰ দৰে, লগতে ব্যাকৰণৰ পুথিটো নিৰ্দিষ্ট শব্দ এটাৰ ব্যাখ্যাৰ পিছত উদাহৰণৰ বাবে এই শব্দটো ব্যৱহাৰ হোৱা দেখোঁ। কিবা অনুৰূপ শব্দৰ উদাহৰণ আছিল যেন পাওঁ। শব্দটো মনত কৰিব নোৱাৰি মোৰ কপালত ঘাম ওলোৱা নাই। এয়াটো উৎকট গৰমৰ বিন্দু সদৃশ নিদৰ্শন। তাকে মচিবলৈ ৰুমালখন বিচাৰি যেতিয়া পকেটত খুচুৰা পইচাৰ বুগবুগহে শুনো, মোৰ শুকাই যোৱা অৰ্ঠ-কৰ্ঠত নাকৰ আগলৈ সৰকি অহা ঘামৰ ডাঙৰ টোপোলাটো প্ৰৱেশ কৰিবলৈ উদ্যত হোৱা যেন লাগে। লগে লগে তললৈ হাউলি মুৰটো জোকাৰি দিওঁ। দেহৰ অন্যান্য ঘৰ্মসিক্ত অংশৰ পৰাও কিছু কিছু ঘামৰ কণিকা চিটিকি গৈ মাটিত পৰে। যিকোনো ক্ষেত্ৰতে ওচৰে-পাজৰে চিটিকি পৰা যিকোনো বস্তুলৈ তৎক্ষণাত চোৱাটো আমাৰ স্বভাৱ। তেনেকৈয়ে চালো। প্ৰথমে ব'দত তিস্তিব নোৱাৰি ঘামবোৰ পলকতে নিঃস্ৰু হোৱাত মোৰ অকণো আক্ষেপ নাথাকিল হয়, যদিহে মোৰ চকুত বোকা লগা নাঙল এখন ভাঁহি নুঠিলহেঁতেন। যা হওঁক মই বেগৰ প্ৰথম চেইনডাল খুলি ৰুমালখন খেপিয়াই হাতৰ মুঠিত লওঁ আৰু ভাবো, হয়তো একেখিনি সময়ত বহু নিলগত মোৰ আত্মীয় এজনেও কঁকালৰ গাঁঠিটো খুলি তেওঁৰ কপালখন বিদাৰিব। দুয়োৰে কামৰ অৰ্থ এটাই - কপালৰ ঘামখিনি মচি পেলোৱা।

বাঁহৰ কামি চাঁচিলে এটা খচখচ শব্দ হয়। ইফালে সিফালে ঘূৰি কোনেনো কামি চাঁচিছে চাওঁ। দৃষ্টি নিবদ্ধ হোৱা ঠাইখিনিৰ সৈতে মোৰ অৰ্ঠ-কৰ্ঠৰ যে কিবা সম্পৰ্ক থাকিব পাৰে সেয়া মই ভবাই নাছিলো। নহ'লে মই সিফালে চাই মোৰ দহটুকীয়া সাত ভাঁজ দিয়া নোটখন পঠিওৱাৰ দিহা নকৰোঁ। উপাই নাই। উৎকট গৰম। অৰ্ঠ-কৰ্ঠটো জড়তা। কুঁহিয়াৰৰ বসেৰেই জড়তা ভঙাৰ প্ৰয়াসকণ কৰোঁ।

ওঁঠৰ ওপৰত লাগি থকা ফেনবোৰ জিভাৰে চেলেকি দিয়াৰ কিটপটো মই নাজানো। পিছে মোৰ সন্মুখৰ ৰঙা ওঁঠযুৰিয়ে যেন এই ক্ষেত্ৰত বিশাৰদ লৈ থৈছে। নজৰ আঁতৰাই গিলাছটো ক'ত পেলাও বুলি সোধাত কুঁহিয়াৰ চেপা মেচিনটোত গাৰ সমষ্ট বল প্ৰয়োগ কৰি থকা ল'ৰাজনে সামান্য শিথিল হৈ কাৰ্টন এটা আগবঢ়াই দি হিন্দী নে বিহাৰীত কিবা এটা কয়। মই বুজি নাপাওঁ। ইয়াৰ পৰিৱৰ্তে যদি অসমীয়াতে সি মোক শুধিলেহেঁতেন অথবা তাৰ ভাষাটো মই ক'ব জানিলোহেঁতেন, তেন্তে তাক তাৰ ভাষাতেই সৰকাই দিব পাৰিলো হয় বুলি মোৰ বিশ্বাস আছিল। মোৰ সাতভাঁজ দিয়া দহ টকাটোৰ সৈতে বাকী দুজনীৰ পৰা বিশ টকাটো লৈ সি আকৌ ৰস চেপে। ৰস সৰকি যোৱা চেকনীখনৰ ওপৰত মৌ-মাখিবোৰে গোট খাই সবাহ পতা যেন লাগে। অযথা যেন লগা ভূনভূননিখিনিৰ পৰা জানো কেনেকৈকো কমিউনিষ্ট কমিউনিষ্ট চিন্তা এটা মোৰ

মনতে সোমালেহি। দহ টকাটো গ'ল, ছোৱালী দুজনীও পাৰ হৈ বহুদূৰ পালে। কুঁহিয়াৰৰ সিঠাবোৰ দম হৈ পৰি থাকিল। তাকে চাই চাই কুঁহিয়াৰ আৰু জীৱন শীৰ্ষক কবিতা এটা মনলৈ আহোতেই ল'ৰাজনে কয় - অউৰ এক গিলাছ? এইবাৰ মই বুজি পাওঁ। বক্ষা নাই তাৰ - “যা নহী খাতা। পানী পানী হোই। মিঠাৰ নামত মৌমাথিয়ে ধৰ্ণাত বহিব লগা কৰিছ।” কথাখিনি কৈ বীৰত্বৰ হাঁহি এটা মাৰি মই বৰ বস পাওঁ। আচলতে বস লওঁ। নিৰস জীৱন - এনেকৈয়ে বস লৈ ফুৰাটো যেন অসমীয়াৰ স্বভাৱ। উৎকট গৰমত আমি বস লওঁ, সিহঁতে বস বেচে। মোৰ মনলৈ চমুকৈ প্ৰশ্ন এটা আহে - আচলতে বসনো ক'ত? কথাত, কামত নে মৌমাথিহঁতৰ সভাত? মনত পৰিল মোৰ অৰ্ধকণ্ঠ শুকাই ঘামো ওলাইছিল।

দুখোজ দুৰত থিয় দি ঘোটঘোটকৈ বস পিয়া ছোৱালী দুজনীৰ এজনীৰ দুওঁঠক মই লক্ষ্য কৰা বাবেই হয়তো তাইৰ চকুযুৰি মই দেখি নাপালো নহ'লে মই এতিয়া তাইৰ পৰা দুখোজ দুৰত বৈ তাইৰ গতিত গতি মিলাই আগবাঢ়ি থাকিলোহেঁতেন। তাইৰ লক্ষ্য অভিমুখে। কিয়? কিবা বসিকতা আছে নেকি তাইৰ খোজত, নে তাইৰ লক্ষ্যস্থানত? কোনেও ব্যাখ্যা কৰি ভাঙিব নোৱাৰিব এই সাঁথৰ। পিছে ভুলটো মোৰেই। মই চকুযুৰি লক্ষ্য নকৰিলো। আৰু সেইবাবেই যেন গেলা গৰমখনত দেহৰপৰা অহৰহ বৈ যাব ধৰা মোৰ মনটো সম অনুপাতে নিৰস হৈ পৰে।

তম্বু টানি কেঁচী ধৰাই থকা মানুহজনৰ সোঁফালৰ চকীখন খুড়াটোত ৰচীৰে মেৰাই লৈ দুডাল কাঠ যোৰা লগাইহে থিয় কৰাই ৰখা আছে। তাতে ওলমি থকা সাতপুৰণা ৰেডিঅ'টোৰ গানটো শুনি মোৰ আকৌ কাম-বন নথকা বাবে চাইকেলখন লৈ টলৌ টলৌকৈ ঘূৰি ফুৰা গৰমৰ দিন এটালৈ মনত পৰে। পাণ জপাদি যাত্ৰী লৈ গৈ খালী গাড়ী খালী গাড়ী বুলি চিঞৰা হেণ্ডিমেটোলৈ বিতৃষ্ণাৰে চাই থাকোতে কোনোবাই প্ৰচণ্ড খুন্দা এটা মাৰে। ওঁঠযুৰি বেছ ধুনীয়া। এইবাবে তিলমানো সময় অপচয় নকৰি চকুযুৰি চাওঁ। লাজতে নে ভয়তে চকুত চকু পৰোতেই তলমুৰা কৰি চকুহালি আঁতৰিব লয়। লাহেকৈ থিয় দি মুখখন মচিব লৈ দেখো ৰুমালখন হাতত নাই। বতাহত উৰি যায়। নিৰস দুপৰীয়া কোনেনো বীণ বজায়।

আকৌ এদিন দুপৰীয়া কি হ'ল -

গৰমৰ দিন যাও যাও। পিছে উৎকট গৰমে দহিছে ধৰা। মানি লওঁ - এয়া প্ৰকৃতিৰ নিয়ম। আজিকালি মানুহৰ ঘৰত আলহী নাহেই, আহিলেও থকাকৈ নাহে, থকাকৈ আহিলেও দুই চাৰিদিনৰ বাবে কেলেণ্ডাৰত দাগ দিবলগীয়াইকেহে আছে। তথাপি আহি পোৱাৰ পাছ মুহূৰ্তত আলহী আলহী ভাবটো প্ৰায় নোহোৱা হৈ যায়। সেই আলহী যাব ওলায়, ক'ৰবাৰ পৰা “চিৰদিনলৈ থাকিম বুলি আহিলেহে নগ'লা হয়” বুলি ব্যথাৰ চকুলো নিগৰি নপৰিলেও শব্দ নিগৰিবই নিগৰিব। সেই ভাবেই ৰ'দজাকেও শীতৰ আগমনৰ পূৰ্বে টোপোলা বান্ধোতেহে উৎকট গৰমেৰে দেহা দহি তাৰ

অস্তিত্ব দোহাৰিছে বুলি ধৰি ল'ব পাৰি। এনেহে বতৰত টোপনিটোই বৰকৈ আমনি কৰে। দুপৰীয়া ভাতসাজ খাই পাৰী পাৰি বহিলেই গাটো চেন নিজে নিজে দীঘল দি পৰে। তাতে আকৌ বাহিৰা কিতাপ এখন হাতত থাকিলে হ'লেই আৰু। পিছে মই জনা উচিত যে মই বৰ্তমান ঘৰত নাই। হোষ্টেলত। পঢ়া শুনা নিয়ম মাফিক চলিছে। পিছে মন গ'লেও খেলিব নোৱাৰো, টোপনিয়াব লৈ ওৰে ৰাতি সাৰে থকা, খোৱা পাতত এগালমান ভাত লৈ আগফাল পেলাই দিয়াৰ দৰে কাম কৰি জীৱন নামৰ বস্তুটো আগুৱাই গৈছে। এটা শব্দত - নিৰস জীৱন।

বস বিচাৰি মাজে মাজে মৌচুমী বস নোখোৱা নহয়। কুঁহিয়াৰৰ ওপৰত উৰি থকা মৌমাথিবোৰক ইয়াত তাৰ বস বেচোতা নাই বাবে দেখা পোৱা নাই। সিহঁতক চোৱাৰ মন মোৰ বাৰু মুঠেও নাই। থাকিবনো কেনেকৈ? এবাৰ তেনে এটি পোকৰ আলফুলীয়া দংশনত বন্ধু এজন দুৰাতি শুব নোৱাৰা কাহিনীটো মোৰ অৱগত।

ঘৰৰ পৰা উভতি আহোতে বাটত দেখা নদীবোৰ, নদীত ওপঙি থকা ক্ষত-বিক্ষত মৃন্ময় পুতলাবোৰ, দুয়োপাৰৰ সেউজীয়া, সেউজীয়াৰ মাজে মাজে হালি-জালি থকা কঁহুৱাৰ শুভ্ৰতাই মোক আপ্লুত কৰে। তথাপিও ডিচেম্বৰৰ কুঁৱলীভৰা পুৱা এটাক ঘৰৰ খিৰিকিখন মেলি দেখা পোৱাৰ হেঁপাহটো সোনকালে পূৰ্ণ হোৱাৰ কামনা কৰি মই আকৌ নিৰস নিৰস পৰিৱেশটোত সোমোওঁ। সোমায়ো ভাবো - এইবাৰ মই কিবা কৰিব লাগিব। ইমান নিৰস হৈ থাকিলে নহ'ব।

মই জানো, কিবা এটা হৈছে। নিজৰ ওন্দোলাই থকা মুখখন আনে যে দেখে মই কিয় নেদেখো বুলি নিজকে প্ৰশ্ন কৰাৰ সুৰুঙা এটা থকা যেন পাওঁ। সেয়ে বাকচৰ ভিতৰৰপৰা আইনাখন উলিয়াই একেৰাৰে পঢ়া টেবুলখনৰ সন্মুখত খুৱাই লওঁ। দীঘলীয়া জৰাজীৰ্ণ পথটোৰে যাত্ৰা কৰি অহা শৰীৰটোক চকীখনত বহুৱাই মই একেথৰে আইনাখনলৈ চাই ৰওঁ। লাহে লাহে মই চকু মুদিব ধৰো। পিছে কি আচৰিত, আইনাখনৰ মইজনে চকু মুদা নাই। ঘটনাটো মই দেখা নাই, শুনাও নাই - অনুভৱহে কৰিছো। ওচৰতে থকা কিতাপৰ থাকটোৰ পৰা বৃহৎ কলেবৰৰ কিতাপ এখন বাহিৰ কৰোঁ। শিৰোনামৰ পৃষ্ঠাৰ পৰা শুনিবলৈ শুৱলা নামৰ গল্প এটা উলিয়াই লওঁ।

গল্পৰ আৰম্ভণিতে লিখা থাকে - এটি নিৰস দুপৰীয়া। মই হাঁহো। মেল খাই থকা দৰ্জাখন জপাই থৈ ভাবো, বাকীবোৰ আবাসী অহাই নাই চাগে। ঘৰৰ মায়াত বন্দী। মই জানো ঘৰৰ মোহ কি বস্তু। সেয়ে যিমান পাৰি সোনকালে ঘৰৰ পৰা গুছি আহিলো। আকৌ টেবুলত বহিলো। গল্পৰ আৰম্ভণিয়ে মোক স্তম্ভিত কৰা নাই। দুপৰীয়াটো এনেও নিৰস, এনেকি গধূলিটোও ৰাতিও। পুৱাও যেন একেই।

সংক্ষেপে কথা কোৱা মানুহবোৰ বৰ জটিল। চুটি চুটি

গল্পৰো একেই কথা। ভাৰ বহলাই লিখিব দিয়া প্ৰশ্নবোৰো একেই। এশৰীয়া প্ৰশ্ন। নম্বৰ থাকে দহ। বহলাই যাওঁতে যাওঁতে আমাৰ লগৰ ভালে কেইজনীৰ বহীৰ পাত শেষ হৈ যোৱাটো তেনেই স্বাভাৱিক কথাই আছিল। তেনেকৈ সিহঁতে নম্বৰৰ বৃহৎ টোপোলা একোটা পাই বস লৈছিল। আকৌ আমি মেট্ৰিকৰ দেওনা পাৰ কৰাৰ দিনাও সিহঁতৰ ঘৰে ঘৰে গৈ বসগোলা খাই ফুৰিছিলো। যিয়ে নহওঁক এই গল্পটোও চুটি। সেইবাবে কথাবোৰ টান। তথাপিও নোপোৱা বস এটা পোৱাৰ স্বাৰ্থত পঢ়ি গৈ থাকো।

গল্পটোত এজন ল'ৰা আছে। এজনী ছোৱালীও থাকিব লাগে তেন্তে। আছেনে নাই পাছলৈহে গম পাম। এতিয়া ল'ৰাজন খোজকাড়ি ফুৰিছে। নতুন ঠাই এখনক তাৰ নিজৰ কৰি ল'বলৈ চেষ্টা চলাই থকাটো তাৰ চাল-চলনত সুস্পষ্ট। সি ভাবে যে তাৰ বাবে এয়া নিৰস সময়খিনিক বসিকতাপূৰ্ণ কৰাৰ ভাৱনাই তাক লাহে লাহে বিচ্ছিন্নতাবাদী কৰিবলৈ উদ্যত হোৱা কথাটো সি লাহে লাহে অনুভৱ কৰিলে। এবাৰত এইখিনি কথা বুজি পোৱাতো সম্ভৱ বাবেই মই গল্পটো বুজি উঠিছো।

ল'ৰাজনে কিছুদিন নিজৰ লগতে কথা নাপাতি চৌদিশৰ পৰিৱেশৰ সৈতে একাত্ম হোৱাৰ হাবিয়াস কৰিলে। তাৰ চৌদিশ সুন্দৰ। কেৱল সেউজীয়া আৰু সেউজীয়া। কিন্তু তাৰ যেন ক'ৰবাত কিবা এটা হেৰাইছে। সি বাৰে বাৰে প্ৰশ্নটো মনলৈ ঠেলি দিছে, একো সদোত্তৰ নাপাই তাৰ মনত নিৰাশাৰ পোক এটাই ভুন্ডুনি কৰিব ল'লে। পোকটো তাৰ মনৰ পৰা কিদৰে ওচৰৰ সেউজীয়াখিনিলৈ গৈ বংশ বিস্তাৰ কৰিব পাৰিলে সি তৰ্কিবই নোৱাৰিলে। প্ৰায় প্ৰতিজোপা গছ-লতিকা, চিনাকীৰ জখলাত বগোৱা মুখবোৰে লাহে লাহে ফুচফুচাব ধৰিলে - ল'ৰাজন নিৰস। এদিন সেই ফুচফুচনি তাৰ কাণত বাজিল। সাধাৰণভাৱে কথাটোৰ প্ৰতি সঁহাৰি জনালে সি। পিছে কোনেও নুবুজাকৈ, কোনেও নজনাকৈ প্ৰতিনিয়ত এখন সংগ্ৰাম চলি গ'ল। এই সংগ্ৰামৰ আৰম্ভণি কেতিয়া হ'ল সি জানে, পৰিণতি কি হ'ব সেয়া তাৰ জ্ঞাত নহয়।

গল্পই ভাল গতি কৰিলে। এই গতিত ময়ো গতি লাভ কৰিলো। লাহে লাহে কোঠালিটো এন্ধাৰে আচ্ছন্ন কৰিলে। লক্ষ্মীপূৰ্ণিমাৰ জোনটো মোৰ কোঠালৈ সোমাই নাহে বাবেই লাইটটো জ্বলাই ল'লো। আকৌ পঢ়িব বহো। গল্পত সিও লাইটটো জ্বলাই দৰ্জাখনৰ কাষত বৈ দিয়াৰ কথা পালো। তাৰ সন্মুখৰ খালী পথটো একেবাৰে আন্ধাৰ হৈ আছিল। এবাৰ ভিতৰৰ পিনে চাই সি পথটোক আন্ধাৰবোৰ সাৰটি কেনে লাগিছে সুধিলে। কোনো উত্তৰ নাছিল। এইবাৰ নিজকে সোধে সি। উত্তৰটো পাই যোৱা যেন ভাৱত সি হাঁহিলে।

এন্ধাৰ সদায় নিৰস। বস লাগিলে পোহৰ বিচাৰি যাব লাগিব। তাৰ পিছত সি শুই দিলে। ময়ো শুই দিয়াৰ কথা ভাবো। পিছে তাৰ টোপনি লাগিছিল বাবেহে সি শুব। মোৰটো টোপনি নাই লগা। তাৰ গল্পত পিছদিনাৰ পূৰৰ বেলিটি সাৰটি ধৰাৰ পৰিকল্পনা। মোৰো নাই। তেন্তে মই শোৱাৰ যুক্তি নাই। তথাপি নিৰ্জন দুপৰীয়া এটালৈ মই ৰৈ দিওঁ।

পিছদিনা পুৱাই সি শোৱাপাটি এৰিলে। অৱশ্যে শৰীৰটো লেলাই-ধেন্দাই ময়ো কিতাপখনৰ ভাঁজ কৰি থোৱা পৃষ্ঠাটো মেলিলো। তেতিয়া মোৰ ইয়াত দুপৰীয়া।

সি পোনে পোনে নৈ কিনাৰলৈ গৈ সেন্দুৰীয়া পোহৰ এমুঠি দুহাতেৰে সাৰটি ল'লে। বতাহৰ বিবৰিব বা চাটিত উমলিবলৈ হাত দুখন পখিলীৰ দুপাখিৰ দৰে মেলি ধৰিলে। গল্পটো আকৌ ভাল লাগিল। মোৰ মুখত হাঁহি বিৰিঙা বাবেই চাগে মনত প্ৰশ্ন এটা উকমুকালে - কিবা বস পালো নেকি?

শেষ পৃষ্ঠাটোত উপনীত হ'লোহি। সি কোঠালৈ উভতি অহাৰ বাবে থিয় দিয়েহি। এনেতে কিছু আঁতৰৰ গছজোপাৰ আঁৰত চিনাকী ছোৱালী এজনীক থিয় দি থকা দেখিলে সি। প্ৰশান্তিৰ টোপোলা এটি নদীলৈ এৰি দি তায়ো তাৰ নিচিনা বিশেষ ভংগীমাত থিয় দি থকা দেখি হতভম্ব নহৈ নোৱাৰিলে। তাৰ পৰা সামান্য আঁতৰত একেই দৃশ্য। আকৌ সেইফালেও চোন একেই ঘটনা। নদীৰ সিটো ঘাটতো অনুৰূপ কাৰ্য। মূৰটো আচন্দায় কৰাত সি দুইখন হাতেৰে কাণ দুখন চেপি ধৰিলে। নিৰালম্ব ঘামবোৰ টোপ টোপকৈ সৰিল। সি ৰুমালখন বিচাৰিলে। মন-মগজুত তীব্ৰ ক্ৰিয়া কৰাৰ ফলত উত্তৰ এটা আহিল - পিঙ্কি থকা পেনটোৰ সোঁফালৰ পিছপকেটত ৰুমালখন আছে। পিছে সি হাত দুখন লৰচৰ কৰিব নোৱাৰিলে। তাৰ পিছত আন্ধাৰ আৰু আন্ধাৰ।

গল্পটো শেষ। চকুৰ আগত কুঁহিয়াৰ চেপা মেচিন এটা দেখি থাকিলো মই। আইনাৰ মই জনে চকু মুদিলে।

দুয়োটা দুপৰীয়াৰ অন্তত কি হ'ল -

মোৰ ওচৰত বন্ধু এজন থিয় দিলেহি।

-“বাহঃ গল্প পঢ়িলা! কেনে লাগিল?”

-“নিৰস।”

-“বস পাবা। আগতে প্ৰেমত পৰিব লাগিব। পৰাটো নাই?”

-“নাই নাই।”

-“নে পৰিছা হে!”

মই হাঁহিলো। আইনাৰ মইজন এতিয়াৰ মই। ■

লক্ষী ছোৱালী

প্ৰণামী কৌশিক

স্নাতকোত্তৰ দ্বিতীয় ষাণ্মাসিক

ইংৰাজী বিভাগ

(১)

কোনো নিপুণ চিত্ৰকৰৰ কেনভাচত মূৰ্তমান হৈ ধৰা দিয়া এখন ধুনীয়া ছবিৰ দৰে, ছন্দৰ সমাহাৰত প্ৰাণ পাই উঠা এটি কবিতাৰ দৰে অথবা বুকু চুই যোৱা এটি সুৰৰ দৰে আছিল সেইদিনাৰ আবেলিটো। অ'ত ত'ত হেঙুলীয়া বং সিঁচি যাওঁ নাযাওঁকৈ যাবলৈ ওলোৱা বেলিটিয়েও “আজিলৈ আহোঁ তেত্তে” জাতীয় কিবা এযাৰ কৈছিল ছাগৈ, চাৰিওফালৰ গছ-বনবোৰে হালি-জালি সঁহাৰি জনাইছিল। বাৰাণ্ডাৰ বেতৰ চকীখনত এই বিশেষ কায়দাৰে দুয়োটা ভৰি উঠাই আৰামেৰে বহি আমলখিৰ জুতি লৈ লৈ মই সেই সময়ত দীঘল পদূলিটোৰ সন্মুখেৰে পাৰ হৈ যোৱা বাটৰাসকলৰ অলেখ লেখ চোৱাত মগ্ন হৈ আছিলোঁ। “লক্ষী ছোৱালী এনেকৈ নবহে মইনা, তোমাক একেযাৰ কথাৰে সদায় ক'বলগীয়া হয়।” – এইবুলি মৃদু সকীয়নি এটা দি স্বভাৱসুলভ ধীৰ স্থিৰ, গহীন খোজেৰে আইতা পদূলিমুখলৈ ওলাই গৈছিল। সোঁৱে-বাওঁৱে মুৰটো জোকাৰি এইবাৰ লক্ষী ছোৱালীৰ দৰে বহি আলিবাটলৈ পুনৰ উদ্দেশ্যহীনভাৱে চাই বৈছিলোঁ।

বিক্ৰী নোহোৱা কলকেইথোক চাইকেলৰ আগত বান্ধি জোনাৰাম কাই ঘৰলৈ উভতিছে। বৰজান আৰু ছোটজানৰ পৰা নীৰেন বৰতাৰ বাগানলৈ পাত ছিঙিবলৈ অহা মানুহজাকে কামৰ শেষত নিজৰ মাজতেই চিঞৰ-বাখৰ কৰি কথা পাতি এইমাত্ৰ পাৰ হৈ গৈছে। বৰসবাহৰ প্ৰসাদৰ টোপোলা হাতে হাতে লৈ নামঘৰৰ পৰা ভকতসকলো ঘৰমুৱা হৈছে। নৰিয়াত পৰি বিচনা লোৱা হৰেন দাইটিক বেজী দিবলৈ অইন দিনাৰ দৰেই সময়ৰ অলপো হেৰফেৰ নোহোৱাকৈ টিলিঙা নোহোৱা চাইকেলখনেৰে কেৰকেৰ শব্দ কৰি অহা নুৰুল আলীয়ে আইতাক মাত্যাৰ লগাই গৈছে। ঠিক সেই সময়তেই, সোঁ হাতে বাঁহৰ লেকেচি এডাল আৰু বাওঁ হাতেৰে আঠুলৈকে কোঁচাই লোৱা মেখেলাখন ধৰি মাষ্টৰৰ পথাৰত এৰাল দি থোৱা গৰুজনী আনিবলৈ খৰধৰকৈ খোজ লোৱা অমিয়া খুবীক দেখা পাই “খুড়ী কঁকালৰ বিষটো ভাল পাইছেনে” বুলি চিঞৰ এটা মাৰি বাৰাণ্ডাৰ পৰা প্ৰায় জঁপিয়াই যোৱাৰ দৰে গৈ পদূলিমুখ পাছলৈগৈছে মাথোন, মোৰ বাবে হৰলিঙৰ গিলাচ হাতত লৈ ভিতৰৰ পৰা ওলাই অহা মায়ে পিছফালৰ পৰা মোক দেখি চিৎকাৰ কৰাৰ দৰে কৰি উঠিল আৰু মই কিবা টলকিব পৰাৰ আগতেই সাউৎকৈ আহি থাপ মাৰি মোৰ হাতত

“মা, দাদাও ডাঙৰ হ'লে
এদিন দেউতাক হ'ব।
মোক মাক হোৱাৰ
প্ৰশিক্ষণ দিয়াৰ নিচিনাকৈ
দাদাকো জানো দেউতাক
হোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ দিয়াটো
উচিত নহয়?” মোৰ
গামোচাৰ কেঁচুৱাটো
দুৱাৰদলিত বৈ থকা দাদাৰ
হাতত তুলি দি চিধাই
বান্ধনীৰ ওচৰৰপৰা
বাইজক খুৱাবলৈ বান্ধি
থোৱা এবাটি মাংস আনি
এটুকুৰা মুখত সুমুৱালো।

ধৰি প্ৰায় চোঁচৰাই নিয়াৰ দৰেই মোক ভিতৰলৈ টানি নিলে। যাওঁতে পদূলি মুখত বৈ কথা পাতি থকা আইতাকো কাণ চোৱাই থৈ গ'ল, “মা ভিতৰলৈ আহকচোন, এখেতে কাণতো কৰিলে।” মোক গা ধোৱা ঘৰৰ ভিতৰত সোমোৱাই দুৱাৰখন ভিতৰফালৰ পৰা ধৰি থাকিবলৈ কৈ মা শুৱনি কোঠালৈ সোমাই গ'ল। মাত্ৰ এঘাৰ বছৰত ভৰি দিয়া মইজনীয়ে নো এনে কি কাণ কৰিলোঁ সেই কথা ভাবি জুপুকা লাগি থাকোতেই হঠাতে দুই ভৰিয়েদি কিবা এটা তপত সোঁত বৈ অহা যেন পালোঁ। পিছফালে কিবা এটা ভিজা ভিজা যেন লগাত পিন্ধি থকা চোলাটো হাতেৰে ধৰি সামান্য টানি আনি চাওঁতেহে দেখা পালো নীলা ৰঙৰ সৰু সৰু ফুট ফুট থকা মোৰ বগা চোলাটোৰ পিছফালে ইতিমধ্যেই জিলিকি উঠা ডালিম ফলৰ বস।

(২)

ইকাণ সিকাণকৈ কথাটো বাগৰি গ'ল। পাঁচগৰাকী আয়তী আহি কাঁহৰ বাতি এটাত চাউল, তামোল পাণ, পইচা আৰু কেঁচাকল এআষীৰ সৈতে মাটিৰ চাকি এগছ জ্বলাই বগা কাপোৰেৰে মেৰিয়াই থোৱা ঘট এটাত আমাৰ ডালি এটা গুজি দিলে। উৰুলিৰ শব্দ বাঢ়ি যোৱাৰ সমান্তৰালভাৱে বাঢ়ি গ'ল মোৰ বুকুৰ ধপ্ধপনি। অইনদিনা মাৰ বাকচৰ পৰা উলিয়াই ইঘোৰৰ পিছত সিয়োৰ সলাই সলাই পিন্ধা হেঁপাহৰ চাদৰ মেখেলাঘোৰ পিন্ধিও সেইদিনা অলপো ভাল নালাগিল। সোণেশ্বৰী আইতাই হাতপুথিখন চাই গদগদহৈ ক'লে, “সঁচাকৈয়ে বৰ লক্ষী ছোৱালী অ' এইজনী! লগ্নমতে পুত্ৰৱতী আৰু বাৰৰ মতে ধনৱতী। পিছে যুগটোহে বেশ্যা। ষোল্লদিনৰ ব্ৰত। এইকেইদিনৰ নিয়মবোৰ ভালকৈ চাই চিতি থাকিবহক। ৰাজহাঁহ এঘোৰ দান দি হোম এভাগ কৰিব লাগিব। নহ'লে বেশ্যা যুগৰ ছোৱালী তেনেই চঞ্চল হয়।” মৰমৰ নাতিনীৰ কন্যা কাললৈ বুলি হেঁপাহেৰে সাঁচি থোৱা চাৰিটা সোণৰ মণি পেৰাৰ পৰা ওলিয়াই আখে বেখে সোণেশ্বৰী আইতাৰ হাতত তুলি দিয়াৰ সময়ত আইতাৰ দুচকুৰ কোণত বিৰিঙি উঠা চকুপানী মোৰ দৃষ্টিৰ পৰা কিন্তু সাৰি যোৱা নাছিল। সোণেশ্বৰী আইতাই তিনিডাল মাৰিত ৰঙা বগা সূতাৰে কেইডালমান চুলি, সোণ আৰু পোৱালৰ মণি - এই গোট্টেইবোৰ গোটাই লৈ এখন গামোছাৰে মেৰিয়াই মেৰিয়াই কনাই বান্ধিলে। ‘কনাই’ মানে হেনো কেঁচুৱা। মোৰ গামোছাৰ কেঁচুৱাটো কাঁহৰ কাঁহী এখনত শুৱাই মোৰ কাষতেই থৈ দিয়া হ'ল। এনেয়ে হোৱা হ'লে এইখিনি কাম আইতাকেই কৰিলেহেঁতেন। কিন্তু মোৰ আইতা আৰু সোণেশ্বৰী আইতাৰ মাজত যে এটা ডাঙৰ পাৰ্থক্য আছিল! সোণেশ্বৰী আইতাৰ কপালৰ পৰা সেওঁতাৰ মাজেৰে এটা দীঘল সেন্দূৰীয়া উপত্যকা আছিল। অথচ মোৰ আইতাৰ

কপালত দগমগাই জিলিকি থকা ৰঙা বেলিটো দুবছৰৰ আগতে নোহোৱা হৈছিল।

হঠাতে ভোকত কলমলাই উঠা পেটটো জোৰকৈ দুয়োহাতেৰে হেঁচা মাৰি ধৰোঁতে সোণেশ্বৰী আইতাৰ কথাষাৰ কাণত বাজি উঠিল, “বেশ্যা যুগ পৰিছে। ষোল্লদিনৰ ব্ৰত।”

(৩)

“মোৰ ছোৱালীক মই মাটিত শুবলৈ নিদিওঁ।” বেৰৰ সিপাৰে সেয়া দেউতাৰ মাত। মই এইপাৰৰ পৰা কাণ উনাই ব'লো। থ হেৰৌ। ছোৱালী তইহে তুলিছ। মোৰ তিনিজনীকৈ ছোৱালী দেখোন মাটিতেই শুইছিল। চাৰিটা দিন গ'লেই। আৰুনো কেইদিন আছে এখোন?” আইতাৰ মত অলৰ-অচৰ। পিছে ধান খেৰৰ ওপৰত বিচনা চাদৰ পাৰি মোক আৰু তিনিদিনলৈ শুবলৈ দিয়াৰ বিৰুদ্ধে দেউতাও অটল। খেৰৰ ওপৰত পাটি পাৰি শুই চাৰিটা দিন পাৰ কৰাৰ পিছত পাঁচদিনৰ পৰা পালেঙত শোৱাৰ অনুমতি যেনে তেনে যেনিবা পালোঁ। ৰাস্তাৰ কাষৰ ফুটপাথত চাদৰ এখন পাৰি শুই থকা মানুহবোৰৰ বিড়ম্বনা সেইকেইটা দিনতে মই মৰ্মে মৰ্মে বুজি উঠিলো।

আৰু দেখোন বহু কথাই বুজি পাবলৈ ললো। তামোল' গছক দৰা সাজি সেগাৰ চেইন পিন্ধাই সেৱা কৰা, সাতদিনলৈ কোনো পুৰুষ, আনকি নিজৰ দেউতা আৰু দাদাৰ মুখখনো চাব নোৱাৰা ধৰণৰ কথাবোৰে মোক ক্ৰমান্বয়ে অতিষ্ঠ কৰি তুলিছিলেই। কল, আপেল অথবা বুটৰ টোপোলা লৈ মই শান্তি হোৱাৰ খবৰ কৰিবলৈ অহা খুড়ী, নবৌ, বৰমাসকলে লগতে লৈ আহিছিল উপদেশৰ একোখন দীঘলীয়া আৰু বিচিত্ৰ তালিকা। “এতিয়া ডাঙৰ হ'লা আৰু...” বাক্যশাৰীৰে আৰম্ভ হোৱা উপদেশৰ কেতিয়াও শেষ নোহোৱা বাণীসমূহত এতিয়াৰে পৰা খোজ কাটল কেনেকৈ দিব লাগিব, পুৰুষৰ সৈতে কেনেকৈ কথা পাতিব লাগিব, চুলি কি কি বাৰে ধুব নালাগিব, কিমান ডাঙৰকৈ হাঁহিব নালাগিব এইবোৰেই মুখ্য আছিল।

মোতকৈ দুই আৰু তিনি বছৰৰ আগতে পুষ্পিতা হোৱা মাজু পেহী আৰু ডাঙৰ পেহীৰ ছোৱালী দুয়োজনীয়ে মোক আগেয়ে নজনা কিছুমান নতুন কথা কৈছিল। কিছুমান স্পৰ্শ আৰু কিছুমান চাৰনিয়ে দৰাচলতে কি ইংগিত দিয়ে সেই কথা সিহঁতে মোক পাকে প্ৰকাৰে বুজাবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। বুজিছিলোঁ, সাধু কোৱাৰ চলেৰে কোলাত তুলি লৈ গালে মুখে চুমা খোৱা আৰু বুকুত জোৰকৈ হেঁচি দিয়া সম্পৰ্কীয় খুৰাজনক মোৰ কিয় ভাল নলগা হৈছিল সেই কথাও বুজি উঠিছিলোঁ। ঘিণ এসোপা কলিজাটোয়েদি উজাই আহি ডিঙিত সোপা মাৰি ধৰিছিল। আলহী অতিথিৰ জা-জলপানৰ যোগাৰ ধৰি আহৰি নোপোৱা মাজনীয়ে

সাউৎকৰে অকণমান সময় উলিয়াই মোৰ কাষতে বহি এখন্তেক মোলৈ চাইছিল। সেই চাৰনিত যন্ত্ৰণা নে অসহায়বোধ আছিল সেয়া বুজি উঠিব পৰাকৈ মোৰ হয়তো বয়স হোৱা নাছিল। চেপা কান্দোন এটাৰে সৈতে চকুপানী হৈ সমস্ত ঘৃণা আৰু বিৰক্তি বুকুৰ মাজৰ পৰা ওলাই আহিছিল।

(৪)

“মাহ বাতি লৈ চুলি ধুৱাই দিওঁ, এই ৰাম, যৌৱনত দিছাহি ভৰি হে,
কোনোবা পুৰুষৰ কপাল হ'ল মুকলি, এই ৰাম, কন্যাকাল হ'লাহি বুলিহে।”

গাত মাহ-হালধি সানি সাদিনৰ গা ধোৱাই থাকোতে চোৰাত পাতৰ দৰে এইধৰণৰ বিয়ানাম বোৰে মোক ডাকি থাকিল। দুৰৈৰ পৰা মোৰ সাদিনৰ গা ধোওৱা চাই বৈ থকা আইতালৈ এপলক চালোঁ। সৌৱাচোন আইতাৰ কাষতে মোৰ তোলনি বিয়া বুলি নগাঁৱৰ পৰা ঢপলিয়াই অহা সৰু পেহী। গাৰ ক'লা ৰং আৰু ক্ষীণ শৰীৰ বাবেই ছোৱালী চাবলৈ অহা মানুহবোৰে আমাৰ ঘৰত নিলজ্জৰ দৰে লুচি, চাহ, তামোল খাই পিছত উভতি গৈ ছোৱালী পছন্দ হোৱা নাই বুলি খবৰ দিয়াৰ পৰিক্ৰমাটো চাৰি পাঁচবাৰকৈ পুনৰাবৃত্তি হোৱাৰ পিছত অৱশেষত নগাঁওলৈ পেহীৰ বিয়া গৈ গৈছিল। কিন্তু এতিয়া হেঁপাহৰ ভতিজীৰ গাত মাহ-হালধি সানি দিয়াৰ সলনি দুৰৰ পৰা চাই থাকিয়েই সন্তুষ্টি লভিবলগীয়া পেহীৰ নো কি দোষ আছে? নিশ্চয় দোষ আছে। বিয়াৰ সাত বছৰৰ পিছতো সন্তানৰ মুখ নেদেখা মানুহজনীয়ে কোনোবা পুৰুষৰ কপাল মুকলি কৰিবলৈ পুষ্পিতা হোৱা ছোৱালীজনীক চুই অমংগল মাতিব পাৰেনে? ওঁহো, নোৱাৰে। সমাজে তেনে কৰিবলৈ নিদিয়।

নতুন পাতৰ সাজেৰে সমুখত বহি এইবাৰ কনাই নচুওৱাৰ পৰ্ব। যি তিৰোতাৰ কোলা উদং, তেওঁ এই পৰ্বথ ভাগ লোৱাও মানা। ওচৰৰে জেঠাই আহি টপটপকৈ চুমা দুটামান খাই

মোৰ কোলাৰ পৰা গামোচাৰ কেঁচুৱাটো দাঙি নি অলপ সময় নচুৱাই আকৌ কোলাত দি থৈ গ'ল। ইগৰাকীয়ে সিগৰাকীক পিঠাৰ সানিলে। হঠাতে মই মূৰ তুলি আইতালৈ, পেহীলৈ আৰু মালৈ চালোঁ। মই পুষ্পিতা হোৱাৰ আনন্দত উৰুলি দি মতলীয়া হৈ থকা মানুহ কেইগৰাকীলৈ চালো। কিন্তু এয়া কি। সকলোৰে হাতে হাতে এইয়া কিহৰ শিকলি? সোতৰ বছৰৰ পূবে তেজৰঙী পাটৰ সাজত সোণালী গুণাৰ সপোনবোৰ আলফুলে মেৰিয়াই নতুন ঘৰখনত খোজ পেলোৱা মোৰ আইৰ হাতত পাকঘৰৰ চাৰিবেৰৰ শিকলি। মাত্ৰ তেৰ বছৰ বয়সতে বিয়া হৈ সংসাৰৰ সমস্ত দায়িত্ব মোৰ পাতি লোৱা মোৰ আইতাৰ হাতত বৈধব্যৰ শিকলি, সিন্ত দুচকুত সন্তানহীনতাৰ বেদনা কঢ়িয়াই ফুৰা মোৰ সৰু পেহীৰ হাতত সমাজৰ ঠাট্টা মস্কৰা আৰু তাচ্ছিল্যৰ শিকলি, মোৰ কণমানি গামোচাৰ কেঁচুৱাটো এবাৰ কোলাত তুলি ল'বলৈ মন কৰি দুৱাৰ মুখত চুচুক চামাক কৰি থকা মোতকৈ মাত্ৰ দুবছৰে ডাঙৰ মোৰ ককাইদেউৰ হাতত পুৰুষ হোৱাৰ শিকলি, চাৰিওফালে নাচি বাগি মতলীয়া হৈ থকা প্ৰতিগৰাকী আয়তীৰ হাতত সমাজৰ নিয়মৰ শিকলি।

হঠাতে এই শিকলিৰ আবেষ্টনীৰ পৰা মুক্ত হ'বলৈ মন গ'ল। মই থিয় হ'লো আৰু মাক সুধিলোঁ, “মা, দাদাও ডাঙৰ হ'লে এদিন দেউতা হ'ব। মোক মাক হোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ দিয়াৰ নিচিনাকৈ দাদাকো জানো দেউতাক হোৱাৰ প্ৰশিক্ষণ দিয়াটো উচিত নহয়?” মোৰ গামোচাৰ কেঁচুৱাটো দুৱাৰদলিত বৈ থকা দাদাৰ হাতত তুলি দি চিধাই ৰান্ধনীৰ ওচৰৰ পৰা ৰাইজক খুৱাবলৈ ৰান্ধি থোৱা এবাটি মাংস আনি এটুকুৰা মুখত সুমুৱালো। “মাদাৰ টেৰেছাই কনাই নচুৱাই মাক হোৱা নাছিল।” সকলোৰে মোলৈ চাই থৰ লাগিল।

সেই মুহূৰ্ততে, হয়, ঠিক সেই মুহূৰ্ততে মই এজনী লক্ষী ছোৱালীৰ পৰা এজনী সাংঘাতিক কুলক্ষীয়া ছোৱালীলৈ পৰিৱৰ্তিত হ'লো। ■

কিন্তু এয়া কি। সকলোৰে হাতে হাতে এইয়া কিহৰ শিকলি? সোতৰ বছৰৰ পূবে তেজৰঙী পাটৰ সাজত সোণালী গুণাৰ সপোনবোৰ আলফুলে মেৰিয়াই নতুন ঘৰখনত খোজ পেলোৱা মোৰ আইৰ হাতত পাকঘৰৰ চাৰিবেৰৰ শিকলি। মাত্ৰ তেৰ বছৰ বয়সতে বিয়া হৈ সংসাৰৰ সমস্ত দায়িত্ব মোৰ পাতি লোৱা মোৰ আইতাৰ হাতত বৈধব্যৰ শিকলি, সিন্ত দুচকুত সন্তানহীনতাৰ বেদনা কঢ়িয়াই ফুৰা মোৰ সৰু পেহীৰ হাতত সমাজৰ ঠাট্টা মস্কৰা আৰু তাচ্ছিল্যৰ শিকলি, মোৰ কণমানি গামোচাৰ কেঁচুৱাটো এবাৰ কোলাত তুলি ল'বলৈ মন কৰি দুৱাৰ মুখত চুচুক চামাক কৰি থকা মোতকৈ মাত্ৰ দুবছৰে ডাঙৰ মোৰ ককাইদেউৰ হাতত পুৰুষ হোৱাৰ শিকলি, চাৰিওফালে নাচি বাগি মতলীয়া হৈ থকা প্ৰতিগৰাকী আয়তীৰ হাতত সমাজৰ নিয়মৰ শিকলি।

सफर में एक दिन

प्रीति प्रकाश
शोधार्थी
हिंदी विभाग

आज कोहरा थोड़ा ज्यादा ही था। दो दिन से सूरज भगवान् के दर्शन न हुए थे। लेकिन कुछ काम तो टाले नहीं जा सकते इसलिए घर से निकलना पड़ा। इतनी धुंध में बाइक चलाने की हिम्मत न हो रही थी। सोचा कोई बस या पिक अप ले लूँगा। घर से निकल चौक तक पहुँचा ही था कि सामने से “जय माता दी” बस निकल गयी। ले लोटा। अब क्या रुक के इन्तेजार करूँगा? और वो भी कितनी देर? सोचा बस स्टैंड ही जाकर पता कर लूँ। चौक से बस स्टैंड तक जाने में ही नानी याद आ गयी मुझे तो। हाथ जैसे जमे जा रहे थे। मोजो के भीतर तक हवा घुसी जा रही थी। बस स्टैंड तक इक्का दुक्का लोग ही नजर आ रहे थे। स्टैंड में कोई बस न थी। स्टैंड के बाहर एक मैजिक गाड़ी खड़ी थी। शायद ये जाये?

लाल रंग मैजिक के सारे गरवाजे बंद थे। शायद ड्राइवर अन्दर हो। मैंने खिड़की से झाँका ही था कि आवाज सुनाई दी-

“कहाँ जायेंगे भैया?” अच्छा तो ये हैं ड्राइवर साहेब। ड्राइवर, चाय की दूकान पर खड़ा था और गर्म केतली से ही हाथ सेक रहा था।

“जाना तो माघोपुर था, जाओगे क्या?”

“अरे काहे नहीं जायेंगे, लेकिन अकेले आपको लेकर जायेंगे तो परता नहीं खाएगा। दो चार और सवारी हो जाए तो चलते हैं”।

और कोई उपाय न था। सो मैं भी चाय दूकान तब से है जब मैं छोटा बच्चा था। तब पटना जाने के लिए बस स्टैंड आता। गाड़ी में देर होती तो यही चाय पीता। तब एक बूढ़ा चाय पिलाता था। क्या ये लड़का बूढ़े का बेटा है? मैंने चेहरा मिलाने की कोशिश की लेकिन बूढ़े का चेहरा ही याद नहीं आया।

“नौ बजकर बीच मिनट”। ड्राइवर ने स्वतः ही बात शुरू कर दी।

“दिल्ली से सत्याग्रह ट्रेन तो नौ बजे तक आ जाती है। लगता है कोई सवारी आज नहीं आई। फिर अब छठ दिवाली बिता के खरवास के महीने में कौन घर लौटता है”।

“शायद कोई आ जाये”। पता नहीं मैंने यह बात खुद को दिलासा देने के लिए कही या ड्राइवर को। वैसे भी इतनी ठंड में रोज एक ही काम के लिए कौन घर से बाहर निकलना चाहता है।

“जौकटिया चलेंगे भाई” अचानक से उस लड़के ने पूछा तो ड्राइवर से ज्यादा खुशी मुझे हुई।

गाड़ी वाले ने लड़के को घूर कर देखा। जैसे जाएगा नहीं तो और क्या करेगा। लड़का बीच इक्कीस साल का था। दुबला लम्बा और सांवला। खूब चटक लाल रंग की शर्ट पर हाथ से बुना हाफ स्वेटर पहन रखा था। मफलर को इस तरीके से लपेट रखा था जिससे चेहरा आधा ही नजर आता। लेकिन जितना नजर आ रहा था उससे पता चलता कि सूरत कोई उतनी बुरी भी नहीं थी।

“भाई, जाऊँगा तो, लेकिन सवारी तो भरने दो।”

लड़का कुछ देर तक ड्राइवर का चेहरा देखते रहा जैसे इन्तेजार कर रहा हो कि वो कुछ और भी कहे। लेकिन जब ड्राइवर ने उसे पूरी तरह नजरअंदाज करते हुए चाय के कप से उठती भाप पर अपनी नजर टिका दी तो वह जैसे थोड़ा उदास होकर बोला।

“नहीं, जरूरी है भाई। तुम गाड़ी स्टार्ट तो करो और सवारी मिल जायेगी। अभी तो दो सवारी है ही।

दो सवारी का नाम सुन गाड़ी वाले में थोड़ी फूर्ती आई। उसने गाड़ी की तरफ मुड़ कर देखा। वहाँ एक दुबली पतली सी लड़की खड़ी थी। गोद में एक बच्चा था, कपड़ों में लिपटा। वैसे तो बच्चों की माँ को औरतें कहने का रिवाज है लेकिन पता नहीं क्यों उसे देखकर दिमाग में लड़की ही आयी। लड़की ने हल्दी पीले रंग के जोर्जट का सलवार समीज पहना था। इतनी जोरो की ठण्ड में भी कोई शौल या स्वेटर नहीं था। दुपट्टे को ही शौल की तरह लपेट कर रखा था। वो ठण्ड से ठिठुर रही थी। तीन पैसेंजर के लिए गाड़ी स्टार्ट करना कोई बुरा सौदा नहीं लगा ड्राइवर को। उसने जल्दी से चाय सुड़की और अखबार में बिस्कुट को लपेट गाड़ी में आ बैठा। दोनों पैसेंजर पिछली सीट पर ही मेरे और ड्राइवर के साथ बैठ

गया। पिन्टूआ बस स्टैंड में सवारी बिठाने का काम करता है। आप अगर दो बार भी बस स्टैंड में आये हो तो पिन्टूआ को जरूर पहचान जायेंगे। वो उस रास्ते से गुजरने वाले हर इंसान से पूछता है कि उसे कहाँ जाना है। सवारी बिठाने के काम के बदले हर गाड़ी से बीस रुपया बंधा होता है पिन्टूआ का। फिर कहीं आना जाना हो तो वो भी मुफ्त।

इस रास्ते में चलने वाले सभी मैजिक गाड़ी का रुट वही है। बेतिया से छपवा। रास्ते में आता है मछली लोक, नानासती, जौकटिया, बखरिया, माधोपुर फिर उपवा। गाड़ी, बेतिया बस स्टैंड से पसेंजर उठाती और रास्ते भर चढ़ाते उतारते छपवा चौक तक जाती। फिर उल्टा ट्रिप चलता और ऐसे ही दिन में चार ट्रिप। जब सड़के ठीक थी तो ड्राइवर दिन भर में छः राउंड मार लेते थे, लेकिन अब सड़क इतनी टूटी है कि ऐसा सोचा भी नहीं जा सकता। फिर ठण्ड में कोहरा इचना होता है कि अगर धीरे धीरे न चलाये तो फिर एक्सीडेंट ही हो जाये। तो इसलिए पैसे के चक्कर में पड़ने से अच्छा है कि धीरे धीरे आराम से चार ट्रिप लगा ले। आज भी गाड़ी बड़ी धीमी गति से चल रही थी पिन्टूआ ने कैसेट लगा दिए।

“परदेशी परदेशी जाना नहीं। गाना सुनते - सुनते मैंने यूं ही जरा गर्दन घुमा कर पीछे देखा।

पिछली सीट पर बैठी लड़की, लड़के को एक टक देखे जा रही थी। लड़का सड़क से बाहर की तरफ देख रहा था। पता नहीं ऐसा क्या था कि मेरी उनमें दिलचस्पी बढ़ गयी। टेप पर गाने बज रहे थे लेकिन मेरे कान जैसे पिछली सीट पर लग गए।

अचानक से मानो लड़के ने एक घर की तरफ इशारा किया और कहा - “वो रहा मेरा घर।

“तो हम वहां क्यों नहीं रुके।” लड़की ने जैसे हडबडाते हुए पूछा।

“अरे बताया नहीं था तुम्हें। अभी नहीं जा सकते। मैं आरुंगा न तुमको लेने।” लड़का अब ड्राइवर से गाड़ी स्टार्ट करने के लिए निहोरा करने वाला लड़का नहीं रह गया था। अब वो समझदार था, पिछली सीट पर बैठे उन तीन नहीं दो, चलिए ढाई पकड़ लेते हैं, हाँ तो पिछली सीट पर बैठे उन ढाई सवारियों में सबसे ज्यादा समझदारा लड़की अब मायूस सी हो गयी। उसने गोद के बच्चे को सीने से थोड़ा और चिपका लिया। लड़के को समझ आ गया कि अभी थोड़ा और समझाना होगा।

“देखो, अभी हम जा सकते। अभी घर वाला मारेगा सब।”

लड़की ने कुछ नहीं कहा। शायद उसे अब अपना घर याद आ रहा था। या शायद उसे ये समझ नहीं आ रहा था कि

मुन्ने के घर वाले मुन्ने को भी मारेंगे क्या। या शायद उसे वो समय याद आ रहा था जब वो देर से घर लौटती तो उसे मार पड़ती।

“वो देखो, वहां से वहां तक है हमारा खेत”

क्या वो सचमुच लड़के का खेत था या फिर उसने लड़की को उसकी यादों से बाहर निकालने के लिए कहा।

“कहाँ”

वहां, उ आम का गाछी दिख रहा है उहाँ से लेके पीछे तक। उ गाछी भी हमारा ही है।

आदमी अमेरिका भी चला जाए न तो अपनी जबान नहीं भूलता। फिर चाहे वो स्वाद हो या बोली। लड़के पर अब धीरे धीरे गाँव का खुमार चढ़ रहा था। पर लड़की जैसे निराश होती जा रही थी।

“भाई, कहाँ जाना है?”

ड्राइवर ने पीछे मुड़कर रूछा। उसे शायद ध्यान में था कि सवारी को जौकटिया जाना है, लेकिन कोई क्रेक सेवा तो थी नहीं कि जहाँ बस स्टॉप पर ही रुके। फिर जब सवारी अपना खेत दिखा रही है अपना घर दिखा रही है तो उसे तो पूछना हीथा।

“जौकटिया”

“जौकटिया में कौन है? लड़की ने इस भाव से पूछा जैसे वो इस जगह का नाम पहली बार सुन रही हो।

“उन्हा हमारी मामी का घर है। बहुत अच्छा है लोग। तुमको कोई परेशानी नहीं होगी। वहां आराम से रहना। पलंग मिलेगा, वही सो जाना। भरपेट खाना। लड़के की आवाज अब धीमी हो गयी थी। उसे अब ध्यान में आ गया था कि गाड़ी में तीन जने और भी हैं।

लड़की की आवाज तो अब और भी धीमी हो गयी थी। वो ठण्ड से ठिठुर रही थी। गोद के बच्चे को और भी चिपका लिया था। इसी बीच बच्चा कुनमुनाया।

लड़की उसे थपथपाने लगी। फिर जैसे कुछ याद करके पूछा।

“हमारा मोबाइल, बनवा दिए हो हमारा मोबाइल?”

“मोबाइल, मोबाइल तुमको नहीं दे रहें हैं। नहीं तो तुम मानोगी नहीं, किसी न किसी को लगा दोगी। फिर उ लोग हमलोग को ट्रेस कर लेगा।

और अगर हमको आपसे बात करना हुआ तो? लड़की ने अपनी चिंता जाहिर की।

“तो मामी जी के मोबाइल से कर लेना। फिर हम कौनो दूर थोड़े रहेंगे। तुम्हारे पास ही रहेंगे न।

जैसे-जैसे जौकटिया नजदीक आ रहा था। लड़के की हिदायतें बढ़ती जा रही थी। वो और सस्त होता जा रहा था -

“आ सुनो, किसी से कोई मतलब नहीं रखना। ज्यादा लबर-लबर करने की कौनो जरूरत नहीं है। अपने काम से काम। आ अगर कोई पूछे कि बच्चा किसका है तो कह देना तुम्हारी बहन का है।

“अच्छा, और अगर पूछे कि बहन कहाँ है तो?” लड़की की आवाज में पहली बार खीज आ रही थी।

“तो कह देना बेतिया एम. जे. के. अस्पताल में ईलाज करा रही है।”

लड़की ने मूंह फेर लिया। वो खिड़की से बाहर की तरफ झाँकने लगी। लड़का दूसरी तरफ की खिड़की से दूसरी तरफ देखने लगा।

“ए, सुनो ना। ई दू सौ रुपया रख लो। कुछ कीनने का मन होगा तो खरीद लेना।” लड़की फिर भी नहीं मुड़ी। पिक अप में शांति थी। पिक अप में अब गाना बज गाना बज रहा था

-

“आँख से छलका आंसू और जा टपका शराब में
.....”

जमाना कितना भी बदल जाये। बस और गाड़ी में बजने वाले गाने वही रहते हैं। आप पांच बरस बाद भी पटना की बस में बैठे तो आपको सूर्यवंशम फिल्म ही दिखाई जाएगी।

गाड़ी जौकटिया चौक पर दस मिनट तक रुकी रही। इसी बीच दो सवारी गाड़ी में आ बैछी। एक औरत जिसने पूरा शरीर शौल से ढक रखा था और फिर भी काँप रही थी और एक बूढ़ा आदमी जो जाकेट पहने था। दोनों लोग गाड़ी में चढ़े और पिछली सीट पर ही बैठ गए। लेकिन जिसे जौकटिया उतरना था वो सवारी नहीं उतरी।

ना लड़के ने और ना ही लड़की ने उतरने में जरा भी दिलचस्पी दिखाई। जबकि इस बीच पिन्टूआ ने तीन बार जोर जोर से कहा।

“जौकटिया”

“जौकटिया”

“जौकटिया”

गाड़ी में बैठने वाली औरत ने ठण्ड से ठिठुरती लड़की को देखा अचानक ही बोल बैछी।

“बड़ी छंडा बा।” वहां से कोई जवाब न पाकर फिर खुद ही दोबारा बोल उठी।

“ठंडा नईखे लागत बबी”। बबी मतलब छोटी लड़की। या प्यार से बेटे के लिए संबोधन। लड़की बार थोड़ा छौकी। उसे तो लगा ही नहीं था कि अब उसे कोई बबी कहेगा। उसने गोद के झुक कर चूम लिया।

बच्चा थोड़ा सा कुनमुनाया और फिर रोने लगा।

“लड़की ने अपना दूध उसके मूंह में पकड़ा दिया।

बच्चा बहुत छोटा था। उसे अभी दूध पकड़ना भी नहीं आ रहा था या शायद माँ बहुत छोटी थी उसे दूध पकड़ाने नहीं आ रहा था। थोड़ी देर के जद्दोजहद के बाद बच्चा दूध पीने लगा।

“भाई हो, जौकटिया तो बीत गया।”

“छपवा, छपवा जाके बा।” लड़के ने जैसे अनायास ही खुलासा किया। इतनी बड़ी बात आयी और लड़की ने जरा भी प्रतिक्रिया नहीं दिखाई। शायद उसे सुनाई नहीं दिया, या फिर शायद वो मामी जी के घर जाना नहीं चाहती थी।

अब गाड़ी में लोग ज्यादा थे। लड़का धीमे धीमे लड़की के कान में कुछ कुछ कहने लगा। बीच बीच में लड़की भी कुछ कह देती। बाकि लोग इस बात से बेखबर होकर किसी और बारे में बात करने लगे। जैसे ऐसी ठण्ड कभी नहीं पडी।

इ सरकार बहुत बेकार है, रोड की हालत देखिये। कोओपरेटिव में पैसा डूब गया।

पिन्टूआ ने अब गाना बदल कर लगा दिया -

“गोरिया चाँद के अजोरिया नियर गोर बाडू हो,
तोहर जोड़ केहू नईखे, तू बेजोड़ बाडू हो” .....
शायद लड़के ने भी कभी लड़की के लिए ये गाना होगा। क्या लड़के को गाना आता होगा? कैसे शुरू हुई होगी उनकी बात। शायद फोन पर। शायद रौंग नंबर पर?

जैसे जैसे समय बीत रहा था कोहरा साफ होता जा रहा था और सवारी मिलने की संभावना भी बढ़ती जा रही थी। बखरिया चौक पर दो लोग और चढ़े और बूढ़ा आदमी उतरा। बूढ़े ने भाड़े को लेकर थोड़ी झिक झिक की। लेकिन ड्राइवर भी कोई कच्चा खिलाड़ी नहीं था। दस रुपये लेकर ही माने। फिर गाड़ी रोककर लपक कर दो पान ले आया। एक पान अपने पिन्टूआ के हवाले और दूसरा अपने मूंह के हवाले करता हुआ अपनी जगह पर जा बैठा। माधोपुर चौक पर कोई सवारी नहीं खडी थी लेकिन मुझे तो उतरना था। मैंने दो सौ का नोट दिया तो ड्राइवर ने कहा छुट्टा नहीं है। अब छुट्टा कहाँ से लाऊं।

“भाई हो, छुट्टा होई का? पिछली सीट पर बैछे लड़के से ड्राइवर ने पूछा।

“ना भाई, हमारा लगे खाली सौ रुपया बा”

“अच्छा द, अगला चौक पर बाकि पैसा फेर देम।”

पौकेच में बाकि पैसे का हिसाब लेकर जब मैं चलने लगा तभी गाड़ी में माना बजा -

नून रोटी खोंगे, जिन्दगी संग ही
बितोंगे.....

मुझे ये गीत बड़ा पसंद था, लेकिन आज के बाद अब कभी

পেণ্ডুলাম

মধুশ্ৰী সাউদ

স্নাতকোত্তৰ দ্বিতীয় ষাণ্মাসিক

সংস্কৃতি অধ্যয়ন বিভাগ

বিশ্বাসৰ বাটত মই বিশ্বাস খেপিয়াও। বিশ্বাসৰ বাটবোৰ একা-বেঁকা আৰু মলিয়ন। এই বিশ্বাসেৰেই লাভ কৰো প্ৰাপ্তি অথবা কেতিয়াবা হেৰুৱাও এশ এবুৰি প্ৰশ্নৰ উত্তৰ। ইমানদিনে একেলগে আছো আৰু এই যে আজি নিজৰ মাজতে হোৱা অৰিয়া-অৰিবোৰে বাট লয় বিশ্বাসৰ অন্য বাট। সেইখিনিতো জানো কিবা সপোন-সপোন লগা নাই নে? নে পাইৰিয়ে গ'লো বিশ্বাস কাক কয়! বিশ্বাসেই সকলো। মহাবাহু ৰোধ কৰিব পাৰিম বুলিও মোৰ বিশ্বাস জন্মে মাজে মাজে। উম্ছ, ভেজাল এটা মূৰত বান্ধিয়ে মই গুচি আহিম। সি হয়তো একোৰেই ওৰ নাপাব। দুয়ো হয়তো বুজাব নোৱাৰিম কিমানখিনি হেঁপাহত হয় ভালপোৱা আৰু কিমানখিনি আশাক বুজায় প্ৰেম। মই গুছি অহাৰ দিনা শান্তনা লভিম - মোৰ নিঃস্বার্থতা অসীম। কাৰ ভালৰ কাৰণে কি কৰিম তাৰেই উত্তৰ বিচাৰিম আগলৈ। সি ৰৈ যাব। তাৰ ভালবোৰ দেখি শুনি থাকিম। কিন্তু, তাৰ মাজতে উচপিচনিত চকুপানীবোৰে বাট নেদেখা হ'ব। ডাঙৰ মাছ এটাই জাল এখন চিঙাৰ দৰে মোৰ উচ্চাকাঙ্ক্ষাৰ দপদপনিত ছৰখাৰ হ'ব মোৰ স্থিতি। বনজুইত শুকান পাত-বনৰ লগতে চোন সেউজীয়া ডালপাতো পুৰি যায়। সপোনৰ জুইত মোৰ সোণালী অতীত আৰু লহপহকৈ বাঢ়ি অহা সেউজীয়া কুঁহিপাতবোৰো পুৰিব। কিছুমানে ক'ব শুকান পাতৰ খৰখৰণিত ঝংকাৰিত শব্দতে জীৱনৰ মাদকতা আৰু কিছুমানে বিচাৰে সেউজীয়া পাতৰ মসৃণতা। কিন্তু, জুই লাগিলে সকলো শেষ। অ' ধ্বংস। ধ্বংস হয় সকলো। মাথো দহি দহি নুমাই পৰা পাত বনৰ মাটিৰ দমতে গজি উঠে পুনৰায় আন এডাল গছ। বনজুইত সিও দহিব, জ্বলিব অথবা ছাই হ'ব। মই গুচি অহাৰ বাটেই সিও যাবগৈ। সময়ৰ অৱগাহনত যেতিয়া বিসৰ্জিত হয়

প্ৰণয় তেতিয়াই প্ৰেম স্বৰ্গীয় হৈ পৰে। প্ৰেমৰ মৃত্যু নাই। ই এটা বান্ধোনেৰে বান্ধি ৰাখে আত্মাৰ পৰা আত্মালৈ।

অৰিন্দমে কিবা এটা কোৱাৰ আগতে চকুপানীৰে আৱৰি পৰা চকুকেইটা মোহাৰি মই কৈ গ'লো - দিনবোৰ শেষ কেতিয়া হয় অ'ৰি? যেতিয়া মানুহে সময় ধৰি ৰাখিব নোখোজা হয়, পলবোৰ ধ্বংসৰ গৰাহত পুতাই পেলোৱা হয়। অলপ সময় সকলো নিস্তন্ধ হৈ পৰিল। জীয়াই থকাৰ বাসনাবোৰ মই আৰু লগত ৰখা নাই। মা-দাদা, তুমিহে মোক নিজৰ জীৱন দি হ'লেও ৰাখিব খুজিছা। অৰিন্দমৰ মুখখন চাই মই বোবা হৈ যাওঁ। তিনিমাহে নাচিৎহোমৰ বেডত নিজকে পংগু যেন লাগিছে। ঘৰৰ মানুহ আৰু অ'ৰিৰ কষ্ট সহিব নোৱাৰো। সোনকালে চকু মুদিব মন। তথাপি ৰাখে হৰি মাৰে কোনে বুলি কথা এযাৰ আছেই। মই মৰিলেও দিন গ'লে ৰাতি হ'ব। জেন-বেলি ওলায়ে থাকিব। সলনি হ'ব সময়। কালৰ বুকুত মই মাথো এটা নাম হৈ পৰিম। মৰি যোৱা জনৰ লগত কোনোৱে মৰিব নোৱাৰে। সকলোৰে নিজৰ নিজৰ সময় আছে। অৰিন্দমৰ আগত সদায় এটা কথাই কওঁ - “মৰাৰ সময়ত মোৰ মুখখন চাবা সকলোৰে, এই মুখখন পাৰিলে সদায় মনত ৰাখিবা। মোৰ মুখত কোনো দাগ নোহোৱাকৈ মৰিব মন আছিল। সেইটোৱে হ'ব এতিয়া মোৰ লগত। কিজমী ফেইলাৰ। মৰাৰ সময়তো মোক এনেয়ে শুই থকা যেনে লাগিব।” সি হাঁহে। হয়তো চেপি চেপি কান্দোনবোৰ ধৰি ৰখাৰ শক্তি তাৰো এতিয়া মোৰ লেখিয়াই হৈছে।

মই ভাবো অৰিন্দমক কওঁ নেকি বেলেগ ছোৱালী চাই আহিবলগীয়া দিনবোৰত মোৰ অবিহনে সুখী হ'বলৈ? নাই নোৱাৰি, মইয়ো মৰিবলৈ ওলোৱা মানুহহে। কিমাননো সহ

কৰিম। মাহঁতৰ হাস্পাতাললৈ অহা-যোৱা চলিয়ে থাকে। অৰিন্দমে টিফিনটো আৰু ফল-মূলকেইটাক অহা-যোৱাৰ সংগী কৰি লৈছে। বিচনাখনত যেতিয়া অকলে শুই যাওঁ তেতিয়াই ভাবো এয়াই যদি শেষ হয়! মা, দাদা, অ'ৰি কাষত

নথকাইকেয়ে কেতিয়াবা গুছি যাব পাৰো। উম্ভু, মন নাই অলপো। নোৱাৰিম বুলিয়ে তেনেকৈ এতিয়াও এটা জীৱন্ত মৃতদেহত লাগি আছে। মাহঁতক ক'ব নোৱাৰিলেও অৰিন্দমক কৈছিলো বেমাৰৰ আৰম্ভণিতে - মৰিব ওলাইচোৱে যেতিয়া পলমকৈ মাৰি নিব নালাগে। এতিয়াও যাওঁ। মোৰ জীৱ ধৰি বখাৰ বিনিময়বোৰ কোনোবা অনাথ শিশুৰ ওচৰত দি যাব মন। মই যাবই লাগিব, আঙুৱাৰ নোৱাৰিম, তেওঁলোকক আঙুৱাই নিব লাগে। নাহ, অৰিন্দমে নুশুনে। সি মাঁথো মই

একদম ভাল হৈ যোৱাটো বিচাৰে। ভাবিছো, তাৰ ঠাইত মই হোৱা হ'লেও তাকেই কৰিলোহেঁতেন। আপোনজনক হাস্পাতালৰ বিচনাত চোৱাটো দূৰৰে কথা এইবোৰ ভাবিবও নোৱাৰি। দাদাই আমাৰ প্ৰেমৰ সম্পৰ্কটো মানি লোৱানো কেইদিন হৈছিল! এতিয়া হাস্পাতালৰ কৰিড'ৰত দাদাই কাৰোবাক কৈ প্ৰায়ে কান্দে - “মই মোৰ ভনীজনীক হেৰুৱাম, কিন্তু অৰিন্দমে .....?” এনেহেন দুখ আৰু কোনো ককায়েকে কোনো জনমতে নাপাওক। এইবোৰ দেখি শুনিয়ো মই চিৰাচিৰ হৈ পৰিছো। না মই মৰিছো, না মই জীয়াব পাৰিছো!!!

মাজে মাজে নাৰ্চগৰাকী আছে। আয়না, ফণি লৈ মোক চুলি ফণিয়াই দি যায়। মায়েও দিয়ে। ঘৰৰ মানুহে, আত্মীয়-স্বজন, বন্ধুবৰ্গ আৰু অ'ৰি জনেই নাহক মই নিজকে আগৰজনী হৈ দেখুৱাও। কিন্তু মাত দি যোৱাৰ সময়ত ক'বপৰা শোকবিহ্বল মুখখনিত চকুপানীবোৰ হেঁচা মাৰি ওলাই আহে ক'ব নোৱাৰো। মোক দেখি দেখি এনে লাগিছে যেন সকলোৱে মৃত্যুক ওচৰৰ পৰা জানিছে। পৰিয়াল বুলিবলৈ অৰিন্দমৰ কোনো নাছিল। ভনীয়েকজনীক বিয়া দিছে, এতিয়া বাংগালুৰুৰ বাসিন্দা। মোৰ খবৰ ল'বলৈ খুবীয়েক এগৰাকী আহিছে দুবাৰমান। মৰিম বুলিহে

আহিছে নে নমৰিলে একালত ঘৰৰ মানুহ হ'ম বুলি আহিছিল নাজানো। তেওঁ বেমাৰৰ খবৰ কম, অৰিন্দমৰ চাকৰিৰ দৰমহাৰ হিচাপৰ কথা বেছিকৈ কৈছিল। তেওঁলোকে অৰিক অকলশৰীয়া

নকৰে কেতিয়াও এতিয়া মই নিজকে এডাল বিষধৰ সাপ বুলি ভবা হৈছে। সকলোৰে সুখ, দুখতে বগাই ফুৰিছো। মই যাব লাগে। কেতিয়াবা ভগৱানক লগ পালে কম-কিয় বং চাবলৈ অনৰ্থক সপোন কিছুমানৰ গজালি মেলাবলৈ মানুহৰূপী পৃথিৱী দেখুৱাইছিলো? পৃথিৱী যেতিয়া নৰক হৈ পৰে, তেতিয়াই হেৰাই যায় আশা। ভগৱানে বিচাৰিলেও নিদিয়ে শেষ শক্তি অকণো। মৰি মৰি জীয়াই থকাতকৈ নথকাৰ সুখ বেছি। চিৰন্তন সত্য এইবোৰ। জীৱনৰ কঠিন শিলত কটা ভাস্কৰ্য কঠিনতকৈয়ো কঠিন শিলত অতি নিৰ্মমভাৱে খোদিত হয়। উশাহ

চুটি চুটি হৈ আহিছে মোৰ। আজি পুৰাৰে পৰা কি হৈছে একো ধৰিব পৰা নাই। অক্সিজেনৰ মুখাখন নাকত লগাই থোৱা অনুভৱ কৰিছো। ধূলিময় দেখিছো, ঠিক আন্ধাৰ হৈ হৈ আহিছে যেন। কাৰো মুখ চকুত অহা নাই। দুৰ্বল দেহাৰ সুযোগ বুজি চকুপানীবোৰ নিজেই দুইফালে বৈ কাণ পাইছেগৈ। ওপৰমূৰাকৈ শুই আছে। সময়ৰ বুকুত সব গিলি পেলালে বিধাতাই। দাতাই দিয়া সকলোবোৰৰ পৰা মই মাধ্যাকৰ্ষণ হেৰাই পেলালো। সপোনত যেনেকৈ কিবা ধৰিব খুজিলেও ধৰা নিদিয়ে, ঠিক তেনেকৈ আজি সব মোৰ হাতৰ ওপৰে ওপৰে গৈছে। মোৰ গাত বল নাই, চেতনা নাই। শিল হৈ পৰিছো, মই জড়। শূণ্যত উপঙিছো। চকুৰ নিমিত্তে এটা মাত্ৰ অজুহাততে মোক নিচ্ছিন্ন কৰা হ'ল জীৱনৰ পৰা। ভালপোৱাৰ পৃথিৱীৰ পৰা আঁতৰাই পঠিওৱা হ'ল। জন্মৰ দিন আৰু মৃত্যুৰ দিন দুটা থৈ গ'লো। বাহিৰত নাৰ্চগৰাকীৰ কথা শুনিলো। কি ক'লে, কাক ক'লে নাজানো! কি হ'ব সেয়াও মোৰ অজ্ঞাত। মই এতিয়া চিৰনিদ্ৰাৰ শয়নত। মোৰ টোপনি আহিছে। শেষবাৰৰ বাবে নিশাহ এৰি শুই পৰিছো। ■

Death is a Wish

Prince Kumar
LLM Second Semester
Department of Law

What a day it is to be within. The sun squints atop, soothing my eyes to confess to the crime of having another nap. The blowing wind has carried to me from the far off speakers. The ninth symphony of Ludwig van Beethoven. It has such a circumstantial crisp to it. Well I must be pardoned, the thing is, whenever I have got no fancy intellectual opinion about things, I tend to twist the norm and end up (while trying best to do something good) with something rather sloppy like “circumstantial crisp”. But that’s what life is all about: if you can’t lead a pack of sheep, you confuse them. And what is the final product? Well hell lot of wool and good sheep mutton to feed your bellies with. We all do the same. Everybody is a sheep, we are born that way. Waiting to be herded by some shepherd now and then who in turn is again herded by some other shepherd who again will be somebody else’s sheep. What does that tell about all the people in the world? Well we all are bunch of sheep and shepherds. “And such is also undying love” says my other colleague. “In love one must act like a sheep caught under the lover-shepherd’s spell. And I am indeed nothing but her sheep waiting for her to fondle my wool before she plucks it hard.”

I must get up be going for this monotonous and low end job. Being enlisted in Auschwitz-Birkenau camp to do the most embarrassing task that I am assigned to. My job is to see whether the campers have dug the trenches good enough. I prefer the word ‘camper’ over ‘prisoner’ because this facility

is called a camp. Then why should the ones it was built for *not* be campers? I make perfect sense. Only if the Nazi people had little brains, the world would have been a different place altogether. But my other colleague says I am being too ambitious for a lousy job like this. Well, read me right. I don't. Ambition is the death of a lazy mind. And if you cannot laze around a little bit here and there of what worth is this life?

Ninth symphony plays even louder. That means it is now reaching towards the plot twist, and then will follow the end. I wonder if Wagner is going to be on their jukebox tonight. The only thing that has for so long kept me going in this boredom-hell of a place is her twinkling yet dead eyes. How could there be so much sunshine-y hope of life in someone's possession, one who has become so lifeless and smelly and dull. And yet I know she would dare to tie me up and down and smack me in the way only a passionate lover or a war traitor would.

She always looks good in stripes. She looked even better when she had long locks falling all over the universe. But even the loss of it could not falter the magic of her countenance. I took every opportunity I could to hold her glance, but not once in so many days have our eyes locked. She always walked with a little slouch, her eyes fixed to her feet all the time. I wonder if this is her way to ward me off. You know, you know (giggles) what they say about different beings being differently in love. Or maybe it's the loss of her entire family. But it isn't the end of the world. Why? When death is a riddance from every evil that humanity offers. And I am sure there must be something in the world living that is going to transform her right away. And then she will look glaringly into my eyes, snapping that whip in air. Cracking the sounds locked within in. I saw once the other colleague trying to get closer to her. He was slapping, yelling, flapping, and what not. She did not even flinch. That's what I call the call of a true love. When it waits only for you. That's the kind of integrity women of my home have taught me to be looking for. And her silence also pacified the situation. As in, if you spoke, you could be shot. Or like they say, *gassed*. In here, campers

were gassed all the time. And from the other end came soaps and buttons and candles. None of which I could ever like. I had the worst job in the world. Like I said- it was an embarrassing job. I am terrible at gassing intelligibly or accurately the volume of the ditches. At times, I'd be so terrible that campers would have to redo their jobs. But they never complained. And even if they did- "too late" and not the place to take any offense. And anyway, it was the campers' corpses only that filled that gaping ditch. Although I was embarrassed every now and then, spectators who embarrassed me would always die after this sweat and blood job.

I do not even know what she is called. They won't even keep an account of the campers' names and I must not dare ask her. Because I am a shy fellow. I always giggle and mumble when it comes to talking to girls. And on top of it, she seems to me to be the serious kind. I once confided my unsettling emotions to the other colleague and he said that I am not right in my head. She is of a foul blood, and the reason for all our problems. And he threatened to kill her the moment he discovered who she was. I diverted that anger by foolishly replying that 'I do not. She is one of the bald ones'.

The next morning he went and killed one of the bald ones. But not the one who was mine.

Word is going around the camp that the Americans are building a bomb which the Nazis can't stand, and that the Allies are winning. To tell you the truth, all these games of the big imperialists and the fascists, I never really get the hang of it all. Everybody says that we are on the cutting edge. But I think it's us who are indeed the cutting edge.

I woke up to the ominous cacophony of a big shot general. Nazi indeed. Warning us to be always on alert. Allied troops are closing in. I knew this one was bound to happen. It's all very simple mathematics. You kill someone, someone comes after you, and some other killer then kills your killer, and all of us are a bunch of killers, and killed. I asked the other colleague if now the time had come to pay for someone else's sins. He looked at me disapprovingly and said that I

am favouring the people who are trying to rip this nation of its prosperity. Well, to hell with him. Full of his mouth. I hope he dies soon and he dies slow. Orders come from above, from snooty nosed generals that the time has come to abandon this facility. This camp. But he wasn't the kind who would "let bygones be bygones". He yelled, 'Gather them pigs! Round them up! Gas them.' So now I will have to save her. Save the one on whose arm a number is written, which is the date of my birth as well as of the fuhrer. What will happen to those futile fantasies? It is how the big bomb of America feels. Someone still yelled 'Hail fuhrer!' I grinned where I was standing. I said 'Fail fuhrer!'

The management here is pretty tight when it comes to times like these. Tonight the Allies are going to take over this facility. I had it figured out on previous multiple occasions that it is not possible to escape with her. So, I hatched a plan long ago. If I cannot live with her, I would have to hide with her. They have decided to gas all the remaining campers. They were being hurled fast into the gas chamber. Lot of blood and sweat work tonight. I found my slouching lady rallying one of those lines. I held her by her number and pulled her aside in a corner. Because I already had a plan. That once the gassing is all done with, we could sneak into the chamber and be there till the time was good. There was only one risk- to be gassed to death. But what has stopped lovers before? We hid in a crevice caused in a parapet, for a while, till I saw the last batch of people being fixed. We held our breaths tight and to me she felt like my dear wife for once in this life. After the chamber work was done, the Nazi officers left the scene, followed sequentially by lower ranking officers in a descending order. Like a squirrel protecting her nuts, I took her stealthily to the chamber without being seen. But before we could go inside, I saw the other colleague waiting for me. The abominable creature knew I had the girl marked and hidden away from death's sight! I leaped at him with all the might of my right hand

while pushing her with the left hand of mine. And with another strike, I managed to go inside the chamber too. And we locked ourselves inside the chamber safely. While I saw the other colleague grinning at me through the glass, as he lifted his hand to turn the knobs. In a moment's fury, his brain was splattered all over the floor. Guess he was caught by the Allied bullets. This happens and she starts to sob. I did not know how to react. My heart crumbled beneath a dinosaur's foot to know that she was actually mourning the death of the other colleague. And no Sir, not a word came from her mouth. Everything was narrated by her gestures and tears. And by this time I began to realise that she was mute. A bomb fell and took with it a very bleak chunk of the chamber's wall. Across us all over the room, spread the corpses of all the Jewish campers. She started working with the dead bodies. I asked her not to think of the cruel world, and to give up any hope of life. She started piling the bodies, one atop another. God! Campers are so industrious and resourceful. And I'm just a lazy Aryan, who cannot even lift a finger when it comes to that. She has grown so ghastly thin. I must be a million times her size. The pile of corpses rose till it reached the missing puzzle piece of the wall. She climbed at once through that hole, like penguins dive around the North Pole. But her face comes back through that hole to speak finally. 'Screw you, Nazi! I am now on my own'. On the other side of the wall lies stacks of hay that she can safely land upon. And from there, the path to freedom, relief and a world full of promises- only to never keep at it. While I would be dead in a few days, being a lost cause that I always was. Some more bullets of the Allies came through that door, and took his life. The next morning, the escaped woman was resting in an Allied rehabilitation camp. She knew he wasn't a bad man. But neither were any kin of her that had been killed. Perhaps in another world, they would even have been friends, exchanged smiles in their eyes, she thought...*I wish he didn't have to be murdered.* But this world is indeed a world of killers and the killed. ■

ABSENCE

Madhurjya Goswami
Guest Faculty
Department of English

In aaita's story,
home was a table,
unclean sheets
and four people at tea,
waiting for the fifth.

In deuta's story,
home was an absent
father, a rolling pin
and a deferred pay cheque.

In our story-
that is mine and
the three siblings -
house is a well aired
room, a hyacinth pond,
and a drying well
where youth
floats in ankle deep water. ■

বিদায়

প্ৰাঞ্জল তালুকদাৰ
স্নাতকোত্তৰ ২য় বাৰ্ষিক
গাণিতিক বিজ্ঞান বিভাগ

—“If a poet falls in love with you,
you will live forever.”
— Atticus

পদূলিলৈ ওলাই গৈ
সিদিনা আপুনি দেখিছিল
শীতৰ শৰে বেটি ধৰা চৰাই পোৱালি এটাক
বাতিয়ে নিচুকাব পৰা নাই

বাটেৰে গৈ থাকোঁতে
কুঁৱলী ফালি জী উঠিব খোজা
গছ-পাতবোৰৰ কাতৰ ভংগী
বেঙ্গল আপোনাৰ বাবে আছিল

এই বাটেৰে এনেকৈয়ে গৈ থাকিলে
এদিন
আপোনাৰ ওচৰেৰে
লাখুটি লৈ পাব হৈ যাব
বসন্ত নামৰ এজন নিৰস আৰু অথৰ্ব বাটৰুৱা

ধাতুৱে ক্ষত-বিক্ষত কৰা পলাশৰ ঘাঁ
কাৰ চকুত
কিম্বানপাহ গোলাপৰ নাম প্ৰেম

সেইখন ঘৰৰ পৰাই যদি
বসন্ত আকৌ তেজাল হৈ উভতি আহে

আপুনি এৰি অহা উশাহেৰে
বসন্তক গান শিকাবলৈ
কবি এজন যদি তাতেই বৈ থাকে

কোনে কাক ক'ব সেই কথা ■

A Conversation in Hastas

Sneha Roy

Integrated B.A. B.Ed 6th Semester

Department of English

My hands have grown to be
What my mother's once were,
The lines on my palms rewriting her history;
Her youth still alive in me
Tonight my ghungroo lie abandoned on a Silent shelf,
My fingers mimick her in a nostalgic glee.

- i. Pataakam - An upright palm held towards me motioning me to wait. her lips a fervent prayer for God.
her hair dripping wet.
her body perfumed by the ashes of incense.
- ii. Tripataakam- A ring finger dipped in sandalwood smears a mark of auspices on my forehead,
Her eyes half closed
Like a prophetic being :
Controlling fate and all of sense.
- iii. Ardhapatakam iv.Kartarimukha v.Mayura. Her long able fingers dance across my face. Darken and
draw my peacock eyes, the kohl at the sides leaking ,my lips a twelve year old grimace.
- vi. Ardhachandra- The mirror she holds across my face shows a woman, the arch of whose eyebrows would
be difficult to climb , the river in whose passions would be difficult to contain The strength of whose
waters would only grow Each time she rains.
- vii. Arala viii. Shukatundam ix. Mushti- She remembers the strength of my newborn fist holding on to her
fingers; a creeper gaining strength, growing steadily to stand on its own roots to be steady.
- x. Shikaram xi.Kapitham xii. Katakamukham- Nurturing for her is the most loving form of worshipping.
She wipes the sweat from the edges of my chin and offers me water like sacred offering.
- xiii. Suchi - I ask her what is it that she thinks?
- xiv. Chandrakala- She says "You are for me the crescent- whose fullest is yet to be attained.
- xv. Padmakosha-..... A lotus bud whose
Beauty is yet to reach its fullest open. "
Look at me mother,
I'm already the Sarpasheersha and the Mrigasheersha- I've let myself be the poison
And the antidote to my self
My Simhamukha pride flies like a chataka
My fingers form a kangula and then an alapadma
Why do you fear , O mother ?
Chatura ,Bhramara ,Hamsasya
I will be the buzz of the bee wild and rebellious
With the grace of the swan
Aflutter - Hamsapaksha.
Samdamsha, Mukula-
I will be the cawing of a crow
The alarm of a rooster
In the face of darkness and its sins -
Tamrachuda
Trishula
Mother , I will be the trident
Psyche
Body
And sense -
I will with pride
Lead the chariot for all my actions
To be my own
Damnation and regal survival. ■

Ritual

Joyshri Pathak
M.A. 4th Semester
Department of English

An emotional flamethrower
Tracing

Gateway to your psyche seems oblivious
I cross the sea where you took me swimming
Sharks do not chase us
You bite me as your prey
My conscience bursts and you seem oblivious

An emotional flamethrower
Tidying

The city is guilty of disgust in midnight
Greed, gloom and garbage surround me
(I scrub and bathe three times a day)
Deprives me of feeling cleansed,
Your memory pollutes and haunts me.

An emotional flamethrower
Thriving

Repressed rage roars
Like the wolves howl at the Moon tonight
Rooting for them
I look through my balcony,
The same city that shelters you,
Blisters my prospect, blemishing my voyage. ■

Childhood

Sitabz Garg
M.A. 2nd Semester
Department of English

I was six or seven, mother ,
when I tried to kill your sister
I would have resulted in some
serious harm on her part
if grandma hadn't found us
when she did,
me running after the lady
with a bed post you say
that was twice my size ,
taller and mightier
in every way.

We all laugh about it,
things we say and do
in our childhood, we play,
we try to kill and maim
our sisters and brothers,
Reclaim dead languages
for sport

Why would you call us
unaware,
I would say the world
was just as terrible in
spirit with your bones
as it was once with mine
As a child, I was as old
and slippery as you are now.
Old, that's not quite the word,
We suffer, we suffer well
With pain that appear in patterns
of undissolved nebulae
waiting to be understood.

Old lizards,
you lost your tails
for nothing

I remember being eleven
and wanting to die.
Unresolved traumas,
Clever tantric expressions,
It wasn't a feeling a
little boy should have.

There was a toy that never did
what it was supposed to do,
was it dead... it was, it was...
I was eleven and I wanted to die
in kinship with the broken thing
I stowed behind the staircase
I did not want them
to discover that I destroyed
something so lovingly given,
I hid it well, I lost it somewhere
I'd say,
I made you search for it for hours,
it was the vertigo of loss,
I would not take
You never did find it,
your child's death towed
somewhere under the stairs.

Toy, it was a toy,
the world was happening,
it was happening in me
as I held the lifeless body
of the dead plastic boy
in my arms before
abandoning it forever,
to never play, to forget,

it did not do
what it was supposed to do
In my head I killed
him, more a lover
than friend...

When I think about it , I
must have been younger,
an eleven year old would
never take a toy for a
playmate.
I must have been younger,
much younger.
I must have been younger still,
when I tried to kill your sister,
or perhaps not.
I was six or seven when
I chased your sister down the hall
and she hid behind the stairs,
her legs could not take it anymore.

she would later say,
"your child is evil",
"he gets it from his
father." ■

চিঠি

জ্যোত্স্নি গগৈ
স্নাতকোত্তৰ ২য় বাৰ্ষিক
ইংৰাজী বিভাগ

নিয়ৰৰ সেই সজীৰ টোপালৰ পুৰাবোৰ দেখা পাবলৈ,
মুকলি আকাশৰ তলত বননিত শুই
উৰি যোৱা ডাৰৰৰ সৈতে উমলিবলৈ,
হয়তো মই আৰু বেছি দিন জীয়াই নাথাকিম মা!

বিচনাখনত নিৰ্জীৱৰ দৰে পৰি থাকি
মই বৰ ছটফটাইছোঁ অ' মা!
হৃদয়খন ক্ৰমে অশান্ত হৈ
আজিকালি বৰবৰকৈ খুন্দা মাৰি ধৰা হৈছে অ' মা!

ৰাতিৰ ধোঁৱাময় আন্ধাৰত মাজে মাজে
শ্বাসৰুদ্ধ হৈ হাহাকাৰ কৰি উঠোঁ!

ল'ৰালিৰ সেই নিষ্কলুষ সেউজ দিনবোৰ হয়তো
এদিন সাধুকথা হ'ব!
সেউজ পৃথিৱীৰ প্ৰতিশ্ৰুতিবোৰ সাধুকথাত পৰিণত হ'বলৈ
নিদিব মা!

মোৰ জীৱন প্ৰায় উদয়াস্ত; কিন্তু
সেই আহ্বিলগীয়া নিৰ্দোষী আগন্তুক
এই ভয়াৱহ অস্বাস্থ্যকৰ, পৰা বন্ধা কৰিবলৈ
তাৰ হকে যুঁজ দিব মা!!!
নিষ্ঠুৰ বাস্তৱক হৰাই জীৱন তৃষ্ণক উপলক্ষ কৰি
আগুৱাই যাবা!
প্ৰদূষণৰ বিষাক্ত ক্ষতিকাৰকবোৰ
মোৰ দেহত প্ৰৱেশ কৰি সকলোতে বিয়পি পৰি
মোক এফালৰ পৰা গিলি পেলাইছে মা!!!
আগন্তুকৰ বাবে সেউজীয়া চিৰকাংক্ষিত পৃথিৱীখন
গঢ় দিয়াৰ বিপ্লৱ সৃষ্টি কৰা মা!!!
যাতে এই ছমুনিয়াহৰোৰে আমাৰ সপোনবোৰক
পৰাজয় কৰিব নোৱাৰে!!!

যুঁজ দিবা মা, মই নাথাকিলেও মোৰ হৈ
যুঁজ দিবা!!!
এখন আমাৰ পৃথিৱী গঢ় দিয়াৰ হকে!!! ■

Eternity

Bhargavi Gogoi
Research Scholar
Department of English

I
Some words of solace
Some of pain and gain;
But the words pouring
From the deep ocean of your
Tattered soul calms the
Ailing storm inside me;
Your looking on in me
Brings rays of bright desire...
Expectations of our souls
Whispering "Eternity is the triumph"
Goes futile as the humane
Bondage of life speaks,
A similar tale from the past...

II
The life since birth has been
A journey to welcome death someday;
They say, "It is the journey that matters,
Not the destination !"
True, it is...
But will any one accept
a death full of agony ?
A destination with no beauty ?
May be, some one or no one...
Is it death that's beautiful
Or is it the life after several deaths,
Or is it the afterlife that is captivating ?

The journey...
Yes, the journey does matter
When you and I walk hand in hand
When the morning sun can speak
"Beauty lies in the eyes of the beholder"
As humanity being a beholder of peace
Stares at it with purity and grace! ■

मेरी जिंदगी

हरिष जाङ्गिद
तृतीय वर्ष
यान्त्रिक प्रायोगिकी विभाग

बस मुकमल कर रहा कि जिंदगी क्या है।
एक के सपने बनने से दूसरे के सपने को टूटते देख
ये डर भी चला गया, सपने महान नहीं होते
और ना ही उसे देखने वाला,
सपना तो उसका महान होता है जो बनाता है।
उसी को देखते हुए कुछ पंक्तियाँ
कुछ ऐसे कहना चाहूँगा कि -
कुछ ज्यादा नहीं जिंदगी बस इतना बता दे।
तुम उन सब राहों का परिचय तो मुझे करा दे।।
ना तो मैं हारा हूँ उस यूँ मुश्किल से,
ना ही तुम जीत पायी उस मुस्कान से।
वो मुस्कान सब कुछ बयां कर गयी,
तेरी सारी राहों का दुःख दर्द ले गयी।
मैं तो जग का न्यारा मुझे क्या होगा,
तेरे पर है जो गरज तेरा क्या होगा।
ना तो मैं सोया था, तुम जाग सकी।
बहुत हुआ लेकिन तू नहीं जान सकी।
मुकमल के आखरी सफ़र में मैंने तुझे ऐसा पाया,
ना तो तेरी कुछ गलती थी ना इसमे मेरा साया।।■

“ধূসৰতাৰ কাব্য”

তুলিকা গগৈ
স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ ষাণ্মাসিক
ইংৰাজী বিভাগ

বতাহত চকু ভাহি ফুৰে, এযোৰ দুয়োৰ নহয়, হাজাৰযোৰ চকু। তোমাৰ প্ৰতিটো খোজ তাহাতে চায়, তোমাৰ প্ৰতিটো বিফলতক তাহাতি কটাক্ষ কৰে। তুমি দুৱাৰ জপাই লোৱা। ভিতৰত অন্ধকাৰ, দেহা জুৰ পেলাবলৈ নাই এচাটিও বতাহ। তথাপি স্বস্তি ; তোমাৰ হাত ভৰি, উঠা বহাবোৰ প্ৰতিনিয়ত নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ ভয় লগা চকুবোৰতো নাই।

বন্ধ দুৱাৰৰ সিপাৰে পৃথিৱী ঘূৰে। তোমাৰ জীৱন জীৱন্ত কৰিব পৰা মানুহবোৰ দুৱাৰ খোলাৰ অপেক্ষাত ভাগৰি উভতি যায়। তুমি মৌন হৈ তেওঁলোকৰ উভতনি খোজৰ শব্দ শুনা। একো নাই! একেদৰেইটো উভটিছে দাঁত নখ তীক্ষ্ণ কৰি তোমাৰ কলিজাত হাত দিবলৈ ৰৈ থকা মুখা পিন্ধা জীৱও।

যেতিয়ালৈ তুমি দুৱাৰ খোলা, সময় তেতিয়া আহি ৰৈছে অন্য বিন্দুত। মূৰৰ ওপৰৰ আকাশখন অন্য আকাশ, সি পিন্ধা জোন তৰাবোৰ তুমি পূৰ্বতে নেদেখা জোন তৰা। তোমাৰ দেহাই বছৰজুৰি পোৱা নাই স্নেহৰ পৰশ, ত্ৰুৰতাৰ আঁচোৰ। প্ৰতিটো আঘাতে তোমাক বেছিকৈ বিস্ফে, প্ৰতিঘাতৰ প্ৰশিক্ষণ জানো দুৱাৰৰ ভিতৰত চলে?

শিকিৰ লাগিব ; প্ৰতি আক্ৰমণ নহয়, আত্মৰক্ষাৰ কৌশল। সমুখত দীঘলীয়া বাট। বিচাৰিব লাগিব বুকুত প্ৰেম কঢ়িয়াই ফুৰা মানুহৰ ঠিকনা। বতাহত চকুবোৰৰ তলেৰেই পোহৰলৈ খোজ বুলিব লাগিব। দেহাত ফুল গুজি লোৱা। হৃদয়ত চলা ধুমুহা সিহঁতি আৰু দেখা নাপাওক। ■

Decimal Fraction

(Doshomik Bhognangsho)

Prof. Smriti Kumar Sinha
Dean, School of Engineering

One

It's morning. The slanting sun kissing it by replacing the heavy mist, Nadia's veranda is quite nice and warm. Whoop... whoop...whoop... Basking in the sunshine, an eighty-year-old Tomal Singh, the father of Nadia, is doubled up. His eyes bob up when he coughs and wheezes heavily. He gasps like a carp. He has long been confined to bed by a chronic asthma. He can't sit upright even for a while, let alone roam around. When there's sunshine his sons lift him to the courtyard like a bamboo basket laden with paddy. When the sun sets, they take him back home. His ribcage is riddled with heartache, annoyance and troubles; so is his mind cluttered with incoherent thoughts.

In Poran's veranda some primary school children are busy working out sums, turning their backs to the sun. Poran is Tomal's younger son. The unvarnished truth is that an ageing Tomal is scared of his son. And this isn't without reasons. Poran is brawny brute of a man. His scary look and gruff exterior have robbed him of the kind of sobriety befitting a teacher. His big cheekbones make him look like the ever-gnashing demon engaging Goddess Durga. In stark contrast, Nadia, the eldest son of Tomal, is a rare bird. Penury-driven yet he is a happy-go-lucky sort of a person. Even on way back home from toiled tiling, he hums a *monshiksha*¹. He always wears a smile on his face. Tomal and Panthoi, spacing the birth of their two children barely a year apart, had a harrowing experience in upbringing the kids. Even Tomal Singh had a dent in his health, let alone in that of Panthoi. When young they had been very intimate, but as they grew up they just drifted apart. Leaving the house for his younger, Nadia has shifted to a two-shed house in the courtyard with his nuclear family. Assets or liabilities, theirs is a share and share alike. Along with utensils and arable land, their ageing parents have also been equally shared as liabilities. While the mother is in the share of the younger, the father is in that of the elder.

"What's 18 divided by 3?" Poran asks the students of class II.

Poran inhales indigenously squeezed mustard oil through one of the nostrils and rubs a drop or two on the belly button. He glances at his daughter sitting unavoidably near him with a table book open in her front.

She's clad in a shawl with its two criss-crossed corners tied in a knot in the collar by her mother. She gauges her father glancing at her. She ups the volume of her voice a bit and starts reading with a rhythmic sway and lilt 'three tens and two thirty-two, three tens and three thirty-three, three tens and four thirty-four...'

¹*Monshiksha*: a self-instructive number.

In every sway the knot of her shawl gets loosened. Nevertheless she takes her hands out, but makes a futile exercise to get things right with the help of the right shoulder. Even as her undivided attention is to the shawl, she continues to read the table without making any mistake. The other children are bent over their slates to work out the division. Poran slaps his bare back tight with his palm wet with mustard oil. The scared children look at each other knowing not who is at the receiving end. His scared daughter reads 'three tens and nine twenty-nine', bites her tongue and keeps quiet by looking down.

A scared Tomal Singh looks at his granddaughter from the other veranda. He also has a scary glance at Poran *Oja*². Occupied by the lessons of the children day in, day out Tomal Singh's mind also keeps liling. Poran turns to be a teacher for him as well. He also remains busy by working out sums. Poran opens the knot of his daughter's shawl and ties it tight in her collar afresh. Tomal heaves a sigh of relief.

"What's the quotient?" Poran asks the pupils.

"6," they shout in chorus. From the other veranda, a confident Tomal shouts in his mind – 'zero'.

"6. Well done," Poran slaps his thigh with his hand wet with mustard oil. Tomal, on the other hand, keeps staring at Poran by uttering something incoherently under his breath, "What's gone wrong with him? For his every division the quotient is zero." Tomal keeps racking his brains up.

Two

Panthoi comes out of Poran's house. She has hoary white cropped hair. A ginger lily dangles from each of her earlobes. Romantic at heart, Tomal lets his tongue loose. He takes a dig at Panthoi and said, "In a tearing

hurry like a workaholic".

"Why not? Should I go pop like a corn the way you do?"

"Hey, hey... rein in your tongue, or else...whoop...whoop... whoop..."

"Shout as much as you can! Invite the wheezy cough for a spell in the morning."

"Ach, how dauntless you're! How dare you! A stroke will...!"

"Hit me? A crawling hero! Groggy yet gritty!"

"Ach, any means to remain alive! What to do? Damn it!"

"What else can you do? Just keep swallowing sugar-candy. Your son brought it yesterday." Leaving a pack of sugar-candy near Tomal, a smiling Panthoi goes to the pond with blithe disregard to him. In her half-a-century conjugal life she knows it well – beneath his gruff exterior, Tomal's very kind-hearted. He never harms a hair of her head. And it's known to all. These are conjugal quarrels very hard to fathom out. Poran silences his students laughing at the 'hot altercation' with a stern ruling. He lets his students go and rushes to his father.

²*Oja*: A preceptor or teacher

Lifting his father like a child, he takes him to the courtyard. Panthoi comes home from the pond, rolls Tomal's bedding in the veranda and unrolls it in the courtyard where the sunshine is ample. Held in his son's lap, Tomal looks at his son and laughs with his toothless maw agape. Making his father sit on his bed, Poran leaves for a bath. Panthoi starts rubbing an ayurvedic ointment in Tomal's back. Rupo Singh, a herbal healer, has made the ointment by blending goat's ghee and roots of Vach. The quarrel they have play-acted a few minutes ago has no traces between the Darby and Joan. The feeling latent fathom deep in such quarrels is their love for each other, like the Falgu³. This is a happy medium for them to meet each other. Divided between their two sons along with assets, this old couple has little scope to meet. For them the barrier erected by the two nuclear families of their scions is too strong to break. Reluctance to wash their dirty linen in public, rich-poor divide, suspicious glances of their daughters-in-law and the like have

widened the barrier between them. Panthoi collects herbs for Tomal and rubs him ointment. These few are their golden moments when they feel soothed. Confined to bed, a lonely Tomal keeps waiting for these few moments, her soft massage. Her massage soothes the pain in his body and mind. Even he seems to get a respite from the wheezy cough when Panthoi massages him. He gets her near to share his feelings with. Lying on his back and chewing sugar-candy Tomal tells Panthoi, "Are you listening? The life is an arithmetic. Addition is birth and subtraction is death..."

Forgetting the awful smell of the ointment, Panthoi keeps massaging her husband's back and remains totally absorbed in the otherwise drab philosophical meanderings of Tomal. She sees Tomal's former self whose pale shadow is this doubled-up octogenarian. Dangling the hems of a light golden towel on either side of the shoulder from the collarbone he would explain the cantos of the *Gita* in the village community hall in the prime of his life. The audience would listen to him with rapt attention. Tomal just keeps tonguing the piece of sugar-candy, pushing it from one side of his mouth to the other.

Three

Back from their vegetable garden on the bank of the river at noon, Nadia bathes his father. They're taking rest after having meal together. Sitting on the divan in one side of the house, Tomal is struggling hard to sit on a *Vajrasana* posture, by supporting his bodyweight on the hands. Sitting on his bed in the other side of the house, Nadia is puffing tobacco with a hubble-bubble. He is humming the tune of *amonsiksha*. Rigorous spadework in the garden has made his hands distinctly blue-veined. Tomal keeps glancing at his son puffing tobacco with a *Kanchanpuri*⁴ hookah – whoop...whoop. Yielding to temptation, Tomal calls his son. "Nadia, just massage my back for a while. All I feel is a signal of a spell of pain."

Nadia stops humming and smiles looking at his father. He sits near his father on the divan with the hookah still in his hand. Massaging his father's back

with one hand, he keeps puffing and

(³Falgu: a river in Gaya that flows underground).

(⁴Kanchanpuri: a place now in Bangladesh famous for hookah made of coconut shell).

blowing a stream of smoke towards his father. Tomal, on the other, starts inhaling the smoke deeply. He did smoke like a chimney back in the day, but now he isn't even allowed to touch the hookah. Smoking is pure poison to asthmatic patients. Reading his father's mind right, Nadia tells him sotto voce, "Baba, want to have a puff?"

"What?" Tomal turns and laughs, with his maw agape.

"Only a puff can't do any harm."

"Should I?"

Nadia hands over the hookah to his father. Tomal rubs the hookah with his palm and places his lips right on its hole, but stops short of puffing. He sees Panthoi at the door.

"The killjoy has come," he murmurs under his breath.

"Puff it up. Why've you stopped? You'll soon start coughing like firing a series of shots from a barrel gun," Panthoi says. She is holding a number of herbs.

"Hooked on the hookah! Back in the day you did char a bowlful of tobacco in a deep puff only to prove your puffing prowess. You did chase people away with the tobacco mortar. You've made your bed and you must lie on it," Panthoi says.

"Oh no! I'm just trying to set smoke in motion."

"Why just setting the pipe in motion? You two can drive me out and smoke freely."

A smile etched on her face, the elder daughter-in-law gives the sap of herbs to Panthoi in a bowl. She has squeezed it out by grinding them in a mortar. Panthoi keeps rubbing the sap in a fine mortar with an ayurvedic pill and talking alone, "How can one be hooked so badly on the hookah? Ready to vomit blood, but not to wean yourself off smoking. Craving for anything isn't good. If anything, you should crave for Sri Krishna".

"Stop it darling." Tomal hands over the hookah to Nadia. An embarrassed Nadia goes to his bed. Taking the herbal medicine, Tomal keeps on trying for a catnap by lying on his side.

Four

Tomal comes under the asthmatic attack after the dusk. He just can't shake off the wheezing cough. The wheezing turns more severe in every successive spell! Nadia calls his mother and leaves for Rupo, the village quack. He keeps thinking as to why the asthma attack is severe everyday after dusk. Panthoi arrives in a tearing hurry. She, along with her elder daughter-in-law, starts massaging Tomal in his back.

In Poran's house, on the other hand, a number of students are busy working out sums. They sit fringing the kerosene lamp. "Eight tens and one eighty-one, eight tens and two eighty-two..." the lilt-ing voice of the daughter of Poran is heard from Nadia's house. By giving his pupils tasks Poran does his filial duty. He frequents Nadia's house to know the condition of his father. The approaching examination and the killer wheezing of his father have robbed him of peace.

Repeated spells of coughing make Tomal wheeze in high pitch. His eyeballs are red. He also hears the voice of the pupils reading in Poran's house. Even though sometimes he lapses into oblivion of the surroundings, he moans when in pain. When at ease, he speaks incoherently, "Multiplication is hope, greed and joy. Division is sorrow, heartache and plight. None of my Dada's⁵ scions, nor does the son-in-law attends me. Yet to get the message?"

"Stop talking."

"Left with any sugar-candy? Or the remainder zero?"

"Divide 1 by 2," Poran tells his pupils. Tomal, on the other hand, is taken aback.

"What's the quotient?" Poran asks his pupils.

"Zero," the pupils shout.

"What's the remainder?"

"1."

"That's it." The bubbled up eyes of Tomal glitter. He heaves a sigh.

"That's right. Where's sugar-candy?"

"1 can't be divided by 2, can it be?" Poran asks the pupils.

"It can't be. No siree," the pupils shout in unison. An elated Tomal backs the pupils up, and says, "Do you listen, it can't be. What a befitting reply!"

"For, 2 is greater than 1," Poran says.

"No... Not at all. A know-it-all! Proud to be a teacher! What else is greater than 1?" Tomal is furious. He starts reciting a canto from the *Gita* – "God is one, so is the soul. *Noinongchhindontishosotrani*, whoop... whoop... whoop... *noinongdohotipaboko*... whoop... whoop... whoop..."

"Stop it. Keep quiet..." Panthoi makes an attempt to stop him.

"...no ed while spelliing the canto in one breath. His daughter-in-law soaks the sweat from his body with a towel. *honyote*, whoop... whoop... whop... *honyomaneshoreere*."

A word-perfect Tomal wheezes the canto out into uneven chunks. He's drench

"Now we're onto a new chapter, a new concept—decimal fraction. Do you hear me?" The voluble voice of Poran can be heard from Nadia's house.

"Yes sir," the pupils reciprocate. Tomal's ears prick up.

"This modern concept allows us to divide a number by any number other than zero. Bigger or smaller has nothing to do here. Is that clear?" Poran says.

"No... not at all." A furious Tomal starts wheezing even more severely. Whoop... whoop... The wheezing bout and angst tightening his chest double him up. His eyeballs are full of blood.

"Your father's meeting his doom, Poran..." Panthoi and his daughter-in-law shout in unison.

Poran jumps to his feet and rushes to his father, so do the pupils to the threshold.

(Translated by Ramlal Sinha from the Bishnupriya Manipuri original, "Doshomik Bhagnangsho", *Sare tin at hopon*, 2005.

Ramlal Sinha is a senior Journalist and a translator from Bishnupriya Manipuri into English.) ■

THE BOATMAN

(Translation of the original Assamese “Nawaria” by Madan Sarma)

Bashabi Gogoi
Assistant Professor
Department of English

She opened her eyes slowly. Her head felt very heavy. A young man was leaning over her, smiling nervously. For a moment, she thought he was her son Jintu. But how could Jintu be here? He was in far off Himachal Pradesh now.

Baideu, do you recognise me?

She recognised him. He was the same young man who had held on to the rickshaw and stopped it from tumbling into the drain. Maybe her head swam for a moment. And then probably she had a blackout for some time. For a long while she failed to realise that she had been sitting in an armchair on the front veranda of a large shop. How long though? There was light traffic on the street outside. It was still not dusk yet. There were customers going in and out of the shops nearby and also on the other side of the street.

Awareness returned slowly and she remembered everything. She had come with her neighbourhood rickshaw-puller directly after school to pay the bill for her cooking gas. But the bill remained unpaid. While taking a left turn towards the gas agency, a small car suddenly braked in front and stopped after

brushing lightly against the rickshaw. The rickshaw swayed to and fro. And she- AnanyaChoudhury-clasped tightly on to the bars for support as she tilted towards the left. After that, she could not remember what happened. But she felt a slight throbbing on her left shoulder.

Does it hurt? The young man asked her when he found her rubbing her shoulder.

The bump was a little too hard, she answered, and I'll go home and give it a compress.

Or, should we go to a doctor? There is a pharmacy over there.

No, no, it's all right. I'll just rest awhile. God, it was really scary! My head was swimming. On top of that, I forgot to take my pills for blood pressure today. I wonder how I came this far! Do you work here? She cast her glance around and saw moulded plastic chairs, TV stands, utensils stands—in fact, things that she often thought of buying were there in the shop. The family of the shop owner stayed in the top floor of the two-storied house. She had often noticed the shop before. But she had never bought anything there.

I have to come here someday, she thought to herself. Baideu, you still don't recognise me, do you? The young man said.

Oh yes I do, you are the one who stopped the rickshaw. If it weren't for you...

I see you have forgotten. Remember the twin lakes that you saw last November—you hired my boat to see the birds.

Yes, she remembered that tall, strapping young man whose name probably was Hemen. His boat almost glided over the still waters of the lake. For quite some time, they have been meaning to watch the migratory birds which came in hundreds to roost on the two lakes set close together. Her husband Ananta worked outside the state; hence, it was not easy to find time for such a trip. So when he came home on a four-day leave, they immediately set out for the lakes. Two other couples—their neighbours—accompanied them on the trip. Taking Anjan, the brother of one of her colleagues along with them, they reached the village almost six kilometres on the outskirts of the city. Not the village per se though, because the village was situated across the twin lakes. These were familiar places for Anjan. He often brought tourists here. She, her husband, her two neighbours, all four got into the boat which Hemen brought close to the shore. In the other boat, there was Anjan and four other men. While rowing slowly in the lake, Hemen pointed out the different birds—those are *doikolas* and those *sakoisokowa*—can you see, those that are flocking together—. And these hopping around near the sand, these are *bogitoras*.

Bogitora? Such beautiful names people have given them! Ananya gushed.

They are called wagtails in English, aren't they, *Anjanda*? Hemen asked him in a slightly higher voice as he looked towards the other boat.

Hey, you know already!

No, no, I do forget the names sometimes.

Have you been bringing people over to see the birds for long? It was probably she who asked.

No, actually it's just been a year.

You have learnt so much! You must have been a good student.

In fact, I could not pass my BA. But I learnt much about these birds by going around with *Anjanda*. I learnt to identify the migratory birds by reading

books. Here we also have many of our local birds—*Pani Kauri*, *bog*, *borbog*. I have seen this lake that we call *beel* from my childhood days. Meanwhile, the number of migratory birds has increased. Look at that flock over there above—those are wild ducks—they are migratory.

They turned silent while approaching a flock of birds swimming and frolicking in the water. They used the binoculars Anjan lent them to see the birds pointed out by Hemen and took many pictures. They didn't even realise how two hours flew by like this. Anjan then escorted them to the tourist cottage, where he worked, for a cup of tea. They returned home by late evening, a day well spent.

On the way back, they praised the two young men who rowed the boats. These boys, Anjan said, such good manners they have, can you imagine them roaming around in Myanmar with guns in their hands. Who are you talking about? She asked.

I am talking about Hemen, your boatman.

Was he also a member of the revolutionary band fighting for freedom?

Yes, he was. One night, I came upon a five-member group hiding in the dairy farm of a Nepali family. Only much later did I know that Hemen was also a part of that group? He was however a lower-ranked soldier, someone who ran petty errands. Malaria almost killed him once. After that ordeal, he returned home. When he was back on his feet again, I saw him gossiping in front of a shop many a day, whiling away his time. So I asked him to work here instead of wasting his time. Their fields are fertile but every year flood washes away the standing crops. The house gardens that the villagers have are big though—they grow plenty of vegetables. Fruits are plenty too, especially oranges. Somehow they could support themselves with those.

Hemen said, let's go baideu, let me drop you home. There's the auto.

So you had gone to find me an auto?

He smiled.

I can go by myself.

No, I'll be relieved only when I see you have reached home safely. If your head starts to spin again then? Wait, let me go and tell the lady, the wife of the owner.

Is the shop-owner not there?

He has so many business firms. His wife looks after the shop -most of the time. Sometimes, a niece or nephew comes over. All of them cheat!

He went inside. Almost immediately, a fat, middle-aged *Marwari* lady came out.

She looked at her and asked, are you okay now?

Yes. She smiled.

She chatted with Hemen in their living room for quite some time. Ananya asked him, have you stopped being a boatman on the lakes? You had worked in the tourist cottage, didn't you? Why have you left that job?

What can I say *baideu*—the animals of the nearby reserve forest suffered terribly during the massive floods this year. The deer and other animals came out of the forest and took shelter on the highland near the shore of the lake where all of you had got down from your cars. One day a friend said, we need your boat, we have to go somewhere. I didn't want to go. It was drizzling too. The water might rise any moment because, as you know, a tributary of the river flows by the lake. I had gone because he coaxed me to. Budhin and two others from our village chased and killed a deer and hauled it into the boat. They didn't tell me anything about this hunt before. So I refused to row the boat with the deer in it. I asked Budhin, why did you kill the deer? It is wrong to kill the animal which is trying to seek shelter from the surging waters. Do you know what he said in reply? He said, you have been killing people with guns, did you not then feel remorse for those you killed? How do I convince him—yes, I have used guns to arouse fear in people and extort money. I have been compelled to do so. But believe me *baideu*, I have never killed anyone.

She said, you did right to come back.

I was almost dying with illness, otherwise how would I have come back? I did not kill anyone. But I swear that day I wanted to hit Budhin with the oars and push him into the lake! That is why I left everything—what does it matter whether I worry about the birds or not? Many of us were wronged. Why are people so greedy? I understood that I could not live in the village any more.

Why?

One day, after dusk settled, three gun-toting men arrived and straightaway came to our house. They had to be dropped by boat in someone's house. I too had taken shelter there once or twice earlier.

What did you do?

I told them, I will hire another boat for you. I will also give you a better boatman. But they refused my offer and said, you are a fine boatman now. How much will you take? Saying this, they showed me a bagful of currency notes. I started quaking with fear. And then I thought—they were right, I *am* a boatman. Rowing is my job. After dropping them off, I thought I better leave the village. Since then, I have been living here. A person working in the municipality found me this job. Do come to the shop once.

After only a couple of days, she appeared in Hemen's shop. She had been scouring the market for a few things and at last turned up there.

How much are these? She was eyeing two chairs of an uncommon colour and design.

They usually sell at 600, but you can pay me 400 only.

How can you reduce the cost so much? Do you make much profit?

May be not

Will the lady not complain?

I will tell her something else, not these chairs, was sold. There are many things here worth 400 rupees.

She smiled awkwardly—will it not be wrong?

They have cheated us, looted and exploited us, is this right? They have made fools of us.

Hemenseemed to be livid with anger.

Why are you so angry?

These people are very ungrateful. I work so hard from morning till night. I chase off those who pester us for donations by tactfully cajoling them, or even rebuking them at times. But you know *baideu*; even then, these people are not happy. Once, in between, my father was in a very bad state due to persistent coughing. I took him to the Medical College at Dibrugarh for better treatment. But I did not have any leave. So they deducted my two days' salary. How much do I actually earn? Tomorrow my sister has to appear for her job interview. I will have to give her some money at least. So I asked for an advance. But

she said no; let me talk to your *malik* first when he comes. Such scoundrels! I gave her a good piece of my mind. Seeing all this, I want to go back once again.

How much money do you require now?

No need baideu, it's okay.

She took out the money from her bag and paid the price of the chairs. Then she thrust a five hundred rupee note in his palm. He did not want to take it.

Don't worry, I am giving it to you as a loan. I will come again. Then you can repay me.

I don't know whether I will be here or not...

But why?

I don't like the dealings here. Who knows how they would set up a trap by involving me in some illegal work?

What do you mean to say, exactly?

They have a huge storehouse near the highway on the outskirts of the town. A Bihari family had encroached upon the land nearby and settled there. There might also be a court-case involving the same plot of land. Do you know what my employer says— I should help them throw out that family from the land. Actually, I have to chase them off by threatening them.

Oh God! How awful! What did you say?

Nothing. I haven't decided whether I will say something or teach them a lesson.

Of course not! You should not do anything like that.

He grinned and chose not to answer back. She too did not force him.

After that, she had gone to that shop looking for him at least two or three times. The first time the landlady said, he hasn't come for some three days. No information either. The second time she said, he took away his due and left the job.

She was not surprised. But somehow, she had wanted him to meet her at least once before he left. It would be terrible if he returned to his former life once again. No, no, he most definitely would go back to his village.

The elderly man stood in front of the gate and asked, are you not Ananya Choudhury baideu?

Yes. Do come in. Ananya invited the man into her sitting room. It was apparent that he had come from some nearby village. There must surely be home-grown vegetables or fruits in the cloth bag in his hand. During this time—time for new admissions—many

guardians come seeking a seat for their wards in the school. Sometimes the father and sometimes even the grandparents would accompany them. And they bring along small gifts—like home-grown leafy vegetables. They refuse to listen even if they are asked not to bring anything. That he came on a Sunday morning irritated her a little but she knew how to carefully mask her feelings.

Can I help you? Ananya asked.

I am Hemen's father—Hemen Barua, remember?

Where is he now? Is he still a boatman on the lakes?

No. He went away somewhere.

Meaning?

He left home. Don't know what got into him! He told me, I will contact you only when I am able to do something. Do not create an unnecessary hullabaloo. When he had disappeared earlier, he did not say anything to anybody. We did not have a single clue. The man paused for breath after speaking continuously. And then as if he remembered something, he said—oh, he had left this letter with his sister, told her to give it to you. She recently got a job as a teacher. The school is at some distance from our house. She cannot travel daily from home. Since a relative stays nearby, presently she is putting up with them. Let's see what happens later. She asked me to deliver this letter to you when I come to the Sunday market.

Ananya took the sealed envelope from him and asked where has he gone?

I have no idea!

It did not seem as if the man was too worried thinking about his son.

There was no letter inside the envelope. Rather there was the money she had lent him, wrapped in a piece of paper on which was written—to Baideu, with thanks and gratitude.

She saw the man looking expectantly at her face, so she told him, it's not a letter. He had borrowed some money from me which he has returned.

It was then that the man's countenance showed some emotion, something like disappointment. His voice shook. I had thought he will inform by way of a letter—

What information are you talking about?

Nothing, but where he went, why—what does he want to accomplish—. Abruptly the man changed his

tone and said these are some vegetables from my house. Please take them. These days we don't get much grain. Besides, floods also destroy much. Some of our land too has been swept away by the river. Vegetables are good though. I sell them in the Sunday market. He handed over the vegetables to her and said, the police have again started questioning about him.

On Ananya's insistence, the man accepted a cup of tea. He was however almost quiet the whole time. Ananya was not too surprised though—most of the villagers on this side are like that only—they are quite reticent and do not speak a single extra word if not required. They are not experts at showing excessive emotions by raising a hue and cry. Ananya is always amazed thinking about their calm and composed dispositions even in the midst of such adversity. But then, where could Hemen go?

Whilst she was busy with her household chores, Ananya had almost forgotten about Hemen. She had also not met with his father even once in so many days. If there was some news about him at all, he would surely have informed her somehow. When some relatives from Guwahati came over to see the birds on the twin lakes, her thoughts flew to Hemen once again. She had to approach Anjanyetan—other time to arrange for a boat and also hire a boatman. Anjan also had no idea whether Hemen had returned or not. While travelling by car towards the lakes she remarked, many boys have gone over to Mumbai and Bangalore and are doing miscellaneous jobs there. Maybe he is also working there somewhere as a security guard or in some such job.

I dread to think if he goes back to his earlier comrades again! It pains me to see our boys turning out like this. Anjan laughed. You talk like a seasoned teacher, baideu. This is my belief—no matter wherever he is, he will definitely come back home. How can you be so sure?

By then, they had reached the lake-shore. Anjan went on—see baideu, such beautiful, tranquil lakes, their waters, this chirping of the birds, this verdant greenery—whoever has been smitten by all this, will he not come back? Far from the maddening crowd, will he find a place anything like this?

Ananya replied, will everyone be like you, think like you? People seem weighed down by such petty concerns.

Anjan laughed again. That is right. Sometimes I do think and say very impractical things. That is the reason why I have not moved forward. I have remained where I always have been—on the shores of these twin lakes. But then one thing baideu, everyone goes away to come back home again—someday. Like these migratory birds—see how far they have come from—but then, they will go back home, again.

They were returning by their boats after bird-watching. The sun was just setting. The warm rays of the setting sun werestreaming over the cool breeze of the lakes. The water shimmered under the rays of the sun. Suddenly it seemed as if a boat appeared from the opposite direction. The boat was enveloped in the warm crimson rays. Who is that standing on the stern? Hemen!

Ananyakept on looking intently in that direction. Anjan was saying something. She did not hear him. The breeze was blowing, the twitter of the birds could be heard intermittently from across the waters and also the sky. At times, the wind played with the waters of the lakes.

Swathed thus in the crimson rays, will Hemen the boatman always keep on rowing his boat? ■

Source: *Kewal Sagarar Sabda*, 2018. Papyrus, Guwahati.

লটাৰী

(Shirley Jackson-ৰ মূল ইংৰাজী গল্প 'The Lottery' (1948) -ৰ অনুবাদ)

ভাস্বতী গোস্বামী

স্নাতকোত্তৰ চতুৰ্থ যাণাসিক

ইংৰাজী বিভাগ

লটাৰীটোৰ অন্যান্য সা-
সামগ্ৰীবোৰ কেতিয়াবাই
হেৰাই গৈছিল আৰু
টুলখনত থকা ক'লা
বাকচটো চহৰখনৰ
আটাইতকৈ বুঢ়া মানুহ
ৱাৰ্নাৰ জন্ম হোৱাৰ বহু
আগৰেপৰাই ব্যৱহাৰ কৰি
অহা হৈছিল। মিঃ ছাৰ্ভাৰ্ছে
প্ৰায়েই গাঁৱৰ মানুহবোৰক
নতুন বাকচ এটা ব্যৱহাৰ
কৰাৰ কথা কৈ আহিছিল,
কিন্তু কোনেও প্ৰাচীন
পৰম্পৰা ভংগ কৰাৰ সাহস
কৰা নাছিল। সকলোৰে
মাজত এটা কাহিনী প্ৰচলিত
আছিল যে বৰ্তমানৰ
বাকচটো তাৰ পূৰ্বৱৰ্তী
বাকচটোৰ কিছু অংশৰে
তৈয়াৰী আছিল যিটো সেই
ঠাইডোখৰত প্ৰথমে মানুহে
বসতি কৰিবলৈ আৰম্ভ
কৰোতে সজা হৈছিল।

২৭ জুনৰ ৰাতিপুৱাটো আছিল জহকালিৰ সতেজতাৰে ভৰা এক উমাল দিন। ফুলবোৰ সুন্দৰকৈ ফুলি আছিল আৰু ঘাঁহনিখন আছিল ডাঠ সেউজীয়া বৰণৰ। গাঁওখনৰ মানুহখিনিয়ে প্ৰায় ১০ বজাত ডাকঘৰ আৰু বেংকটোৰ মাজৰ ঠাইটুকুৰাত গোট খোৱা আৰম্ভ কৰিছিল। কেইখনমান চহৰত মানুহৰ সংখ্যা ইমানেই বেছি আছিল যে লটাৰীটোৰে প্ৰায় দুদিন সময় লৈছিল আৰু সেইবাবেই তাত ২৬ জুনৰ দিনাখনেই লটাৰী আৰম্ভ কৰিবলগীয়া হৈছিল। কিন্তু এই গাঁওখনত, য'ত কেৱল তিনিশমানহে মানুহ থাকে, তাত গোটেই লটাৰীটোৰে দুঘণ্টাতকৈয়ো কম সময় লৈছিল, যাতে ই পূৰা দহ বজাত আৰম্ভ হয় আৰু গাঁৱৰ ৰাইজে দুপৰীয়াৰ সাঁজৰ বাবে সময়মতে ঘৰত উপস্থিত হ'বগৈ পাৰে।

সৰু ল'ৰা-ছোৱালীবোৰেই তাত প্ৰথমে উপস্থিত হৈছিল। সিহঁতৰ গৰমৰ বন্ধ প্ৰায়সেইখিনি সময়তেই আৰম্ভ হৈছিল। কিছু সময় মনে মনে থকাৰ পাছত প্ৰায় সকলোৱেই মুকলি মনেৰে হাঁহি-স্বফুৰ্তি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল; কিন্তু তেতিয়াও সিহঁতৰ কথা-বতৰাৰ বিষয় আছিল শ্ৰেণীকোঠা, শিক্ষক, কিতাপ-পত্ৰ, আৰু পৰীক্ষা। ববী মাৰ্টিনে ইতিমধ্যেই তাৰ জেপটো শিলগুটিৰে ভৰ্তি কৰি পেলাইছিল আৰু সেয়া দেখি অন্য ল'ৰাবোৰেও তাক অনুকৰণ কৰি সকলোতকৈ মসৃণ আৰু গোল শিলবোৰ গোটাবলৈ ধৰিলে। ববী, হেৰি জনচ্, আৰু ডিকি ডিলাক্ৰাইক্সে মিলি শিলৰ ডাঙৰ দ'ম এটা কৰি সেইটোক অন্য ল'ৰাৰ হাতৰ পৰা বচাবলৈ বৈ আছিল। আনহাতে ছোৱালীবোৰে কাষত বৈ নিজৰ মাজতে কথা পাতি বা ককায়েক-বায়েকৰ হাতত ধৰি থিয় হৈ আছিল।

কিছুসময় পাছতে তাত পুৰুষসকল উপস্থিত হৈ নিজৰ নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ ওপৰত চকু ৰাখি খেতি-বাতি, বৰযুগ, ট্ৰেক্টৰ, কৰ আদিৰ বিষয়ে কথা পাতিবলৈ ধৰিলে। তেওঁলোকে শিলৰ দ'মটোৰ পৰা আঁতৰত থাকি থিয় হৈ আছিল। তেওঁলোকে নিম্নস্বৰত কথা-বতৰা পাতিছিল আৰু তেওঁলোকৰ মাজত কেৱল ইষৎ হাঁহিৰহে আদান-প্ৰদান হৈছিল। মহিলাসকলে সোঁতা বৰণৰ ঘৰুৱা সাজ-পোছাক পিন্ধি তেওঁলোকৰ গিৰীয়েকসকল অহাৰ অলপ পাছতেই ঠাইটুকুৰাত আহি উপস্থিত হৈছিলহি। এগৰাকীয়ে আনগৰাকীক মাত লগাই কিছু খবৰ-বাতৰি লৈ তেওঁলোকে নিজৰ নিজৰ গিৰীয়েকৰ ওচৰ পাইছিলগৈ। তাৰ পাছত তেওঁলোকে নিজৰ নিজৰ ল'ৰা-ছোৱালীবোৰক মাতিবলৈ ধৰিলে আৰু চাৰি-পাঁচবাৰমান মতাৰ পাছত সিহঁতে অনিচ্ছাসত্ত্বেও মাক-

দেউতাকৰ ওচৰ পালেগৈ। ববী মাৰ্টিনে তাৰ মাকে ধৰি থকা হাতখন একৰাই লৈ হাঁহি মাৰি আকৌ শিলৰ দ'মটোৰ ওচৰলৈ দৌৰ মাৰিলে যদিও দেউতাকে খঙেৰে মতাত পুনৰ আহি দেউতাক আৰু ককায়েকৰ মাজত থিয় হ'ল।

নাচ-গান, হাল'বীনৰ অনুষ্ঠান আদিৰ দৰেই লটাৰীও মিঃ ছামাৰ্ছে তদাৰক কৰিছিল, যাৰ হাতত এনে ৰাজহুৱা অনুষ্ঠানবোৰৰ বাবে প্ৰচুৰ সময় আৰু শক্তি আছিল। তেওঁ আছিল গোল মুখৰ এজন হাঁহিমুখীয়া ব্যক্তি যিয়ে কয়লাৰ ব্যৱসায় কৰিছিল। কিন্তু মানুহবোৰে তেওঁলৈ সহানুভূতিৰ দৃষ্টিৰেহে চাইছিল, যিহেতু তেওঁ নিঃসন্তান আছিল আৰু তেওঁৰ ঘৈণীয়েক আছিল অসন্তোষীয়া মনৰ। যেতিয়া তেওঁ ক'লা কাঠৰ বাকচটো লৈ ঠাইডোখৰত আহি উপস্থিত হ'ল, তেতিয়া সকলোৰে মাজত এক গুণগুণনিৰ সৃষ্টি হ'ল। তেওঁ হাত জোকাৰি কৈ উঠিল - “অলপ দেৰি হ'ল আজি ৰাইজ।” মিঃ গ্ৰেভছ নামৰ ডাকোৱালজনে তেওঁৰ পিছে পিছে আহি এখন তিনিটা খুৰাৰ টুল সকলোৰে মাজত থলে আৰু মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লা ৰঙৰ বাকচটো তাৰ ওপৰত থ'লে। গাঁৱৰ ৰাইজে বাকচটোৰ পৰা কিছু দূৰত থিয় হ'ল আৰু যেতিয়া মিঃ ছামাৰ্ছে লটাৰীৰ বাবে সহায়কাৰী বিচাৰিলে, তেতিয়া মিঃ মাৰ্টিন আৰু তেওঁৰ ডাঙৰ ল'ৰা বেঞ্জটাৰে কিছু সংকোচ মনেৰে আহি তেওঁৰ কাষত থিয় হ'ল। মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লা বাকচটোৰ ভিতৰত থকা কাগজখিনি ঠিক-ঠাক কৰালৈকে তেওঁলোকে সেইটো টুলখনৰ ওপৰত থিৰে ৰাখিবলৈ চেষ্টা কৰিলে।

লটাৰীটোৰ অন্যান্য সা-সামগ্ৰীবোৰ কেতিয়াবাই হেৰাই গৈছিল আৰু টুলখনত থকা ক'লা বাকচটো চহৰখনৰ আটাইতকৈ বুঢ়া মানুহ ৱাৰ্নাৰ জন্ম হোৱাৰ বছৰ আগৰেপৰাই ব্যৱহাৰ কৰি অহা হৈছিল। মিঃ ছামাৰ্ছে প্ৰায়েই গাঁৱৰ মানুহবোৰক নতুন বাকচ এটা ব্যৱহাৰ কৰাৰ কথা কৈ আহিছিল, কিন্তু কোনেও প্ৰাচীন পৰম্পৰা ভংগ কৰাৰ সাহস কৰা নাছিল। সকলোৰে মাজত এটা কাহিনী প্ৰচলিত আছিল যে বৰ্তমানৰ বাকচটো তাৰ পূৰ্বৱৰ্তী বাকচটোৰ কিছু অংশৰে তৈয়াৰী আছিল যিটো সেই ঠাইডোখৰত প্ৰথমে মানুহে বসতি কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰোতে সজা হৈছিল। মিঃ ছামাৰ্ছে পুনৰ নতুন বাকচ এটাৰ কথা ক'লে আৰু প্ৰতি বছৰৰ দৰে এইবাৰো একো নকৰাকৈয়ে প্ৰস্তাৱটোৰ মোখনি মৰা গ'ল। ক'লা বাকচটো প্ৰতি বছৰেই লাহে লাহে সোঁতা বৰণৰ হৈ আহিছিল। এতিয়া সেইটো সম্পূৰ্ণৰূপে ক'লা হৈ থকা নাছিল আৰু এটা অংশত সেইটো বেয়াকৈ ভাগি কাঠৰ আচল ৰংটো ওলাই পৰিছিল।

মিঃ ছামাৰ্ছে কাগজ-পত্ৰখিনি থান-থিত নলগোৱালৈকে মিঃ মাৰ্টিন আৰু বেঞ্জটাৰে ক'লা বাকচটো টুলখনৰ পৰা নপৰাকৈ সাৱধানৰে ধৰি থাকিল। যিহেতু বহুতো নীতি-নিয়ম ইতিমধ্যেই সকলোৰে পাহৰিছিল, সেয়েহে মিঃ ছামাৰ্ছে শতিকাজুৰি ব্যৱহাৰ

হৈ অহা কাঠৰ টুকুৰাৰ সলনি কাগজৰ টুকুৰা ব্যৱহাৰ কৰাত সক্ষম হৈছিল। মিঃ ছামাৰ্ছৰ মতে গাঁওখন যেতিয়া সৰু আছিল তেতিয়া কাঠৰ টুকুৰা ব্যৱহাৰ কৰাত কোনো অসুবিধা নাছিল, কিন্তু এতিয়া যিহেতু জনবসতি ঘন হৈ আহিছে, গতিকে তাৰ সলনি কাগজৰ টুকুৰাই ব্যৱহাৰ কৰা উচিত যিটো ক'লা বাকচটোত সহজেই জুৰি যায়। মিঃ ছামাৰ্ছ আৰু মিঃ গ্ৰেভছে ৰাতিয়েই কাগজৰ টুকুৰাখিনি সাজু কৰি মিঃ ছামাৰ্ছৰ কাৰ্যালয়ৰ আলমাৰিত তলা মাৰি থৈছিল যাতে পাছদিনা ৰাতিপুৱা তেওঁ সেইখিনি একো বাধা-বিঘিনি নোহোৱাকৈ লৈ আহিব পাৰে। বছৰটোৰ অন্যখিনি সময়ত বাকচটো অ'ত-ত'ত পৰি থাকিছিল। মিঃ ছামাৰ্ছে লটাৰী আৰম্ভ হোৱাৰ ঘোষণা কৰাৰ আগতে যথেষ্টখিনি কাম বাকী আছিল। সেইবোৰৰ ভিতৰত আছিল গাঁওখনৰ পৰিয়ালৰ সংখ্যা, পৰিয়ালৰ সদস্যৰ সংখ্যা আৰু পৰিয়ালৰ মুৰব্বীৰ সংখ্যাৰ এখন তালিকা সাজু কৰা, ডাকোৱালৰ দ্বাৰা মিঃ ছামাৰ্ছৰ লটাৰীৰ পৰিচালক হিচাপে শপতগ্ৰহণ ইত্যাদি। কিছুসংখ্যকৰ মতে এটা সময়ত লটাৰী আৰম্ভ হোৱাৰ আগতে সুৰবিহীন মন্ত্ৰ গোৱাৰ দৰে এক অনুষ্ঠানো পতা হৈছিল; অন্য কিছুমানে বিশ্বাস কৰিছিল যে লটাৰীৰ পৰিচালকে সেইখিনি কৈ বা গাই গাই মানুহখিনিৰ মাজত ঘূৰি ফুৰিব লাগে। কিন্তু সময়ৰ সোঁতত সেই সকলোবোৰ ৰীতি-নীতি পাহৰণিৰ গৰ্ভত সোমাই পৰিছিল। লটাৰীটোত ভাগ ল'বলৈ অহা মানুহবোৰক আদৰণি সম্ভাষণ জনোৱাৰো এক নিৰ্দিষ্ট কিটিপ আছিল যদিও পাছলৈ সেয়া লটাৰীৰ পৰিচালকজনে সকলোৰে লগত সাধাৰণভাৱে কথা পতালৈ সলনি হৈছিল। মিঃ ছামাৰ্ছ এনে ধৰণৰ কাম-কাজত খুবেই ভাল আছিল; বগা ছাৰ্ট আৰু নীলা জীন্সেৰে সৈতে এখন হাত বাকচটোত থৈ মিঃ গ্ৰেভছ আৰু মিঃ মাৰ্টিনৰ সৈতে কথা পাতি থকাৰ সময়ত তেওঁক খুব যথায়থ আৰু গুৰুত্বপূৰ্ণ ব্যক্তি যেন দেখা গৈছিল।

অৱশেষত যেতিয়া মিঃ ছামাৰ্ছে কথা-বতৰা শেষ কৰি গাঁৱৰ ৰাইজৰ ফালে মুখখন ঘূৰালে, সেইখিনি সময়তে মিছেছ হাট্চিনছনে তেওঁৰ ছুৰেটাৰটো কান্ধত পেলাই ফোপাই-জোপাই আহি মানুহখিনিৰ ওচৰত উপস্থিত হ'ল। “আজি কি তাৰিখ আছিল একেবাৰেই পাহৰি গ'লো।” কাষতে থিয় হৈ থকা মিছেছ ডিলাক্ৰইকক তেওঁ কৈ উঠিল আৰু দুয়ো মিচিকিয়াই হাঁহিলে। “ভাবিছিলো এখেতে পিছফালে খৰি ফালি আছে,” মিছেছ হাট্চিনছনে কৈয়েই থাকিল, “আৰু তাৰপিছত মই খিৰিকীৰে বাহিৰলৈ চাই দেখিলো ল'ৰা-ছোৱালীকেইটা নাই, আৰু তাৰ পাছত মোৰ মনত পৰিল যে আজি ২৭ তাৰিখ আৰু লগে লগে মই টপলিয়াই আহিলো। তেওঁ এপ্ৰনত নিজৰ হাতখন মচি ল'লে। মিছেছ ডিলাক্ৰইকক ক'লে, “আপুনি কিন্তু ঠিক সময়তে আহি পাইছে। তেওঁলোকে এতিয়াও তাত কথা পাতিয়েই আছে।”

মিছেছ হাট্চিনছনে ডিঙি মেলি চাই জনসমাৱেশটোৰ

মাজত থিয় হৈ থকা তেওঁৰ গিৰিয়েক আৰু ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাক বিচাৰি উলিয়ালে। তেওঁ মিছেছ ডিলাক্ৰইকক বিদায় সন্তাষণ জনাই সমৱেত ৰাইজৰ মাজেৰে আঙুৰাই যাবলৈ ধৰিলে। মানুহবোৰে নত্ৰভাৱে তেওঁক বাট এৰি দিলে। দুই একে সকলোৰে শুনাকৈ কৈ উঠিল, “এয়া মিছেছ হাট্চিনছন আহি আছে, বিল, তেওঁ অৱশেষত আহি পালে নহয়নে?” মিছেছ হাট্চিনছনে তেওঁৰ গিৰিয়েকৰ ওচৰ পালেগৈ আৰু ইমান দেৰি বৈ থকা মিঃ ছামাৰ্ছে আনন্দমনেৰে কৈ উঠিল, “তুমি নহাকৈয়ে আৰম্ভ কৰিব লাগিব বুলি ভাবিছিলো, টেছি।” মিছেছ হাট্চিনছনে হাঁহি হাঁহি ক'লে, “এতিয়া মোকটো বাহী-বন নকৰাকৈ আহিবলৈ নিদিব, নহয় জানো জ'?” সকলোৰে মাজত হাঁহিৰ ৰোল উঠিল।

“ঠিক আছে।” মিঃ ছামাৰ্ছে গহীনাই ক'লে, “আমি এইখিনি সোনকালে আৰম্ভ কৰিব লাগে, যাতে এয়া সোনকালে শেষ কৰি আমি সকলোৰে কামলৈ যাব পাৰো। কোনোবা নাই নেকি ইয়াত?”

“ডানবাৰ,” বহুতে কৈ উঠিল, “ডানবাৰ, ডানবাৰ।”

মিঃ ছামাৰ্ছে তেওঁৰ তালিকাখনত চকু ফুৰালে। “ক্লাইড ডানবাৰ।” তেওঁ ক'লে, “ঠিকেই। তেওঁৰ ভৰি ভগা নাই জানো? তেওঁৰ হৈ কোনে ভাগ ল'ব?”

“মই চাগে।” এগৰাকী মহিলাই ক'লে। মিঃ ছামাৰ্ছে তেওঁৰ ফালে ঘূৰি চালে। “ঘেণীয়েকে গিৰিয়েকৰ হৈ খেলিব?” মিঃ ছামাৰ্ছে সুধিলে, “তোমাৰ এটা ল'ৰা নাই জানো জেনী, যিয়ে তোমাৰ হৈ ভাগ ল'ব পাৰে?” যদিও মিঃ ছামাৰ্ছ আৰু তাত উপস্থিত থকা সকলোৰে উত্তৰটো ভালকৈয়ে জানিছিল, তথাপিও এনেদৰে সোধাটো লটাৰীৰ নিয়ম আছিল। মিছেছ ডানবাৰে উত্তৰ নিদিয়ালৈকে মিঃ ছামাৰ্ছে নত্ৰভাৱে উৎসুকতাৰে বাট চাই ৰ'ল।

“হৰেছৰ এতিয়ালৈকে ১৬ বছৰ হোৱা নাই,” মিছেছ ডানবাৰে দুঃখিতভাৱে ক'লে, “গতিকে মইহে এইবাৰ এখেতৰ হৈ ভাগ ল'ব লাগিব।”

“ঠিক আছে।” তালিকাখনত কথাটো টুকি লৈ মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “ৰাটছনে এইবাৰ ভাগ ল'বনে?”

সমাৱেশটোৰ মাজেৰে এজন ওখ ল'ৰাই হাত দাঙি কৈ উঠিল, “অ', মই মোৰ আৰু মাৰ হৈ ভাগ ল'ম।” কথাখিনি কৈয়েই সি লগে লগে তলমূৰ কৰাত কেইবাজনেও তাক ক'লে, “ভাল ল'ৰা; তুমি মাৰাৰ কাৰণে থিয় হৈছাহি।”

“বাৰু,” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “সকলো চাগে আছেই ইয়াত। মিঃ বাৰ্ণাৰ আহি পালেনে?”

“এয়া,” এজনে কৈ উঠিল। মিঃ ছামাৰ্ছে মূৰ দুপিয়ালে।

যেতিয়া মিঃ ছামাৰ্ছে সৰুকৈ কাহ এটা মাৰি পুনৰ তালিকাখনলৈ চালে তেতিয়াই সমাৱেশটো একেবাৰে নীৰৱ হৈ

পৰিল। “সকলো সাজুনে?” তেওঁ সুধিলে, “এতিয়া মই নামবোৰ মাতি যাম - পৰিয়ালৰ মুৰব্বীজনৰ প্ৰথমে - আৰু তাৰপাছত সকলোৰে আহি বাকচটোৰ পৰা এখনকৈ কাগজ উলিয়াব। সকলোৰে হাতত এখন কাগজ নথকালৈকে সকলোৰে কাগজটুকুৰা নোচোৱাকৈ হাতৰ মুঠিত লৈ থাকিব। সকলোৰে বুজি পাইছেনে?”

মানুহবোৰে এয়া ইমানবাৰ কৰিছিল যে তেওঁলোকে নিৰ্দেশনাৰ আধা অংশতহে কাণ দিলে। বেছিভাগেই নিঃশব্দে, ওঠ তিয়াই, ইফালে সিফালে নোচোৱাকৈ থিয় হৈ থাকিল। তাৰপাছত মিঃ ছামাৰ্ছে হাত এখন ওপৰলৈ উঠাই ক'লে, “আডামছ।” সমাৱেশটোৰ মাজেৰে পৰা এজন মানুহ আঙুৰাই আহিল। “ষ্টীভ।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “জ'।” মিঃ আডামছে মূৰ দুপিয়াই ক'লে। তেওঁলোকে ইজনে সিজনৰ ফালে চাই অপ্ৰস্তুতভাৱে আৰু নিৰসভাৰে এক হাঁহি মাৰিলে আৰু তাৰপাছত মিঃ আডামছে বাকচটোৰ পৰা ভাঁজ লাগি থকা এখন কাগজ উঠাই আনিলে, তাৰপাছত নিজৰ পৰিয়ালৰ পৰা অলপ দূৰত থিয় হ'ল।

“এলেন।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “এণ্ডাৰছন ..... বেছাম।”

“এনেকুৱা লাগিছে যেন আজিকালি লটাৰীবোৰৰ মাজত সময়েই নাথাকে।” পিছৰ শাৰীত থিয় হৈ থকা মিছেছ ডিলাক্ৰইক্সে মিছেছ গ্ৰেভ্ৰুক ক'লে, এনেকুৱা লাগিছে যে যোৱাবাৰটো হোৱা এসপ্তাহহে হৈছিল।

“সময় বৰ সোনকালে যায় দেই।” মিছেছ গ্ৰেভ্ৰুকে ক'লে।

“ক্লাৰ্ক .... ডিলাক্ৰইক্স।”

“সেয়া মোৰ মানুহজন গৈছে; মিছেছ ডিলাক্ৰইক্সে প্ৰায় উশাহ বন্ধ কৰি কৈ উঠিল।

“ডানবাৰ।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে আৰু মিছেছ ডানবাৰে ধীৰ খোজেৰে বাকচটোৰ কাষ পোৱাত এগৰাকী মহিলাই ক'লে, “উঠোৱা জেনী।”

“এতিয়া আমাৰ পাল।” মিছেছ গ্ৰেভ্ৰুকে ক'লে। তেওঁ মিঃ গ্ৰেভ্ৰুক বাকচটোৰ কাষলৈ গৈ মিঃ ছামাৰ্ছক গহীনকৈ সন্তাষণ জনাই কাগজ এখন তুলি লোৱা চাই ৰ'ল। এতিয়ালৈকে সমাৱেশটোত থকা কিছুমান মানুহে হাতত কাগজৰ টুকুৰাবোৰ লৈ চিন্তিতভাৱে থিয় হৈ আছিল।

“হাৰ্বাৰ্ট ..... হাট্চিনছন।”

“অলপ সোনকালে যোৱা বিল।” মিছেছ হাট্চিনছনে ক'লে আৰু তেওঁৰ কাষত থকা সকলোৰে হাঁহি উঠিল।

“জনছ”

“শুনিছো যে উত্তৰৰ ফালৰ গাঁওবোৰত হেনো মানুহবোৰে লটাৰী একেবাৰে বন্ধ কৰাৰ যো-জা চলাইছে।” মিঃ

আডম্ছে কাষতে থিয় হৈ থকা মিঃ বাৰ্ণাৰক ক'লে।

মিঃ বাৰ্ণাৰে উপলুঙাৰ সুৰত ক'লে, “মুৰ্খৰ জাত সেইবোৰ। ডেকা ল'ৰাৰহে কথা শুনে সিহঁতে। কেতিয়াবা দেখিবা সিহঁতে একো কাম-বন নকৰি আকৌ গুহাত বাস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিব। লটাৰী জুনত হ'লে গোমধানৰ খেতিও ভৰপূৰ হয় বুলি এঘাৰ কথা আছে। লটাৰী সদায় হৈয়েই আছে। সেই জ'ক হে সকলোৰে লগত হাঁহি-ধেমালি কৰি কথা পাতোতে বৰ বেয়া দেখাইছে।”

“কিছুমান ঠাইত লটাৰী ইতিমধ্যেই বন্ধ কৰা হৈছে।” মিঃ আডম্ছে ক'লে।

“খুব বেয়া কথা।” মিঃ বাৰ্ণাৰে ক'লে। “মুৰ্খ এই সকলোবোৰ।”

“মাৰ্টিন।” আৰু ববী মাৰ্টিনে দেউতাক আগবাঢ়ি যোৱা চাই ব'ল।

“অ'ভাৰ্ডাইফ ..... পাৰ্চী।”

“তেওঁলোকে খৰ-ধৰ কৰিব লাগে।” মিছেছ ডানবাৰে তেওঁৰ ল'ৰাটোক কৈ উঠিল, “তেওঁলোকে খৰ-ধৰ কৰিব লাগে।”

“তেওঁলোকৰ প্ৰায় হ'লেই।” তেওঁৰ ল'ৰাটোৱে ক'লে।

“তুমি দৌৰি গৈ দেউতাক ক'বলৈ সাজু থাকিবা।” মিছেছ ডানবাৰে ক'লে।

মিঃ ছামাৰ্ছে এইবাৰ নিজৰ নামটো মাতিলে আৰু আগবাঢ়ি গৈ বাকচটোৰ পৰা কাগজৰ টুকুৰা এটা উঠাই আনিলে। তাৰপাছত তেওঁ ক'লে, “বাৰ্ণাৰ।”

“এয়া সাতসত্তৰ বাৰৰ বাবে মই লটাৰীত ভাগ লৈছো।” বাৰ্ণাৰে আগবাঢ়ি আহি ক'লে। “সাতসত্তৰ বাৰৰ বাবে।”

“ৰাট্ছন।” ওখ ল'ৰাটোৱে অপ্ৰস্তুতভাৱে আগবাঢ়ি গ'ল। কিছুমানে কৈ উঠিল, “ভয় নাখাবা জেক।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “তোমাক যিমান সময় লাগে ল'ব পাৰা।”

“জেনিনি।”

তাৰপাছত সকলো কিছু সময়ৰ বাবে নিস্তব্ধ হৈ পৰিল। অৱশেষত সকলোৰে উৎকণ্ঠাৰ অন্ত পেলাই মিঃ ছামাৰ্ছে তেওঁৰ হাতত থকা কাগজৰ টুকুৰাটো শূণ্যলৈ উঠাই ক'লে, “ঠিক আছে ৰাইজ।” এক মিনিটৰ বাবে কোনেও লৰ-চৰ নকৰিলে আৰু তাৰপাছত সকলোবোৰ কাগজৰ টুকুৰা খোলা হ'ল। হঠাতে সকলোবোৰ মহিলাই একেলগে চিঞৰিবলৈ ধৰিলে, “কোন?” “কোন পালে?” “ডানবাৰ নেকি?” “ৰাট্ছন নে?” তাৰপাছত সকলোৰে একেলগে ক'লে, “হাট্চিনছন।” “বিল হাট্চিনছনে পাইছে।”

“দেউতাক কোৱা গৈ যোৱা।” মিছেছ ডানবাৰে তেওঁৰ ল'ৰাটোক ক'লে।

মানুহবোৰ হাট্চিনছন পৰিয়ালটোৰ ফালে যোৱা আৰম্ভ

কৰিলে। বিল হাট্চিনছনে এচুকত নীৰৱে থিয় হৈ তেওঁৰ হাতত থকা কাগজ টুকুৰালৈ খৰ লাগি চাই আছিল। হঠাতে মিছেছ টেছি হাট্চিনছনে মিঃ ছামাৰ্ছলৈ চাই চিঞৰি উঠিল, “আপুনি তেওঁক নিজৰ ইচ্ছামতে কাগজ বাছি ল'বলৈ ভালদৰে সময় নিদিলে। মই আপোনাক দেখিছিলো। এয়া অন্যায় হৈছে।”

“শান্ত হোৱা টেছি।” মিছেছ ডিলাক্ৰইক্লে ক'লে। আমি সকলোৰেই একে সুযোগেই পাইছো।” মিছেছ গ্ৰেভ্ছে ক'লে।

“চুপ থাকা টেছি।” বিল হাট্চিনছনে কৈ উঠিল।

“ৰাইজ,” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “এইখিনি খুব সোনকালেই হৈ গ'ল। এতিয়া বাকীখিনিও খৰ-ধৰকৈ কৰিব লাগে।” তেওঁ তালিকাখনত চকু ফুৰাই ক'লে, “বিল। তুমি হাট্চিনছন পৰিয়ালৰ পৰা ভাগ লৈছা। তোমাৰ আৰু কোনো পৰিয়াল আছে নেকি?”

“ডন আৰু ইভা আছে।” মিছেছ হাট্চিনছনে চিঞৰি উঠিল। “তেওঁলোককো ভাগ ল'বলৈ কওক।”

“জীয়েকবোৰে তেওঁলোকৰ গিৰীয়েকৰ পৰিয়ালৰ ফালৰ পৰাহে ভাগ লয় টেছি।” মিঃ ছামাৰ্ছে ধীৰভাৱে ক'লে। “তুমি সেই কথা জানাই।”

“এয়া অন্যায় হৈছে।” টেছিয়ে ক'লে।

“ঠিকেই কেছা জ'।” বিল হাট্চিনছনে দুখমনে ক'লে। “মোৰ ছোৱালীয়ে তাইৰ গিৰীয়েকৰ পৰিয়ালৰ লগত ভাগ ল'ব। আৰু মোৰ সৰু ল'ৰা-ছোৱালীকেইটাৰ বাহিৰে আন কোনো পৰিয়াল নাই।”

“তেনেহ'লে পৰিয়ালৰ ফালৰ পৰা তুমিয়েই ভাগ ল'বলৈ আছা, নহয় জানো?” মিঃ ছামাৰ্ছে সুধিলে।

“ঠিকেই।” বিল হাট্চিনছনে ক'লে।

“ল'ৰা-ছোৱালী কেইটা আছে বিল?” মিঃ ছামাৰ্ছে আনুষ্ঠানিকতাৰ খাতিৰত সুধিলে।

“তিনিটা, বিল জুনিয়ৰ, নেপী আৰু ডেভ্। বাকী টেছি আৰু মই।”

“ঠিক আছে তেনেহ'লে,” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “হেৰী, তুমি তেওঁলোকৰ টিকেটকেইটা ঘূৰাই ল'লানে?”

মিঃ গ্ৰেভ্ছে মূৰ দুপিয়াই টিকেটকেইটা দাঙি ধৰিলে। “তেনেহ'লে সেইকেইটা বাকচটোত ভৰাই দিয়া।” মিঃ ছামাৰ্ছে নিৰ্দেশ দিলে। “বিলৰটো লৈয়ো ভৰাই দিয়া।”

“মই ভাবো যে আমি এইটো পুনৰ আৰম্ভ কৰিব লাগে।” মিছেছ হাট্চিনছনে যিমান পাৰি সিমান লাহেকৈ ক'লে, “মই কৈছোৰেই যে অন্যায় হৈছে। আপুনি তেওঁক বাছি ল'বলৈ বেছি সময় নিদিলে। সকলোৰে দেখিছে।”

মিঃ গ্ৰেভ্ছে ইতিমধ্যে পাঁচোটা কাগজৰ টুকুৰা ভৰাই দিলে আৰু বাকী সকলোবোৰ কাগজ মাটিত পেলাই দিলে

য'ৰপৰা সেইবোৰ বতাহে উৰুৱাই লৈ গ'ল।

“সকলোৱে শুনক।” মিছেছ হাট্চিনছনে তেওঁৰ কাষত থকা মানুহবোৰলৈ চাই ক'লে।

“সাজু নে বিল্?” মিঃ ছামাৰ্ছে সুধিলে। বিল্ হাট্চিনছনে তেওঁৰ পৰিয়ালটোলৈ এখন্তেক চাই মূৰ দুপিয়ালে।

“মনত ৰাখিব,” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “এখনকৈ কাগজ হাতত লৈ সকলোৱে নোপোৱালৈকে মুঠি মাৰি ধৰি থাকিব। হেৰী, তুমি ডেভক সহায় কৰা। মিঃ গ্ৰেভ্ছে নিজৰ ইচ্ছাত আগুৱাই অহা ল'ৰাটোক হাতত ধৰি বাকচটোৰ ওচৰলৈ লৈ আহিল। “এখন কাগজ উলিয়াই আনা ডেভী।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে। ডেভীয়ে বাকচটোৰ ভিতৰলৈ হাত ভৰাই হাঁহি উঠিল। “মাত্ৰ এখন কাগজ।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “তুমি তাৰ কাগজখন হাতত লৈ থাকা।” মিঃ গ্ৰেভ্ছে ল'ৰাটোৰ হাতৰ পৰা কাগজটুকুৰা লৈ মুঠি মাৰি লৈ থাকিল আৰু ডেভীয়ে অবাক হৈ তেওঁলৈ চাই ব'ল।

“এতিয়া নেপী।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে। নেপী বাৰ বছৰীয়া আছিল ; তাই নিজৰ স্কাৰ্টটোত খামোচ মাৰি ধৰি আগবাঢ়ি গৈ কাগজ এখন বাছি লোৱাটো তাইৰ স্কুলৰ বান্ধনীবোৰে প্ৰায় উশাহ বন্ধ কৰি চাই ব'ল। “বিল্ জুনিয়ৰ।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে। ৰঙা পৰা মুখেৰে আগবাঢ়ি আহি বিলে বাকচটো প্ৰায় মাটিত পেলাই এখন কাগজ বাছি ল'লে। “টেছি।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে। মিছেছ হাট্চিনছনে এক মিনিটমান সময় কুণ্ঠাবোধ কৰি ইফালে-সিফালে চাই ব'ল আৰু তাৰপাছত ওঁঠ কামুৰি খৰ খোজেৰে আহি এখন কাগজ টান মাৰি লৈ সেইখন নিজৰ পিছফালে ৰাখিলে।

“বিল্।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, আৰু বিল্ হাট্চিনছনে বাকচটোৰ ওচৰলৈ আগুৱাই আহি শেষৰ কাগজখন তুলি ল'লে।

সমাৱেশটো শান্ত হৈ আছিল। এজনী ছোৱালীয়ে ফুচফুচাই ক'লে, “মই আশা কৰা মতে নেপী নহয়।” আৰু সেই ফুচফুচনিৰ শব্দটো বহুতৰে কাণত পৰিল।

“কথাবোৰ আগৰ নিচিনা হৈ থকা নাই।” মিঃ বাৰ্ণাৰে গোৰগোৰাই উঠিল। “মানুহবোৰো একে হৈ থকা নাই।”

“ঠিক আছে।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, “কাগজবোৰ খুলি চাওক। হেৰী, তুমি ডেভৰ কাগজখন খোলা।”

মিঃ গ্ৰেভ্ছে কাগজৰ টুকুৰাটো খুলি শূণ্যলৈ দাঙি ধৰাত সমাৱেশটোত এক স্বস্তিৰ নিশ্বাসৰ শব্দ শুনা গ'ল, যেতিয়া সকলোৱে উকা কাগজটুকুৰা দেখিলে। নেপী আৰু বিল্ জুনিয়ৰে

একে সময়তে নিজৰ নিজৰ কাগজকেইটুকুৰা খুলিলে আৰু লগে লগে সিহঁতৰ মুখ উজলি উঠিল। সিহঁতে হাঁহি হাঁহি নিজৰ ভাগৰ উকা কাগজকেইটুকুৰা দেখুৱালে।

“টেছি।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে। তেওঁ একমুহূৰ্তৰ বাবে বৈ বিল্ হাট্চিনছনৰ ফালে চালে। বিলে নিজৰ কাগজখন খুলি সকলোকে দেখুৱালে। সেইখন উকা আছিল।

“টেছিয়ে পাইছে,” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে, তাৰপাছত তেওঁ একেবাৰে নিম্নস্বৰত ক'লে, “বিল্, তেওঁৰ কাগজখন দেখুওৱা।”

বিল্ হাট্চিনছনে নিজৰ ঘৈণীয়েকৰ ওচৰলৈ গৈ বলেৰে তেওঁৰ হাতৰ মুঠিৰ পৰা কাগজখন কাঢ়ি আনিলে। তাত এটা ক'লা চিন আছিল, যিটো আগদিনা ৰাতি মিঃ ছামাৰ্ছে তেওঁৰ কয়লা ব্যৱসায়ৰ কাৰ্যালয়ত বহি ডাঠ পেনছিল এডালেৰে আঁকিছিল। বিল্ হাট্চিনছনে সেইখন ওপৰলৈ দাঙি ধৰিলে আৰু লগে লগে সমাৱেশটো অস্থিৰ হৈ পৰিল।

“ঠিক আছে ৰাইজ।” মিঃ ছামাৰ্ছে ক'লে। “সোনকালে শেষ কৰিব লাগে।”

যদিও গাঁওখনৰ ৰাইজে পুৰণি নীতি-নিয়মবোৰ পাহৰি গৈছিল আৰু পুৰণা ক'লা বাকচটো হেৰুৱাই পেলাইছিল, তথাপিও তেওঁলোকে শিল ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ পাহৰা নাছিল। সৰু ল'ৰাবোৰে আগতেই জমা কৰা শিলৰ দ'মটো আছিলেই, লগতে মাটিতো অন্য কাগজবোৰৰ সৈতে কিছুমান শিল পৰি আছিল। মিছেছ ডিলাক্ৰাইক্সে ইমানেই ডাঙৰ শিল এটা ললে যে তেওঁ সেইটো দুখন হাতেৰে উঠাবলগীয়া হ'ল। তেওঁ মিছেছ ডানবাৰলৈ চাই ক'লে, “ব'লা, ব'লা, সোনকাল কৰা।”

সৰু সৰু ল'ৰা-ছোৱালীবোৰৰ হাতত ইতিমধ্যেই শিলবোৰ আছিল। অকণমানি ডেভী হাট্চিনছনৰ হাততো কোনোবাই কেইটামান শিলগুটি দিলে।

টেছি হাট্চিনছনে সমাৱেশটোৰ মাজত থিয় হৈ হাত দাঙি তেওঁৰ ফালে আগবাঢ়ি অহা সকলোকে ক'বলৈ চেষ্টা কৰিলে, “এয়া অন্যায় হৈছে।” এটা শিলে তেওঁৰ মূৰত আঘাত কৰিলে। মিঃ বাৰ্ণাৰে কৈ উঠিল, “আহা, আহা, সকলো আহা।” স্তম্ভ আডম্ছ সমদলটোৰ একেবাৰে আগত আছিল আৰু মিঃ গ্ৰেভ্ছে তেওঁৰ কাষতে আছিল।

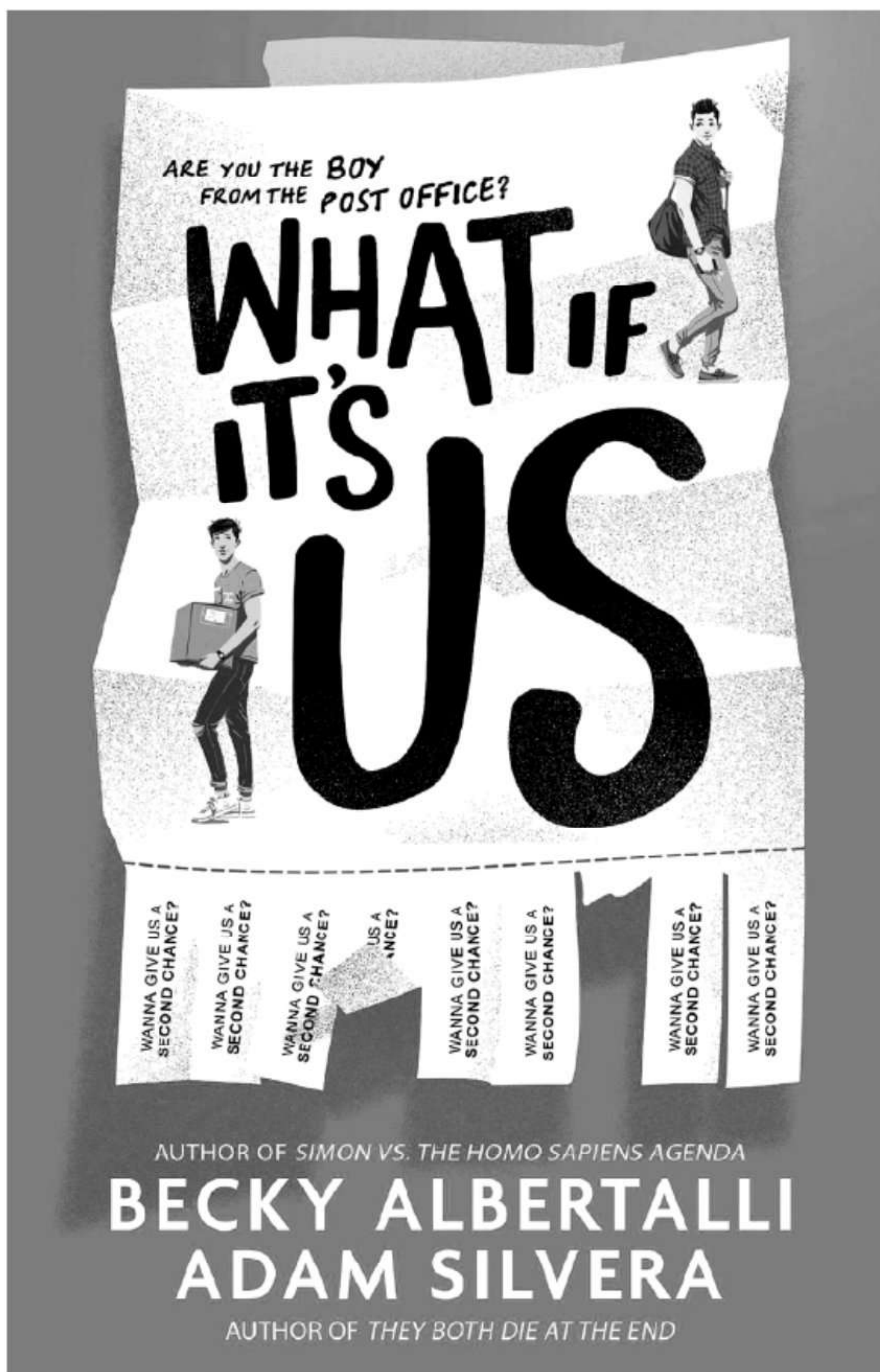
“এয়া অন্যায়, এয়া ঠিক নহয়।” টেছি হাট্চিনছনে চিঞৰি উঠিল। ইতিমধ্যে সকলোৱে তেওঁক আগুৰি ধৰিলে। ■

উৎসঃ *The Lottery and Other Stories* (Penguin, 2009)।

People and Struggles as They Are: A Review of Adam Silvera and Becky Albertelli's *What If It's Us*

Pratiksha Dowerah
M.A. Fourth Semester
Department of English

Picking up this book after a long, drawn-out, stressful academic year, I had a lot of expectations from *What If It's Us*; less than halfway through it and I just *knew* I wouldn't be able to go to sleep without seeing it to the end. I was right; it was a sleepless yet beautiful night.

Told from the alternating point of views of the two protagonists, *What If It's Us* is the story of two teenage boys meeting for the first time in New York one day and how their story unfolds. The book starts with Arthur's point of view. Arthur, sweet, goofy Arthur, a 17-year-old (though 16 when the book opens) boy from Georgia, comes from a Jewish family and is openly gay. Arthur is a romantic and somewhat naive boy who has a penchant for throwing *Hamilton*, *Harry Potter* and *The Sims* references at you out of the blue. Sweet and naive Arthur is in New York when the book opens, working as an intern at her mother's law firm. It is in New York that he meets Ben.

Ben is also 17 and openly gay but this is where their similarities end. Unlike Arthur, who comes from an upper middle-class family, Ben belongs to a working-class Puerto Rican, Christian family. While Arthur romanticizes everything he comes across, Ben is in the process of getting over his ex and pretty much hates love at the moment. To make matters worse, he had performed poorly at school and thus has to attend

summer school, where he is forced to encounter his (cheating) ex everyday. Arthur performs relatively well in academics and plans to go to a good college after graduating from highschool while Ben is struggling to just make it to graduation. Arthur wears his heart on his sleeve while Ben is a hundred times more guarded. They couldn't be more different in personalities.

After a chance encounter of the two boys, Arthur pretty much starts fantasizing about how all the planets aligned and the universe planned and brought them together; he becomes low-key obsessed with tracking Ben down and being in a romantic relationship with him, when in reality, the boys had hardly spoken more than a couple sentences to each other! The story unfolds as the boys finally meet and get to know each other (with a lot of twists thrown in, of course).

While I love both the boys endlessly, I definitely have a soft spot for Ben, my grumpy and cynical Ben. Ben with his dry sense of humour and sarcastic little one-liners and his absolute hatred for love, is so, so very relatable to me.

All in all, I think the thing that touched me the most about this book was how warm and cosy, how unassuming it was. Written by a queer person of colour, Adam Silvera, and a female author, Becky Albertelli, the book portrays various issues like the experiences of a person of colour, being queer and being Jewish. It talks about race and of class without making the book *about* race and class. Ben is often told by his peers that he is not Puerto Rican enough as he is light-skinned and doesn't speak a lot of Spanish; this erases his identity as a Puerto Rican and puts him on the fringes of the community.

Not looking the part of Puerto Rican messed me up. I know I get some privilege points from looking white, but

Puerto Ricans don't come in one shade

We also have different instances in the book that depicts the difference in the class and financial status between Arthur's and Ben's worlds. Ben's family belongs to the working class, which contrasts with Arthur's very well-to-do family. Another aspect I really liked about the book is how Arthur's life with ADHD is tackled, the way it is normalized. Written by two different authors, the narrative alternates between the two protagonists. While I have come across many books with alternate narrators which makes the reading choppy and jarring, Silvera and Albertelli both had done an amazing job to make sure that isn't the case here. When I heard two of my favourite YA authors were teaming up for a collaboration, I didn't know what to expect; I was excited while also dreading it at the same time however, the narrations are so well-done they just fit absolutely perfectly and naturally!

I have reached a point in my reading career where very few (*very few*) books I read are about straight, white protagonists; I always want some diversity in my books, I *crave* it. I need that poc (person of colour) character, that one queer character. So while it is so important for queer books to be *about* their sexuality and the struggles that come with it, I found the way the topic of queerness is handled in this book almost refreshing; *What If It's Us* is less about the Big Queer Struggles™ of the two main characters but instead focuses on the struggles faced by two very different individuals who come from very different worlds and just happen to be gay.

As Rachel Sarah says, "This cute, feel-good story about acceptance and love does a good job of highlighting real issues." ■

Ben is also 17 and openly gay but this is where their similarities end. Unlike Arthur, who comes from an upper middle-class family, Ben belongs to a working-class Puerto Rican, Christian family. While Arthur romanticizes everything he comes across, Ben is in the process of getting over his ex and pretty much hates love at the moment.

ছাংলট ফেন্‌লা

এক পঠন অনুভৱ

অনুবণ হালৈ

স্নাতকোত্তৰ প্ৰথম ষাণ্মাসিক

পৰিৱেশ বিজ্ঞান বিভাগ

আজিৰপৰা ন-দহ বছৰৰ আগৰ কথা। মোৰ ভিতৰৰ গ্ৰন্থপ্ৰেমীজন তেতিয়া নতুন কিতাপৰ বাবে অহৰহ ফুধাতুৰ। 'বাহিৰা কিতাপ' মানেই এক নতুন শিহৰণ। শৈশৱৰেপৰাই মুক্তমনে যিকোনো কিতাপ পঢ়াৰ সুবিধা পাইছে যদিও এতিয়া ভাবিবলৈ বাধ্য হও যে স্কুলীয়া ছাত্ৰ অৱস্থাত এখন নিষিদ্ধ উপন্যাসে গ্ৰন্থমেলাৰ বিপণীত মোৰ দৃষ্টি আকৰ্ষণ কৰা স্বত্বেও লগত যোৱা অগ্ৰজজনে মোক অন্য এখন উপন্যাসহে হাতত তুলি দিছিল। কথাটো তেতিয়া মই সাধাৰণভাৱে লৈছিলো। কিন্তু চাৰি বছৰ পূৰ্বে যেতিয়া গ্ৰন্থমেলাৰ বাকৰিত অকলে খোজ দিও, প্ৰথমেই মোৰ হাত সেইখন কিতাপলৈ আগবাঢ়ে। স্বাভাৱিকতেই যৌৱন আৰু কৈশোৰৰ সন্ধিক্ষণে নিষিদ্ধ আৰু দুৰ্লভ বস্তুৰ প্ৰতি আমাৰ হাবিয়াস বৃদ্ধি কৰে। আবেগ, যুক্তি আৰু বাস্তৱৰ আলিদোমোজাত প্ৰৱেশ কৰা মুহূৰ্ততে বাস্তৱবাদী চিন্তাধাৰা আৰু অকাটা ৰোমাণ্টিছিজিমৰ এক অভূতপূৰ্ব জীয়া কাহিনীৰ এটা এটা শব্দই অন্তৰ চুই গৈছিল। সেই ক্ষণতেই সাংবাদিক পৰাগ দাসৰ নিৰ্ভীক, নিৰ্মোহ আৰু প্ৰবীৰ যুক্তিবাদী কলমৰ প্ৰেমত পৰিছিলো। 'ছাংলট ফেন্‌লা' ৰ প্ৰেমত পৰিছিলো।

সাংবাদিকতা (Journalism) আৰু সক্ৰিয়তাবাদ (Activism) ৰ সীমিত ধাৰাক এখন প্ৰবাহী নদী সদৃশ ধাৰালৈ ৰূপান্তৰিত কৰি ৰাইজৰ মাজলৈ আহিছিল 'ছাংলট ফেন্‌লা'। 'ছাংলট ফেন্‌লা' মানে 'বিপ্লৱৰ সেনানী'। নব্বৈৰ দশকত এটা শোষিত, বঞ্চিত, ৰণত পৰা ঘোঁৰা সদৃশ জাতি এটাক একত্ৰিত কৰিব পৰা লিখনিৰে সৰ্বসাধাৰণৰ মাজত আহিছিল পৰাগ কুমাৰ দাস। এক সন্ধিক্ষণৰ (Fransitionary) সময়ত এনে এজন ব্যক্তিৰ প্ৰভাৱ আছিল যুগান্তকাৰী। এইখন কিতাপৰ এটা এটা শব্দ সেই দুটা দশকৰ সংগ্ৰামৰ, শোষণৰ জীয়া দলিল। পৰাগদাৰ জীৱনৰ সৰ্বশ্ৰেষ্ঠ সৃষ্টি ছাংলট ফেন্‌লা, এই লঘু লিখনৰ নতুন চকুত।

এফালে অসম মাতৃৰ তেজ আৰু মাটিৰ বাবে কৰা স্বাধীনতা আৰু বিপ্লৱৰ সংগ্ৰাম আৰু আনফালে গ্লেমাৰ, টকা-পইছা, আৰামী গাড়ীৰ লোভত কৰা বিপ্লৱৰ মিছা সংগ্ৰাম। পৰাগ কুমাৰ দাসৰ কলমে কাকো ৰেহাই দিয়া নাছিল। এজন সেনানীৰ ত্যাগ, সহিষ্ণুতা আৰু সাহসৰ বিমূৰ্তৰূপ এই সৃষ্টি। সেই সময়ৰ সামাজিক দলিলৰ ইতিহাস। অসম বিপ্লৱৰ আশা আৰু বৰটোলত ৰজনজনাই আছিল। এখন মুৰ্মুষু সমাজে ভাৰতীয় শাসন তন্ত্ৰৰ স্বেচ্ছাছাৰিতা আৰু জাতীয় নায়কৰ বিশ্বাসঘাতকতাৰ মোক্ষম আঘাতত ফুল হৈ ধৈৰ্য্য হেৰুৱাই পেলাইছিল। নিজৰ নূন্যতম মানৱীয় অধিকাৰৰ কাৰণে হাত ৰাঙলী কৰিবলৈ প্ৰস্তুত হৈ আছিল এক সংগ্ৰাম। হিংসাৰ দস্তাবেজতকৈ সহিষ্ণুতা আৰু সাহসৰ দস্তাবেজ ছাংলট ফেন্‌লা।

৯০' ৰ দশকৰ সংযুক্ত মুক্তি বাহিনী অসমৰ বিপ্লৱৰ সংগ্ৰাম আৰু অসমবাসীৰ লগত তেওঁলোকৰ বিশ্বাসঘাতকতাৰ ৰুঢ় পঠন এইখন কিতাপ। এটা কাহিনীৰ আলমলৈ সমাপ্ত হৈ যোৱা উপন্যাস নহয় এয়া। ভিন্ন চৰিত্ৰৰ ভিন্ন অংশত কেবাটাও কাহিনীৰ মাজেৰে আগবাঢ়ি যায় ঘটনাক্ৰম। চৰিত্ৰবোৰৰ জীৱনৰ অথবা বিপ্লৱ জীৱনৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ সময় প্ৰক্ষেপিত হয়। চৰিত্ৰৰ নাম দিগন্ত। ম্যানমাৰৰ কাচিন প্ৰদেশৰ এক ঘন জংঘলত অৱস্থিত এটা কেম্পৰ কামাণ্ডাৰ। নতুন সেনানীৰ প্ৰশিক্ষণ শিবিৰ সেয়া। নিজৰ ঘৰ এৰি স্বাধীন অসমৰ সপোন দেখা এচাম তেজাল ডেকাৰ কেম্প। নাগালেণ্ড আৰু কাচিন প্ৰদেশৰ মুক্তি বাহিনীৰ সৈতে যুটীয়া কেম্প আছিল। তাত সিহঁতে নিতৌ যুঁজি প্ৰতিকূল বতৰৰ সৈতে, বাৰ্মিজ আৰ্মীৰ সৈতে আৰু প্ৰাণভক্ষক ভিন্ন মহামাৰীৰ সৈতে। অস্বাস্থ্যকৰ উপত্যকাটোৰ বাটে ঘাটে মৃত্যুৰ ভয়। তাতেই গেৰিলা যুদ্ধৰ প্ৰশিক্ষণৰ লগতে সমাজতত্ত্ব, বাণিজ্য, ৰাজনীতি বিজ্ঞান, অৰ্থনীতি আদিৰ প্ৰশিক্ষণ চলিছিল। এখন স্বাধীন ৰাষ্ট্ৰ প্ৰাপ্তিৰ বাবে যুঁজ দিবলৈ আৰু সেই ৰাষ্ট্ৰখন চলাবলৈ প্ৰত্যেক সেনাকীক উপযুক্ত জ্ঞান দিয়া হৈছিল।

অসম আৰু উত্তৰ পূবৰ অন্য প্ৰদেশবোৰৰ অতীতৰ পৰাই এক মৰম আৰু সমন্বয়ৰ সম্বন্ধ। অতীতৰ লুপ্তন আৰু সংগ্ৰামৰ সাদৃশ্যৰ বাবেই যেন এখনে আনখনৰ দুখ বুজি পায়। সেনানী সকলত থলুৱা জাতি-জনজাতিবোৰে মৰম আৰু আশ্বাসৰ আশ্ৰয় দিছিল। কিন্তু চহৰত য'ত বিপ্লৱৰ সফলতা আধাতকৈ বেছি নিৰ্ভৰ কৰে; তাত বিপ্লৱৰ নামত বজাৰ বহিছিল। গুৱাহাটী, দিগন্তহঁতৰ কাৰ্যৰ মুখ্যকেন্দ্ৰ, তাৰ মাটিত ভৰি থৈ দিগন্তই সংগ্ৰামৰ পতন দেখিছিল। বিপ্লৱৰ নামত যৌৱন, বিলাস আৰু ৰহন-চহনৰ লো হৈ আছিল গুৱাহাটীত। নামী-দামী ৰাজনৈতিক নেতাৰ সৈতে উঠা বহা, শাসক পক্ষৰ লগত মিতিবালি, অস্ত্ৰ দেখুৱাই ধন দাবী, ছান্দা তোলা আৰু মাত্ৰ জুইহেন শব্দৰ প্ৰেছ বিবৃতি আৰু স্পষ্টীকৰণেৰে বিপ্লৱৰ মোখনি মাৰিছে। এফালে ডেথ্ ভেলী (Death valley) ত সংখলৰ লগত যুঁজ দি থকা এচাম প্ৰচণ্ড আশাবাদী সেনানী আৰু আনফালে ভোগ-বিলাসেৰে বিপ্লৱৰ বজাৰ কৰা এচাম ভুৱা সেনানী। সংগঠনৰ ওপৰ মহলালৈ এই ঘূণে শিপাইছিল। বিলাস আৰু নাৰী অবিহনে যেন বিপ্লৱ অসম্ভৱ তেনেকৈ ভাবি লোৱা হৈছিল। কাৰ ভুল আছিল? নেতৃত্বৰ। আদৰ্শ আছিল কিন্তু আদৰ্শৰ কাৰণে মাৰ বান্ধি থিয় হ'ব পৰা সাহস নাছিল। এনেকুৱা বহু ঘটনাৰ মৰ্মস্পৰ্শী বিৱৰণ আছে। এটা সময়ত যিসকল সংগঠনৰ নেতৃস্থানীয় পিতৃপুৰুষ আছিল, যাৰ আদৰ্শৰ আৰ্হি লৈ অসমৰ হাজাৰ মাতৃয়ে নিজৰ পুত্ৰক সংগ্ৰামৰ পথত যাবলৈ হাঁহিমুখে আগুৱাই দিছিল; সেই পিতৃপুৰুষ সকল আজি পথভ্ৰষ্ট। দিগন্ত আৱেগিক হৈ পৰিছিল বহুসময়ত। দিগন্তৰ জীৱন কাহিনীৰ বহুত অংশই সেই হাজাৰজন সেনানীৰ জীৱন কাহিনী কৈ যায়। তাৰ মাতৃ আৰু প্ৰেয়সীৰ ত্যাগ, পুলিচৰ লাঠিত বুঢ়া ককাল ভাঙি যোৱা পিতৃৰ ভাগৰুৱা সপোনে তাক শুৱ দিয়া নাছিল। উজাগৰী নিশাত তাৰ মাতৃভূমিক মুক্ত কৰাৰ দুৰ্বাৰ হাৰিয়াস আৰু

মাতৃৰ কোলাত পুনঃ জিৰণি লোৱাৰ শেষ আশা।

ৰাজনৈতিক মেৰপেচত পৰি যেতিয়া আপোচহীন স্থিতি লোৱাৰ বিপৰীতে কৃত্ৰিমতা আৰু দুৰ্বলতাৰ আশ্ৰয় লয় ভ্ৰষ্ট সেনানীয়ে, তেতিয়া বিদ্ৰোহে অৰ্থ হেৰুৱাই পেলায়। বিপ্লৱ আছিল ভূমিহীন কৃষকৰ মাতৃৰ বাবে, বিপ্লৱ আছিল বালিচৰৰ কৃষকৰ পাচলি বেপাৰীৰ টোপোলাৰ সঠিক মূল্যৰ বাবে। বিপ্লৱ আছিল অসম আন্দোলনৰ সময়ত আজান পীৰৰ দেশত লাঞ্ছিত খিলঞ্জীয়া মুছলমানৰ বাবে, বিপ্লৱ আছিল থলুৱা শিল্প আৰু উদ্যোগৰ উন্নতিৰ বাবে, বিপ্লৱ আছিল ভাৰত ৰাষ্ট্ৰৰ সৈন্যবাহিনীৰ অত্যাচাৰৰ বিৰুদ্ধে। ভাৰতীয় সৈন্যৰ হাতত আৱদ্ধ হৈছিল দিগন্ত আৰু তাৰ লগৰ সেনানী। অসামৰিক বন্দী শিবিৰ (Concentration Camp) ত নাৰকীয় যাতনা আৰু অত্যাচাৰ চলিছিল তাৰ ওপৰত। এয়া নতুন নাছিল। কাহিনীৰ ক্ৰমত তেনে শ শ মৃত্যুৰ দলিল ৰাখি যায় পৰাগ কুমাৰ দাসে। সেই সময়ত দমনৰ অন্য এক নাম আছিল ইণ্ডিয়ান আৰ্মি। AFSPA ৰ দৰে মানৱ অধিকাৰ খৰ্ব কৰা আইনৰ আঁৰত লুকাই অসমী আইৰ পুত্ৰ আৰু পুত্ৰীৰ প্ৰাণৰ হানি কৰিছিল। সেই প্ৰতিজন শহীদৰ কাৰণে আছিল এই বিপ্লৱ।

এজন সতীৰ্থ সেনানীৰ বলিদান কিমান কৰুণ সেয়া অনুভৱ কৰা কঠিন। তেনে এটা কৰুণ অধ্যায়ৰে ছাংলট ফেন্‌লা কাহিনীৰ শেষৰ ফালে আগবাঢ়ি যায়।

দিগন্তহঁতে সপোন দেখিছিল আৰ্থ-সামাজিকভাৱে মুক্ত এখন নতুন অসমৰ। কিন্তু বিপ্লৱ এবাৰ পথভ্ৰষ্ট হ'লে পথ ঘূৰাই পোৱা কঠিন। দিগন্ত সতীৰ্থৰ বিশ্বাসঘাতকতা আৰু মূৰ্খ্যামিৰ বাবে আৰ্মিৰ জালত পৰে। জেইলৰ পৰা বেইলত ওলাই দিগন্তই অনুভৱ কৰে বিপ্লৱৰ পতন অনিবাৰ্য। কিন্তু দিগন্ত হতাশ নহয়। নতুন উদ্যমেৰে যাত্ৰাৰ আৰম্ভণি কৰে। নিজৰ বিশ্বাসী আৰু প্ৰকৃত সেনানীৰ লগত মাৰবান্ধি সি পুনঃ বিপ্লৱৰ বাবে সাজু হয়। গ্ৰন্থৰ সামৰণি ইয়াতে হয়। দূৰৰ পাহাৰৰ মাজত এটা ৰঙা সুৰুযৰ উদয় হয়। সংগ্ৰাম চলি থাকিব।

গ্ৰন্থখনৰ সামৰণিত মই হতাশ নহৈ নোৱাৰিলো। কিন্তু গৌৰৱবোধ নকৰা বুলি ক'লে মিছা হ'ব। শব্দবোৰ বাস্তৱবাদী। সেই সময়ত এই গ্ৰন্থখন আছিল ভাৰতীয় শাসন যন্ত্ৰৰ বাবে আৰু ভ্ৰষ্ট সেনানীৰ বাবে এক প্ৰচণ্ড চৰ। কোনো অধ্যায়ত কাকো নায়কৰ বৰ্ণনা দিয়া হোৱা নাই। ৰুঢ় বাস্তৱৰ এক ৰুঢ় বৰ্ণনা। হয়তো আক্ৰোশৰ বলি হৈ পৰাগদাই নিজৰ জীৱন হেৰুৱাইছিল। আজিও নাজানো আমি। ইমান সত্যাত্মক শব্দ কাৰো হজম হোৱা নাছিল। কিন্তু পৰাগদাই বিপ্লৱত জঁপিয়াইছিল। বহুত ওচৰৰ পৰা বিপ্লৱক দেখিছিল।

পৰাগ কুমাৰ দাসৰ লিখনিৰ সমালোচনা কৰাৰ ধৃষ্টতা মোৰ নাই। আজিৰ প্ৰজন্ম স্পষ্টবাদী আৰু যুক্তিবাদী। যুক্তি আৰু বাস্তৱৰ সকলো দুৱাৰ খুলি যদি আজিৰ যুৱ প্ৰজন্মই এই কিতাপখন পঢ়ে, মই ভাবো তেতিয়া পৰাগদাৰ কলম সাৰ্থক হ'ব। কিয়নো যুগান্তকাৰী দস্তাবেজে যুগ জয় কৰিবলৈ সদায় প্ৰস্তুত। ■

“One has to only look around to marvel at the wonders of nature”

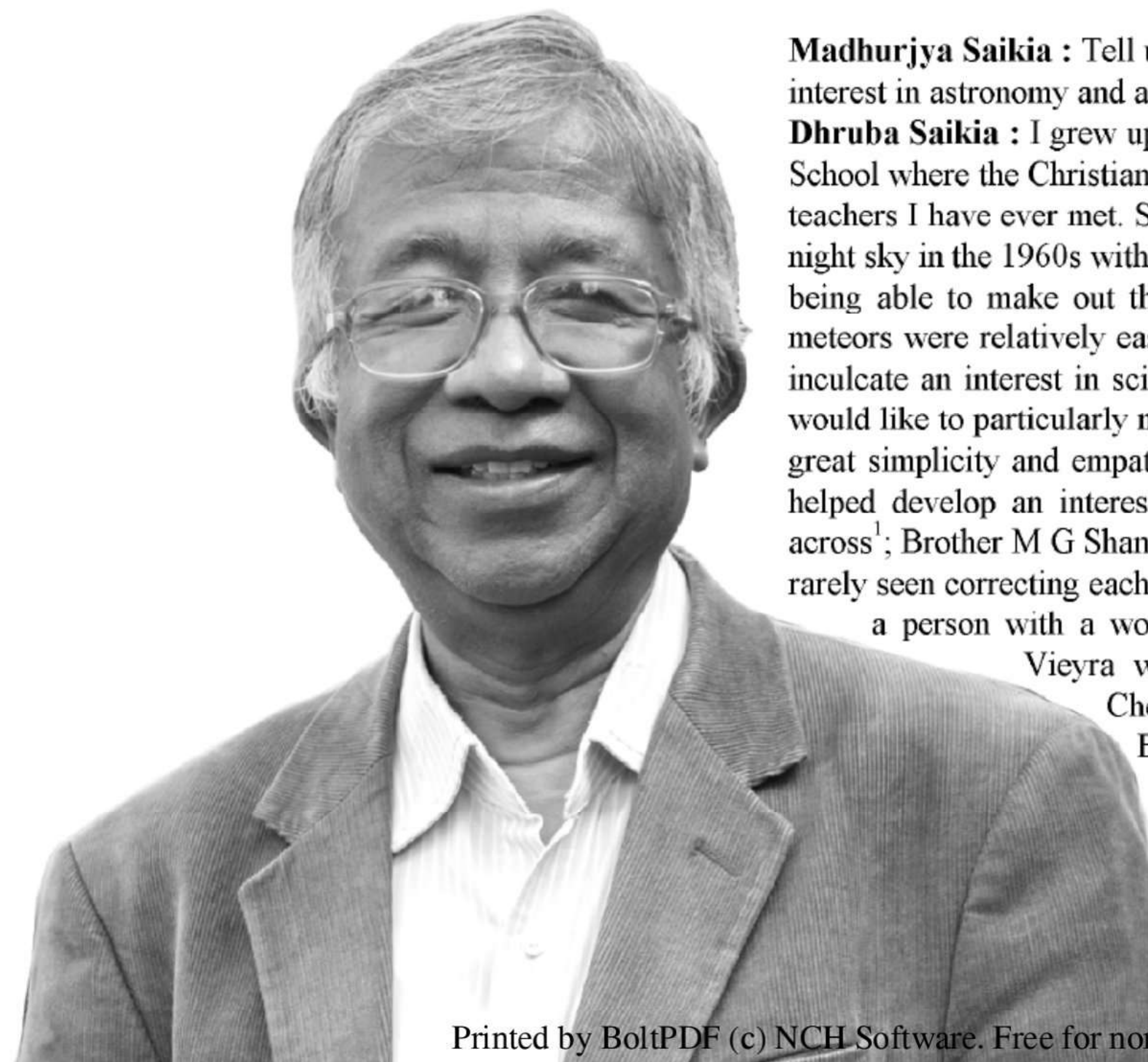
An Interview with **Prof. Dhruba J Saikia**

Interviewed by: **Madhurjya Saikia**
Department of Physics

Dhruba Jyoti Saikia was a Professor at the National Centre for Radio Astrophysics of the Tata Institute of Fundamental Research (TIFR) where he worked for over 40 years and now heads the Teaching Learning Centre and the National Resource Centre of the Inter-University Centre for Astronomy and Astrophysics (IUCAA). His research interests are on different aspects of extragalactic astronomy and astrophysics, especially active galaxies, and more recently on education, with an emphasis on higher education. Besides TIFR and IUCAA, he has been engaged in research and/or teaching at the Jodrell Bank Observatory of the University of Manchester, National Radio Astronomy Observatory USA, Queen's University at Kingston Canada, Australia Telescope National Facility (CASS) of CSIRO Australia, the University of Western Australia and Cotton University, India. He has published over 150 research papers in leading journals, and co-edited two volumes: *Low-Frequency Radio Universe* (Astronomical Society of the Pacific 2009) with D A Green, Y Gupta and T Venturi; *Fluid Flows to Black Holes, A tribute to S Chandrasekhar on His Birth Centenary* (World Scientific 2013) with Virginia Trimble. He was the Editor of the *Bulletin of the Astronomical Society of India* and the Founding Vice-Chancellor of Cotton University at Guwahati. He is a Fellow of the National Academy of Sciences, India.

Madhurjya Saikia : Tell us a little bit about how you developed an interest in astronomy and astrophysics.

Dhruba Saikia : I grew up in Shillong and studied in St. Edmund's School where the Christian Brothers were among the most dedicated teachers I have ever met. Shillong provided a wonderful view of the night sky in the 1960s with light pollution being minimal. I recollect being able to make out the Milky Way on a moonless night and meteors were relatively easy to spot. Our teachers in school helped inculcate an interest in science and the night sky. In the sciences I would like to particularly mention Brother Peter Gomes, a person of great simplicity and empathy who made science seem like fun and helped develop an interest in astronomy in any student he came across¹; Brother M G Shannon who taught us Physics with a passion rarely seen correcting each of our notebooks with detailed notes and a person with a wonderful sense of humour²; Brother R B Vieyra who introduced us to the fun of doing Chemistry in the College laboratory and Brother M.Cooney who was always there

to help us with any problem in Mathematics. It was a great beginning to develop an interest in science, and also to develop strong ethical roots from these masters. After completing my schooling in 1971-72, I did my undergraduate with Physics Honours from Hindu College, University of Delhi in 1975, and postgraduate in Physics from Gwyer Hall, University of Delhi in 1977. Classes were held in the Department of Physics and Astrophysics of the University, and two of our most inspiring teachers were Professor A. N. Mitra who taught us quantum electrodynamics and Professor N Panchapakesan, who taught us general theory of relativity and cosmology. It is interesting and inspiring to read Professor Panchapakesan's article on Professor Mitra published in *Current Science* under "Living Legends in Indian Science"³. I did my MSc dissertation on the theme of radio sources and cosmology under the guidance of Professor Panchapakesan, which was not only enjoyable but a great learning experience. It was an exciting period of time when in the mid 1970s observations of the structures of distant and weak radio sources using the method of lunar occultation with the Ooty Radio Telescope by Professors Govind Swarup and Vijay Kapahi, with both of whom I worked later, lent further evidence in support of the big-bang model of the Universe.

The decisive turn to pursue astronomy and astrophysics rather than other branches of Physics took place in the summer school of 1976 which was organized at the Raman Research Institute, Bengaluru, by Professor Govind Swarup then at the Radio Astronomy Centre of TIFR at Ooty, Professor V Radhakrishnan of the Raman Research Institute, Professor Jayant Narlikar then at TIFR and Professor M K VainuBappu of the Indian Institute of Astrophysics.

This was an excellent school and many of us took to academics and astronomy and astrophysics. I was fortunate to be selected as a Research Trainee by TIFR in 1977 and spent the first two years at the Radio Astronomy Centre at Ooty working with Professor Govind Swarup, before shifting to the TIFR Centre in the campus of the Indian Institute of Science, Bengaluru. Here I started working with both Professors Vijay Kapahi and Govind Swarup towards my PhD. This was the period when the ubiquity of radio jets from active galactic nuclei was being widely recognized. We discovered several interesting radio jets, and Professor Vijay Kapahi and I developed an early version of the unified scheme for a class

of active galactic nuclei, a field which later grew into an active area of research.

MS : What is the current status of astronomy in North-East India? How do we need to work further to provide a platform to the students to pursue research in astronomy in the region?

DS : One good development has been the recruitment of a number of faculty members with an active interest in astronomy and astrophysics in different institutions of higher education in the North East. During my tenure as Vice-Chancellor of Cotton University both the faculty members recruited in the Department of Physics, Drs Prasad Basu and Sukanta Deb, have an astronomy and astrophysics background. This happened entirely by chance as we were in the process of choosing the best possible persons. They have both been selected as Associates of the Inter-University Centre for Astronomy and Astrophysics (IUCAA). The total number of Associates of IUCAA from the North East as of 2019 is 20 from 6 different states, accounting for slightly over 10 per cent of the total number of Associates, which is a good sign. The number of publications in the best journals is improving but could be better. Also I would love to see a greater degree of participation from the North East in major astronomical projects which the country is involved in. Having said this, one should also bear in mind that many faculty members have a heavy teaching load, sometimes across a wide range such as from higher secondary level to PhD programmes as in Cotton University, which leaves little time for pursuing ground-breaking research.

Given the hierarchical nature of many of our institutions, young faculty members eager to do research are often at the greatest disadvantage. Also too many examinations, which necessarily imply too many corrections, contribute to the load on the teachers and also take the fun away from learning for the students, who are busy thinking about the next examination.

As far as the students are concerned, a number of institutions of higher education have special papers in astronomy and astrophysics which gives them an opportunity to be introduced to the subject. This is also slowly being done at the undergraduate level. The choice-based credit system facilitates this and autonomous colleges and unitary universities could use their status to introduce innovative and exciting opportunities. An introductory school on as-

tronomy and astrophysics would be another welcome step. We had introduced it at Cotton University in 2014 during the summer vacation, the first one being organized by Dr Wasim Raja who is now working at CSIRO, Australia. The summer schools were extremely popular, and several of the participants have gone on to pursue a research career and are doing well. Sadly this was not continued after I left. Students from the North East must also apply in larger numbers to existing opportunities and programs such as for example the ones organized by the Indian science academies and leading premier institutions which will enable them to work with some of the leading experts in the field.

A significant number of good active faculty members will naturally lead to students getting more opportunities. Administrations of the institutions of higher education which are sensitive and committed towards creating a vibrant culture of teaching and research, along with of-course adequate funding of our public institutions, will help motivate faculty and students and provide increased opportunities to both.

MS : Tezpur University has recently started hosting an IUCAA Centre for Astronomy Research and Development (ICARD). What are the important activities that ICARD can take up?

DS : Tezpur University is among the leading institutions of higher education in the North East and can play an important role in helping the growth of astronomy and astrophysics in this region. For the undergraduate and postgraduate students of the region it would be helpful to have an annual summer school on astronomy and astrophysics where the students could be largely, but not entirely, from the North East. This would help introduce students to this exciting field. Regarding pedagogic processes elective papers at the undergraduate and postgraduate levels are either in existence or are being introduced. Important aspects related to this are the training of teachers and developing the appropriate resource material, including experiments related to the courses. Tezpur University ICARD could play an important role and work in collaboration with the Teaching Learning Centre of IUCAA at Pune towards these ends.

It is also relevant to note that in each of the institutions of higher education in the North East, the number of faculty members interested in astronomy and astrophysics is small. If ICARD could play a role

in fostering collaborations among faculty members in different institutions in areas of common interest it would help in the growth of research in astronomy and astrophysics. Special workshops for writing scientific proposals for projects as well as for getting telescope time via observing proposals would help. In addition, the amount of data that is available in the public domain is huge, and the potential for doing good science even in somewhat remote areas with a bit of training is high. ICARD could provide training for data mining and data analysis at different wavelengths and help facilitate some of these activities

MS : How did you build your interest in ornithology? How would you go about popularizing it in the campus of Tezpur University?

DS : The North East is a beautiful part of our country and one has to only look around to marvel at the wonders of Nature. Having grown up in the beautiful town of Shillong in the 1960s, I was always fond of Nature. We would get up in the morning to the chirping of sparrows. The House sparrow, Eurasian tree sparrow and the Russet sparrow are all seen in Shillong. The world of birds is very fascinating, their senses, habits, habitats, mating displays, nest making abilities, migrations during the summer and winter months of many different species, to name a few aspects. Besides observing and studying birds, it is also important to recognize that they are good indicators of the environment as they are an integral part of a larger eco-system in which they reside. Although I have been watching birds for long, I started keeping notes and records from about the mid-2000s, and joined eBird⁴ in 2016 January to log in my observations and contribute to the science that is being done by this citizen science project, which is managed by The Cornell Lab of Ornithology. I have not done any serious research on birds and should describe myself as a 'birder' rather than an ornithologist. Hopefully some day I will take up a research project on birds.

Tezpur University has about a 100 species of birds observed in its campus, and it would be wonderful to spread an interest among a large number of faculty, students and staff of the University to observe and document these via eBird. Destruction of the environment and the effects of climate change are among the major threats we face today. Observing and studying birds is one way of learning to love and respect Nature, and also contribute towards scientific

studies of birds. We take care of what we love, and it is important to take care of the 'pale blue dot' which is our only home.

I am aware that there are a few faculty members at Tezpur University interested in birds. To generate more interest they could take the lead in organizing birding events on a somewhat regular basis and also take part in organized events of eBird India such as the campus bird count.

Enthusiasts from Assam have started organizing a Bihu Bird Count (BBC) from this coming Magh Bihu of 2020⁵. It is a good time of the year to document what is seen as there will be a lot of winter migrants. It is also the month of the Asian Waterbird Census⁶ which started in 1987, and is a part of the International Waterbird Census which completed its 50th count in 2017. Sadly the only Ramsar site⁷ in Assam, DeeporBeel on the outskirts of Guwahati, is in a very poor state due to utter neglect with the Guwahati dumping ground next to it, a railway line going through it, city pollutants flowing into it and unchecked encroachment. In addition to popularizing bird watching due to individual efforts, Tezpur University could also start a one/two-credits course with a lot of field work built into it which could be open to all interested across disciplines and also have the option of taking it without credits. A local enthusiastic faculty co-ordinator could organize it involving experts from different institutions. With Tezpur being the gateway to Nameri National Park and Tiger Reserve and a number of wildlife sanctuaries in Arunachal Pradesh such as Pakke Tiger Reserve, and also being close to Kaziranga National Park, it should not be too difficult to involve visiting ornithologists and wildlife enthusiasts for such a course.

Uddipan Sarma : What do you think should be the role of the new generation students towards social responsibility, following the transition from a non-digital to a digital culture?

Dhruba Saikia : Developing a deep sense of social responsibility, following universal human values and professional ethics, upholding the core values of our Constitution of democracy and secularism without any form of discrimination, promoting scientific tem-

per and having a sense of compassion and empathy for all, are I believe important components of our growth as good human beings and good citizens. These are important whether we are in a non-digital or digital age, although technology can help facilitate many of the social responsibility programmes.

University Social Responsibility must be an integral component of our universities, where in addition to world-class research and rich learning experiences for students, faculty and staff, the university community engages actively in social responsibility programs. These should be planned so as to make a difference in the social and economic conditions of the communities through teaching, research and outreach programmes and activities. I am aware that Tezpur University has adopted villages in its vicinity, and students and faculty interact with the community there, which is a good step. There is a lot to be done, and more can be achieved if larger numbers participate. The 2030 Agenda for Sustainable Development of the UN with 17 Sustainable Development Goals⁸ at its core will be a dream unless each one of us works towards it. Universities may often be short of funds, but has rich human resources and a lot can be achieved by energetic and committed persons, both young and not so young.

Notes

1. <http://theshillongtimes.com/2017/09/23/brother-gomes-no-more-loss-widely-mourned/>
2. <https://www.boloji.com/articles/12986/brother-m.g.-shannon-tribute-to-a-principal>
3. <https://www.currentscience.ac.in/Volumes/106/01/0106.pdf>
4. <https://ebird.org/home> and <https://ebird.org/india/home>
5. <https://birdcount.in/events/regional/bihu-bird-count/?fbclid=IwAR2nXyjEdit4bCmlkI1zXyWqqWwtgKHrJtzbHhXYp6Tk9quLtRLUxzB3T4M>
6. <https://birdcount.in/events/awc/>
7. <https://www.ramsar.org/>
8. <https://sustainabledevelopment.un.org/?menu=1300>

“Be True to Your Own Voice” In Conversation with Mitra Phukan

At once a trained classical vocalist, Mitra Phukan (b. 1953) is one of the most prominent literary voices in English from North-East India. She is the author of *The Collector's Wife* (2005), a novel set against the Assam Agitation of the 1970s and 80s. *The Collector's Wife* was the one of the first-generation novels in English written by an Assamese writer to be published by an international house. Her other prominent ventures include the novel *A Monsoon of Music* (2011), a collection of short stories *A Full Night's Thievery* (2016), and a collection of newspaper columns *Guwahati Gaze* (2013). She has recently translated a novel *Blossoms in the Graveyard* (2016). Her fortnightly column “All Things Considered” in *The Assam Tribune* is widely read. She has written several books for children, and won the UNICEF-CBT award for children's writing for her book *Mamoni's Adventure* (1986).

The editorial board of SRIJAN is pleased to publish the written version of her interview taken during *Arnaswat* 2018.

- **Who are the writers that inspire you?**

- Lots. I am inspired every day by what I read. But basically, when it comes to Assamese writers, I am inspired by Mamoni Baideu, Bhabendra Nath Saikia, Birendra Kumar Bhattacharjee and all other great writers that comprise the gamut of Assamese literature. Russian literature, French literature and American literature has got the same say. When it comes to British writings, I love P.G. Woodhouse- the way he creates the world of his writings is fantastic. The book *Three Men in a Boat* by Jerome K. Jerome is equally fantastic.

- **Your experience as a woman writer in publication? The hurdles that you face in this field.**

- Actually, because I write in English, being a woman writer has not being a hurdle. There are other hurdles like language, which I think is common to both genders. A woman writer is just one of my identities. I am a writer from the north-east. I am an Indian English writer. I am a writer who writes in English. So there are multiple identities when it comes to writing. I have multiple dimensions, which is ultimately my voice but

they come from different places. So as a woman writer I have not faced any problem as such. But since I was the first woman writers from Assam, writing English fiction for the national or international markets, there was no previous body of similar work at that time so it was difficult for people to accept the writings, with the passage of time, people are now wanting to read and know more about north-east so that has added to the positive aspect for a writer to present his/her views.

- **Tell us something about the characters in your work. What inspires you to create them?**

- Characters spring from the theme. We create characters that can carry the theme forward in the plot. I need to see which character will fit in a particular plot and theme. You cannot have two dimensional characters. They will of course move out the box, because you are depicting human beings.

- **Do you allow your characters to grow by them?**

- Yes they grow by themselves. Sometimes I have no control over them. They carry out their work by their own principles. I can't help it. And then the story might take a different turn. Which is why the editing process becomes important, editing so as to say 'self-editing.'

- **Can you tell us something about your upcoming project?**

- I have just completed a novel. The self-editing process is continuing. Publication then takes a long time. And I carry out several projects at a time. My writing room is a mess (laughs). Apart from writing novels, I also write columns, I also translate works. Sometimes, when a particular work becomes monotonous, I shift on to other arenas such as translation because there you don't need to think about the plot, character or settings. All you need to do is play with language, which is also very complex. Plus, I'm also working on some short stories.

- **Tell us about how you enter the consciousness of a character?**

- I have observed people around me when they are in certain situations. Much of it is from experience and then of course writing up something needs the fuel of imagination. To depict a certain character, firstly

the practical experience of knowing someone can donate an idea and build up your writing and then of course imagination will further boost the project. After the publication of *A Collector's Wife*, people have often asked me "Are you a collector's wife?" I reply in the negative. But I have many friends who are in the civil services. There's also the plot of what the novel demands.

- **How to deal with creative blocks?**

- I do something else. When there is a creative block in creating a particular character, then I move on to translations, or I work on essays and columns.

- **As a translator what type of challenges do you face?**

- Cultural transference. It is very difficult. It differs from place to place. For my target audience who lives outside Assam, and the Assamese cultural sphere, certain phrases would make no sense. Plus I don't want to add footnotes or supporting notes because that breaks the narrative. I think that a translator has the liberty to add or subtract something to depict the cultural nuances into the story. Also, since I translate Assamese fiction to English and I feel sorry to say that there are no proper Assamese-English Dictionaries. None of the existing dictionaries are keeping up with the times, with the changing language. Sometimes I ask the authors about a particular word or phrase and then work upon that.

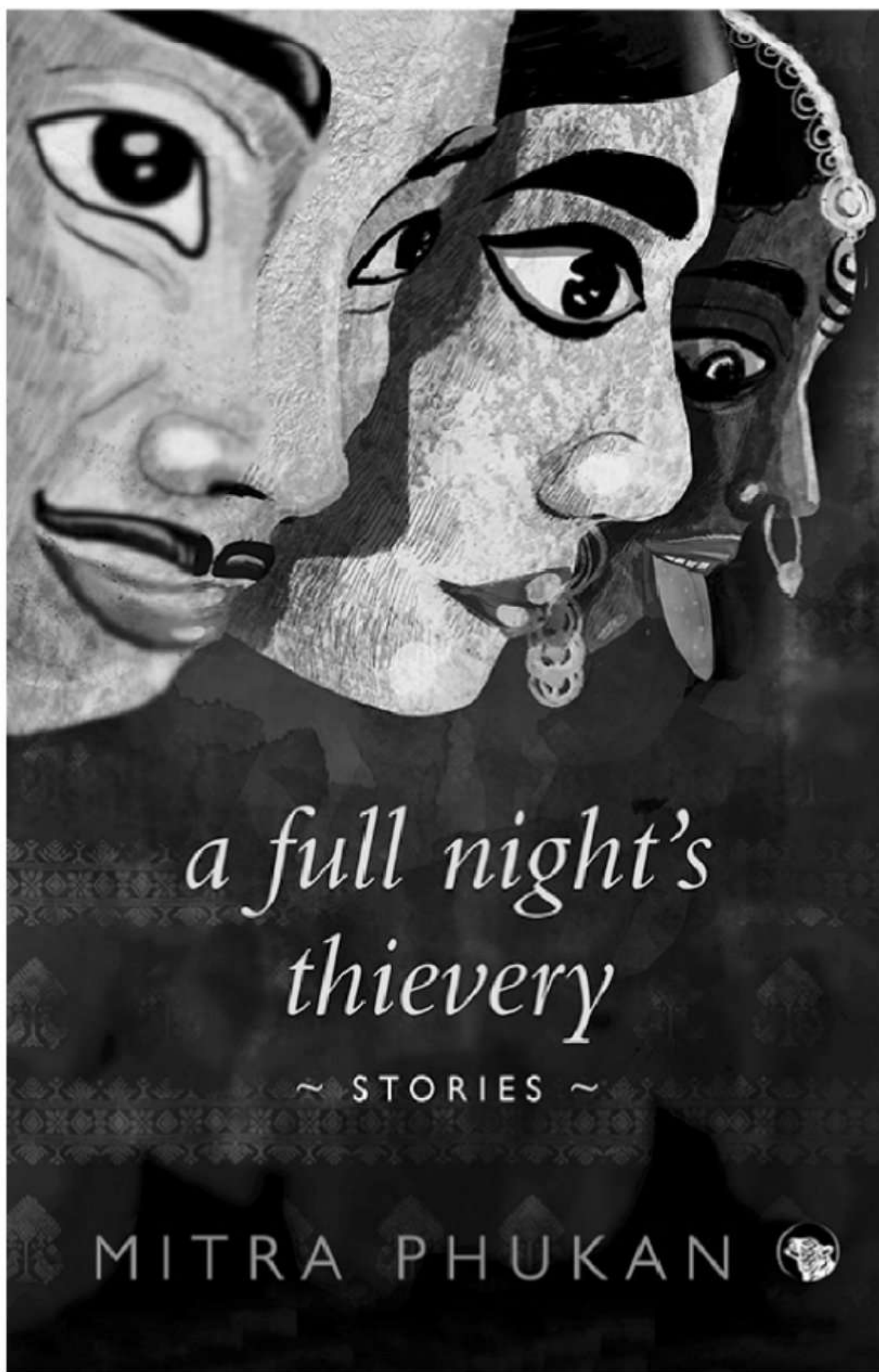
- **Any message to the north-eastern budding writers?**

- No message. Always follow your own heart. Find your own voice. If someone tries to give you any message, never take it (hearty laughter). Never. The trick is to have your own individual voice. Earlier on, many people tried to deliver messages to me. They would ask why I wrote about India's North East, why not metropolitan cities? But I said that there are a host of people who write very well about them. Let me focus on this part of the country, which I know best. And I am glad and proud of my decision. So find your own voice and don't let anyone suppress you. Be true to your own voice.

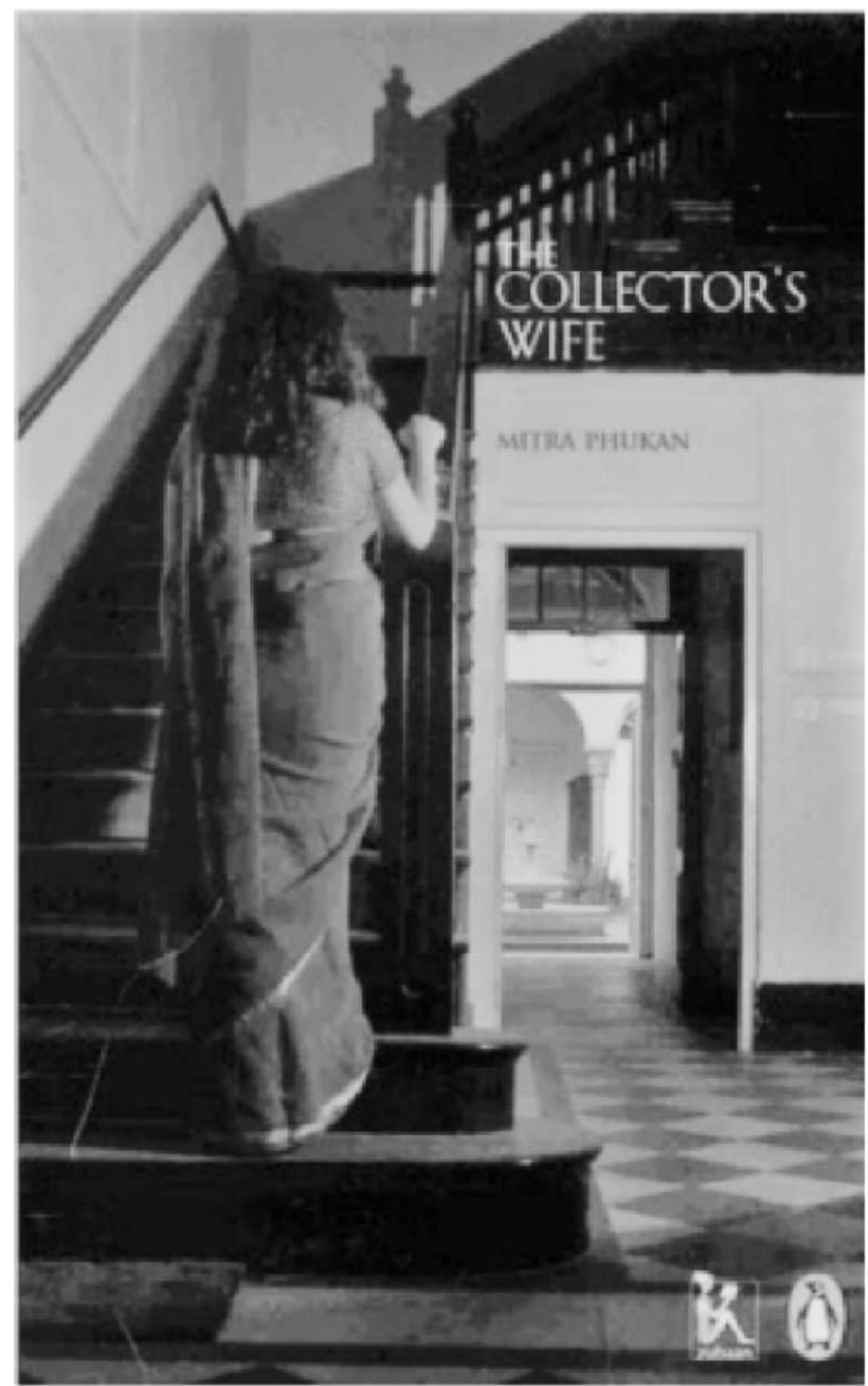
- **How do you keep yourself so positive all the time?**

- Since I am this older person, I have seen

much of the world around me. There are many distressing things going on around us. But there is also much to be positive about. Whatever is happening around us, sometimes you can't help it. So you need to keep yourselves positive. When I look at the young people around me, I have a lot of reason for hope. The young people are propelling the country forward. Also, there are so many good things happening, from

the perspective of technology, education and medicine, so many things. That keeps me going.

Interviewed by **Bonjyotshna Saikia,
Gaurab Sengupta and
Debahuti Gogoi.**

“Also, since I translate Assamese fiction to English and I feel sorry to say that there are no proper Assamese-English Dictionaries. None of the existing dictionaries are keeping up with the times, with the changing language.”

“Call of the Heart”

In Conversation with Patricia Mukhim

A teacher turned social activist, writer and journalist based in Meghalaya, Patricia Mukhim was born in 1953. Presently serving as the Editor of *The Shillong Times*, the state’s oldest and largest circulating English daily, she is also a member of the National Security Advisory Board (NSAB) and a much-read columnist in *The Statesman*, *The Telegraph* and *The Assam Tribune* amongst others. Mukhim has been conferred the most prestigious national encomium ‘Padmashri’ by the President of India in 2000. She has campaigned relentlessly for ending militancy in this remote North-Eastern region of the Indian peninsula and worked for the improvement in the area of human rights. She talks with adroit audacity on such diverse topics as work culture, women empowerment, youth as agents of change and so on and so forth. Her recent endeavour, *Waiting for an Equal World: Gender in the Northeast* (2019), has been received prominently both at home and abroad. Here is a slightly edited version of our talk with her which happened in November, 2019.

Interviewed by
Ajitabh Hazarika

Ajitabh Hazarika: Your recent work appears to meditate profoundly on the nuanced framework of gender. Do you consider yourself a feminist activist? Can you tell us a little bit about how you fell into this project?

Patricia Mukhim: I have been an avid proponent of women's empowerment because as a single mother having to bring up four children I know how tough the journey is. In matrilineal Meghalaya, abandonment and divorce are so common and women cannot claim maintenance unless their husbands/partners are employed in the formal sector. Women have been reduced to working as daily labourers and housemaids to keep body and soul together. Such women are sometimes forced into prostitution, too. Their children are out of school and many are child labourers. Our clan and kinship systems are eroding and families are tending to become nuclear. The clan is no longer the social support system that we can rely on.

Women across North-eastern tribal so-

cieties such as in Mizoram and Nagaland have no rights after they are divorced. they don't get any property and are literally out on a limb. Traditional institutions in all tribal societies are embedded in patriarchy and the special needs of women and their ability to survive after a divorce or the death of their husbands have never been considered issues important enough to be tackled urgently. As a result, women who are single parents have fallen between the economic cracks and are in what could be termed as extreme poverty.

I am a feminist-activist if by that definition you mean that I try and advocate for more women-friendly and gender nuanced public policies wherever and in whichever platform I am able to. In whatever position I am placed - be it in the National Security Advisory Board (NSAB) or a University governing board or an NGO board I try and flag issues that relate to the intended and sometimes unintended marginalisation of women. I feel that no panel discussion on any socio-political or economic issue is complete without the participation of women. Women must be given a platform to air their grievances and to suggest remedies for all that they go through. Voice is the only agency they have. And let us not look at women in urban set-ups that are privileged but at the millions or rural women who toil and labour but don't have a voice, women who are victims of domestic violence of rape and abuse. Their voices need to be foregrounded. That is the burden of my life and my writings reflect that in good measure. Women must have the opportunities for economic independence. That is real empowerment for them.

AH: What were some of your struggles and achievements in the early days of your career? Do you think the feminist scenario has changed significantly since then?

PM: My personal struggles are too many to document but my mother who is again a single parent herself was a huge support system for me. Through immense struggle she was able to educate me, at times struggling to pay my school fees and to see me through college. But I worked hard if only to make sure that her sacrifice did not go in vain. My biggest achievement is that as a single parent I have been able to educate and empower my children. Today my eldest daughter is a medical doctor, my other daughter works for the United Nations Population Fund in Delhi and

my son is the Corporate Placement Officer at IIM Shillong. I lost my second daughter to suicide in 2008.

I started my career as a teacher but dabbled with journalism because I had a fire in my belly to correct the wrongs in the system. In 2000 I left my teaching job and worked for an NGO - the Indigenous Women's Resource Centre. In 2008, I joined *The Shillong Times* as editor and am continuing as one till date.

As an activist it has been my passion to promote peace since violence has diminishing returns. When insurgency started in Meghalaya in the late 1980s and early 90s, some like-minded friends and I led a movement called 'Shillong We Care' to counter the militants' claim that they are redeeming us from ourselves and that the Khasi people should fight for sovereignty. This was a copy-cat movement aided and abetted by Naga militants. At great risk to our lives we had street plays and street corner meetings asking people to speak up against violence. We worked in tandem with police and other organisations until in 2001 the Government of the day took the militants head-on and compelled many of them to surrender. It actually broke their backs. Now Meghalaya is free of militancy but we have other problems of governance. Perhaps it is because of this peace movement that I was awarded the Padmashri in 2000. Before and after that I have also received many journalistic awards.

To say that activism and the issues that I often take up from time to time form a "project" format is to miss the point of my work. I don't take up issues as projects. I get involved in all issues that harm humankind. I have been writing and campaigning for years against rat hole coal mining which is both inhuman and ecologically disastrous. This irresponsible mining has enriched a few tribal mine owners but has used children as labourers. Many miners have died inside the mines which have the habit of sudden flooding. It was only in December 2018 that one miner survived to tell the tale of his 15 co-workers who were buried alive inside the mines. At present I am involved in a river cleaning project called Operation Clean-up. There is simply no time to rest on one's laurels or to say that one can only focus on one thing at a time because there are so many areas where there are governance deficits. In 2001 we also started a movement called 'Peoples' Rally Against Corruption (PRAC)' where we brought down a government on

grounds of corruption. So that's that thrust of my activism. It is to be where I am needed.

AH: As a woman activist how do you view the position of women in Meghalaya? What challenges have you faced as a woman?

PM: Women face several challenges in the NorthEast which women in other parts of the country also face on account of the deeply embedded patriarchal biases that operate in our cultures and practices. Despite several initiatives to empower women, they are still far behind in political participation. Participation of women in the workforce also is still very low. Ironically even in Meghalaya where the tribes follow the social practice of matriliney where lineage is from the mother's clan line, women suffer from extreme poverty and malnutrition. 51% of women in Meghalaya suffer from iron deficiency. Many children who are born normal soon lose their eyesight due to Vitamin A deficiencies in Meghalaya. The problem must be similar in other states but the travesty is that we have not even given any importance to studying these basic health indicators that actually decide the productivity of our people. Women still suffer huge disadvantages when they want to pursue higher education which is a male privilege. Look at the number of women in the upper echelons of academia. There are so few. Why? It's because women also have to be birth givers and care givers and no members of the family will chip in for caring of the elderly at home. The responsibility always falls on women. Unless these gender biases are removed by cultural and social engineering the Government cannot help.

AH: How do you see the link between patriarchy and capitalism?

PM: Patriarchy is about power and domination of the weaker gender; in this case women. Patriarchy is what starts wars and oppressions. It is about accumulation of power in one gender - the male. If women constitute 48 % of the global population today, how can there ever be a balanced eco-system if their voices are not captured and if they have no role or very little of it in decision-making? Capitalism is about wealth creation at a certain stratum and that is the stratum that is already economically empowered. It is about profit at any and all costs and to achieve that goal, capitalism will treat humans as objects that are integral to that wealth creation project. It is about

exploitation of humans who are considered 'resources' and in that capitalist project the weaker humans - namely the poor and women become the exploited. For women it is a double whammy. they are exploited by patriarchy which sees them as lesser humans and by capitalism which exploits them by paying lesser wages and which does not recognise their special skills and their contribution to the workforce by taking care of the domestic chores which frees the male members of the family to pursue their work. Without the woman as the domestic caretaker the other members of the family would not be able to step out to work. This aspect has never been considered by the economic systems of this world. It is time to recognise that domestic work is the most specialised and demanding work requiring a lot of skills and that this be recognised as paid work.

AH: What methodology do you use to spread your message and work to those who may not believe in gender equality or gender justice?

PM: I do not believe in methodologies. I believe in the power of persuasion and the need to build strategies that are nuanced towards particular challenges. There is no 'one shoe fits all' model in activism. There are those who are persuaded by writing; others can be influenced by constant engagement and by showing them that there is a better way than the present one of addressing issues. For instance, women have many more health vulnerabilities than men because of their reproductive roles and post-menopausal biological changes and therefore the health budgets in the state and central governments need to be sensitive to these special needs of women. This is where gender budgeting becomes crucial and women's organisations have been calling this out for decades. They have succeeded to an extent but still have a long way to go.

It is my personal experience that those in governments and the echelons of power require constant gender sensitisation. Many have no idea about what tools and policies can better engender an equal world - a world where women and men can flourish as equals, where subordination of one gender is not seen as important for the other gender to flourish; where women's role as caretakers and progenitors of a continuing human race is fully recognised; where their roles as peace builders is allowed full play and where violence against women is stoutly resisted not just by women but by men themselves, especially by power

holders who are in policy-making positions. Women will have to claim their spaces in politics, academia and the judiciary where they are still largely marginalised.

AH: You documented a moving account of your personal experiences with severe psychological situations in Jerry Pinto's book *A Book of Light: When a Loved One Has a Different Mind*. How do you want to address the issue of mental health in connection with women?

PM: Mental health today is an issue that troubles both genders, but more women seem to carry its scars because of the shifting roles in a globalised world where family support is dwindling and women looking for careers have to relocate to other cities and unfamiliar environs. It is not easy at all to be in strange places without the support of elders in the family and I am saying this because as Indians we are still very connected to our families despite having moved away to nuclear family models. Women today have demanding jobs but also have to fulfil domestic roles as well. It takes a huge mental toll especially if the other partner is not forthcoming in giving support and sharing family responsibilities because of their travel engagements or other work-related demands. This can throw things out of gear because women are also expected to straddle both worlds with equanimity in very unequal circumstances.

There have to be more peer support groups in the society and also in the workplace. Mental health is aggravated by the fact that there is no one to share the mental burden and affliction with; no one to listen to our stories of pain and struggle. In fact, every workplace must necessarily have a qualified counsellor/psychologist/psychiatrist and both women and men need not be diffident about needing mental health care. After all, if the body can be afflicted with diseases, the mind too can suffer similar problems.

AH: You have been fiercely expressing your disagreements with the state, irrespective of the political parties in office. Have you ever wished to go into electoral politics? If yes, why haven't you yet? If no, why?

PM: My role as a journalist is to critique the State which is vested with the power to govern the people of this country and to deliver the public goods mainly the rule of law, to deliver justice through the judiciary, to

provide resources for basic services such as education, health, agriculture and communications amongst others. The money comes to the State through the taxpayers' money. This is public resource and needs to be judiciously spent. Any leakage of funds through poor implementation of projects, poor monitoring and corruption must be called out. This is the calling of a journalist and it is my calling.

It is wrong to imagine that the role of a journalist and a politician can be interchanged. I have never wanted to be in politics because if I jump into politics, I would leave a vacuum that would not be easily filled. There is such a thing as a calling for a certain vocation. Journalism is not a profession but a vocation. It's a call of the heart. However, as members of a group we are always encouraging young people to enter politics and mentoring them to do so with a different motive and not for self-aggrandisement. I am not sure we will succeed but we will continue to try to build a more ethical young leadership for politics. We are sure that when things are really down, they will also have to rise up from the ashes.

In the present scenario politics requires much capital investment. In states like Arunachal Pradesh, each MLA aspirant allegedly spends over 20 crores for an assembly election. This leads to rent-seeking because the money spent has to finally be recovered from the government's coffers. If this mercenary from of politics does not change, we are looking at a very bleak future.

AH: Why do you think journalism is significant to you? How would you like to define an ideal journalistic paradigm in a third world set up like ours?

PM: Journalism for me is a mission of breaking barriers and stating what is unsaid and what is considered sacrosanct by religion and society. It is a way of giving voice to the unheard; it is an opportunity of correcting governance lapses by drawing the attention of those in charge of the public purse to spend money in areas that require spending and to monitor whether money spent is delivering the required outcomes. It is also a way of constantly drawing the attention of those in power to their duties which more often than not is neglected. It is a constant whistle blowing exercise; an opportunity to check corruption and malfeasance in high places.

I am not sure that we suffer from any defi-

ciencies in India in fulfilling our journalistic duties. We have the technology and we also have many more trained media persons today than ever before. However, the commitment of this new media workforce with an eye on mere profit, is distressing.

AH: Do you ever worry that your work as an activist detracts – or at least distracts – from your career as a journalist, and are you concerned that sticking your neck out politically changes the way people respond to your work?

PM: Activism is what helps us to stop regressive policies in the region. Whenever we are faced with the prospect of anti-people policies affecting our region, we do not stop short of approaching the law courts. I have done that along with other groups to oppose rat-hole coal mining in Meghalaya which has poisoned our rivers and has caused several deaths of miners buried inside the mines. We approached the Supreme Court and got a judgment that's favourable to our cause but at the end of the day the Government too must act and implement the court's orders. This is where as activists we again push the state government to comply to the court orders. It's a tough call and it takes time and resources but we need to build up on this social activism and to engage in non-violent protests. We also learn from our solidarity groups and human rights lawyers in the rest of India. This gives us the strength to push forward our activism.

AH: You have joined protests for safeguard of community rights. How do you like to articulate the immediacy of protecting the land, culture and identity in the NE region?

PM: There cannot be one idea of identity to define India's North East. It's a region of very diverse identities. There are people of Tibeto Burman origin

that have tied to the ancestral cultures of their ancestors. There are those of Austro-Asiatic races that also have language affinities with their kin in South East Asia. Then there are settlers from the rest of India that have settled in the region. They follow their distinct cultural practices. Hence the North East the home of nearly 238 ethnic groups and other later settlers is a melting pot of races and can in fact be several countries.

Every ethnic group in the North east is looking for a homeland or a state where they believe they can give full expression to their idea of development. It's sad that once the demand for a homeland begins, the idea of co-existence recedes and the space for harmonious interaction also shrinks. The blame game begins and it's almost impossible for the groups to engage with the Government even on issues related to health and education in their respective areas. It would have been much better if the different tribes of Assam for instance, sit together and list out their grievances and pursue those robustly even as they pursue their larger vision of a separate state. The latter is something that is always possible in a democratic country like India.

The northeast is a very ecologically sensitive region and needs more investment in conserving this fragile environment. Funnily our governments articulate this need for environment conservation very well on national and international forums but do just the opposite at home. They collude with illegal miners in mining coal despite the supreme court ban on rat hole mining without an environmentally sustainable mining policy in place. Most politicians in the region rely on coal and limestone mining for their political fortunes and to win elections which are today very expensive. Elections are won on the basis of how much money is offered to the electorate. Hence the urgent need is more conscious and committed environmental NGOs who will look at conservation in a

Many parents now encourage their kids to speak English at home so that they become fluent enough to tackle their subjects in school, colleges and universities and "score well" in all subject.... Parents and elders need to realise that language is linked to identity. Without language there is no identity and no pride in one's antecedents.

professional way and involve communities in conservation practices and mobilise communities against unsustainable mining and logging - both activities that have destroyed our forests and hence our very environment.

Regional unity is a must if we are to prevail upon New Delhi which is where policies are discussed and made for the region, often against its interests. New Delhi is also where the funds are. All seven states are dependent on the Centre of funds since they are not able to generate adequate financial resources.

AH: In a world racked by climate breakdown, ecological collapse and the marginalisation of billions, what gives you hope?

PM: The only hope comes from young people who are committed to the cause of reversing the consequences of climate change disasters by forcing world governments to sit up and take action. However, not enough of such awareness is happening in our country. Our young people are obsessed with their studies and with marks. The education system does not engage them in ground realities such as the need to stop vehicular pollution by pooling cars to school or by demanding that school buses be used. In Shillong, the elite schools do not advocate the use of school buses. So, during school hours, thousands of vehicles are stranded on the roads, thereby creating horrible traffic snarls and pollution too. Few schools make their students involve themselves in river clean-up drives or around their school campuses. Many children continue to buy potato chips packed in multi-layered plastics which take the longest time to disintegrate and are also the most polluting. Schools, colleges and universities have a huge responsibility to educate their wards about the deteriorating quality of planet earth due mainly to human activities.

AH: The unprecedented advancements of the English language have worried many indigenous and native communities the world over, pushing their tongues even to the margins of extinction. Have you ever given any thought regarding this?

PM: I realise this and the dangers of indigenous language losing out in the race with English since the latter is the official language of communication and also of writing competitive exams. Many parents now encourage their kids to speak English at home so that

they become fluent enough to tackle their subjects in school, colleges and universities and “score well” in all subjects. The vernacular is after all only one subject and doing well in it does not make much difference. The Tata Steel CSR with which I am involved with is trying to fund some young Fellows from the different communities of North East India to document their languages and cultures and to even design scripts for some languages that have no script but are more tonal in sound. More institutions should be pursuing a similar mission with their CSR.

Parents and elders need to realise that language is linked to identity. Without language there is no identity and no pride in one’s antecedents. While English needs to be studied, the traditional institutions in all communities must provide incentives to the study of languages before they become extinct.

AH: Which moments in your life give you solace?

PM: I am most relaxed in my garden where I grow different seasonal vegetables, plants and fruits. I spend at least two hours in the morning in my garden. I am a regular morning walker and also exercise regularly because it is so important to keep fit and flexible. One must love oneself first before loving others. A healthy body and mind are essential for writing and activism. What gives me the most solace and comfort is when I have the luxury of reading and listening to music. These are precious moments. I love cooking too and having friends over to enjoy my cooking. And then of course my pride and joy are my grandchildren who engage in conversations with me as equals. It is such a delight to have them over on weekends.

AH: Tell us something about your forthcoming projects, or anything you would like to embark upon in the near future?

PM: You have used the word ‘projects’ again. This reduces everything to a mechanical mode of working. I believe in taking up issues that require my intervention. I cannot be everywhere and do everything so I choose my issues very astutely these days and stick on to something only if I know I can make a difference. I am on the governing boards of several NGOs and I try and push my ideas across. Some are receptive; others are too conditioned to work like a government institution. When I see that an institution is not receptive to ideas and committed to change then I decide to move

on and leave that board. Of course, that does not happen very often. Most boards are receptive to new ideas of thinking; or relearning and re-configuring their objectives.

AH: What will be your message to the budding journalists and the writers?

PM: My message to all budding and even established journalists is to be true to themselves. There is no one to push us or coerce us; we have to have the mental and spiritual strength to take that call to walk the straight and narrow even when we walk alone. Journalism is neither glamorous nor lucrative. We are there because we have a mission. Anyone without that sense of mission should not be a journalist. Journalism takes a lot of you but the returns are often not tangible. But our reward comes from the reading public and the television audience. They know at once if we are promoting 'paid news' or authentic news from the ground. Alas! the kind of journalism that is required for a vibrant democracy is today on the wane. We are in very challenging times and we need to do a course correction. At the end of it all the public is our best judge.

AH: How do you view a typical university set-up in India? What are some of your hopes from and discontents with the premier institutions of the country? What will be your message to the young people?

PM: A university is where ideas are born and given shape to. I have always maintained that those fortunate enough to join a university should remember why they are there. They have the luxury of thinking. The faculty are paid to think and challenge old, static ideas and come up with new ones to meet the new challenges in a constantly changing eco-system. But not much of that is visible in our universities today, especially in the north-eastern region. They have become merely spaces where some people get employment and others get their degrees. With so much of political churning happening in the country today, we see so little contribution of ideas by universities in the public domain. Those outside the ivory towers of a university look up to the thinking minds inside it to come up with dynamic public policies based on ground research. Not that research itself is fully grounded today. Much of the research work is a cut

and paste job with hardly any contribution towards improving the circumstances outside the university. In fact, if I may say so, the universities have failed democracy big time. That may sound pessimistic but it is the truth. Most universities are today toeing the government line and have reduced the liberal spaces for dissent. This will deal a death blow to the idea of a university. It is time for course correction and universities need to actually revisit their goals and objectives.

Students are a formidable force to reckon with provided they are not pulled by the tide of political opportunism. Students as resistance groups are powerful because they understand the issues and can act from the standpoint of reason. They cannot be misled by rabble rousers or by rhetoric. Or at least that is what one understands especially when one speaks about university students. Unfortunately, most students' bodies in the region comprise those who have long left colleges and universities and each time there is a protest rally, even non-students are roped in to swell the numbers. This is not how student politics should work. There must be a strong, credible leadership to guide every students' movement. They cannot be hijacked by those with political motives.

My message to young people is that education must make them better humans first and job-seekers second. Empathy for and commitment towards reducing the plight of the impoverished and the disempowered in our societies must be a noble objective and this can only come from the university environment. At the end of the day what is the use of a degree that does not serve the larger interests of humanity.

AH: Lastly, our thanks to you for taking some time for us out of your busy schedule.

PM: Thanks to you too, and good luck to your endeavour!

Special thanks to Dr. Sanjib Sahoo and Dr. Subhadepta Ray for recommending Mukhim's experience with mental illness documented insightfully in "Daniella" published by Speaking Tiger in Jerry Pinto edited *A Book of Light: When a Loved One Has a Different Mind*.

WANDERLUST

to travel is to live!

Mridusmita Barman

M. Tech Fourth Semester

Department of Food Engineering and Technology

Wanderlust is an ambiguous feeling. It is the thirst for adventure, the desire to explore every nook and corner of the world, and then maybe see them all again a few more times.

It is that thought in the back of your head, a twinge at the edge of your heart, it is the most natural and yet the most poetic form of human interest. It drives people in a billion numerous directions and traces the trails they leave all over the globe.

The world is vast and full of beautiful landscapes, wonderful people, vivid and interesting cultures, food, music and life.

I believe, travel is so much more than just exploring and sight-seeing, that it also means being happy with a little bit of everything, that it is a sea of memories and experiences that can really change the whole perspective of our lives, that it is something that no book or movie can offer and nobody can feel it but only you.

Reasons to start traveling:

1) Knowing about the world

“The world is a book, and those who do not travel read only a page.”

– said by Saint Augustine.

Traveling teaches us more than any university course. You get to learn about diverse cultures, people, places, food, lifestyle, thinking, habits, traditions, and history as well.

2) Discovering yourself

Traveling is one of the simplest ways to connect with

your true self. Every time you head out, it brings new sets of challenges. The way you deal with those situations and opportunities gives you an insight into who you truly are. You’ll come back home understanding yourself better, and with a new perspective on what you wish from your life and that will change your life for good.

3) Exploring new horizons

Many of us love to travel because we get to witness nature in all its glory, to learn about new traditions and cultures which itself is such an enriching and significant affair in so many ways. So, if for nothing else, go travel for the sake of witnessing all of the beauty in the world. There is so much of it out there just waiting for you.

4) Expanding your perspective

Travel helps to open your mind. You discover that there’s not one aspect to live life. You meet people from distinct regions and learn how variant life is out there until you see it for yourself.

5) Appreciating life

When you’re bogged down in your daily survival, it’s easy to lose sight of what you have. Your eyes aren’t open to what’s really special around you. Exploring other grounds makes you feel appreciation and gratitude for your home, for people and for your own life.

6) Making Memories

They say, “Travel is the only thing you buy that makes you richer.” I think that’s true. Escapades made through traveling help in strengthening your

bonds and relationships. Whether you travel solo, with a group or with family or friends, you're going to cherish it eternally because goods have limited spans but memories last forever.

Thus, the reasons for traveling may vary from one individual to another. Some might do it to escape from their mundane drills, some to spend time with their family, some to find themselves and some might just live to travel.

But my definition of travel means 'freedom', it means finding me lost in the most amazing ways. It also means to evolve as a person, embrace new actualities and occurrences, to explore, escape, encounter new people, and learn about them, their behaviour and their civilization. And most importantly, I find there is no other way to exist because life is simply too short to live it any other way.

I know it sounds cliché but it's true - travel has changed my life completely. It has made me happier, less stressed and more confident. I have experienced contrasting cultures, learned new skills, chased countless sunrises and sunsets, traveled solo, with friends,

family, and also with groups of strangers, and trust me each time it's a different exposure. I've also trekked through the woods, snow-filled paths, slept under the starry sky, made more friends than I can count and honestly all these experiences have only helped me to keep my mind open about disparate ways of living, thinking and there couldn't be any other and better way to do it.

So, whatever your reasons are, I urge you to start traveling and witness how it changes you and your life as a whole. Here are few tips with which you too can start dreaming and making it happen because travel is that only gift which keeps on giving.

- Start saving, stop spending on things you don't like.
- Do it while you can.
- Start small with somewhere easy.
- Plan smart and be organized.
- It's okay to be afraid, but don't let it stop you.
- Build connections and expand it.
- Be brave towards changes.

Don't just dream, make it happen. ■

The Dodhia Episode Recalled

Abhijnan Krishna Buragohain
Integrated M.A. Tenth Semester
Department of English

This new year, by sheer play of luck, I had the chance to visit the beautiful Mising village of Dodhia. It is a village situated on the ‘sapori’ of the Dibru River, as well as the Brahmaputra. With waters from the Brahmaputra coming into the Dibru, the Dodhia village has turned into an island, in constant danger of perishing to erosions. Till today, the people of Dodhia have not seen electric lines and transformers.

They have just one small solar panel in each household, that powers the only LED light bulb in their homes for the night. They occasionally charge their mobile-phones in the homes with the largest panels. They suffer with lack of transportation. Each year, they lose paddy, and herds of livestock to floods. And yet, this village is filled with all the jolly people. The only means of transportation to this place is through water. We first went to the Balijan market, by during crossing Chabua in the Dibrugarh district. The Balijan market can be reached through private vehicles, auto-rickshaws, and a new ASTC bus that shuttles between the market and some nearby township introduced the New Year. One can also reach this place by leaving the public transport in Balijan and hiring an auto rickshaw to reach the Balijan ghat. A ferry plies once in a day, to and fro between Dodhia and Balijan ghat. Early in the morning, the ferry leaves Dodhia and comes back at around two in the afternoon. But this only ferry might not fly on any

random day, especially weekends, without any prior notice. This mostly happens when the ferry owner finds a more profitable prospect than carrying people around, like being booked by fish-vendors, milk vendors, etc. We happened to reach the ghat on a no-ferry day. So, with our little guide, a student at my mother’s school -hailing from Dodhia- who was also our host for the trip, we head towards the alternative. The alternative was a privately owned “tulunga-naon” rowed by hand paddle. We were to hire it and row across the Dibru, to the other end. To get to this alternative, we had to walk another 45 minutes through the sand, along the river upstream. We reach there and luckily find the boat, without having to wait too long. We get on the other side. There were four of us on the boat; the boat owner, our little guide, my father, and myself. It took us almost an hour to cross the river, with all of us participating in the rowing process.

The river was althroughout gentle. We finally reach the other bank. On the other bank, we are officially in Dodhia. But it would take us a while to reach settlement. So, we started walking. Another walk of about an hour, again on sand, sometimes hardened, we start seeing paddy fields and “moh khutis” (a place where Buffaloes are kept for the night, to be let out again in the morning, to graze). We then start seeing a few houses too. But that’s not

the village. We had yet more to go. Leaving the normal way, we take a turn, which our little guide tells, is a shortcut to his place. We were approaching the village from behind. Now we reach a shallow river tributary. We are said, we need to cross it on foot. So, we took off our boots, folded our pants and stepped into the cold water. The water is some 50mts. wide. Once on the shore, we decide not to put on our boots again. The land was all clean and thus, we could very well carry on bare foot. All around us was sand and green, with the tributary, silently gliding by us. We finally reach our destination, our host's "chang ghar". The first sight we see, are a few girls beating rice grains out of their outer shell.

We were totally exhausted from our travelling. It was around 2 in the time walking on sand, which is no easy task, with little practice. But this place would not let you waste even a minute of daylight on sleep. So, just after refreshments, we went on to see the paddy fields owned by our hosts. People here have their paddy fields far far away from home. There is a certain area allocated in the village, far away from human settlement, where all the village people have their paddy fields, many 'bighas' per farmer. Since far from home, the people have another house in their fields. It is not a house with all the facilities, but one with just the shelter for the night. These are like the ones that we locally call 'paam ghar'. Family members take turns to stay in these houses, guarding their fields. Amazingly, these fields can be reached only by wading through another tributary.

The lives of these people revolve around all

these rivers and tributaries. As a matter of fact, these water bodies are so integral to these people, that walking through one of these is just like a walk through a field. I have been told that, there are times,

when they wade through neck deep water. The main houses they live in are not luxurious either, the 'chang ghar's. They are high raised structures on bamboo and wooden poles, to stay wary of the water. The houses are single roomed. All the necessary accommodations are made within it; sleeping area, sitting area, cooking area and the washing area necessary with it. Although, each house has balconies. The floor is made of wooden planks, with ample space between each of them, so that, one can throw small items, water, spit through these spaces, without having to get down every now and then. At the center of the room is the fire place. It is about 3X3 feet in dimension, and 3 inches in height. Four 3 inches high wooden planks are set vertically, and the square is filled up with water. Fire is burnt on it, so that the wooden house never catches fire.

Then, the fire place is watered and mud-wiped every day at least once, so that it remains fresh all the time. These people do not have the conventional beds that we have, made of wood or steel. They lay sacks on the floor, then foldable mattresses on top of it. Bedsheet on top, and there was the bed. We were made a beautiful bed in no time, whereas, just when I entered the house, sleeping arrangements were a

mystery to me. These foldable beds create space during the day. They have their grain storage ('bhoral') in this single roomed house too. Where

And the sky, it's a sight. Each and every star that can be normally seen by the naked eyes is visible here. All around, the sky is dotted with stars. We actually saw the moon going down into the horizon. After standing a while around in the dark, we get back up. Dinner time. We have a simple dinner. It was a mixed vegetable, whole grained lentils, and rice of 'bao dhan'.

these people defecate, I cannot still understand, as I did not see any enclosure or pits, what you would expect to find in any village. So, it's dark and time for snacks. They tell us that they have altered their meal timings to accommodate us. That embarrasses me a bit, as we were there not to disrupt their routine, but to blend into it. But whatever, we change into our comfy and sit down to talk with tea in our hands. Done with it, we get down strolling around enjoying the darkness. It's an amazing experience that only one who has been here can explain. Actually, it's something that cannot be explained, but experienced. Here, you can actually feel the darkness. There are no lights to disturb it. And the sky, it's a sight. Each and every star that can be normally seen by the naked eyes is visible here. All around, the sky is dotted with stars. We actually saw the moon going down into the horizon. After standing a while around in the dark, we get back up. Dinner time. We have a simple dinner. It was a mixed vegetable, whole grained lentils, and rice of 'bao dhan'.

They have the 'apong' as a tradition, not an addiction. This has kept them healthy and active. Having done with everything and totally exhausted, we hit the beautiful bed that the good lady made us. We share the bed with our little guide-host. The next morning we get up at around 3, even before the sun rises, so that we can catch it getting out of the horizon. The good lady made us some tea. Drinking it, we get down and point a tripod east, and another west. We were ready, and waiting for the sun to come out. It finally does. And it baffles us.

The east slowly lights up and a bright red light starts spreading all through it. All the other directions gradually gaining a brighter shade of blue, each minute. It was amazing. What I saw was just like the wallpapers that we search round the internet. We imagine being there, while a beauty of such degree is

right within our reach. Sunrise is done. We get up once again for an extended breakfast. Breakfast is rice, whole grains boiled and fried, duck fry, pork fried in little oil with some local leaves. The lady's excellent cooking, coupled with the smoke from the wood-fire made it a breakfast, the kind I had never had before. After the breakfast, letting the food settle down, we go out exploring once again. Out with our little guide once again, we go to the shore of the Brahmaputra. This time, we had our guide's father with us. It's hard keeping up with these people, who have spent their whole life walking around. They can walk 10-11 hours straight, without any rest. My family has the habit of going out to forests and the wilderness for a break.

This helped little with us keeping up. So we go around discovering the island. It could be called a paradise, filled with fish, food, and ample amount of milk, whatever you ask for, from nature. So, the same goes on throughout the day. The next morning, we get up early in order to catch the morning ferry. Our little guide, along with his brother has walked early to stop the ferry for a while, so we could get there. We had our breakfast. Our hosts gifted us a few mementoes for ourselves and my mother. Our little guide's father took us to the ghat. We got up the ferry. I leave behind the island, but bring with me memories that I will cherish throughout most of my life. The simplicity and love of these Mising people instantly captured my heart. They are so just, and true to their selves that they do not have boundary walls or fences, and yet nothing ever gets stolen. It's a tragedy that this beautiful place could one day be completely swollen up by the Brahmaputra. It's high time that all of us visit these people, live their lives, even at least for a day, before it's too late and they are scattered by the mighty river. ■

পুলক গগৈৰ 'খোজ'

ড° পৰশমণি দত্ত
মুৰব্বী অধ্যাপক
সংস্কৃতি অধ্যয়ন বিভাগ

যোৱা শতিকাৰ সত্তৰৰ দশকটো অসমীয়া চলচ্চিত্ৰ-ইতিহাসৰ এক বিশেষভাৱে গৌৰৱোজ্জ্বল সময় বুলি ক'ব পাৰি। অৰ্ধ-শতাব্দিক অসমীয়া কথাছবি নিৰ্মিত হোৱা সেই দশকটোত বহুকেইখন সুৰুচিপূৰ্ণ ব্যৱসায়িকভাৱে সফল ছবিৰ উপৰিও কেইবাখনো গহীনধৰ্মী কলাসুলভ ছবিয়েও মুক্তি লাভ কৰিছিল। তেনেবোৰ ছবিৰ ভিতৰত পদুম বৰুৱাৰ *গঙা চিলনীৰ পাখি*, ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ *সন্ধ্যাৰাগ*, অতুল বৰদলৈৰ *কল্লোল* উল্লেখযোগ্য। সেই দশকৰে ১৯৭৫ চনত, *খোজ* কথাছবিৰে চলচ্চিত্ৰ-পৰিচালনাত খোজ পেলাইছিল মননশীল পৰিচালক পুলক গগৈয়ে।

চলচ্চিত্ৰ নামৰ দৃশ্য-শ্ৰব্য মাধ্যমটোৰ কাৰিকৰী দিশ সমূহৰ লগতে চলচ্চিত্ৰৰ নিজস্ব যি ভাষা - তাৰ ওপৰত পুলক গগৈৰ দখল থকাটো তেখেতৰ এই প্ৰথমখন ছবিতোই পৰিস্ফুট হৈছিল। বেছিভাগ অসমীয়া ছবিৰ দৰে *খোজ* ছবিখনো এখন কাহিনী-প্ৰধান ছবি; এটা প্লট বা কাহিনীয়েই ছবিখনৰ কেন্দ্ৰীয় বিষয়-বস্তু। কিন্তু এই কাহিনীৰ কথনশৈলী বা চলচ্চিত্ৰীয় উপস্থাপনৰ ক্ষেত্ৰত পৰিচালক গগৈ সমসাময়িক অসমীয়া পৰিচালকতকৈ লক্ষণীয়ভাৱে ব্যতিক্ৰম। সাধাৰণতে কাহিনী-সৰ্বস্ব সেই সময়ৰ প্ৰায়বিলাক অসমীয়া ছবিতোই অভিনয় আৰু সংলাপৰ যোগেদি গতি কৰা কেন্দ্ৰীয় কাহিনীটোৱেই ছবিখনৰ একমাত্ৰ বিষয়বস্তু হয়। কিন্তু দৃশ্য-শ্ৰব্য মাধ্যম হিচাপে চলচ্চিত্ৰই পৰিচালকক দুটা অতি শক্তিশালী কলাত্মক সঁজুলি উপহাৰ দিয়ে - কেমেৰাৰ কোণ আৰু সম্পাদন-শৈলী যি দুটাৰ পৰ্যাপ্ত প্ৰয়োগ অসমীয়া পৰিচালকৰ ক্ষেত্ৰত বৰ বেছিকৈ দেখা নগৈছিল। স্বৰচিত কাহিনী আৰু চিত্ৰনাট্যৰে পুলক গগৈয়ে তেখেতৰ প্ৰথমখন ছবি *খোজ*ত চলচ্চিত্ৰ-মাধ্যমৰ এই জৈৱিক উপাদানবোৰৰ যথোচিত প্ৰয়োগ কৰিবলৈ সচেতন ভাৱে প্ৰয়াস কৰিছিল।

'*খোজ*'ৰ কাহিনীভাগৰ বিষয়-বস্তুত আপাত দৃষ্টিত যৌৱনোচ্ছল নায়ক-নায়িকাৰ মাজত ঠন ধৰি উঠা অনুৰাগৰ

শোকাৱহ পৰিণতি (য'ত নায়িকাই আত্মঘাতী হ'ব লগা হৈছে) আৰু পৰৱৰ্তী পৰ্য্যায়ত হোৱা নায়কৰ উপলব্ধি। চহৰীয়া উচ্চ শিক্ষাৰে শিক্ষিত নায়ক আৰু গাঁৱৰ সাধাৰণ যুৱতীৰূপী অসফল প্ৰেমৰ বিষয়টো ভাৰতৰ প্ৰায়বোৰ ভাষাৰ সাহিত্যিক, নাটকীয় আৰু চলচ্চিত্ৰীয় আখ্যানৰ এক সুলভ আৰু পৰিচিত বিষয়। অসমীয়াতো, বীণা বৰুৱাৰ *জীৱনৰ বাটত* উপন্যাসৰ পৰা আৰম্ভ কৰি পদুম বৰুৱাৰ কালোত্তীৰ্ণ ছবি *গঙা চিলনীৰ পাখি*লৈকে এই প্লটটোৰেই ব্যৱহাৰ হৈছে। তৎস্বত্বেও, ভিন ভিন কাহিনী-কথকে নিজস্ব কথন-শৈলী, সৃষ্টিশীলতা আৰু ভাৱাদৰ্শৰে এই পুৰাতন প্লটটোৰ যোগেদিয়েই ভিন ভিন কাহিনী পাঠক-দৰ্শকলৈ উপস্থাপন কৰিছে। *খোজ*ত পুলক গগৈয়ে কোৱা কাহিনীটোতো কাহিনীকাৰৰ স্বকীয়তা আছে। গগৈৰ কাহিনীৰ উদ্দেশ্য ব্যক্তিমনৰ জটিল মানসপটৰ বিশ্লেষণ নহয়, তাৰ বিপৰীতে তেখেতৰ পৰ্যবেক্ষণৰ বিষয়-বস্তু হৈছে আমাৰ পৰিচিত সমাজখনৰ কিছু বন্ধনশীল আৰু সংস্কাৰ-বিমুখ দিশ। *খোজ*ৰ নায়িকা কমলাই আত্মঘাতী হ'ব লগা হৈছে নায়ক হোমেনৰ দ্বাৰা উপেক্ষিত বা প্ৰতাৰিত হোৱাৰ বাবে নহয়। কমলাই নিজৰেই প্ৰাণ লৈছে হোমেনৰ সৈতে কটোৱা এক অন্তৰঙ্গ সময়ৰ প্ৰতি গাঁৱৰ ৰাইজে নামঘৰত বহি কৰা অবিচাৰৰ চিকাৰ হৈছে।

কুৰি শতিকাৰ তথাকথিত চহৰ-কেন্দ্ৰিক সংস্কৃতিৰ অগ্ৰাসনৰ ফলত গ্ৰাম্য-জীৱনলৈ অহা অনাকাঙ্ক্ষিত প্ৰভাৱ সমূহ সমাজ অধ্যয়নৰ এক বহু-চৰ্চিত বিষয়। বিভিন্ন কলাত্মক সৃষ্টিটো এই বিষয়টোৰ প্ৰতিফলন ঘটিছে বহুলভাৱে। ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ প্ৰায়বোৰ ছবিৰেই বিষয়-বস্তু প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে এই বিষয়টোৰ লগত সাঙোৰ খোৱা। পুলক গগৈৰ *খোজ*ত উপস্থিত সমাজখনতো প্ৰকট হৈ উঠিছে সামাজিক ৰূপান্তৰৰ এনে কেতবোৰ অনাকাঙ্ক্ষিত ফলশ্ৰুতি। ছবিখনৰ যথেষ্ট সময় খৰছ কৰা হৈছে গাঁৱৰ প্ৰকৃতি আৰু সমাজ-জীৱনৰ বিভিন্ন দৃশ্যাংশৰ নান্দনিক প্ৰদৰ্শনত : বোৱতী নদী, বালিচৰ,

আকাশেদি উৰি যোৱা পক্ষীৰ জাক, পানীত চৰা হাঁহ আৰু মণিয়ৰী, পানী আনিবলৈ আৰু গা ধুবলৈ যোৱা গাভৰুৰ জাক, ইত্যাদি। দৈনন্দিন গ্ৰাম্য-জীৱনত সততে উপলব্ধ এই সাধাৰণ দৃশ্যসমূহ অসাধাৰণ হৈ ধৰা দিছে চহৰীয়া শিক্ষিত মেজাজেৰে গাঁৱলৈ ঘূৰি অহা নায়ক হোমেনৰ দৃষ্টিত, যাৰ পুলকিত মুখমণ্ডল আৰু চাঁৱনিৰ ক্ল'জ-আপ্ ফ্ৰে'ম্ আমি ছবিখনত ঘনাই দেখিবলৈ পাওঁ। এই চাঁৱনিৰেই হোমেনে নতুনকৈ আৱিষ্কাৰ কৰিছে গাঁওখনৰ লগতে কমলাৰ দেহৰ সৌন্দৰ্য্যও। পিছে এই সুলভ সৌন্দৰ্য্যক দায়িত্বহীনভাৱে উপভোগ কৰিবলৈ গৈ বক্ষণশীল সমাজখনত হোমেনে কলুষিত কৰিছে কমলাক আৰু ইঞ্জিনীয়াৰ বৰুৱাই কলুষিত কৰি এৰি থৈ গৈছে জয়াক। কমলাৰ আত্মহননৰ পাছত বিবেক-দংশনত বিধ্বস্ত হোমেনে জয়াক উদ্ধাৰৰ বাবে খোজ লৈছে। সন্দেহ নাই যে জয়াক কমলাৰ দৰে আত্মঘাতী হোৱাৰ পৰা উদ্ধাৰ কৰাতো জৰুৰী, কিন্তু হোমেনে জয়াক কেনেধৰণৰ গ্ৰহণযোগ্যতাৰে উদ্ধাৰ কৰাতো সম্ভৱ সেই কথাটোত জটিলতা আছিল। যি কি নহওঁক, সেই বিষাদ কথাবোৰ চিন্তা কৰিবলৈ পুলক গগৈয়ে দৰ্শকক এৰি দিছে। কাৰণ, জয়াক উদ্ধাৰৰ বাবে লোৱা হোমেনৰ খোজটোতেই খোজ শেষ হৈছে। কোৱা বাহুল্য যে পঁচটা দশকৰ আগতে পুলক গগৈয়ে তেওঁৰ প্ৰথম ছবিখন উপস্থাপন কৰা এই সামাজিক সত্যটো আজিও সমানেই প্ৰাসঙ্গিক। চহৰ-কেন্দ্ৰিক সৌন্দৰ্য্য-লোলুপ দৃষ্টিত গাঁৱৰ প্ৰকৃতি আৰু মানুহ আজিও নিতৌ বিধ্বস্ত।

গ্ৰাম্যজীৱন আৰু চহৰ-উদ্ভূত মূল্যবোধৰ এই সংঘাতৰ এক অন্যতম কাৰক যে ইতিমধ্যে চলি অহা অৰ্থনৈতিক শ্ৰেণী-বৈষম্য সেই কথাও পৰিচালক গগৈয়ে সঠিক ভাৱেই অনুধাৱন কৰিব পাৰিছে। কিন্তু এই দিশটো হয়তো ছবিখনত আৰু বেছি প্ৰত্যক্ষভাৱে প্ৰতিফলিত হোৱাৰ অৱকাশ আছিল। আধুনিক উন্নয়নৰ সা-সুবিধাবোৰ যে ধনীক ক্ষমতাসালী শ্ৰেণীটোৰ বাবেহে উপলব্ধ আৰু সেইবোৰৰ বহুখিনি যে ক্ষমতাহীন শ্ৰেণীটোক পুনৰাই শোষণ আৰু অৱদমনত নিয়োজিত - এই কথাটো প্ৰতিফলিত হৈছে ছবিখনৰ মূল কাহিনীৰ পশ্চাৎপদৰ উপঘটনা কিছুমানত। গাঁৱৰ কেঁচা ৰাস্তাত সশব্দে মটৰ চাইকেল চলাই ফুৰা এজন উদঙ যুৱকে আধি খোৱা খেতিয়ক এজনক

ধমকি দি মাটি এৰি দিবলৈ কৈছে মাত্ৰ পঞ্চাশ মোন ধান দিয়াৰ কাৰণে। জয়াক প্ৰতাৰণা কৰি ইঞ্জিনীয়াৰ বৰুৱা উধাও হোৱাৰ পাছত জয়াৰ দেউতাকৰ ক্ষোভৰ দৃষ্টি নিষ্ফেপিত হৈছে বৰুৱাই খালী কৰি থৈ যোৱা ঘৰটোত আৰু শ্ৰেণী-বৈষম্যৰ এই অমোঘ সামাজিক সত্যটো বোধহয় বেছিকৈ প্ৰতীয়মান হৈছে হোমেন আৰু কমলাৰ সম্পৰ্কটোত। হোমেনৰ প্ৰতি থকা কমলাৰ যি অনুৰাগ, তাত কমলাৰ আত্মবিশ্বাসৰ সলনি বহু পৰিমাণে আছে পাৰিবাৰিক কৃতজ্ঞতা, এক ধৰণৰ বাধ্যবাধকতা। কমলাহঁতৰ দৰিদ্ৰ পৰিয়ালটো হোমেনহঁতৰ পৰিয়ালৰ আৰ্থিক সাহায্যৰ ওপৰতেই যিহেতু বৰ্তি আছে। সেয়েহে, শৈশৱৰ নিস্পাপ সাহচৰ্য্যৰ পৰা যৌৱনৰ ভাল পোৱাৰ সান্নিধ্যলৈকে কোনো মুহূৰ্ততেই কমলাই নিজকে হোমেনৰ সমান বুলি অনুভৱ কৰিব নোৱাৰিলে। এই অ-সমান ৰসায়ন আৰু তাৰ কৰুণ পৰিণতিৰ মূল আধাৰ নিঃসন্দেহে আমাৰ সমাজ-ব্যৱস্থাই বৰ্তাই ৰখা শ্ৰেণী-বৈষম্য।

পৰিচালকৰ প্ৰথম ছবি হিচাপে খোজ খন সাৰ্থক কলাত্মক সামাজিক ছবি আৰু আজিৰ তাৰিখত ক'ব পাৰি, অকল এজন ভাল পৰিচালকেই নহয়, এজন বোলছবি-বিশেষজ্ঞ হিচাপেও বহুলভাৱে সন্মানিত পুলক গগৈদেৱৰ প্ৰথম ছবিখন এনে ধৰণৰ হোৱাটোৱেই অৱধাৰিত আছিল। □

(চ/তক ২০১৯ৰ পৰা পুনৰ্মুদ্ৰিত)

কুৰি শতিকাৰ তথাকথিত চহৰ-কেন্দ্ৰিক সংস্কৃতিৰ অগ্ৰাসনৰ ফলত গ্ৰাম্য-জীৱনলৈ অহা অনাকাঙ্ক্ষিত প্ৰভাৱসমূহ সমাজ অধ্যয়নৰ এক বহু-চৰ্চিত বিষয়। বিভিন্ন কলাত্মক সৃষ্টিটো এই বিষয়টোৰ প্ৰতিফলন ঘটাইছে বহুলভাৱে। ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ প্ৰায়বোৰ ছবিৰেই বিষয়-বস্তু প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষভাৱে এই বিষয়টোৰ লগত সাঙোৰ খোৱা। পুলক গগৈৰ খোজত উপস্থিত সমাজখনতো প্ৰকট হৈ উঠিছে সামাজিক ৰূপান্তৰৰ এনে কেতবোৰ অনাকাঙ্ক্ষিত ফলশ্ৰুতি।

Eat, Kill, Love: Some Thoughts on the Film *Aamis*

Dr. Sanjib Sahoo
Associate Professor
Department of English

The recent movie in Assamese *Aamis* (2019) has created a furore, particularly in social media, due its macabre theme of cannibalism. Directed by Bhaskar Hazarika, the film's title which means non-vegetarian food in Assamese focuses on a supposedly platonic relationship between a young research scholar, Sumon played by Arghadeep Baruah and a relatively older woman, Dr Nirmali Saikia played by Lima Das. A chance meeting with beautiful Nirmali leads Arghadeep to become besotted with her and he treats her to different kinds of meat dishes. Nirmali is intrigued by Arghadeep's research which is on the food habits of Northeast people and also by the fact he is a member of a 'Meat Club', a club dedicated to eating meat that is healthy. She allows him to treat her to some home cooked meat dishes which he delivers to her doctor's chamber in a small tiffin box. Slowly their relationship grows stronger as they

travel to various eateries in and around Guwahati to savour different types of local cuisines, particularly non-vegetarian. Nirmali is clear in the beginning that she is not in love with Sumon as she clarifies to her married friend Jumi (Neetali Das) who is having an affair with Eddie. As a member of the respectable middle class (I would prefer the term "comfortable class"), Nirmali is shown as dressing modestly and running her household efficiently. She is shown as a model of comfortable class wife and mother. For instance, she always drops her only child to the bus stop every morning. However, the film takes a twisted turn when Sumon decides to feed her his own flesh in an attempt to consummate their love. Nirmali is shocked when she learns that she had been fed with his flesh but soon she starts craving human flesh and in a fit of desperation asks Sumon to take meat of a corpse from the hospital where she works. Sumon

refuses to do so but finally caves in for her demand for one last sumptuous meal before she gave up human flesh. Finally, Sumon murders a poor rickshaw puller but while attempting to chop his flesh, he is caught by a team of mobile police personnel. The film then ends quickly with the arrest of Nirmali and the final shot is of the lovers holding hands as they are led to trial and future conviction.

Hazarika's acclaimed directorial debut *Kothanodi* some four years back was a collection of dark tales revolving around foeticide, possession and witchcraft. Hazarika in an interview to e-magazine *Scroll.in* reveals that he was inspired by Nagisa Oshima and Peter Greenaway. "I'm a huge admirer of Oshima's *In the Realm of the Senses*, and that film was a constant reference for me in the initial days of ideation," (Thursday, 28th November 2019). Cannibalism has been a regular fare in 1970s and 1980s Hollywood action-cum-adventure flicks revolving around remote islands or deep Amazonian jungles. There were also films like *Ravenous* (1999) which showed cannibalism in 1840s California (Interestingly, the film had certain elements taken from actual events from life in frontier America which drives home the uncomfortable truth that modern societies are capable of such actions). Or the more recent Belgian-French film *Raw* (2016) which depicts a vegetarian girl developing a craving for raw meat. This is after she is forcefully fed meat during a hazing ceremony in a veterinary school. Compared to the graphic content of this film, those in *Aamis* is relatively tame. There are striking similarities between this film and *Aamis* which I would not discuss here since my focus is not to look at the originality of the film. In any case originality in films hardly matters for many of our blockbusters have been copied from English movies. I would also refrain from commenting on the cinematography or music of the film which, according to many, is fresh and original. Furthermore, I would not comment on few jarring moments like the one where the police inspector discovers Sumon chopping the corpse. The way he shouts at his subordinates calling for help seems too casual, "Hey, come and see this guy. He is chopping a man" (rough translation). This appears as if chopping people is a common

everyday sight for the cop.

Anyway, with the release of *Aamis*, the audience and film reviewers have been divided in their response to it. One group supported the bold theme of the film (and also its cinematography and music) while the other and more vocal group decry its rather ghoulish theme accusing the film maker of sensationalising and wrongly portraying Assamese society. In the second group is a notable poet who posted a review on his Facebook account citing his objections to the film. He called it an artistic failure since the theme of love doesn't quite lead to cannibalism. His argument is that lovers are by nature compassionate and hence cannot murder or eat human flesh. A friend of mine accused the director of having a sick mind. And his wife expressed her fear that this would lead to similar incidents in our society. While it is no doubt true that life do imitates art, it would also be foolish to imagine that films are the only source of such inspiration. If this was so, then most Indians would be dancing and singing around trees and on mountain tops since the most common element of Indian movies (including Assamese) is the song-and-dance routine. Or jumping like the hero from rooftops to rescue the damsel in distress. No one in America wears their underwear over their pants just because they see the Avengers or other superheroes do so in films. The influence of films and art on life is a complex one and what is shown on the silver screen or television box does not automatically emulate it in real life. But that still leaves us with the question why do the audience find *Aamis* troubling?

Everyone accepts that the basic problem of the film *Aamis* is cannibalism since the audiences cannot accept it. But why is it so? Is it because a beautiful woman belonging to the comfortable class eats it? The image of a dutiful, loving mother and loyal wife eating human flesh creates the shock. Would a lower caste/class male character or maybe an outsider belonging to certain sects of wandering ascetics indulging in such behaviour make it less shocking? I remember being told stories of this particular ascetic sect indulging in secret rites involving corpses in cremation grounds. If the director wanted to shock the comfortable class who would form a major,

if not the only, part of his audience then surely he has succeeded. The horror and disgust comes from the fact of seeing a beautiful, educated, working, liberal woman i.e. Nirmali eating the meat and thus transgressing what is considered normal behaviour. The visual scenes of Nirmali throughout the film shows her wearing mostly traditional *mekhela sador* unlike her friend Jumi (who wears mostly western clothes). This makes it obvious that Nirmali is one of us, the comfortable class audience who would go to see the film. One of our colleagues remarked that the transgression of the heroine so far as physical relationship with the hero would have been more acceptable to him but cannibalism. It is as if the director had played a sick joke on the expectations of the audience. He has replaced one transgression with another, but this time it is more grotesque. Another of my colleague had remarked that if only Sumon had summoned up the courage to hold Nirmali's hand, then the plot would not have gone to its macabre end.

Why is Sumon unable to express his physical desire for the beloved? It is not that he is not attracted to her physically. The almost dream sequence which shows him indulging in self-pleasure puts at rest that he is not physically aroused by Nirmali. The scene where he smells Nirmali's clothes in her house is also testament to his physical passion. On the other hand, the heroine is not a frigid woman. In one scene she comes and kisses her husband passionately after eating bat meat. So why can't the lovers give in to their passion? Is it because of morals – the comfortable class' fear to transgress carnally? Somehow the film doesn't tally up so far as this fear of transgression is concerned. For instance, Nirmali tells her husband about Sumon and even invites him to her home for a party, thus exposing herself to her friends and acquaintances. At one point she even goes away with him on a long trip to eat a particular meat dish without explaining to her husband. Then why does she avoid a mere touch, let alone, physical relationship with Sumon? Again, Nirmali is shown as frustrated with her marital life due to the neglect of her husband, a rather pompous and self-righteous man, who is always away in medical camps in rural Assam. A bedroom scene between Nirmali and her husband

makes it clear that all is not well between them and Nirmali turns to Sumon for some succour. Nirmali's friend Jumi is likewise saddled with an unresponsive husband and so she happily has a relationship with a much younger Eddie. This is perhaps one of the most common stereotype of women belonging to the comfortable class as shown in films and literature. To press this point we can safely say that the film is less about cannibalism than about women's bodies and desires and this is what makes the audience uncomfortable.

In fact, *Aamis* should be discussed on two interrelated issues. The first is the mobile phone as a space for forming inter-personal relationships. Cannibalism takes away our attention from the starting point of Sumon and Nirmali's relationship. Though they do meet on several occasions to partake meat dishes, it is through their constant messages through WhatsApp that Sumon and Nirmali come closer. This enabling or transgressive power of social media is what requires serious attention. The world of relationships has indeed changed thanks to the instant and uncontrollable power of modern communication and its reach beyond traditional surveillance or societal control. What is at stake in the film is comfortable class lived reality – a reality that allows people the space to fall in love or form relationships (including illicit) through mobile phones or internet and yet cannot understand these relationships. After all, understanding is the first step of dealing with any societal problem and not knee jerk reactions. The absence of such understanding inevitably leads to incomprehension, unhappiness and very often suffering. Such incomprehension is also related to the second and related issue of the film.

The second and more important issue of *Aamis* centres on women's bodies. The film is stereotypical in its theme because it shows that women (Jumi, Nirmali) seeking extra-marital relationships affairs when their husbands ignore or are not able to satisfy them. Both the women are shown with uncaring husbands. This old trope of unsatisfied married women proliferates most films and literature in India. And here the lover comes in and the conflict is shown in the woman characters whether to accept the lover and thus transgress societal norms or suppress their

desires and continue to conform to the norms. However, most films see these desires too simplistically and to put it simply, always from the male point of view. The film *Aamis* pays a lot of attention to Sumon's feelings of love or lust through dreams sequences or his regular talks with his senior Elias. We have on the other hand less cinematic space given to Nirmali's feelings. The genesis of the cannibalism lies in Sumon's decision, not Nirmali. To possess Nirmali, to own her or to be more specific to own her body – that is the desire of Sumon. And so he starts the chain of events. Nirmali is the passive recipient of the dishes and Sumon's attention. It is only at the end that she starts demanding human flesh and that leads to the murder and denouement. It is essential that this ideological framework behind the film needs more discussion. We have seen in recent times a series of violence against women. In all the rape cases, it is the body of woman that is first desired, possessed by force and then brutalized and destroyed. And this setting up of the woman's body as an object of desire that is the most common image in everyday life, be it be from films, television serials, advertising hoardings, fashion magazines etc. The camera always lingers in a voyeuristic manner on the female body in any song and dance routine. We cannot escape the constant objectification of women's bodies that is used to sell anything and everything from car tyres to detergents and liquor. And the message that very often accompanies these images is that of a passive woman who desire male attention. It is this heady cocktail of fact and fiction that creates most, if not all, the crimes of passion. Men who are fed with daily doses of such images are unable to recognize that women too have desires like men but that does not mean that they need to be wooed or pursued forcefully or in any form that does not take the consent of the woman.

Another disturbing fact of the film is the clear association of meat eating and women's desires. Though Sumon constantly clarifies that there is no 'normal' or 'abnormal' so far as meat eating is concerned, there is a clear association of meat with carnality in the film. For example, Nirmali eats bat meat and comes home to passionately kiss her husband who does not know

how to respond to her amorous advances. The film's ideological centre point is certainly one of high-caste/class norms of what is pure and what is impure (i.e. physically stimulating). Interestingly, meat eating does not have the same effect on the hero or else he would have grabbed Nirmali in passion. To put it crudely, adultery or passion is shown as something to do with an inherent quality of meat. The film may have avoided controversy by not showing pork (a common item in Northeast cuisine) or beef eating. The fact that pork or beef is not shown could also be ascribed to a high caste/class stigma against pork (and liquor) which are usually associated with lower caste/class groups. In Indian society, meat, liquor etc. are seen as a part of *tamasic* food and hence to be rejected or seen as inferior to vegetarian or *satvic* food. Vegetarianism, vegan has become the mantra nowadays. We would not attempt to get into food politics here but we need to remember that this food politics is not merely a matter of religious beliefs or of recent origins. It has been a part of the freedom movement, our nationalist project à la Gandhi's programme. By rejecting meat and all forms of intoxicants, the 'new Indian' would become pure and be able to create a new nation. Meat eating (and drinking too) was also used to distinguish the natives from the colonial rulers. This abhorrence would also distinguish these new Indians from the masses – the lower castes/class. Here lies the reason behind this deep seated disgust for meat – a cultural fear – a fear not just of meat but a fear of the masses – the large, unwashed, uncultured, irrational, violent, superstitious people. By connecting meat with physical desire, particularly in women, *Aamis* still conforms to the assumptions of the comfortable class – don't let women eat meat or they would transgress like lower caste/class people. It is this aspect of women's desires that make the film *Aamis* problematic. It is both conformist and at the same time transgressive. *Aamis* could have dealt with Nirmali's desires in a more nuanced manner. Instead, it took the easy out of portraying her in a simplistic manner by making her a monster who agrees or incites the hero to murder on her behalf. The status quo is restored at the end and a lid put on the transgressive content. The audience could go back to a restored

world where all transgressions are punished and controlled. To cite one example of the refreshingly mature handling of women's bodies in the film is where Jumi confides to Nirmali that she is pregnant with an illegitimate child. Though she is worried about her next course of action, Jumi refuses to give up her illegitimate child because she always wanted to be a mother. Usually when such indiscretions are shown in films, the women are shown as suicidal. Here Jumi and Nirmali are shown as comforting one other and hoping to find a way out. We do not see what solution they adopt but the fact that such a reaction is shown gives a different take on women's bodies.

Before we wind up our discussion, we can look at the concept of film 'audience'. It's too naïve to believe that there is one audience and hence one universal feeling or reaction. In other words, there are different types of audience of this or any other film. To generalise it broadly, there are two types of audience so far as *Aamis* goes. One is the young and not so young crowd who have been exposed to only Indian films. Barring refreshing exceptions like those of Bhabendranath Saikia, Jahnu Barua, Santana Bordoloi, Manju Borah, or Rima Das in recent times, this group is used to mostly inane plots revolving around love and marriage with heavily choreographed songs-and-dances or fights. These plots reproduced endlessly with superficial variations always ends with the defeat of the evil characters and the victory of the comfortable class hero. Of course, this group of people is also used to English films, particularly mainstream Hollywood blockbusters like *Jurassic Park*, *Godzilla*, *Shumdog Millionaire*, *Harry Potter* or *Pirates of the Caribbean* etc. What this audience is unused to are offbeat English or European films particularly with more dark themes and less simple plots and produced not by major film studios and also not usually shown in Indian cinema halls. Such off-beat, low budget films appeal to the other type of film aficionados, mostly young and tech-savvy (to be able to download pirated copies of movies). For this audience, *Aamis* would not be as shocking as the film *Raw* which has more disturbing and graphic scenes.

All said and done, *Aamis* is a just a film and we need to see it just as entertainment and nothing

more. Why do we have to examine *Aamis* from a narrow view – as an allegory of a particular society? I am pretty sure that most film goers do not see the recent blockbuster *Joker* as representative of American society nor tearjerkers like *Kuch Kuch Hota Hai* as representative of Punjabi or Delhi society. Moreover, we tend to forget in our outrage how cloistered a life we lead as comfortable class. I casually asked a waiter in a *gombi* (small shanty) outside the University gates about the film (I go there for the wholesome food). The man gave a wry smile and replied that the cost of the ticket of the cinema hall is almost his full day's wages. Greatly chastened, I slunk away with the feeling that our fears, anxieties and concerns are not universal or urgent as we imagine them to be.

To end on a note of light hearted fantasy, we can imagine an alternative ending for *Aamis*, one that would ensure at least a sequel in the true Hollywood fashion. This ending does not have Sumon murdering the rickshaw puller for his meat. The final scene would show Nirmali sitting on the terrace with her son on a Sunday morning. She is heard talking to her friend Jumi over phone while her son is doing homework. Nirmali is heard telling Jumi that she is not in touch with Sumon as he had left for a foreign country some months ago after receiving a research fellowship. She further adds that she is not in touch with him and that she has moved on. As she cuts her mobile phone, her son asks, "Ma, when will *deuta* return? It's been such a long time that he has not returned. The last time he was here, he left without wishing me goodbye." Nirmali looks at her son and replies that he is with them even if he is not there in person. She adds, "He is in me. Yes, nobody can separate us now." The camera zooms in to her face for a close up and Nirmali smiles faintly. The shot fades out and the film ends.

(I am thankful to the students and colleagues who had several heated discussions over the film for whom these discussions inspired me to write this piece and I have freely borrowed their ideas. Thank you Ajitabh for typing it and pushing me to complete this).

অসমীয়া চিনেমাত অসমীয়া সমাজৰ সমমাত্ৰিক বৈশিষ্ট্য

মনস্বিনী মহন্ত
গৱেষক শিক্ষাৰ্থী
গণসংযোগ আৰু সাংবাদিকতা বিভাগ

কুৰি শতিকাৰ আৰম্ভণিৰ তিনিটা দশকত ব'ন্ধে, কলিকতা আৰু মাদ্ৰাজকে ধৰি যিসমূহ আঞ্চলিক পকেটত ভাৰতীয় চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাণৰ কুচকাৱাজ আৰম্ভ হৈছিল, সেই সমূহতকৈ অসমীয়া চলচ্চিত্ৰৰ ইতিহাসৰ সূচনা কিছু ব্যতিক্ৰমী আছিল। কাৰিকৰী দিশত যেনেদৰে ইয়াৰ সমসাময়িক নিৰ্বাক আখৰাসমূহৰ বিপৰীতে জ্যোতিপ্ৰসাদৰ 'জয়মতী' (১৯৩৫) ৰে সূচনা হোৱা অসমীয়া চিনেমাই ইয়াৰ ভূমিকা কালৰে পৰাই বোলছবি নিৰ্মাণ শৈলীকে সাৰোগত কৰিছিল, একেদৰে বিষয়গত দিশতো পৌৰাণিক কাহিনীৰে ভৰপূৰ সমকালীন মাৰাঠী, বাংলা, তামিল অথবা তেলেগু চলচ্চিত্ৰ সমূহৰ বিপৰীতে অসমীয়া চলচ্চিত্ৰৰ কাহিনী সমাজ কেন্দ্ৰিক বা ঐতিহাসিক আছিল। সমকালীন অসমৰ সমাজ জীৱনৰ দলিল এই সমূহত বাৰুকৈয়ে ফুটি উঠিছিল। দক্ষিণী সৰাক চলচ্চিত্ৰৰ পৰম্পৰাই ভক্ত প্ৰহ্লাদৰ কাহিনীৰে বা মাৰাঠী বোলছবিয়ে অযোধ্যা নৰেশ (অযোধ্যেশ ৰাজা) ৰ কাহিনীৰে গতি লাভ কৰাৰ সময়ত অসমীয়া চিনেমা জগতত জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাৰ জয়মতীয়ে এক সুকীয়া বাট কাটিছিল। এই বাট যে সেই সময়ৰ ভাৰতীয় চলচ্চিত্ৰ পৰম্পৰাত নৱতম সংযোগ সামাজিক চলচ্চিত্ৰৰ (social film) ধাৰাটোৰে আছিল তেনে নহয়, তাৰ লগতে অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ সমমাত্ৰিক (egalitarian) বৈশিষ্ট্য বা দৃষ্টিভংগীয়েও অতি স্বাভাৱিক ভাৱেই এই নতুন ধাৰাৰ চিনেমা সমূহতো ঠাই উলিয়াই লৈছিল।

চলচ্চিত্ৰ সমালোচক আলতাফ মজিদে, তেখেতৰ 'Note for A Film Theory about The Cinemas of Assam' শীৰ্ষক গৱেষণা লিখনত এই সম্পৰ্কে বিস্তৃতভাৱে আলোচনা কৰাৰ লগতে সমমাত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰ প্ৰতিফলন

অসমীয়া চিনেমাৰ এক সামগ্ৰিক লক্ষণ বুলি অনুমান কৰি, ফৰাচী চিনেমাৰ নব্য তৰংগ অথবা ইটালিয়ান নব্য বাস্তৱবাদৰ দৰে 'অসমীয়া চিনেমাত সমমাত্ৰিকতা' এই বৈশিষ্ট্যটিক এক সুকীয়া চলচ্চিত্ৰ তত্ত্বৰ আওটাৰ ভিতৰলৈ অনাৰ বিষয়েও উনুকিয়াইছিল। প্ৰথম অসমীয়া চলচ্চিত্ৰ জয়মতীৰ পৰা পৰৱৰ্তী আঠ দশকৰো অধিক কাল জোৰা অসমীয়া চলচ্চিত্ৰিক চৰ্চাৰ খতিয়ান ল'লে প্ৰকৃত অৰ্থতে তেখেতৰ এই মন্তব্যৰ যথোপযুক্ততা সম্পৰ্কে নিঃসন্দেহ হ'ব পাৰি।

গণ সংযোগৰ এক মাধ্যম হিচাপে, এক ভৌগোলিক অথবা সাংস্কৃতিক অৱস্থানৰ বা এটা ভাষাৰ চিনেমা সদায়েই সেই অৱস্থানিক প্ৰেক্ষাপট বা সেই ভাষা-ভাষী লোকৰ সমাজ জীৱনৰ অনুসংগবোৰৰ দ্বাৰা পৰিচালিত হৈ আহিছে। এই অনুসংগবোৰ পৰিচালকৰ অভিব্যক্তি আৰু কৌশলগত পাবদৰ্শিতাৰ ভিত্তিত এখন চলচ্চিত্ৰত সংলাপ, জাতিভিত্তিক সাজ-পাৰ, দৃশ্যসজ্জা, ৰূপসজ্জা, উৎসৱৰ চিত্ৰায়ণ, খাদ্যাভাসৰ প্ৰদৰ্শন ইত্যাদি বিভিন্ন ধৰণৰ দৃশ্য-শ্ৰাব্য প্ৰতীক বা চিত্ৰৰে পৰোক্ষভাৱে মূৰ্তমান হ'ব পাৰে। বহুসময়ত আকৌ কাহিনী অথবা চৰিত্ৰায়ণৰ যোগেদি একোখন চিনেমা পোনপটীয়াকৈয়ে এটা সমাজ-ব্যৱস্থাৰ দলিল হৈ পৰে। আনকি সততে সমাজ বিচ্ছিন্ন চিত্ৰায়ণৰ অভিযোগেৰে অভিযুক্ত, তথাকথিত বাণিজ্যিক ছবিসমূহো এনেধৰণৰ প্ৰত্যক্ষ অথবা পৰোক্ষ সামাজিক প্ৰভাৱৰ পৰা উৰ্বৰিত অৱস্থান নকৰে। এই সম্পৰ্কত চলচ্চিত্ৰ সমালোচক আৰু তাত্ত্বিক চিগফ্ৰাইড ক্ৰটোৰে তেখেতৰ প্ৰবন্ধ 'Theory of Film, The Redemption of Physical Reality' ত চলচ্চিত্ৰক সমাজ ব্যৱস্থাৰ বাস্তৱ আলোচনা আৰু প্ৰকাশ বুলি অভিহিত কৰিছিল। অনুৰূপ ভাৱে ব্ৰিটিছ সমালোচক ৰে'মণ্ড ডুৰ্গনাটে তেখেতৰ 'A Mirror for England' প্ৰবন্ধত কয় যে "films present a more or less distorted portrayal of their contemporary society in the way like a mirror works"। ফৰাচী গৱেষক এনি গ'ল্ডমেনে "Cinema et Societe Modern"ত কোৱাৰ দৰে চলচ্চিত্ৰই এক বিশেষ সামাজিক দৃষ্টিভংগী আৰু সেই দৃষ্টিভংগীৰে পৰিচালিত সমাজ ব্যৱস্থাৰ মাজত এক বাস্তৱ যোগসূত্ৰৰ কাম কৰে।

ৰূপকোঁৱৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাই 'জয়মতী' নিৰ্মাণৰ সময়ত, সেই সময়ৰ ৰুছ বাস্তৱমুখী চলচ্চিত্ৰ চৰ্চাৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত হৈ, প্ৰেক্ষাপটত প্ৰচলিত পৌৰাণিক কাহিনী বা বিশ্বাসৰ চিত্ৰায়ণৰ বিপৰীতে, অসম বুৰঞ্জীৰ এক অনন্য অধ্যয়নৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এক বাস্তৱবাদী চিত্ৰায়ণৰ পোষকতা কৰে। প্ৰথম

ভাৰতীয় বোলছবি 'আলম আৰা' অথবা ইয়াৰ সমসাময়িক 'ভক্ত প্ৰহ্লাদ' নতুবা 'অয়োধ্যোশ ৰাজা' দৰে চলচ্চিত্ৰৰ নিৰ্মাণৰ সৈতে জ্যোতিপ্ৰসাদৰ 'জয়মতী'ৰ নিৰ্মাণৰ তুলনা কৰিলে চিত্ৰায়ণ, চৰিত্ৰায়ণ, দৃশ্যসজ্জা, ৰূপসজ্জা ইত্যাদি সকলো দিশতে জয়মতীৰ নিৰ্মাণ বাস্তৱবাদী বুলি অনুভৱ কৰিব পাৰি। জ্যোতিপ্ৰসাদে নিজে কৈ যোৱা অনুসাৰেই, কৃত্ৰিম, সমাজবিচ্যুত আৰু মঞ্চ কেন্দ্ৰিক অতি নাটকীয়তাৰে ভৰপূৰ হিন্দুস্তানী (হিন্দী) আৰু বংগীয় চলচ্চিত্ৰ চৰ্চাৰ বিপৰীতে তেখেত ব্ৰিটিছ, আমেৰিকান আৰু বিশেষভাৱে ৰুছ বাস্তৱবাদী চলচ্চিত্ৰায়ণৰ দ্বাৰাহে প্ৰভাৱিত হৈছিল হেতু তেখেতে নিজৰ চলচ্চিত্ৰ সমূহৰ কাহিনী অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ পৰা কৰ্ষণ কৰাৰ লগতে, চৰিত্ৰায়ণ, ৰূপসজ্জা, সংলাপকে ধৰি অন্যান্য চলচ্চিত্ৰিক উপাদানসমূহো যিমান পাৰি সিমান বাস্তৱসন্মত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। ইয়াৰ ফলস্বৰূপে অতি স্বাভাৱিকভাৱেই অসমীয়া সমাজৰ সমমাত্ৰিক দৃষ্টিভংগীটি তেখেতৰ চলচ্চিত্ৰত এক প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষ উপাদান হিচাপে পৰিস্ফুট হোৱা আমি দেখিবলৈ পাব লাগিব আৰু লগতে এইটোও দেখা পাব লাগিব যে য'তেই অপশক্তিৰে অসমীয়া সমাজৰ এই বৈশিষ্ট্যটিৰ কিঞ্চিৎ ভেটি লৰাবলৈ চাইছে, তাতেই কোনো এটি চৰিত্ৰ বা চলচ্চিত্ৰীয় উপাদানে তাক প্ৰতিৰোধ কৰিছে। জয়মতীৰ আত্মত্যাগ স্বামী গদাপাণিক ৰাজপটত বহিব পৰাকৈ কুশলে ৰখাৰ কাৰণেই নাছিল, বৰঞ্চ সামগ্ৰিকভাৱে ল'ৰা ৰজাৰ স্বৈৰাচাৰী শাসনৰ বিৰুদ্ধে, যি অসমীয়া সমাজৰ তথা আহোম ৰাজ পৰিয়ালসমূহৰ মাজত বিদ্যমান সমমাত্ৰিক চৰিত্ৰৰ বিৰোধিতা কৰিছিল, ই এক প্ৰতিবাদ আছিল। সাধাৰণ প্ৰজা অথবা ৰাজমন্ত্ৰীয়ে জয়মতীৰ প্ৰতি প্ৰদৰ্শন কৰা সহমৰ্মিতাতো কেৱল নিৰ্যাতিতা অৱলাৰ প্ৰতি অনুকম্পাই নাছিল, লগতে আহোম শাসন ব্যৱস্থাৰ গণতান্ত্ৰিক, সমমাত্ৰিক সন্তুলন বিঘ্নিত কৰা একনায়কত্ববাদী শাসনৰ বিৰুদ্ধে মৌন প্ৰতিবাদো আছিল। ভূপেন হাজৰিকাৰ 'প্ৰতিধ্বনি' চিনেমাত মাণিক ৰাইটং আৰু লিয়েনমাকাওৰ মৃত্যুৰ পিছত সাধাৰণ প্ৰজাৰ দৃষ্টিভংগীত ঠিক একেধৰণৰ এক মৌন সমৰ্থনৰ ছবি দেখিবলৈ পোৱা যায়।

চলচ্চিত্ৰৰ দশকৰ চলচ্চিত্ৰ সমূহৰ ভিতৰত বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভা আৰু ফণী শৰ্মাৰ 'চিৰাজ' (১৯৪৮)ত এই সামাজিক দৃষ্টিভংগীটিৰ আটাইতকৈ সৰল প্ৰকাশ দেখিবলৈ পোৱা গৈছিল। মূল গল্পৰ কাহিনীৰ বিয়োগাত্মক পৰিণতিৰ বিপৰীতে চলচ্চিত্ৰখনৰ সদৰ্থত পৰিসমাপ্তিয়ে সাম্প্ৰদায়িক সম্প্ৰীতি, শ্ৰেণী সংযোগ তথা শ্ৰেণী উত্থানকে ধৰি বিভিন্নটা দিশ সামৰি সমাজ ব্যৱস্থাত বিদ্যমান এক সমমাত্ৰিক চৰিত্ৰকে নিৰ্দেশ কৰিছিল। উল্লেখযোগ্য যে 'চিৰাজ'

আছিল ব্যৱসায়িকভাৱে সফল হোৱা প্ৰথমখন অসমীয়া চিনেমা। স্বাধীনতাৰ ঠিক পিছতেই, ভাৰতৰ বিভিন্ন ঠাইত সাম্প্ৰদায়িক সংঘাত তুংগত থকা অৱস্থাত স্পৰ্শকাতৰ ভৌগোলিক, সাংস্কৃতিক তথা ৰাজনৈতিক অৱস্থান হোৱা সত্ত্বেও, অসমত 'চিৰাজ'ৰ এই বাণিজ্যিক সাফল্যই, অসমীয়া সমাজৰ সমমাত্ৰিক বৈশিষ্ট্যৰ প্ৰতিপাদ্যকে প্ৰমাণ কৰে, যাৰ সফল লেখীকৰণ, ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰাৰ দৰেই 'চিৰাজ' চিনেমাত দেখিবলৈ পোৱা যায়।

পৰৱৰ্তী বিভিন্ন সময়ত নিৰ্মিত অসমীয়া চিনেমাসমূহতো এই দৃষ্টিভংগীটিৰ সৰল প্ৰকাশ অনুভৱ কৰা যায়। এইখিনিতে মন কৰিবলগীয়া যে সমমাত্ৰিক শব্দটিয়ে কেৱল আৰ্থিক বা জাতিগত শ্ৰেণী চেতনাৰ অনুপস্থিতিকেই নুসূচায়। নিশ্চিতভাৱে এই দুয়োটা দিশেই সমমাত্ৰিক শব্দটোৰ অৰ্থ নিৰূপণৰ ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে; কিন্তু তাৰ লগতে ই অন্যান্য বহুতো সমাজ-সাংস্কৃতিক উপাদানো সামৰি লয়, যেনে ধৰা হওঁক লিংগ সমতাৰ বিষয়টো। সমাজ এখনত সমমাত্ৰিক দৃষ্টিভংগীৰ অৱস্থিতিৰ বিষয়টো তেতিয়াহে সম্পাদ্য হয় যেতিয়া সমাজখনত লিংগ চেতনাৰ দিশতো সমতাৰ ভাব বিৰাজ কৰে। অসম তথা উত্তৰ-পূবৰ সমাজ এই দিশৰ পৰা সামগ্ৰিকভাৱে সমমাত্ৰিক যেনেই বোধ হয় যদিও তাৰ মাজতে থকা আঁসোৱাহ সমূহৰ চিত্ৰায়ণো অসমীয়া চলচ্চিত্ৰত কৰা হৈছে, যেনে সান্তনা বৰদলৈৰ 'অদাহ'। বৰদলৈৰ চিনেমাৰ কাহিনীৰ বিয়োগাত্মক পৰিণতিৰ বিপৰীতে, সমমাত্ৰিক সম্বলনৰ আকাংক্ষাৰে, আন একধৰণৰ সামাজিক আঁসোৱাহৰ বিৰুদ্ধে কৰা চৰম প্ৰতিবাদৰ কাহিনী হৈছে ভবেন্দ্ৰনাথ শইকীয়াৰ 'অগ্নিস্নান' অথবা কিছু পৰিমাণে জাহ্নু বৰুৱাৰ 'ফিৰিঙতি'। 'অগ্নিস্নান'ৰ মেনকাৰ প্ৰতিবাদ আজিৰ সময়ৰ মাল্টিপ্লেক্স চিনেমাৰ নাৰীবাদৰে সৰল পূৰ্বসূৰী বুলি নিঃসন্দেহে ক'ব পাৰি।

শ্ৰেণীগত চেতনাৰ দিশৰ পৰা 'হলধৰ' চিনেমাখনত দেখুওৱা শ্ৰেণী প্ৰতিবাদৰ ছবি দৰাচলতে সচৰাচৰ পৰিলক্ষিত এক শ্ৰেণী সম্বলনৰ হেৰফৰৰে পৰিণতি। মন কৰিবলগীয়া হলধৰৰ প্ৰতিবাদ কিন্তু আপোনা-আপুনি অদ্ভূত, কোনো বাহিৰা শক্তিৰ উদ্গনিৰ অবিহনেই উদ্ভৱ হোৱা এই প্ৰতিবাদে আমাৰ সমাজত শ্ৰেণীগত দিশত থকা সমমাত্ৰিকতা বা তাৰ প্ৰতি থকা আকাংক্ষাকে প্ৰমাণ কৰে।

১৯৯০ ৰ দশকত বলিউদী বাণিজ্যিক ছবিৰ সাফল্যৰ সূত্ৰক অনুসৰণ কৰি যিসমূহ চলচ্চিত্ৰ নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল, সেইবিলাকতো অসমীয়া সমাজৰ এই অভিন্ন চাৰিত্ৰিক বৈশিষ্ট্যটিৰ প্ৰতিফলন ঘটিছিল। উদাহৰণস্বৰূপে আঙুলিয়াব পাৰি, 'কন্যাদান' চৰিত্ৰত ফণী, বাবেয়া-ৰফিককো সাঙুৰি বৰুৱাইঁতৰ বৃহৎ পৰিয়ালটোৰ একত্ৰ সহৱস্থানলৈ।

এইখিনিতে আৰু এটা কথা মন কৰিবলগীয়া, অসমীয়া সমাজৰ সমমাত্ৰিক দৃষ্টিভংগী অথবা বৈশিষ্ট্যৰ অসমীয়া চিনেমাত প্ৰতিফলনৰ বিষয়টো চালি-জাৰি চাওঁতে অসমীয়া চিনেমাত বিভিন্ন সামাজিক স্তৰ আৰু শ্ৰেণীৰ মাজত সমতাৰ দিশটো কেনেদৰে প্ৰতিফলিত হৈছে সেইটো চোৱাৰ লগতে, বিভিন্ন অসমতাৰ নিদৰ্শন কিয় দেখুওৱা হোৱা নাই, সেই সম্পৰ্কেও কিঞ্চিত চৰ্চা কৰাটো যুগুত হ'ব। উদাহৰণস্বৰূপে, উগ্ৰ জাতিগত চেতনাৰ বিষয় ফল চিত্ৰায়ণ কৰা এখন চিনেমা অসমীয়া পৰিৱেশত বৰ সুলভ নহ'ব। যেনেদৰে সুলভ নহ'ব 'লজ্জা'ৰ দৰে খেন নাৰীবাদী চিনেমাৰ নিৰ্মাণ। কাৰণ অসমীয়া সমাজ জীৱনত এই জাতিগত শ্ৰেণী বিভাজন ভাৰতৰ অন্যান্য বহুতো ঠাইৰ দৰে ইমান উগ্ৰ নহয়। একেদৰে নাৰীৰ সামাজিক অৱস্থানো পৰম্পৰাগতভাৱে উন্নত হোৱা হেতুকে যৌতুক, কন্যা দ্ৰুণ হত্যা, ছোৱালী সন্তানৰ বিক্ৰী এনেধৰণৰ বিষয়ক লৈ এখন চিনেমা নিৰ্মাণ কৰাৰ কথা ভবা নেযায়। গৰিষ্ঠ সংখ্যক চিনেমাৰ, বিশেষকৈ সমান্তৰাল ধাৰাৰ চিনেমাৰ কাহিনীতো এনেধৰণৰ বিষয়বস্তুৰ অভাৱে পৰোক্ষভাৱে এক অসমতাৰ অনুপস্থিতিৰে ইংগিত বহন কৰে।

আলতাফ মজিদে তেখেতৰ পূৰ্বোল্লিখিত প্ৰবন্ধত ক'বৰ দৰে, "বোধহয় সামগ্ৰিকভাৱে অসমীয়া মানুহ তথা সমাজৰ সমসাময়িক চেতনাৰ নিমিত্তেই সামগ্ৰিকভাৱে অসমীয়া চলচ্চিত্ৰৰ চৰ্চা কৰোঁতাসকলে একেই চেতনাৰে উদ্ভুদ্ধ হৈ সৰল আৰু অসমীয়া সমাজ জীৱনৰ লগত সংগতি থকা চলচ্চিত্ৰৰ নিৰ্মাণতে মনোনিৱেশ কৰিছিল বা অতি সম্প্ৰতিও কৰি আছে।" বোধহয় এই একেটা কাৰণতে অসমীয়া মূলসুঁতিৰ বাণিজ্যিক ছবিসমূহতো একেই চেতনাৰে বৰ্হিপ্ৰকাশ ঘটা দেখিবলৈ পোৱা যায়। ■

Joker - Bleak and Beautiful

Arohan Xavier Mushahary
Integrated M.A. Sixth Semester
Department of English

One of the most widely anticipated film of 2019 was October's Joker. Articles providing rave reviews and spoiler discussions began popping up online even before the film was released. Based on the DC Comics character of the same name, the movie provides a back story to the Joker's character before he became the Joker. Directed by Todd Phillips, known for The Hangover series, the film had a stellar cast led by three-time Oscar nominee Joaquin Phoenix as Arthur Fleck the Joker and comprised of names like Robert De Niro, Frances Conroy, Zazie Beetz, Douglas Hodge and Brett Cullen.

Everyone has a story to tell; some flow like poetry, some air a floral fragrance, some prick like thorns while some come back as ghosts. It is up to the

viewers to decide who they are willing to allow to come inside or who do they choose to become after they have finished listening to these stories. The Joker, before he became the stone-cold evil and menacing Joker that we know, might have had one too. Todd Phillips' film tries to explore that possibility, creating a very non-superhero Superhero film in the process. Perhaps, it is a blessing. When we were younger, films were made only from the perspective of the heroes. What is our definition of a superhero anyway? Is it someone who fights evil and always saves the world in time – someone always inherently good? More often than not, there is a clear distinction between good and evil and the picture is always in monochrome.

I had some minor qualms about the film before I entered the theatre fearing that it was going to depict the Joker in an all too sympathetic light and provide justification for his terrible actions. Expectedly, the movie conflicted me. On one hand, it felt uneasy to completely accept this retelling of the Joker's backstory and on the other hand, the experimental aspects of Joker and its psychological exploration of the character was fascinating. It required a second viewing to fully appreciate the nuances of Joker.

The film does a commendable job with its handling of the subject of mental health.

At a time when art and media vagrantly romanticize mental illness, Joker provides an honest unflinching look at the reality of being one who suffers from the likes of such. The tone of the entire movie itself is a like reflection of the Joker's state of mind – bleak and gloomy. Even the colours are dull and devoid of vitality.

Joker is less about Joker the Supervillain and more about the story of Arthur Fleck, the failed stand-up comedian. It is about Fleck who has a difficult life due to his mental illness and being from the less-fortunate corner of Gotham city; Fleck who slowly unhinges and sets on a path to become a monster, created by the injustice of the system itself. The audience is made to empathize with his suffering by painting a flawed world through his eyes. Perhaps, the aim is not to glorify or encourage crime or justify the Joker's actions but rather to make us understand where his character is coming from. The film shows the evil consequences that occur when an ideological

discord with the system turns into a full blown rebellion, exploring the idea of how far a person is willing to go to justify the injustice he faced. The Joker as a supervillain and the ones he fights against are two sides of the same coin, created by the greyness of the workings within the system, where no side is fully good or bad. Perhaps, that was the aim of the filmmakers – to tell an old character's story in a new light.

Joaquin Phoenix gives a top-notch performance as Arthur Fleck that has recently recognized him with the *Academy Award* (2020) (Best Actor). Watching Phoenix as Arthur Fleck is disturbingly delightful. He makes the audience experience the same things as Fleck's character – the sadness in his smile, the helplessness in his laughter, the vulnerability in his dancing, the desperation of living with a mental illness, the sense of glory in his moments of triumph and even his pain while he was being assaulted. He makes us walk in the shoes of Fleck and understand that anyone can turn into a monster given the right circumstances (or in this case, the wrong circumstances). His Joker is not terrifying in his evilness but rather scares us with how real his suffering is. The supporting cast, particularly Conroy as Fleck's deranged mother is a treat to watch.

At a runtime of 120 minutes, Joker plays with our emotions, our sense of justice, and our judgement of what's right or wrong. It does not glorify the Joker's actions or chooses a side but rather shows that sometimes the evil is inadvertently created by the system itself. With its success at the Box-office, Joker could very well pave the way for a new wave of experimental psychological films that redefines the Superhero film genre as a whole. ■

On one hand, it felt uneasy to completely accept this retelling of the Joker's backstory and on the other hand, the experimental aspects of Joker and its psychological exploration of the character was fascinating. It required a second viewing to fully appreciate the nuances of Joker.

BOJACK
HORSEMAN

We Are All in *BoJack Horseman*, the Greatest Show of the Decade

Lachit Roy

M. A. Second Semester

Department of Mass Communication and Journalism

Do you question your existence? Well, since the dawn of human civilization humankind has been thriving to seek knowledge of the meaning behind existence. In modern times, the rapid growing distance, being lonely among 7.8 billion people are significant evidence of existentialism. Many filmmakers and TV show creators adopt those ideas into their works to represent the hollow and null lives we go on living. Nihilism in *Rick and Morty*, Existential crisis in *F is for Family* could uplift the ideas being represented alongside the contemporary world. But *BoJack Horseman* is different, here, every character is desperate to explore the possibilities being aware of the harsh and devastating reality they live in, we live in.

Like *Rick and Morty* and *F is for Family*, *BoJack Horseman* is not just another sitcom to entertain you rather it will make you constantly aware of the futility of life, the misery we tag along with the journey to the search for the meaning. BoJack, a humanoid horse drowned in the ocean of horrible pain who constantly attempts to endure all by drinking and taking drugs. The forgotten star of '90s sitcom *Horsin' Around*.

In his journey to hope and betterment, we see many other characters like Todd, Diane, Princess

Carolyn, Mr Peanutbutter- they are all aware of their reality, struggling the same way like BoJack or striving to cope in the mechanised world sometimes following the flow or pretending to be happy.

The social criticism in the show questions the most common yet rooted human behaviour or so-called urban life where we are most alone, most unhappy. Mr Peanutbutter perfectly delivered this dialogue, "the universe is cruel, uncaring void. The key being happy isn't the search for meaning. It's to just keep yourself busy with unimportant nonsense." Or when BoJack says, "It takes a long time to realize how truly miserable you are and even longer to see that it doesn't have to be that way. Only after you give up everything can you begin to find a way to be happy." We too sink into the world of BoJack Horseman as it is ours living like machines and at times striving to be happy. However, we are alone, we are doomed yet hope never dies.

BoJack Horseman is one important show to witness and understand the human struggle in contemporary times. The series is ending soon trapping us into existentialism forcing to question everything on our way and to forge a new meaning of life or maybe not. ■

কিমান ওখ হ'ব লাগে মানুহ?

ৰদালি শৰ্মা

গৱেষক শিক্ষার্থী

ইংৰাজী বিভাগ

এছাইন্মেণ্ট, প্ৰজেক্ট,
ডিজাৰ্চেশ্বন, উচ্চাকাংক্ষা,
মংগলগ্ৰহত এটুকুৰা মাটি
আৰু যে ক'ত কি! তাৰ
মাজতো এইখিনি মানুহে
এবাৰলৈ হ'লেও গধূলি
গোপালৰ মিঠা সুবাসটো
বিশ্ববিদ্যালয় চৌহদত
বিয়েপি আছে নেকি বিচাৰি
চাবলৈ আজৰি পায়। বিশ্ব
শেষত ঘৰৰ পৰা উভটি
আহি নাহৰ কিজোপাৰ
চিনাকী সুবাস ইয়াতো
বিচাৰি পায়... এই যে
প্ৰাণৰো আপোন
মানুহখিনিক লগ পালো,
তেতিয়া বুজি উঠিছো,
কিমান ওখ হ'ব লাগে
মানুহ! আকাশখনেও মূৰ
তুলি চাব পৰাকৈ ওখ হ'ব
লাগে মানুহ!

আমি যেতিয়া একেবাৰে সৰু, কথিত ভাষাত “দুবেগেতীয়া”, তেতিয়া আমি
চা'গৈ ওখ মানুহবোৰলৈ মূৰ তুলি ৰ লাগি চাইছিলোঁ। নাকেৰে এসোঁতা আৰু
কেতিয়াবা চকুৰেও দুসোঁতা ববলৈ নাভাগৰা লুণীয়া পানীৰে মুখখন মেলি আমি
আমাতকৈ ওখ, ডাঙৰ দাদা-বাইদেউবোৰলৈ পৰম আগ্ৰহেৰে কিবা এটা পোৱাৰ
আশাত চাই বৈছিলোঁ, বৰ ভাল লাগিছিল, যেতিয়া অলপমান চাপৰি, আঠু কঢ়াৰ দৰে
কৰি দাদাহঁতে আমাৰ এধানিমান হাতত লজেন গুটি এটা, বগৰী এটা বা পৰামলখি
এটা গুজি দিছিল, লাগিলে নিজৰ ভাগলৈ সিহঁতে বেলেগে ৰখা কেইটা বেছি ৰঙীণ বা
বেছি মিঠায়ে নহওঁক কিয়!

অলপমান ডাঙৰ হৈ যেতিয়া নিকেতনত ৰাতিপুৱা প্ৰাৰ্থনাৰ বাবে শাৰী
পাতিলোঁ, তেতিয়াও শাৰীটোৰ একেবাৰে শেষত ৰ'বলৈ ভালপোৱা হ'লো, কাৰণ ওখ
ওখ ল'ৰা-ছোৱালীখিনিকহে শেষত ৰ'বলৈ দিয়া হয়। শ্ৰেণীকোঠাতো লগ-সমনীয়াৰ
মাজত এক অঘোষিত প্ৰতিযোগিতাৰ যেন চূড়ান্ত পৰ্য্যায় - কোন আটাইতকৈ ওখ?
ওস্তাদৰ খেল শেষ ৰাতিৰ দৰে, প্ৰতিযোগিতাৰ প্ৰাৰম্ভণিতে “আউট” হোৱা
কোনোবাটো আকৌ বহুদিনৰ মূৰত লেংপেঙীয়া ওখ হৈ শ্ৰেণীকোঠাত বীৰৰ দৰে
প্ৰৱেশ কৰেহি। তাতকৈ যেতিয়া অলপ ডাঙৰ হ'লো, উপন্যাস, গীত, কবিতা,
কথাছবিৰ সোৱাদে যেতিয়া মনবোৰ আগতকৈ বেলেগ ধৰণে ভাল লগা কৰিলে,
তেতিয়া দেখিলোঁ, মহাভাৰতীয় চৰিত্ৰ মহাৰথী কৰ্ণই হওঁক বা অসীমত যাৰ হেৰাল
সীমাৰ চন্দনেই হওঁক, ‘অৰণ্য’ কথাছবিৰ “শিলে শিলে ঠেকা খালে”ৰ বিজু ফুকনেই
হওঁক বা ‘জঞ্জীৰ’ৰ অমিতাভ বচনেই হওঁক, সকলোবোৰ ভাল লগা “হিৰ”ৰ প্ৰথম
কাৰণ “ওখ”!! কোনো প্ৰাংশু ব্যক্তিৰ বক্তৃতা শুনি ভাল লাগে-ভাল লগাৰ কাৰণ
“সভাশুৱনি”!!

আনে কোৱা শুনো, মাক-দেউতাকতকৈ ওখ যি ল'ৰা-ছোৱালী, ভাগ্য বোলে
সুপ্ৰসন্ন! এইজাক ওখ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে ছাগৈ আমাক আকাশ এটুকুৰা কিনিব পৰা
কৰি এতিয়া মই বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ছাত্ৰী। বিশ্ববিদ্যালয়ৰ চিকুণাই থোৱা সেউজীয়া
খেলপথাৰত আলাসতে উণসূতাৰ লাডুটোৰ দৰে ফুটবলটো লৈ দৌৰি ফুৰা
ছোৱালীজাক, ৰসায়ন বিজ্ঞানৰ ব্যস্ত পৰীক্ষাগাৰত সমীকৰণ শুধৰাই থকা ছাত্ৰ-
ছাত্ৰীসকল, মাৰ্চ পাষ্টৰ অনুশীলন কৰি থকা খেলুৱৈসুলভ চেহেৰাৰ ল'ৰা ছোৱালীজাক,
আভিযান্ত্ৰিক বিদ্যাপীঠৰ প্ৰেক্ষাগৃহত স্পষ্টস্বৰে নিজৰ মতামত আগবঢ়াই থকা যুৱ
তাৰ্কিক সকল - মই ৰ লাগি চাই থাকোঁ - সকলোবোৰ “ওখ”।

অনেকক এই চৌহদত লগ পাইছো। কোনোবা গৰাকীৰ চেহেৰা খৰিকাডাল, আন এগৰাকী এপাহ গোল নাৰ্জী ফুল, কোনোবা গৰাকীৰ বৰণ ব'দত জিলিকা কফিৰ দৰে, আন কোনোবা গৰাকী, মহিম বৰা ছাৰৰ যে গল্পটো - “ৰাতি ফুলা ফুল”? সেই ফুলপাহৰ দৰে। কিন্তু সকলোবোৰ - বেছিভাগেই ওখ।

কিমান ওখ? সিমান ওখ, যিমান ওখ হ'লে আলিবাটৰ কাষৰ বনৰীয়া বনগুটিবোৰে ঢুকি নাপায়, যিমান ওখ হ'লে উৰা-বাতৰিবোৰে গাত খুন্দিয়ালেও নিজে উফৰি পৰে, যিমান ওখ হ'লে সেই সেউজীয়াৰ ছাঁত আন বহুতে জিৰাব পাৰে, যিমান ওখ হ'লে দূৰৰ পৰাই দেখা পাই আন বহুতৰ অগোচৰে বৈ যোৱা সৰু সৰু ভাললগা কথা। তেওঁলোক ইমান ওখ তথাপি আমাৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পদপথত পৰি থকা বাগানভেলীয়াৰ শুকান ফুলপাহ হাতত তুলি লৈ কিতাপখনৰ মাজত সাঁচি কষ্ট নাপায়, ইমান ওখ তথাপি ছত্ৰী নিৰাসৰ ৰখীয়া মাহীকেইজনীক বা

বিভাগবোৰৰ ৰখীয়া/প্ৰহৰী কেইজনৰ বা-বাতৰি ল'বলৈ আহৰি পায়, ইমান ওখ তথাপি মাজ ৰাস্তাতে আঠুকাঢ়ি বহি লৈ নাম নোহোৱা মৰম লগা কুবুৰ পোৱালীকেইটাৰ খবৰ ল'বলৈ মন যায়।

ইমান ওখ, যে আকাশখন দৰ-দাম নকৰাকৈয়ে কিনি থ'ব পাৰে, তথাপি তেওঁলোকে বৰষুণত ভিজা মাটিডবাৰ মিঠা আতৰৰ বাবে নিলামত বহে।

এছাইনমেণ্ট, প্ৰজেক্ট, ডিজাৰ্টেশ্বন, উচ্চাকাঙ্ক্ষা, মংগলগ্ৰহত এটুকুৰা মাটি আৰু যে ক'ত কি! তাৰ মাজতো এইখিনি মানুহে এবাৰলৈ হ'লেও গধূলি গোপালৰ মিঠা সুবাসটো বিশ্ববিদ্যালয় চৌহদত বিয়পি আছে নেকি বিচাৰি চাবলৈ আজৰি পায়। বিহুৰ শেষত ঘৰৰ পৰা উভটি আহি নাহৰ কিজোপাৰ চিনাকী সুবাস ইয়াতো বিচাৰি পায়... এই যে প্ৰাণৰো আপোন মানুহখিনিক লগ পালো, তেতিয়া বুজি উঠিছো, কিমান ওখ হ'ব লাগে মানুহ! আকাশখনেও মূৰ তুলি চাব পৰাকৈ ওখ হ'ব লাগে মানুহ! ■

ইতিহাসৰ পৃষ্ঠাৰপৰা ...

২০০১ চনৰ ১ নৱেম্বৰত অনুষ্ঠিত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ তৃতীয় সমাৰ্তনত ভাৰত ৰত্ন ড० এ.পি.জে. আব্দুল কালাম, পদ্মভূষণ ড० ভূপেন হাজৰিকা আৰু বিশ্ববিখ্যাত পৰিসংখ্যা বিজ্ঞানী অধ্যাপক জ্যোতিপ্ৰসাদ মেধিক সন্মানসূচক ডক্টৰেট ডিগ্ৰী প্ৰদান কৰাটো সেই সময়ৰ এটি উল্লেখযোগ্য ঘটনা।

উৎস : Tezpur University Silver Jubilee Souvenir

The Story of Mr. Photon

Sudipta Saikia
M.Tech First Year
Department of Energy

Once upon a time there lived a man, called "Mr. Photon". He came from a place called "Ultraviolet Visible Infrared" in the republic of "Solar Spectrum". The latitude of his country varied from 290 nanometres to 3200 nanometres. However he moved to a new place as, two of his friends, named proton 1 and protina 2 belonging to the family of deuterium got married and chose to move together to their new house "helium nucleus". Mr. Proton left to a new place in the fastest mode of transport available during his time called 'the radiation express'. Mr. Proton was not the only one leaving the republic of solar spectrum. He had 1045 friends leaving the solar spectrum per second due to the problem of electronic transitions occurring within the country's economy. In short, there was a high drop in the level of economy from the excited state to the normal state. They all had one common problem, 'no inherent mass, and no electromagnetic charge'.

Mr. Photon had made another group of friends called, 'the gamma rays' during his journey. They left their homes because of the inevitable radioactive decay. They were the photons of the shortest wavelengths or heights and behaved more as particles, rather than waves. But, they were the most excited and energetic group Mr. Photon ever met. The gamma rays were together since their brothers belonging to the family of alpha particles (Helium nucleus) and beta particles (electrons) left them and went for a new place of settlement. The alpha and beta family were known to change the type of atom (infrastructure) of an element (station) from where the radiation express starts. Due to this behaviour, the radiation express didn't allow them in. Mr. Photon also had friends from the families of the black body radiation, spontaneous emission, fluorescence, stimulated emission, synchrotrons etc.

Mr. Photon along with his 1045 friends had to travel through vacuum in an oscillating electric field according to the rules set by Mr. Maxwell and Mr. de Broglie, if they had to reach their new destination. They had to travel 150 million kilometres in 8 minutes at a speed of 300,000 kilometres per second, after crossing the fraunhofer absorption station and then the International border (the heliopause). Then, they had to cross the interstellar space and finally reach their new destination, 'The Planet Earth'. They came to be known as 'liberators of electrons on the Earth', as on their new home-coming they liberated the electrons of the Earth from their regular lattice and bonds and gave them new energies to reach a new level of excitation. They were responsible for creating what we call the photo-current due to their act of photoelectric effect or Hertz effect.

Later on, the electrons will absorb their new photon friends and also there will be potential barriers in their motion within their country of PN junction, but that's a different story. ■

The Pursuit of Love, Loyalty and Friendship

Rabina Ahmed
M. Tech Second Semester
Department of Energy

It was a winter morning. I moved downstairs to bask in the sunlight. Several thoughts kept encircling my mind. I sat in silence, watching the trees, the birds chirping, the flowers and a few children happily playing around. I sighed deeply and suddenly caught sight of a little creature cautiously watching me from the balcony. I stared back and lost track of the series of thoughts that had enveloped me only a while back.

He was undoubtedly cute and had an innocent face. I wondered what he was trying to tell me through his twinkling eyes. Well, before I describe him further, let me introduce you to the hero of my story, who has actually inspired me to present this piece of writing. It is our dearest Tiger, who might be just a Pet dog for the rest of the world, but is more than family to us.

The sole purpose of writing this article is to highlight the loyalty and unconditional love of a dog which he expresses without speech. Along with it, I

would also like to throw light on the cruel mindset of some orthodox people who believe that the presence of a dog in a household is unholy.

I have heard a lot about the loyalty of dogs but have almost always assumed it to be an exaggeration or rather a fictitious concept. I am a prey to cyanophobia (fear of dogs), despite which I write this article, as there is fear in the mind but love in the heart. This love bloomed quite recently because of Tiger who wronged my notion of considering dogs' loyalty as fictitious. Yes, dogs are indeed loyal and it is impossible to appreciate their loyalty in just few words.

Animals can't speak but their actions convey all the love and care they have in their heart. Several movies have portrayed this aspect of dogs very well. One such movie is Hachiko, which is based on a true story of an Akita dog named Hachi. He is remembered for his remarkable faithfulness to his owner for whom he continued to wait for over nine years following his

“But never had I imagined Tiger to portray this dramatic scene in reality. It is rightly said. Blood makes you related, loyalty makes you family”.

death. But never had I imagined Tiger to portray this dramatic scene in reality. It is rightly said, “Blood makes you related, loyalty makes you family”. He has become an integral part of our lives. He can sense the emotions of every family member. It would appear as an exaggeration but it is true that tiger senses ahead of time if any family member falls in trouble. He mourns and stays quiet. Initially, we were quite unfamiliar with this sudden change in behaviour in Tiger, but later we understood. Tiger never fails to guard the house in our absence and waits eagerly for our return. He is always happy to see us and his energetic greetings to the family members (which surprise and scare me) are worth beholding. For Tiger, we are his entire world.

Observing these traits of Tiger, I often wonder how a stranger can get so much attached to us. The unconditional love, care and loyal service that he delivers without any expectation in return is worthy of appreciation. Earlier, I used to envisage a dog as a terrorising element(which was so irrational on my part). They are in fact the most decent creatures who wouldn't harm you unless they feel threatened. I am really thankful to Tiger who made me realise this fact.They are not less than friends. I can now connect to the truth why some people say having a dog is a blessing.

On the other hand, I have come across people who boldly claim a dog to be ‘unholy’. It is disgusting to hear this absurd opinion of some narrow- minded people who say this without any proper study. Not only this, there are some who brutally harass harmless dogs lying on the streets, deprived of food, shelter, love, care etc. Man considers himself the most superior being of all but such thoughtless actions prove otherwise. Recently, China, in response to cases of human rabies decided to make the city a dog- free zone and thereby adopted large scale killing of dogs. Instead of taking measures to prevent rabies, they took the lives of innocent creatures. Fearing a dog can be understood but harming of a dog or any other animal can never be justified.

A dog has feelings, quite purer, in fact, unlike humans’, which change over time. For a dog his master happens to be his life but for the master, he is just a part of his life. The degree of friendship, love and loyalty it exhibits is beyond comparison. We should stop being cruel towards animals out of our preconceived prejudiced notions.

If you can't love them, at least don't harm them.

Live and Let Live! ■

Even Light Can Have a Shadow

Noman Hanif Barbhuiya
M.Sc. Second Semester
Department of Physics

There are a plenty of objects like clouds, trees, moon that are good at casting shadows. A shadow is a relatively darker area formed by an object coming between the path of light and a surface, and it can be visualized on a screen as a less bright region compared to its surrounding. The incoming light is either absorbed or reflected off the body causing light to deviate from its original course. A shadow is only possible if there is any interaction between the entity of which the shadow is to be casted and the light, and since a light beam is a stream of photons, therefore, light can cast a shadow of itself if photons have the ability to interact with each other.

From quantum electrodynamics it can be found that photons cannot couple directly to each other, since they carry no charge, but they can interact through higher-order processes: a photon can, within the bounds of the uncertainty principle, fluctuate into a virtual charged fermions– anti fermions pair, to either of which the other photon can couple. This fermion pair can be leptons or quarks. There are also a few well-known indirect mechanisms via which photons can interact with each other which can be understood without using quantum electrodynamics.

Einstein's theory of General Relativity tells that any form of energy will bend the space-time around it, and a photon being a quantum of energy can

In this way, two photons can indirectly interact but it requires an electron to be present at the right location at the right time to mediate the interaction and cannot be considered as a genuine case of photon shadowing.

also bend the space-time. Since everything in this universe moves through the curvature of space time, two photons in the close vicinity may experience some gravitational interaction but this interaction is too minute to be considered. It is also possible that a photon bumps into an electron and this electron after gaining energy from the photon bumps into another photon causing the second photon to redirect. In this way, two photons can indirectly interact but it requires

an electron to be present at the right location at the right time to mediate the interaction and cannot be considered as a genuine case of photon shadowing. The third possibility is that a highly energetic gamma photons having energy greater than a

few MeV may spontaneously turn into particle anti-particle pairs and any of these particle or anti-particle can deflect the path of other photons. This process can be genuinely thought of photons shadowing other photons as it requires no other particle to be present for the interaction to happen. Moreover, the strength and probability of this interaction is considerably not infinitesimal and the effects can be seen on macroscopic level. Such photon–photon scattering limits the spectrum of observed gammas to a photon energy below 80 TeV as they bump into low energy photons from cosmic microwave background. ■

EDITORIAL BOARD

Dr. Moushumi Kandali
Faculty In-charge

Dr. Pankaj Barah
Faculty In-charge

Mridusmita Dutta
Literary Secretary

Uddipan Sarma
Editor

Ajitabh Hazarika
Deputy Editor

Maitreyee Dutta
Deputy Editor

Bonjyotshna Saikia
Convener

Debahuti Gogoi
Convener

Gaurab Sengupta
Convener

Art Section

Abhishek Chakraborty

Angshuman Das

Dhritipaul Kalita

Peeping into the Year

16th Convocation of Tezpur University

TUians receiving the GYTI Award 2018 from the honourable President of India

Outreach Activity at Madhabdev College during Silver Jubilee celebration

A talk by Brigadier Ranjit Borthakur

Celebration of Birth and Death anniversary of Chandraprabha Saikiani

A Talk on Sankardeva by Mayur Bora

Peeping into the Year

Hindi Pakhwara

Prof. Ranjit Kr. Dev Goswami delivering a lecture during an event of the Centre for Assamese Studies

25th Foundation Day and Inauguration of Silver Jubilee Celebration

Dr. B.R. Ambedkar Inaugural Lecture

Moments from Arnaswat

ProGyan - the Mind Fest

A moment from Arnaswat

Unifest Gauhati University East Zone Competition Team 2018

Matribhasha Divas

Visual Ekphrasis

Pranab Malakar

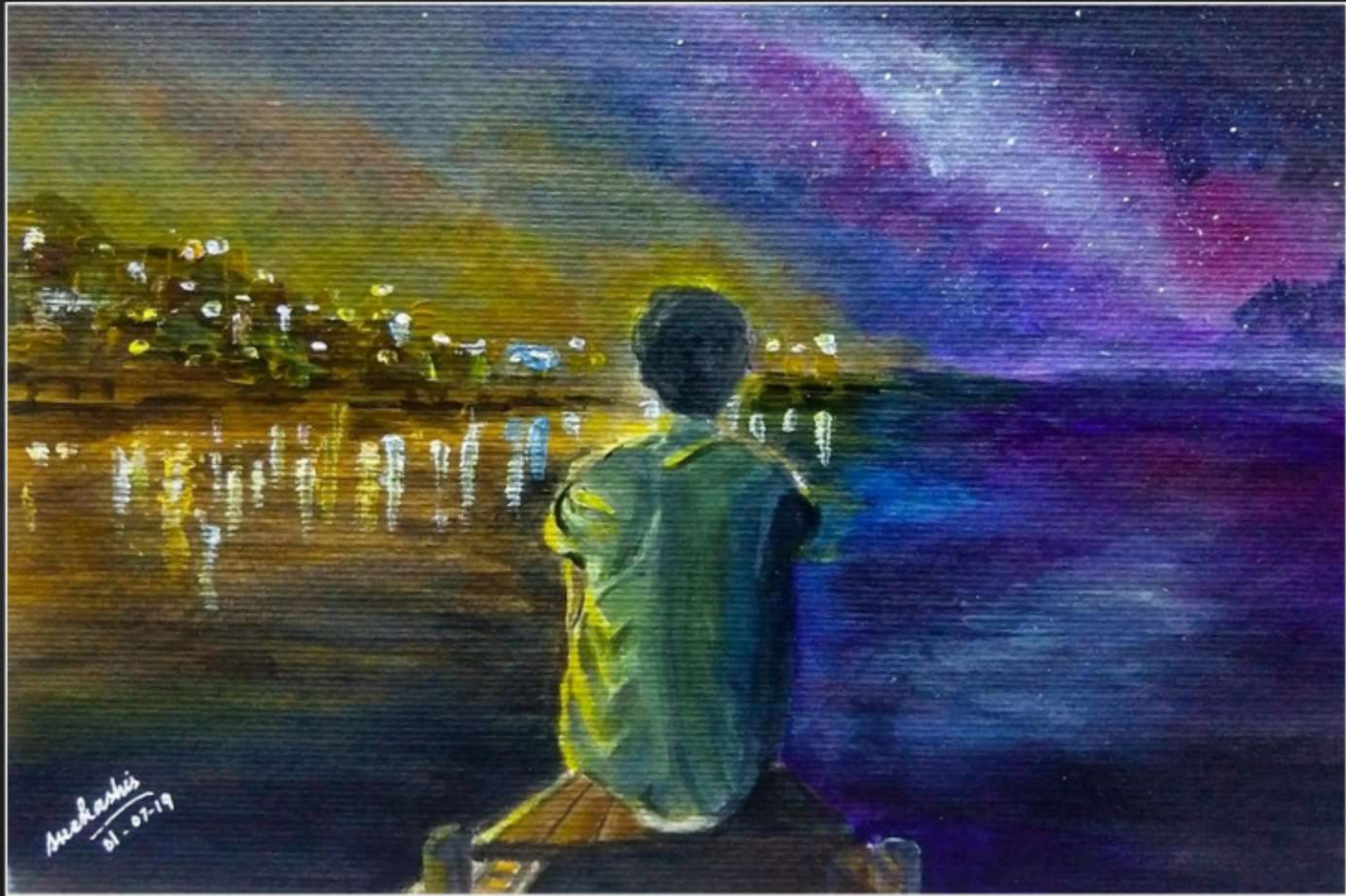
Ujjwal Das

Subhra Jyoti Gogoi

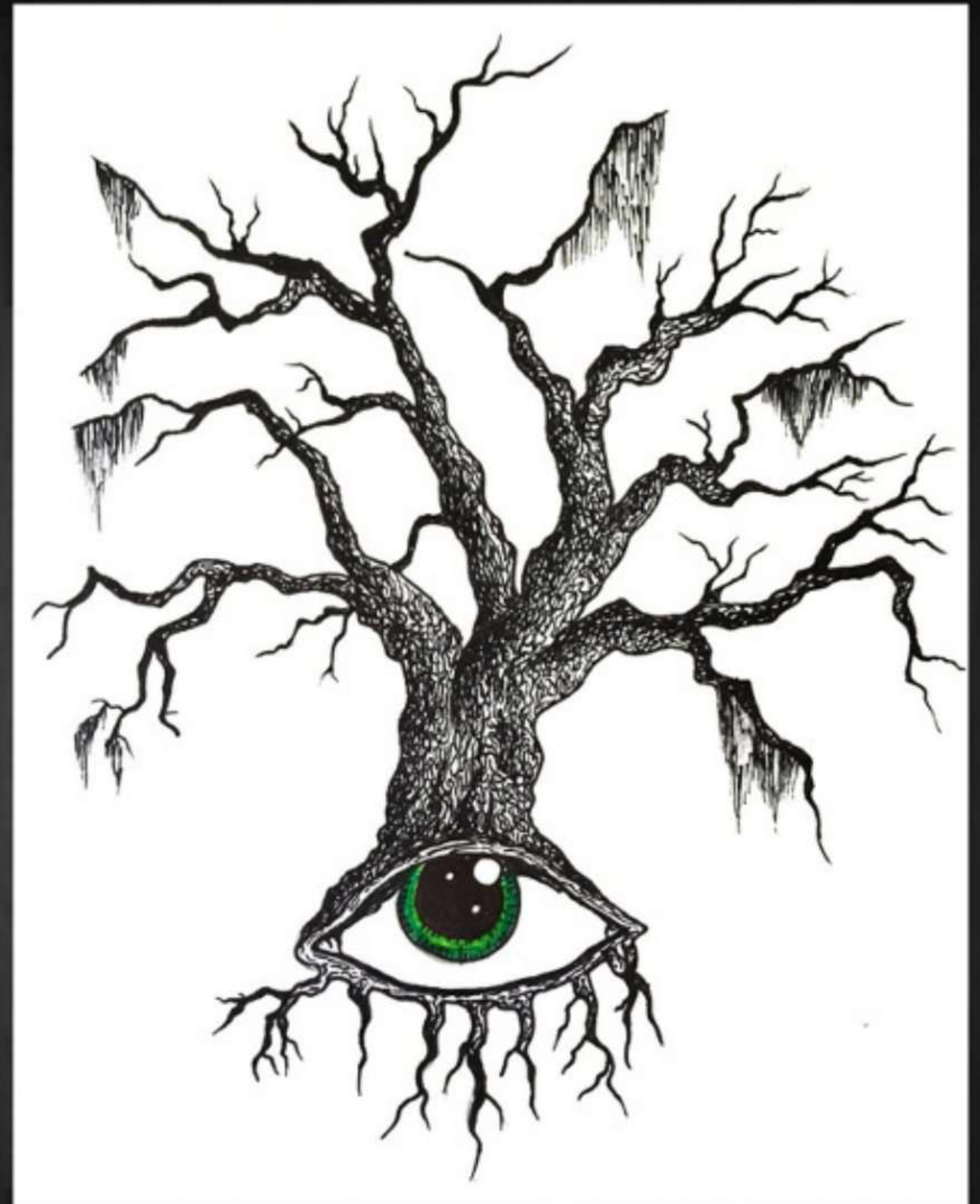
Visual Ekphrasis

Snehashis Parashar

Khusboo Rajak

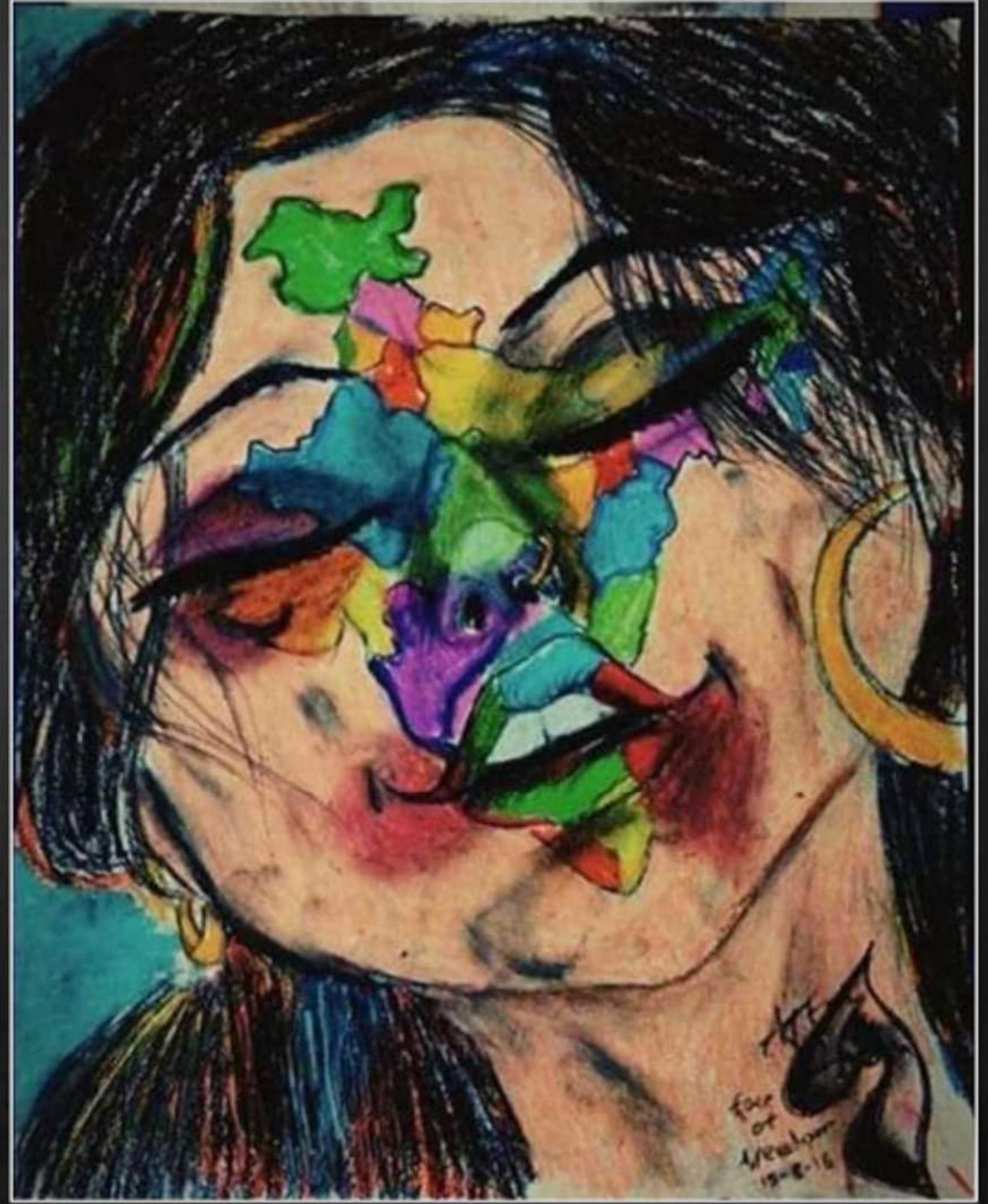
Dhritipaul Kalita

Visual Ekphrasis

Madhurjya Dutta

Aftab Ansari

Abinash Bharali

Visual Ekphrasis

Angshuman Das

Abhishek Chakraborty

Abinash Bharali

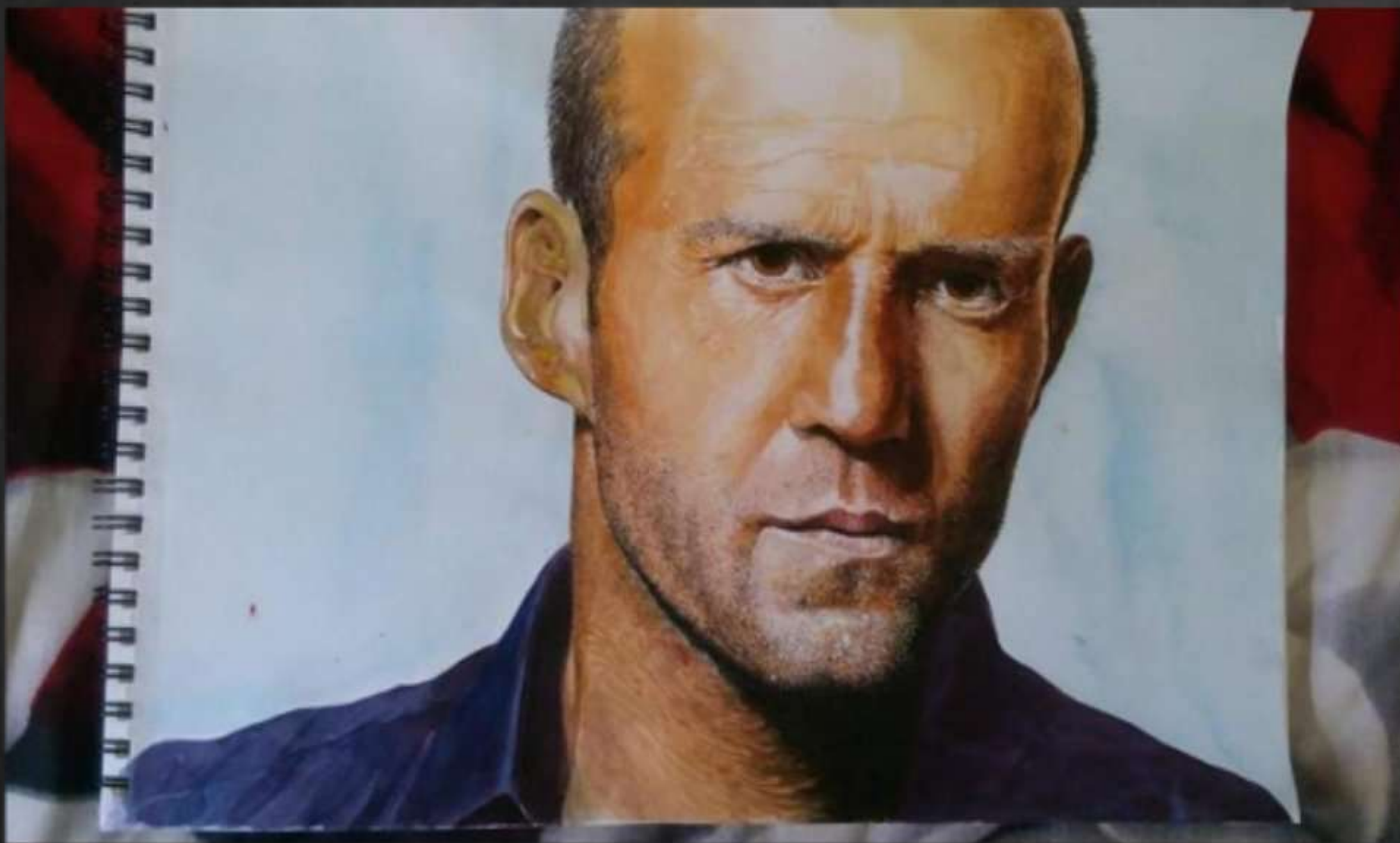
Visual Ekphrasis

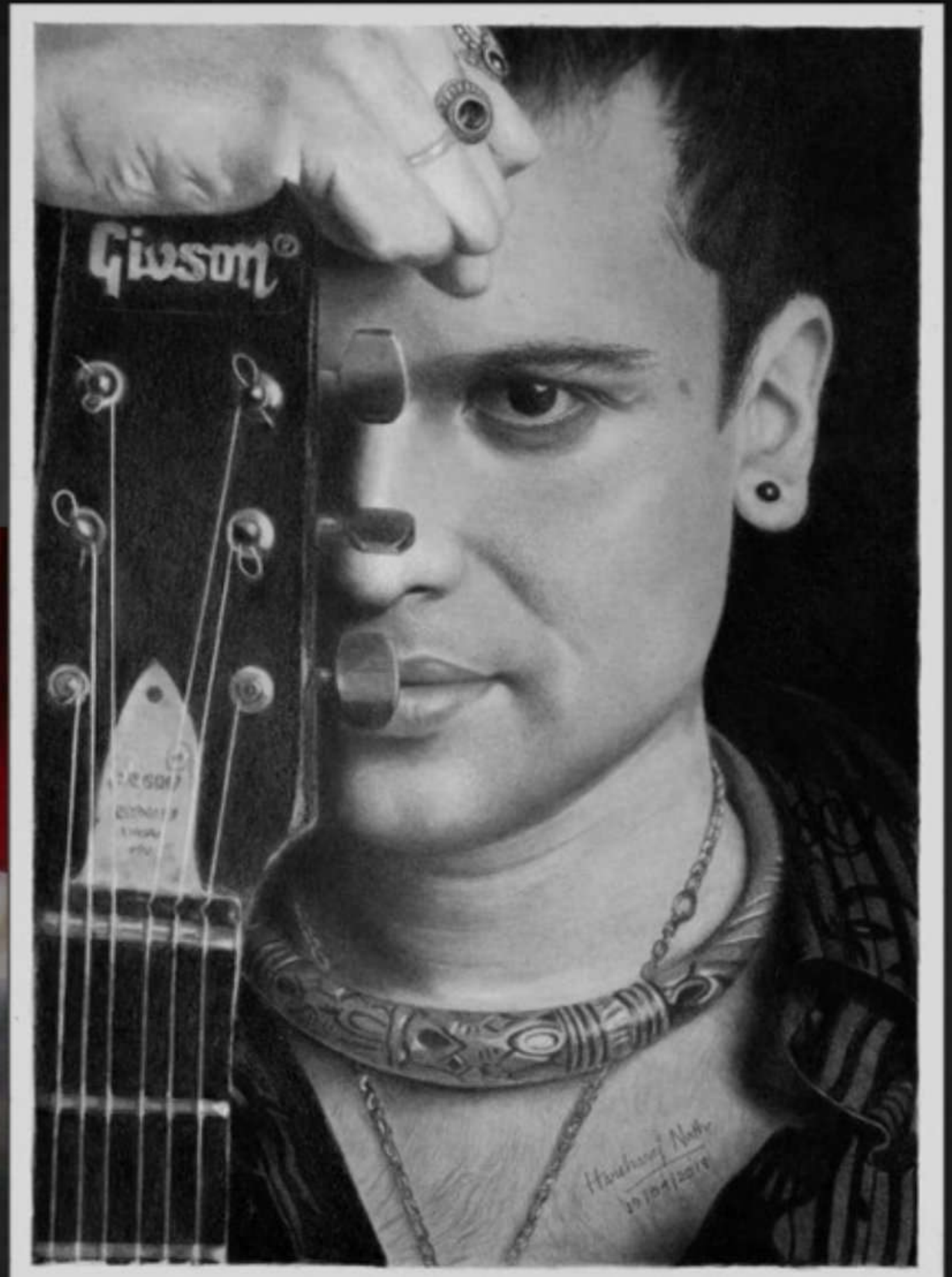
Harsharaj Nath

Angshuman Das

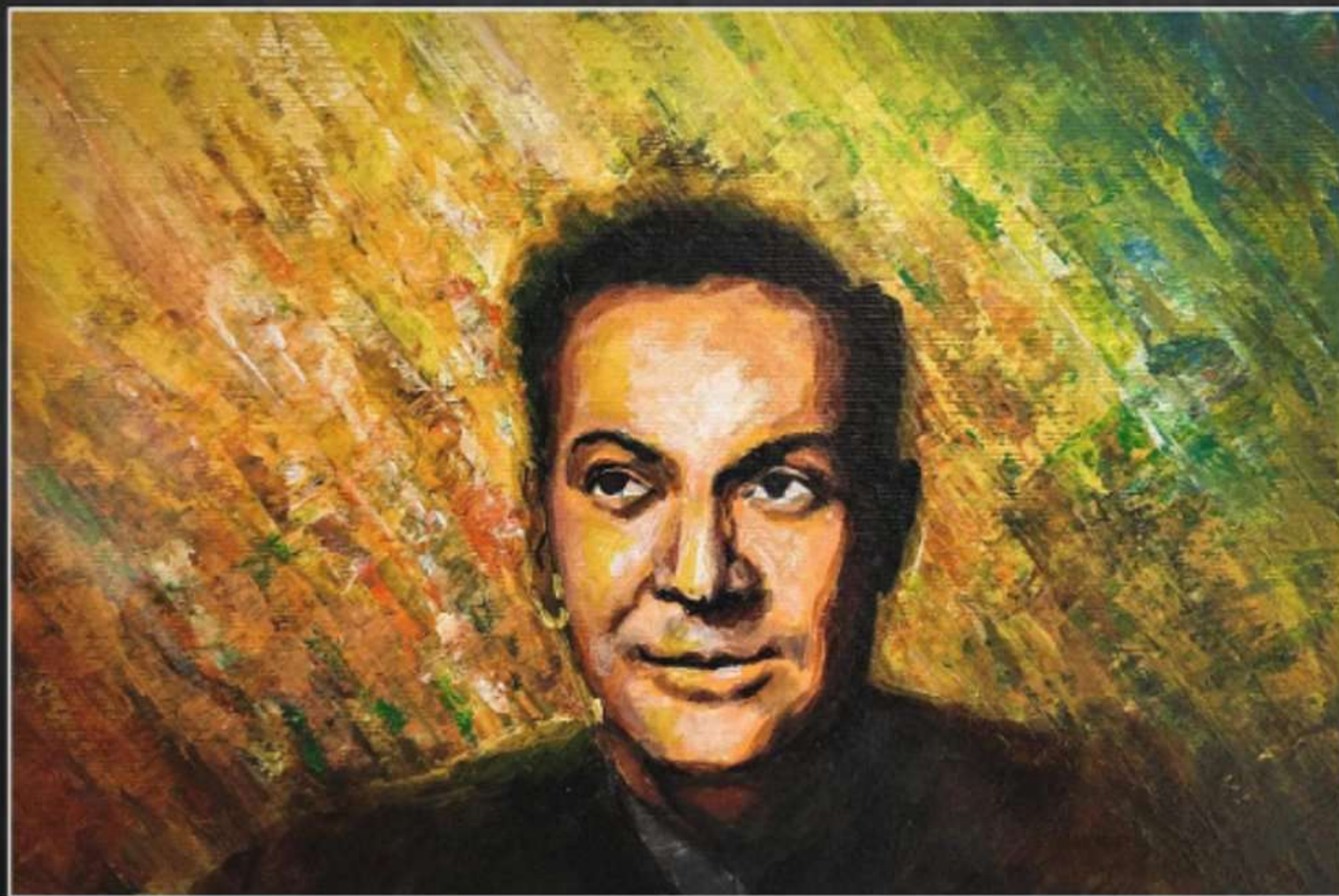
Achyutish Borgohain

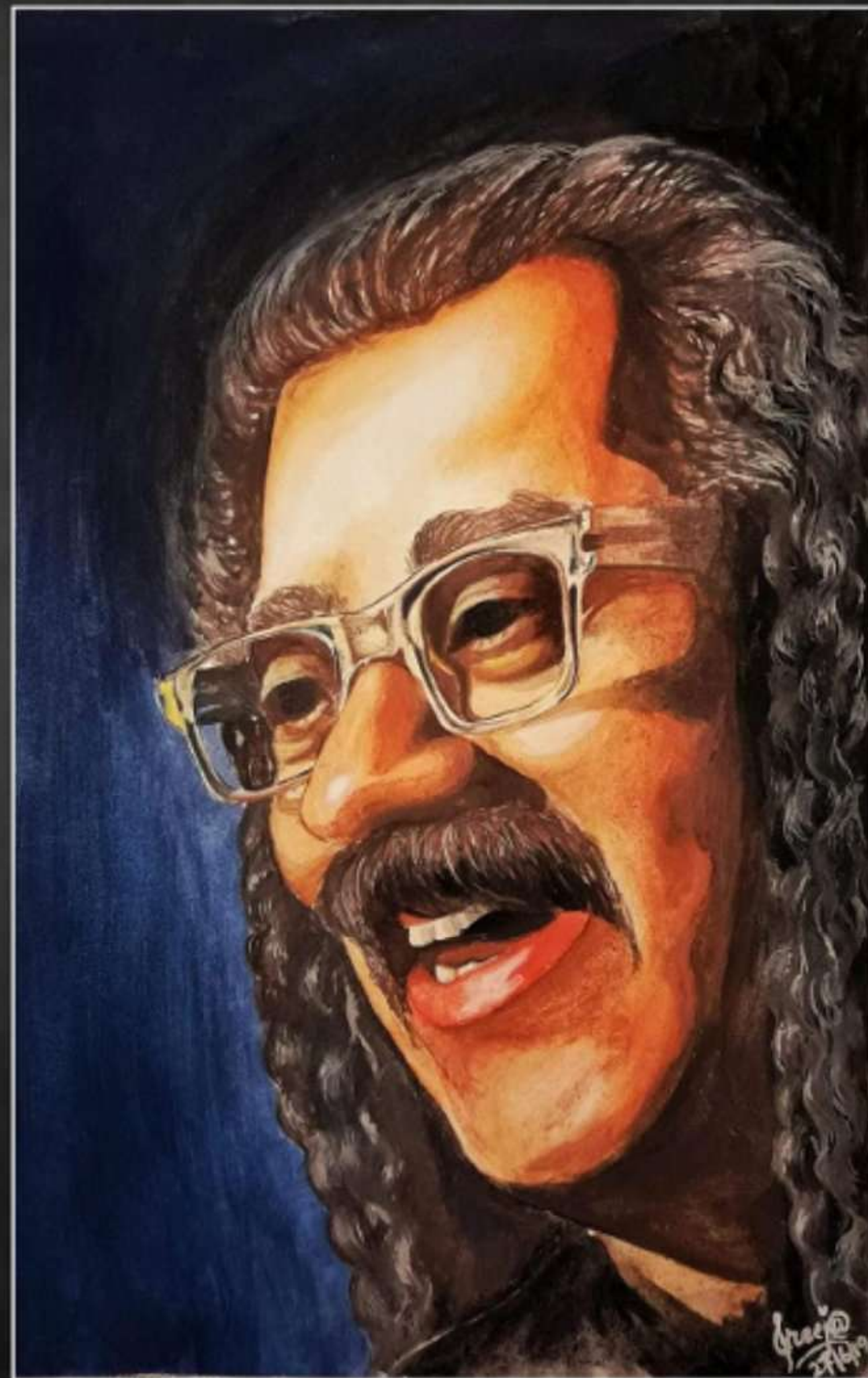
Harsharaj Nath

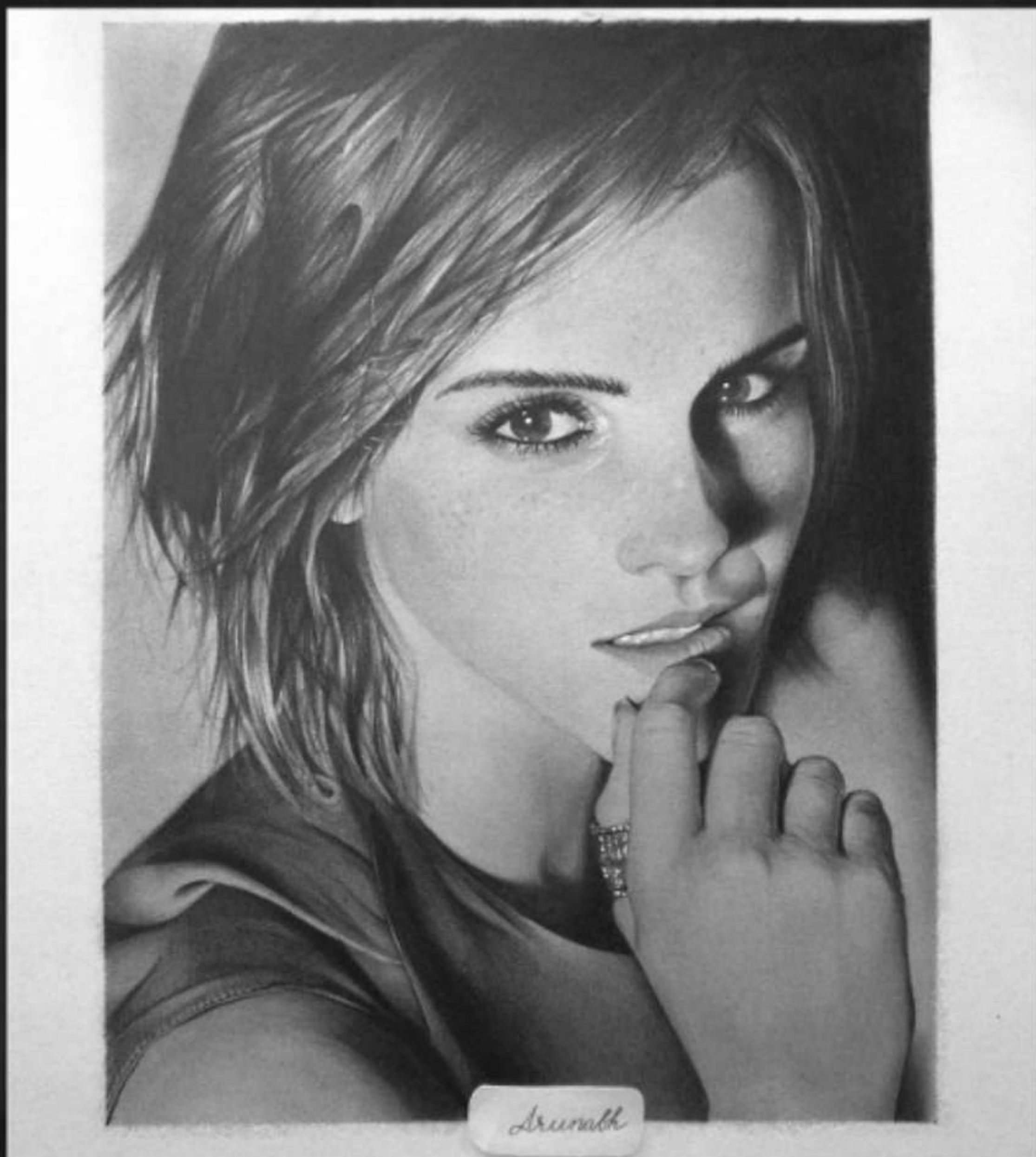
Visual Ekphrasis

Prachurjya Pran Hazarika

Sreeja Chakraborty

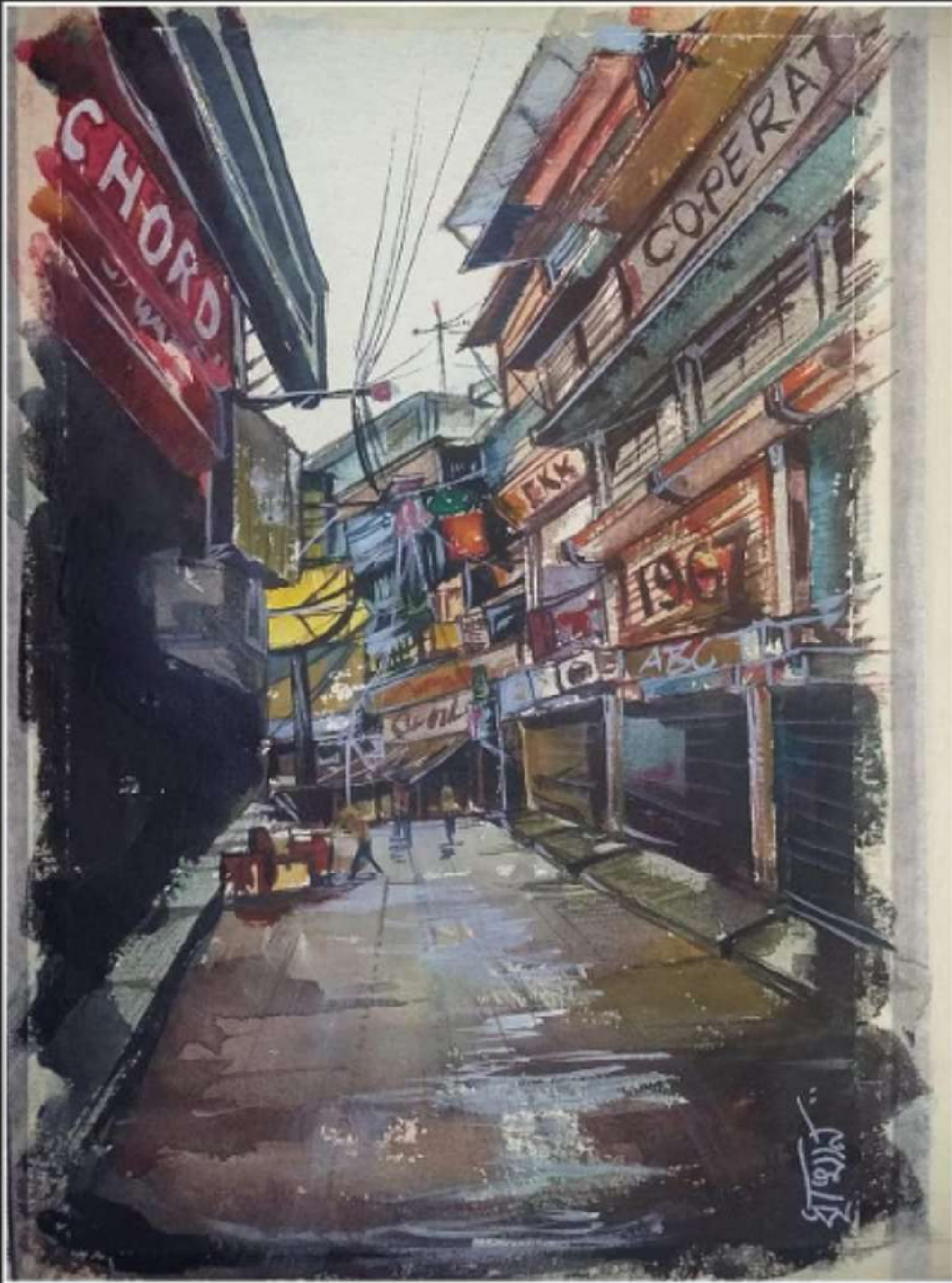
Arunabh Saikia

Achyutish Borgohain

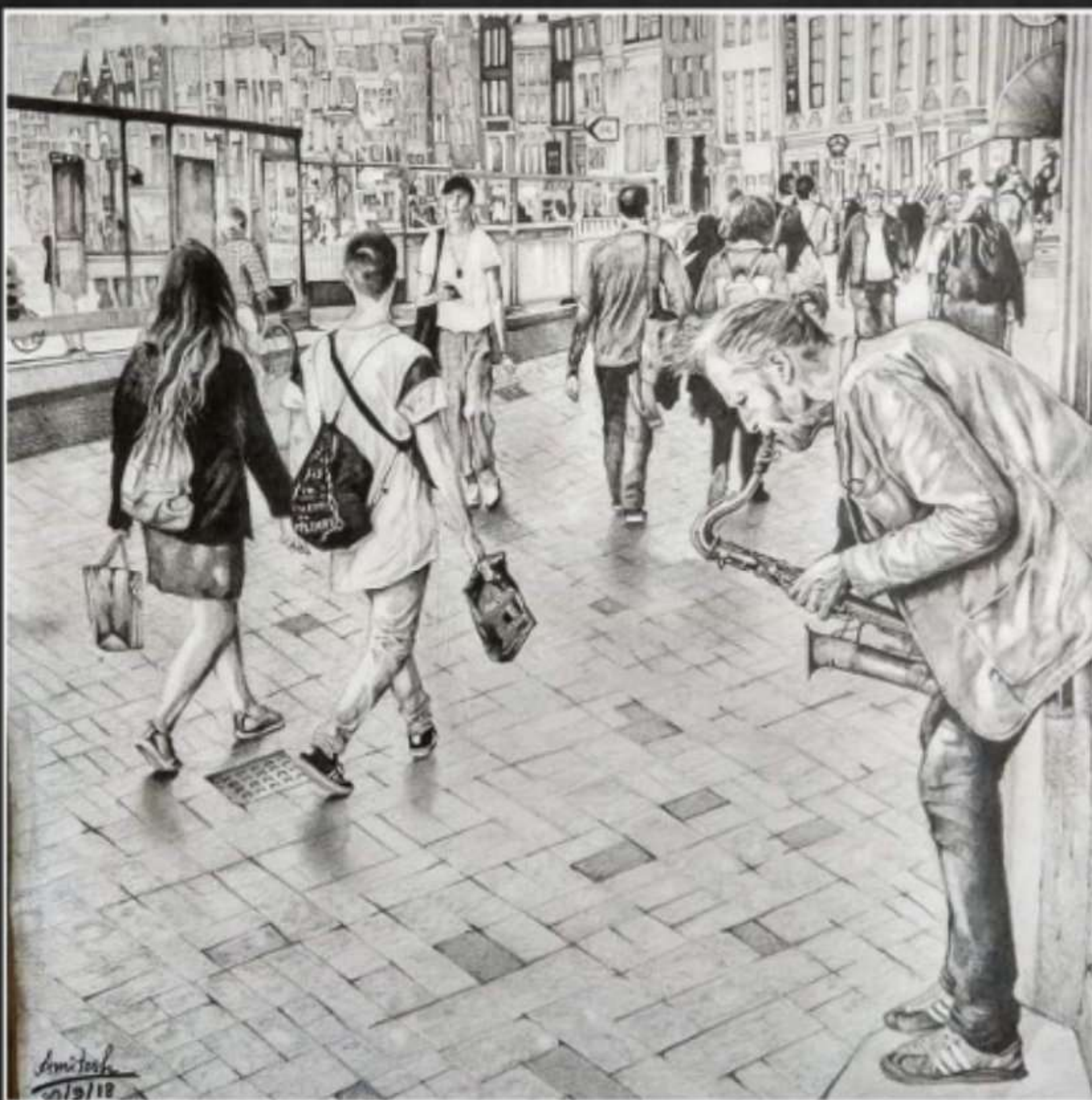
Visual Ekphrasis

Dhritishman Das

Amitesh Rajkhowa

Amitesh Rajkhowa

Suvajeet Das

World through Apertures

Rajdeep Endaw

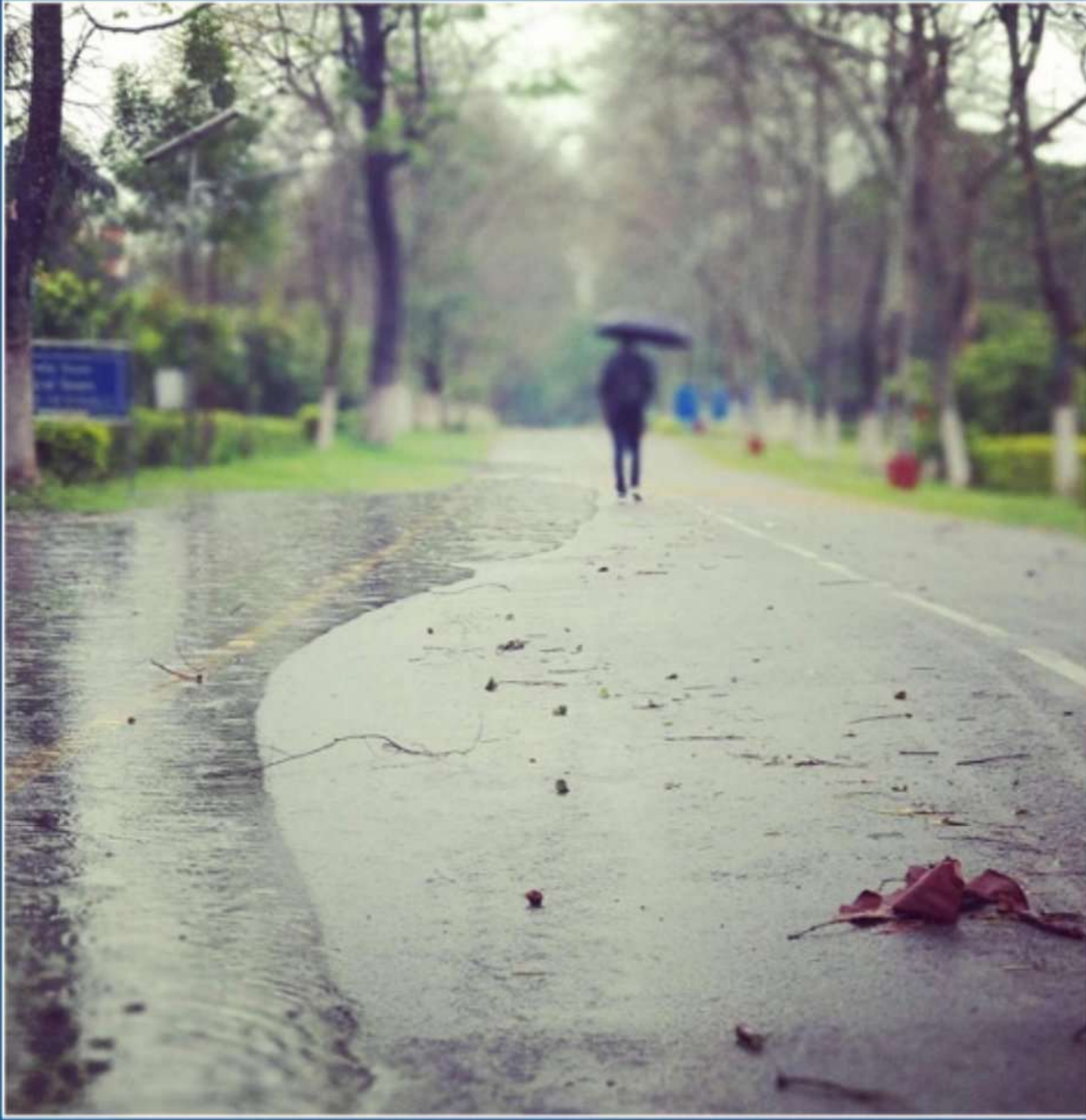
Injimamul Islam

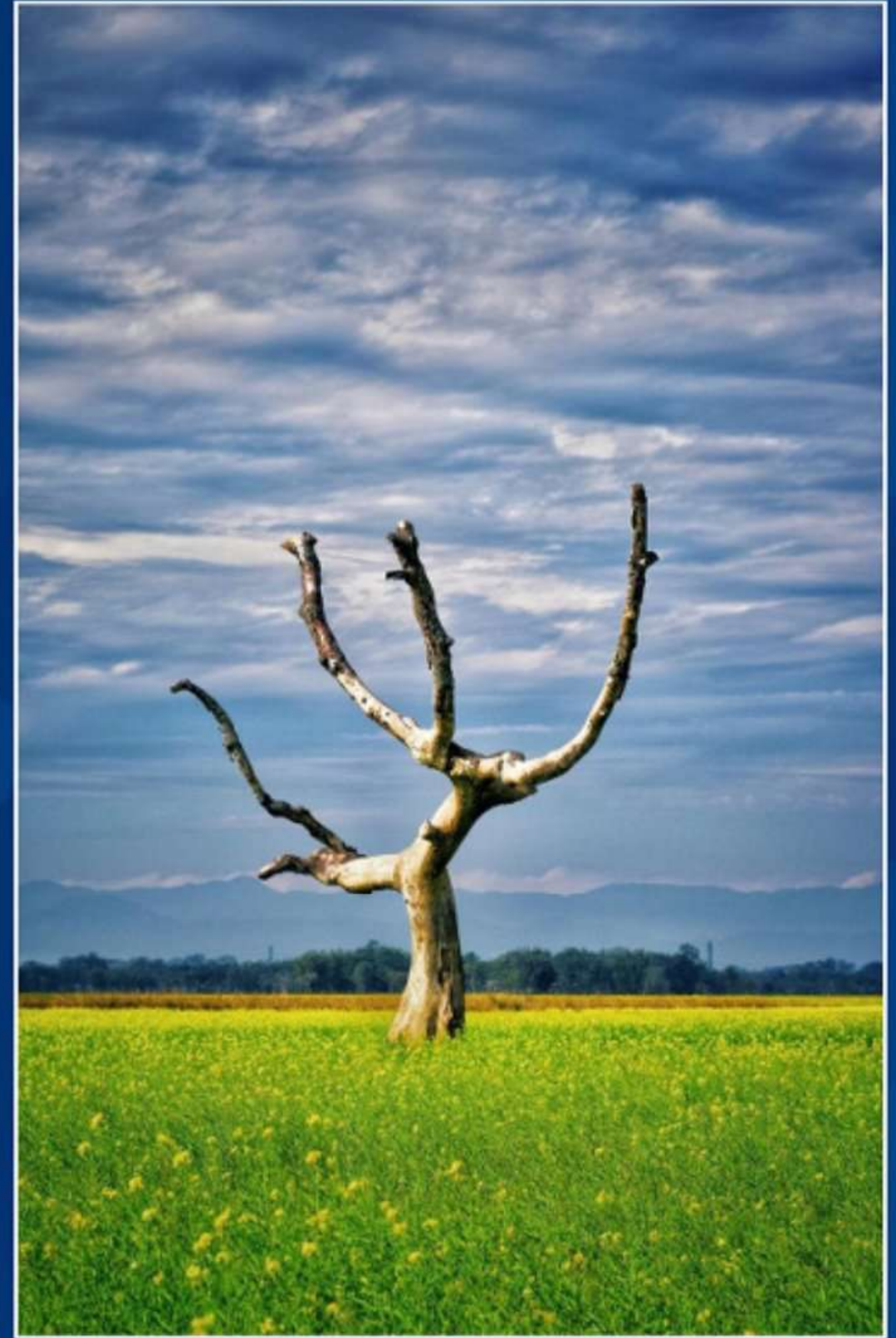
Abhilash Bapanasha

World through Apertures

Rajibul Awal

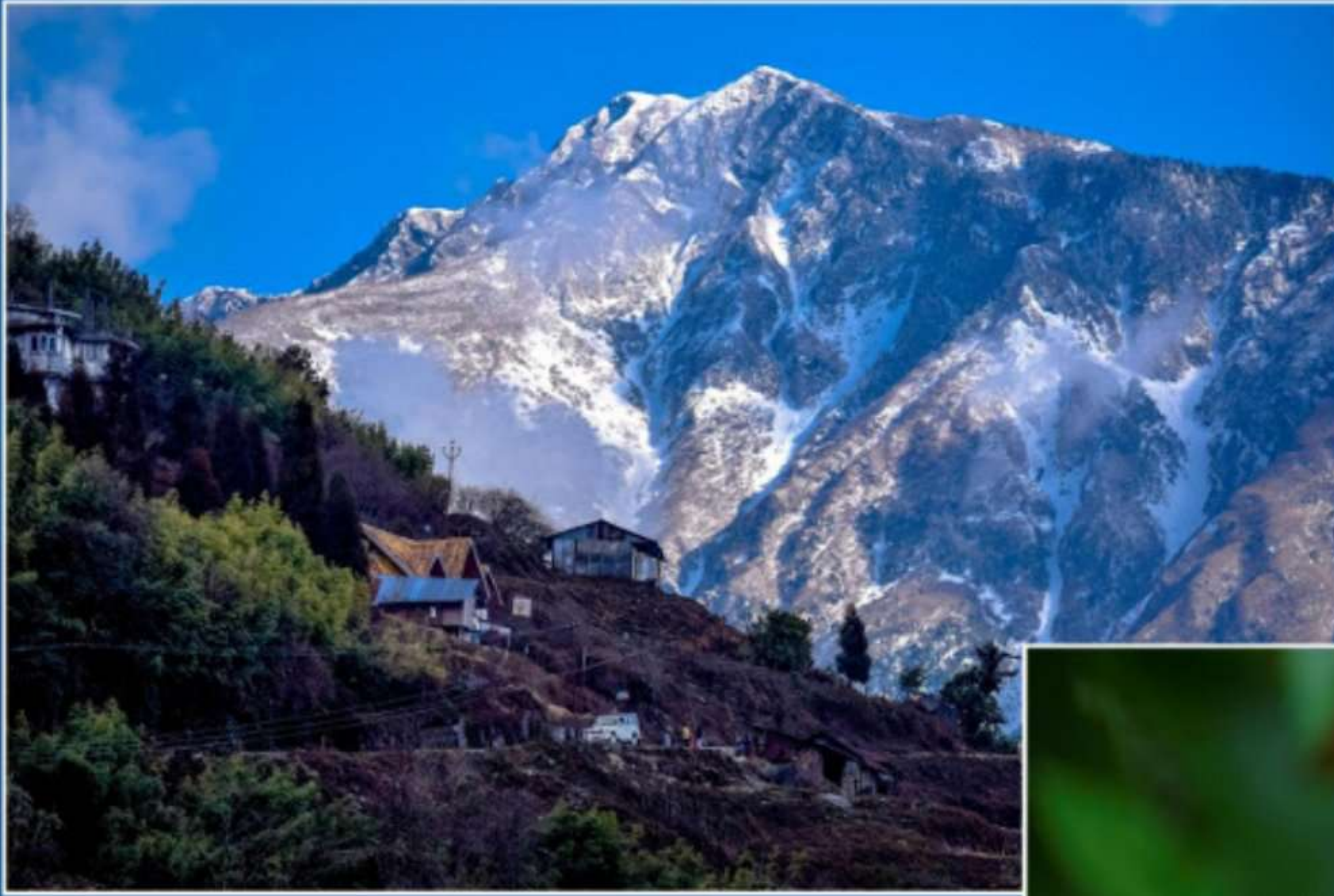
Anushthatri Sharma

Tonoy Kashyap

World through Apertures

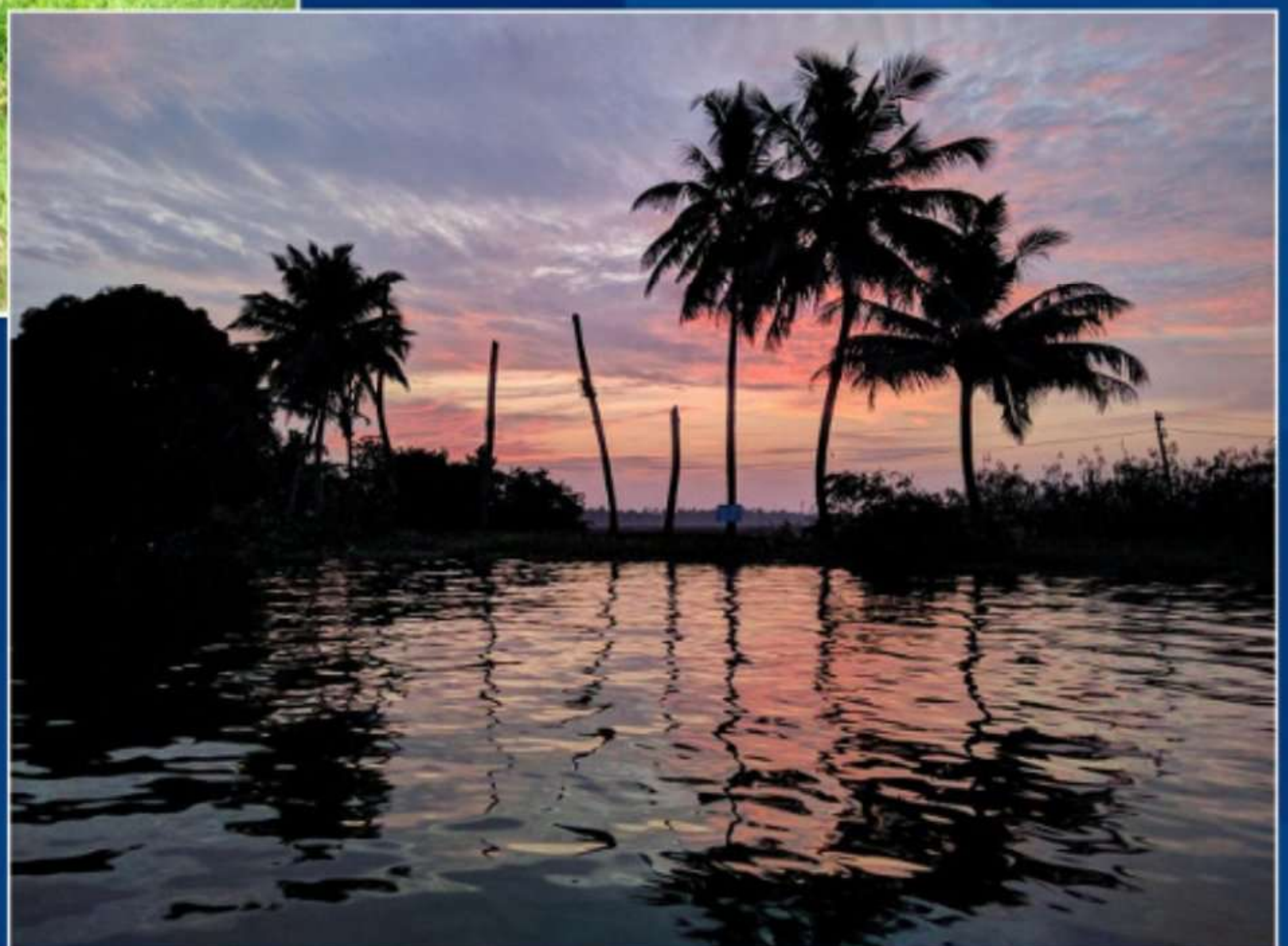
Ankit Chakusaru Deori

Himan Kalita

Mrinmoy Buragohain

Tonmoy Mahanta

World through Apertures

Uddipan Sarma

Sandeep Sarkar

Manjari Upadhyaya

জ্যোতি তোৰণ

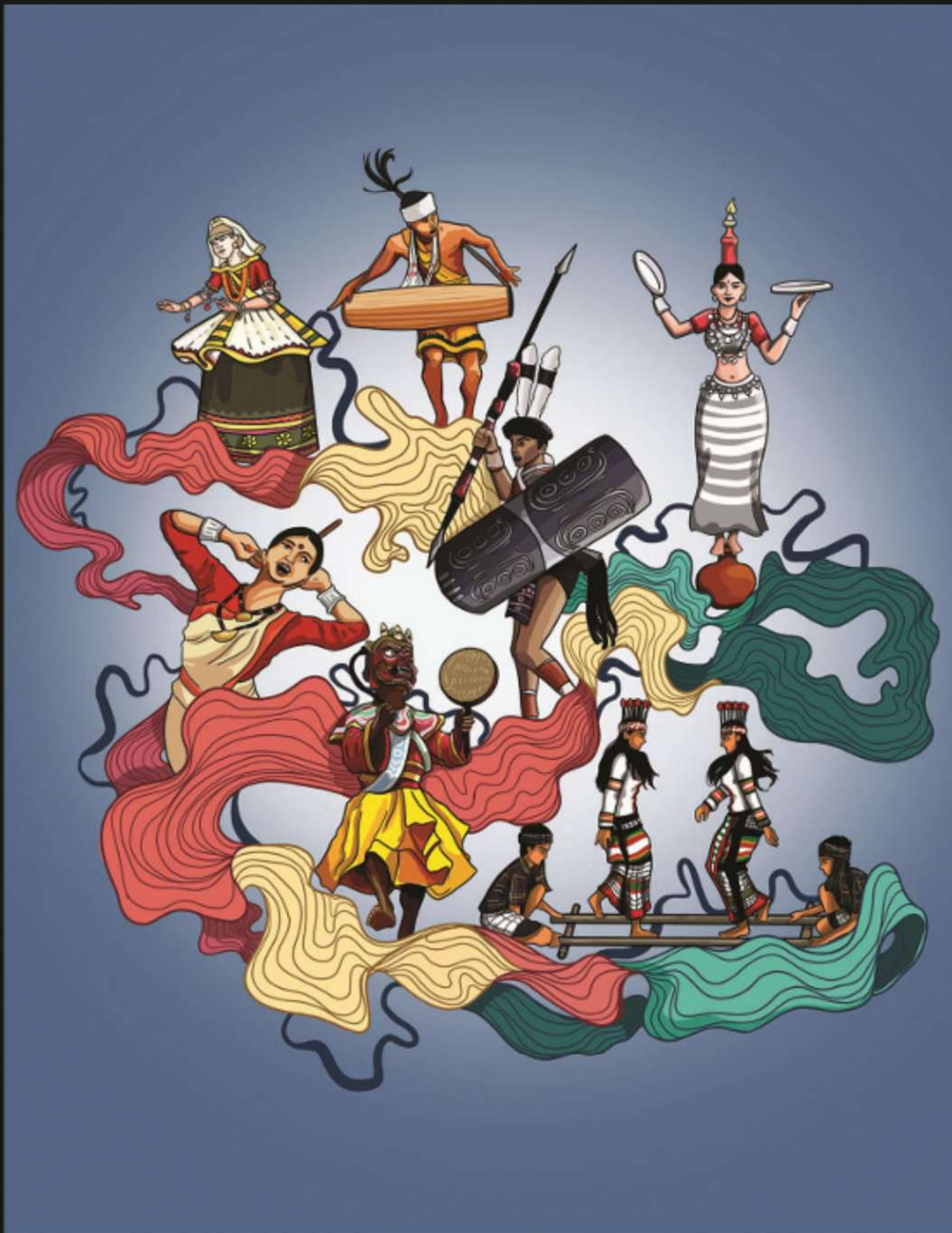
প্রত্যেক শিক্ষানুষ্ঠানৰ তোৰণসমূহে এক ঐতিহ্য বহন কৰে। ইয়াতে প্রতিফলিত হয় বিভিন্ন সমাজ, সংস্কৃতি, ভাষা, জাতি-জনগোষ্ঠীৰ ৰং-বিৰঙৰ সভ্যতা। গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়, কটন বিশ্ববিদ্যালয়, ডিব্ৰুগড় বিশ্ববিদ্যালয়, অসম বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আটকধুনীয়া তোৰণসমূহ আমি সকলোৱে দেখিছোঁ। ইয়াৰে কোনো এটা শিক্ষানুষ্ঠানৰ কথা ভাবিলেই প্ৰথমে তোৰণখনৰ ছবিহে মনলৈ আহে। আমাৰ অতিকৈ আপোন তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ ‘জ্যোতি তোৰণ’ এও মনলৈ আনে এক অনন্য জাতি প্ৰেম। ইয়াত প্রতিফলিত হৈ আছে জাতীয় উৎসৱ বিহুৰপৰা আৰম্ভ কৰি অসম গৌৰৱ এশিঙীয়া গাঁড়, গীতা, ভাগৱত ইত্যাদিৰ প্ৰতীতি। ইয়াৰ মাজতে জিলিকি আছে বিজ্ঞানৰ বিভিন্নবিধ সা-সঁজুলি যাৰ জৰিয়তে বৈজ্ঞানিক মানসিকতাৰে নৱ প্ৰজন্মক উৎসাহিত কৰিব বিচৰা হৈছে। মূলতঃ ৰূপকোঁৱৰৰ জ্যোতিপ্ৰসাদ আগৰৱালাদেৱে প্ৰস্তুত কৰা আৰ্হিৰ সংশোধিতৰূপক মূল হিচাপে লৈ তোৰণখনৰ বেৰ সাংস্কৃতিক ঐতিহ্যৰ বিভিন্ন উপাদান, বিজ্ঞানৰ সা-সঁজুলি ইত্যাদিৰ চিহ্নেৰে অলকেশ পৰাশৰে আকৰ্ষণীয়ভাৱে অলংকৃত কৰিছে। আমাৰ ‘জ্যোতি -তোৰণ’ৰ মৰ্মত প্ৰতিসৰিত অজ্ঞানতাৰ অন্ধকাৰ নাশি জ্ঞান আৰু কৰ্ম - সংস্কৃতিৰ যোগেদি বিশ্বমুখী চেতনা প্ৰৱাহেৰে উদ্বুদ্ধ তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়ৰ আদৰ্শ প্ৰপঞ্চঃ “বিজ্ঞানম্ যজ্ঞম্ তনুতে”।

প্ৰণৱ মালাকাৰ
পদাৰ্থ বিজ্ঞান বিভাগ

Without speech
We practiced a craft
leaving imprints
on sky walls
Linking the seasons
coding the trailing mist
in silent message
across the vast landscape.

Mamang Dai

SRIJAN ... A Creation